

**AUDOMARI TALAEI
ACADEMIA.
EIUSDEM IN
ACADEMICUM
CICERONIS...**

Omer Talon

Audomari Talæi Academia.

Eiusdem in Academicum Ciceronis fragmentum explicatio.

Item in Lucillum commentarii, cum indice copiosissimo
eorum, quæ in his continentur,

A D

GAROLVM IOTHARINGVM Cardinalem Guifanum.

P. G. S. 1766

*Paris
P. G. S.*

CVM PRIVILEGIO.

PARISIIS.

Ex typographia Matthæi Daudis, via amygdalina, quæ est
è regione collegii Rhemensis, ad Veritatis insigne.

1550.

1913 T. H. Nichols A. S.
Nichols

2000

1913

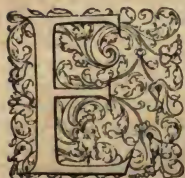

Audomari Talæi Academia,

A D

CAROLVM LOTHARINGVM

Cardinalem Guisianum.

Tſi ſatis ſcio, Cardinalis illuſtriſſime, Petrum Ramum fratrem meum Ariſtotelicæ oppreſſionis inuidia per te liberatū maiores tibi & vberiores gratias agere, communis tamen cum illo beneficii non communem lætitiā exiſtimare non potui, cum perpetuū vnus vtrique noſtrum, idēque victus & cultus fuerit. Vt autem tantopere tuis iſtis erga nos meritis lætemur, vitæ noſtræ communis inſtitutio efficit: nam commune vtriuſque noſtrum ſtudio, & inſtitutum fuit, vt veterem in erudienda iuuetute diſciplinam iam pridem obſoletam reuocarem, vt coniunctis eloquentiæ & ſapientiæ ſtudiis iuuentus diſceret de rebus propoſitis non ſolū ſubtiliter & acutè ſentire, ſed grauitè & ornatè dicere, & artium ſubtilitatem eatenus probare, quoad vſus popularis, & humanæ prudentiæ ratio poſtularet. Itaque cum duplex error in ſcholas iam pridem inuaſiſſet, non ſolū quod philoſophi, qui tum erant, eloquentiam ita fugerant, quaſi rem à philoſophia prorfus abhorrentē: ſed etiam quod totam philoſophiam, & imprimis dialecticam vanis & inutilibus ſcholasticarum altercationū argutiis planè ſophiſticam effecerant: Petrus Ramus magno Reipub. ſtudio certamen ſibi quidem, vt ipſe præſagebat, periculofum & graue, ſed tamen publicis ſtudiis ſalutare contra hæc vitia ſuſcepit: quos conatus, licet honeſtiſſimos quàm inhoneſta fraus, quàmque fœda calumnia conſecuta ſit, cum tu ipſe indigniſſimè tuleris, tandēque pro tua ſingulari virtute vindicaueris, quid neceſſe eſt hoc tempore recensere? præſertim cum hi qui ſe huic cauſæ tam acres aduerſarios præbuerunt, ſatis intelli-

a. ii.

gant, quàm malis artibus potentiam suam ostentarint, vel potius ne ostentarint quidem: non enim magna potentia fuit, cum principis auctoritatem improbis criminibus induxissent, Petro Ramos occludere, manus ligare, sapientiæ studia prohibere, maledictis omnibus, & conuitiis & probris priuatim & publicè insultare: sed multò maior & verior potentia fuisset, multos, pro vno, Ramos ad docendum, scribendum, omnes philosophiæ partes illustrandum præmio & laude excitare: quibus tamen stimulis non fracti aut retardati, sed vehementius ad omnes partes optimi & sanctissimi consilii nostri persequendas incitati sumus. Quid autem frater meus effecerit, magno industriæ suæ & amplo testimonio tibi in dialecticis institutionibus & Aristotelicis animaduersionibus declarauit: ego verò pro mea parte curauit, vt istam quoque rationem adiuuarem: nam vt homines pertinaces, & certis opinionibus in philosophia mancipati, addictique indigna seruitute liberarentur, intelligerentque verum philosophandi genus iudicio & æstimatione rerum liberum esse, non autem opinione & affectione constrictum, libellum quendam Academiæ nomine ex aliquot Ciceronis locis descripsi, & Academicum Ciceronis fragmentum de quatuor Academicis libris reliquum alio separatim libello explicauit. Accipies igitur, Cardinalis illustrissime, geminum laborem & Academiæ, & Academici fragmenti tibi dedicatum, laborem, inquam, testem dediti tibi animi, incensique nõ solum tua singulari in fratrem meum Petrum Ramum beneuolentia, sed etiam obseruantia tuis maximis & nobilissimis virtutibus debita.

In explicacione igitur quæstionis Academiæ primùm rem ipsam definiam, deinde partes constituam, postremo quid inter Academicos & reliquos Philosophes intersit, ostendam.

Academia.

Academia, vt ait Suidas, gymnasiũ erat Athenis suburbanum & nemorosum, vbi Plato morabatur, & docebat, ab Ecademo quodam heroe nominatum, primùm autem per, E, Ecademia dicebatur. Aristophanes in nubibus,

Sed in Ecademiam descendens sub oleis curre

Arundine coronatus alba, cum modesto equali tuo

Milacem redolens, & apragmosynen, & populũ alba dimittentem folia.

Gaudēs veris tempore cũ platanus Ulmus susurrat. Tria erant Athenis gymnasia, Academia, Lyceũ, Cynosarges. Academia ab Academo

qui eam condidit: & neutro genere Academium: dicitur etiam Academia amicorum cœtus, & consuetudo.

Hefichius.

Academia, balneum aut ciuitas: dicitur etiam gymnasium Athenis ab Academo auctore, & locus Ceramicus eodem nomine. hinc Platonis æmuli, sectatorisque Academici nominati. Cicero, Qui autem (ait) Platonis instituto in Academia quod est alterum gymnasium, cœtus erant & sermones habere soliti, ex loci vocabulo nomen habuerunt. Atque hæc descriptio Academicæ notatiôque sit: Academicorum species quæ sint, deinceps videamus.

Acad. i.

Eorum igitur philosophorum qui Platonis instituto in Academia permanerunt, alii veteres dicuntur, alii noui.

Academicorum duo genera.

Veteres à Platone numerantur vsque ad Archesilam, Speusippus, Xenocrates, Polemo, Crates, Crantor, qui in Academia Platonis decreta quædam sua tradebant, omissa penè vetere disserendi, philosophandi que modestia: sic enim de Academicis & Peripateticis Cicero confirmat. Sed vtrique Platonis vbertate completi

Veteres Academici.

certam quandam formulam disciplinæ composuerunt, & eam quidem plenam ac refertam: illam autem Socraticam dubitationem de omnibus rebus, & nulla adhibita affirmatione cōsuetudinem disserendi reliquerunt: ita facta est disserendi (quod minimè Socrates probabat) ars quædam philosophiæ, & rerum ordo, & descriptio disciplinæ. In illis igitur Academicis veteribus Academica disserendi consuetudo videtur enervata, fractaque iam fuisse, qui non cum Socrate, & Platone philosophiam in ratione & veritate constitutam, sed multo magis in sua opinione atque autoritate quasi præclare fundatam reliquerunt, & tanquam in ciuitate leges & decreta sanxerunt, quibus necessario credendum, parendumque esset.

Acad. i.

Noui autem Academici à Crantore vsque ad Ciceronem nominantur hoc ordine, Archesilas, Lacydes, Euander, Egesinus, Carneades, Clitomachus, Philo, Cicero: sic enim Lucullus apud Ciceronem de Archesila, Cuius primo (ait) non admodum probata ratio (quanquam floruit tum acumine ingenii, tum admirabili quodam lepore dicendi) proximè à Lacyde solo retenta est, post autem confecta à Carneade, qui est quartus ab Archesila: audiuit enim Egesinum qui Euandrum audierat Lacydis discipulum, cum Archesilæ Lacydes fuisset: sed ipse Carneades diu tenuit: nam non-

Noui Academici.

ginta vixit annos: & qui illum audierant, admodum floruerunt: è

„ quibus industriæ plurimum in Clitomacho fuit: declarat multitudo
 „ librorum ingenii non minus in hoc, quàm in Carneade eloquen-
 „ tiæ, in Melonthio Rhodio suauitatis. Bene autem nosse Carneadem
 „ Stratoniceus Metrodorus putabatur: iam Clitomacho Philo noster
 „ operam multos annos dedit: Philone autem viuo patrocinium Aca-
 „ demicæ non defuit. Horum nouorum Academicorum institutum e-
 „ rat de rebus obscuris vtrinque disputare, philosophorū placita, non
 „ deorum oracula putare, nullam scholam perpetuò sequi, & tamen
 „ in omnibus scholis, quod verum aut verisimile videretur, liberè se-
 „ qui: Defendat quidem, ait Cicero, quod quisque sentiat: sunt enim
 „ libera hominum iudicia: nos institutum tenebimus, nullisq̃ vllius
 „ disciplinæ legibus astricti, quibus in philosophia necessario pare-
 „ mus: quid sit in quaque re maximè probabile, semper requiremus.
 „ Idem, Cum Academicis incerta luctatio est, qui nihil affirmant, &
 „ quasi desperata cognitione certi, id sequi volunt, quodcunque
 „ verisimile videatur. Idem, Geram, ait, tibi morem, & ea quæ vis,
 „ vt potero, explicabo: nec tamen quasi Pythius Apollo certa vt sint,
 „ & fixa, quæ dixerò, sed vt homùculus vnus è multis probabilia con-
 „ iectura sequens: vltra enim quò progrediar, quàm vt verisimilia
 „ videam, non habeo: certa dicent hi qui & percipi posse dicunt, &
 „ se sapientes profitentur.

*Lib. 2. de fi-
nibus.*

*Lib. 2. de fi-
nibus.*

Lib. 2. Tusc.

*Novi Aca-
demici Vete-
res.*

Lib. 1. Acad.

Hæc est Academicæ nouæ adumbrata quædam descriptio, quæ ta-
 men non noua, sed vetus videtur potius appellanda, cum isto
 modo Democritus, Anaxagoras, Empedocles, Socrates, Plato dispu-
 tarint, & eorum consuetudinem qui noui dicuntur, postea reuoca-
 rint. Cicero, Cum Zenone, ait, Arcefilas sibi omne certamen insti-
 „ tuit, non pertinacia, aut studio vincendi, sed earum rerum obscuri-
 „ tate, quæ ad confessionem ignorationis adduxerunt Socratem, &
 „ veluti amantes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedo-
 „ clem, omnes penè veteres, qui nihil cognosci, nihil percipi, nihil
 „ sciri posse dixerunt, angustos sensus, imbecillos animos, breuia
 „ curricula vitæ, & vt Democritus, in profundo veritatem esse de-
 „ mersam, opinionibus & institutis omnia teneri, nihil teneri, nihil
 „ veritati relinqui, deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt:
 „ itaque Arcefilas negabat esse quicquam, quod sciri posset, ne illud
 „ quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset: sic omnia latere cen-
 „ sebat in occulto, neque esse quicquam, quod cerni, aut intel-
 „ ligi posset, quibus de causis nihil oportere neque profiteri, neque

» affirmare quæquã, neque assertionem approbare, cohiberẽque; semper,
 » & ab omni lapsu continere temeritatẽ, quæ tum insignis esset, cum
 » aut falsa, aut incognita res approbaretur: neque hoc quicquam ef-
 » fet turpius, quàm cognitioni & perceptioni assertionem appro-
 » bationẽmque præcurrere: huc, rationi quod erat consentaneum,
 » faciebat, vt contra omnium sententias dies iam plerosque deduc-
 » ceret, vt cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta
 » rationum inuenirentur, facilius ab vtraque parte assertio sustine-
 » retur. Hanc Academiam nouam appellant, quæ mihi videtur ve-
 » tus: siquidem Platõnem ex illa vetere Academia numeramus, in
 » cuius libris nihil affirmatur, & in vtranque partem multa disserun-
 » tur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur: sed tamen illa, quam
 » exposui, vetus, hæc noua nominetur, quæ vsque ad Carneadem
 » perducta, qui quartus ab Arcefila fuit, in eadem Arcefilæ ratio-
 » ne permansit. Idem, Hæc in philosophia ratio contra omnia disse-
 » rendi, nullamque rem apertè iudicandi profecta à Socrate, repe-
 » dita ab Arcefila, confirmata à Carneade ad nostram vsque viguit
 » ætatem. Hæc igitur vnica fuit antiquorum & primorum philoso-
 » phorum sapientia, hoc vnum arbitrari se scire, quod nihil scirent:
 » nam cum sapientia sit rerum diuinarum & humanarum, causarum-
 » que, quibus hæ continentur, cognitio, quænam tum sapientia
 » potuit esse nondum inuestigatis rerum causis, nondum inuentis &
 » descriptis artium disciplinis? neque tamen illos latuit solem esse lu-
 » minosum, aut ignem calidum, aut aurum fuluum, sed causas earum
 » rerum sicut reliquarum, quæ in philosophia disputabantur, homini-
 » bus ignotas esse dicebant, quarum inspectionem, perfectaque cogni-
 » tione sapientia constaret: in quam confessionem ignorantie So-
 » crates adductus impudentissimos sui temporis Sophistas exagitare
 » solitus est, qui arrogantissimis verbis sapientiam, cuius erant peni-
 » tus ignari, priuatim publicèque polliceri auderent, neque tamen re-
 » rum obscuritas vehemens eius in philosophia studium retardauit.
 » Cicero, Neque tamen Socrates, atque veteres illi ab inuentione ea-
 » rum rerum quæ latebant, deterriti sunt; aut alios deterruerunt.
 » Idem, Etsi enim cognitio multis est obstrueta difficultatibus, ea qui-
 » dem est & in ipsis rebus obscuritas, & in iudiciis nostris infirmitas,
 » vt non sine causa antiquissimi & doctissimi se quod cuperent inue-
 » nire diffisi sint, tamẽ nec illi defecerunt, neque nos studium exqui-
 » rendi defatigati relinquemus. Postea cum essent in Græcia multæ

*Lib. i. de nat.
deorum.*

*Veteres cur
se nihil scire
dicebant.*

*Socrates con-
tra Sophi-
stas.*

In Lucullo.

In Lucullo.

*Socraticus Ar
cheſilus cōtra
Philosopho-
rum ſectas.*

Lib. 2. de ſin.

*Archeſile in
ſtirutum in
philosophia.*

ac variæ altercantium inter ſe philoſophorum ſcholæ, turbulentæ-
que opinionum ſeditiones, quemadmodum antea modetiſſimus
Socrates cum arrogantiffimis ſophiſtis, ſic Socraticus Archeſilas
cum Peripateticis, Stoicis, Epicureis, quorum contentiones ina-
niſſimas ſapientiæ & veritatis, fraudis verò & ſtultitiæ pleniffimas
videbat, ſibi omne certamen inſtituit, priſtinumque philoſophan-
di morem, qui longè ſanctiſſimus & optimus erat, & ad eruendam
rerum obſcurarum veritatem accommodatiſſimus, reſtituit, vt ex
Cicerone conſtat. Sed tamen & illum (ait) quem nominavi, &
cæteros ſophiſtas, vt ex Platone intelligi poteſt, luſos videmus à So-
crate: is enim percontando, atque interrogando elicere ſolebat eo-
rum opiniones, quibuſcum diſſerebat, vt ad ea quæ ipſi reſpondiſ-
ſent, ſiquid videretur, diceret. qui mos cum à poſterioribus non ef-
ſet retentus, Archeſilas eum reuocauit, inſtituitque, vt hi qui audi-
re vellent, non de ſe quærerent, ſed ipſi dicerent, quid ſentirent:
quod cum illi dixiſſent, ille contra: ſed qui audiebant, quoad pote-
rant, defendebant ſuam ſententiam: apud cæteros autem philoſo-
phos qui quæſiuit aliquid, tacet. Archeſilas autem à reliquis philoſo-
phis, qui ſe ſcire multa profitebantur, valde diſſentiens, duas res im-
primis à vera philoſophia remouendas eſſe cenſebat, κατὰ λανθάνειν, id
eſt comprehensionē, & συγκατάθεσιν, id eſt aſſenſionē & appro-
bationem: quanuis enim multa vera eſſent, quæ ſenſibus aut animo
continenterentur, ea tamen à philoſophis comprehendere negabat, id eſt
certa, & penitus exploratis cauſis perſpecta, & nunquam fallente
veritate cognoſci. Itaque in motionibus ſenſuum, & animorum
opinionem tantum relinquebat, ſcientiā tollebat, nec eam tam mul-
tis ſeculis vlla omnino in re à quoquam homine aut inuentam, aut
perceptam eſſe arbitrabatur: cumque philoſophia tres in partes ef-
ſet diuiſa, phyſicam, moralem, dialecticā: oſtendebat primū ratio-
nes de natura, & rebus occultis ex coniectura tantū, & ea quidem
leuiſſima pendere, quæ Thaletis, Anaximandri, Anaximenis, Ana-
xagoræ, Parmenidis, Democriti, Empedoclis, Heracliti, Meliſſi,
Platonis, Ariſtotelis, aliorūque phyſicorū diſputationibus huc &
illuc diſtrahuntur: deinde bonorum & malorū notionem eſſe con-
fuſam & perturbatam, quæ tam variè ab Academicis, Epicu-
reis, Stoicis, Magaricis, Eretriacis, Heriliis diſceptatur, vt ſatis
conſtet illud quod incertum eſt, nec euidēti veritate patefactum, à
philoſophis temerè & impudenter affirmari. Poſtremo, ne in dia-

Iudicis quidem vllum vestigium veræ, & constantis scientiæ reperiebat, cum de iudicio ipso veritatis inter Protagoram, Platonem, Epicurum, reliquos dialecticos, magna esset orta contentio. Cum igitur in omni parte philosophiæ omnia opinionibus & institutis tenerentur, nec in scholis philosophorum quicquam certa scientia & veritate teneretur, hinc Archelæa illa ἐποχή, id est assensionis retentio, nata est, in qua sapienter permansit Archelæas, qui nihil in tam multis, & variis philosophorum decretis certum, ratum, firmum, comprehensum vidit, quod sine vlla dubitatione posset affirmare. Quamobrem quantum certamen veris & modestis philosophis contra fallaces, & impudentes sophistas perpetuo fuerit, hinc apparet: Democritus, Anaxagoras, Empedocles, modestiam illam philosophandi, & nihil temerè decernendi prudentiam tenuerunt: Gorgias, Protagoras, cæteraque sophistarū turba illius sapientiæ vanum nomen, quàm veram laudem maluerunt: & quātum vanitas efficere potuit, labefactarūt. His se Socrates summo studio opposuit, ab eorūque impudentia veterem philosophandi morem vindicavit: cuius omnis philosophia veritatis inquisitio fuit, non affirmatio: talisque sunt eius omnes interrogationes apud Platonē & Xenophontem partim ad refellendum arrogantiā sophistarum, partim ad discendum quod ipse nesciebat, compositæ. Socratis consuetudinem Plato non solum tenuit & probauit, sed mirificè auxit atque amplificauit: post quem rursus in scholasticis altercationibus periclitari cœpit, cum sibi quisque sua scita & edita promulgaret, quæ sequerentur hi, qui se in eam scholæ seruitutem nulla legitime causæ, aut rationis persuasione adhibita dedissent: hinc Peripatetici à Stoicis, & Stoici ab Epicureis, & Epicurei ab vtrisque de Deo, de natura, de summo hominis bono, de studiis artium, id est de omni sapientiæ regno dissensiones extiterunt: in quibus sua quisque vt verissima, certissimaque defendit: cum tamen in tam varia contradictione satis constet plus vno, aut potius nihil omnino verum esse. Contra hos igitur homines Archelæas, cæteri que viriliter & fortiter Socratis exemplo, & virtute sese armarunt, vt nos ab eorum latruncolorum seruitute liberarent, & in naturæ, quam veteres illi summopere præbauerant, libertatem præstantiamque restituerent: est enim veræ philosophiæ proprium, homines ab opinione ad veritatem, à sensibus ad mentem, à singulis rebus ad vniuersitatem, à caducis & mortalibus ad constantiam & æternitatem conuertere:

tamen omnium antiquorum philosophorum principia calūniatus esset, disputaretur: videlicet vt non modò nulla ratione, sed contra omnem rationem & veritatem discipuli eius crederent, quæ ab eo falso & impiè tradita sunt. Plato docuerat mundum à Deo conditum, quæ præcipua est Dei optimi maximi gloria: at creduli Aristotelei id falsum putant: Aristotelis enim principium contrarium est. Plato prouidentia Dei omnipotentis mundum regi & gubernari dixit: at creduli Aristotelei derident, quoniam Aristotelis de fato, vt Cicero testis est, sententia repugnat. Plato putauit animã immortalem esse, idque multis rationibus & argumentis confirmauit: at idiotam Platonem creduli Aristotelei existimant, quoniam (quod etiam eius subtiles interpretes confirmât) Aristoteli immortalitas animæ displicuit. Plato hominis felicitatem à Deo accipi, & ad Deum referri docuit: at creduli Aristotelei, quoniam Aristoteles Platonis illam sententiam captiose & impiè calūniatus est, & principium & finè felicitatis humanæ Deo detrahent, hominiquè non minus arroganter, quàm insipienter attribuent. Nihil necesse est infinitos humanarum opinionum errores commemorare, quæ non alio quàm huius stultæ credulitatis principio innituntur. Quid ergo nullane in re fides sine certa ratione, argumentoque perspicuo laudanda erit? Imò verò diuinis in rebus plus certa firmaque fides poterit haberi, quàm omnes omnium philosophorum disputationes: hæc autem de humana philosophia contentio nostra est, in qua prius est cognoscendum, vt credas: in diuinis autem, certæ humana intelligentia superiora sunt, fidendū credendūque est, vt postea cognoscas. Sed satis multa de duobus Academicorū generibus: de eorum etiã institutis nimis fortasse multa. Venio ad gen^o orationis, quo in suis disputationibus vsi sunt. Vtriusque igitur Academicæ duas fuisse communes disputationis vias & rationes, libri Platonis & Ciceronis testantur: vnã, qua res dubiæ & controuersæ vtrinque disceptarentur: alteram, qua probabiles disputationes præceptis & institutionibus perpetuis explicarentur: priorem dialogi Platonis de moribus, & Ciceronis de finibus: posteriorem Timæus ille Platonis, & tres Ciceronis libri de Officiis declarant, & Quintilianus: Sūt alii, *Ca. 16. lib. 2.* inquit, Socratis sermones ad coarguendos, qui cōtra disputant, compositi, quos *ἄλογους* vocant, alii ad præcipiendū, qui *λογικῶς* appellatur. Ac si quis imaginè aliquã humanę prudentiæ factis hominum expressam contēpletur, illã priorē cōtradictionis cōsuetudinē

animaduertet in priuatis & publicis negotiis versari. Nam si cui difficilis & grauis proponitur deliberatio, non prius statuit de re ipsa, quàm contraria inter se personarum, negotiorum, locorum, temporum momenta contulerit: nec sapientes iudices prius sententiam de reo ferunt, quàm causam ab oratoribus vtriusque partis concertatam, disputatamque audierint, vt ex pugnantium argumentorum comparatione verum, aut ex omnibus maximè verisimile quantum licet humana prudentia, possint elicere. Quare nulla causa est, cur mirentur homines Ciceronè in examine veritatis pro Epicureis, & aduersus Epicureos: pro Stoicis, & contra Stoicos: pro Peripateticis, & contra Peripateticos contrarias orationes instituisse. Etenim cum discrepantium illorum philosophorum sententiæ satis argumento essent, omnes stultitia & temeritate lapsos fuisse, quòd res non satis exploratas affirmare auderent, sapienter ille à rebus controuersis assensionè, iudiciùmque cohibuit: Quid enim (vt ait) temeritate turpius? aut quid tam temerarium, tamque indignum grauitate sapientis, atque còstantia, quàm aut falsum sentire, aut quòd non satis exploratè perceptum sit, aut cognitum, sine vlla dubitatione defendere? Hoc antiquissimum, & penè cum philosophia naturæ Academiæ institutum, cum per vniuersum terrarum orbem diuulgatum, receptumque, tum Lutetiæ in scholis Theologorum, Medicorum, Iureconsultorum, Philosophorum à multis annis probatum, celebratumque est, quòd maximum momentum habet, vt veritas, aut saltem probabilitas aliqua his contrariis disputationibus in omni re proposita cognosci possit. Cicero, Neque nostræ disputationes quicquam aliud agunt, nisi vt in vtranque partem dicendo & audiendo eliciant, & tanquam expriment aliquid, quòd aut

Lib. 2. Offic. sit verum, aut ad id quàm proxime accedat. Idem, Contra autem omnia disputatur à nostris, quòd hoc ipsum probabile elucere non possit, nisi ex vtraque parte causarum facta esset còtentio. Quòd etiam in studiorum suorum mentione Horatius nobis obiter indicauit,

Lib. 2. Epist. Adiecere bonæ paulo plus artis Athene.
scilicet vt possem curuo dignoscere rectum:
Atque inter syluas Academi querere verum.

Ideoque, quòd veræ solidæque laudis argumentum est, gymnasia tot locis, tot regionibus instituta, non Lycæa Peripateticorum, non porticus Stoicorum, nec horti Epicureorum, sed nomine ipso consentiente cum Academica veritate Academiæ nominantur.

*Lib. de nat.
deorum.*

In Lucullo.

Lib. 2. Offic.

Lib. 2. Epist.

Primus itaque differendi modus in contrarias partes hic fuit. *Secundus*
 secundus autem ab Academicis in philosophando adhibitus est, quò *Academica*
 præceptis ca includerent, quibus erant propter aliquam probabilitatem *disputatio-*
 assensu: neque tamè suam sententiam tãquam ab aliquo Deo, *nis modus.*
 sed tanquã ab homine profectam videri vellent, retinerentque per-
 petuò libertatem illam mentibus nostris insitam de omnibus rebus
 ad suum, non alienum arbitrium iudicandi, nec tanquam de coloribus
 per alienos oculos, sed per proprios, & suos æstimandi. Itaque
 Cicero cùm rem aliquã in philosophia perpetua oratione docet, liberè
 dicit quæ sentit, & parem iudicandi potestatem cæteris relin-
 ,, quit, sumit ab vnoquoque quod verum aut verisimile putat. *Lib. 1. offic.*
 ,, mur igitur, ait, hoc quidem tempore, & in hac quæstione Stoicos,
 ,, non vt interpretes: sed, vt solemus, è fontibus eorum iudicio, arbi-
 ,, trioque nostro quantum, quòque modo videbitur, hauriemus. Et a-
 ,, lio loco: Occurritur autem nobis, & quidem à doctis & eruditis, *Lib. 2. offic.*
 ,, quærentibus satisne constanter facere videamur, qui cùm nihil per-
 ,, cipi posse dicamus, tamen & de aliis rebus disserere solemus, &
 ,, hoc ipso tempore præcepta officii persequamur. Quibus vellem co-
 ,, gnita esset satis nostra sententia: non enim sumus ii, quorum vage-
 ,, tur animus errore, nec habeat vnquã quid sequatur. Quæ enim es-
 ,, set ista mens, vel quæ vita potius, non modò disputandi, sed etiam
 ,, viuendi ratione sublata? nos autem, vt cæteri, alia certa, alia incerta
 ,, esse dicunt, sic ab iis dissentientes alia probabilia, alia contrà non
 ,, probabilia esse dicimus. Quid est ergo, quod me impediât ea quæ
 ,, mihi probabilia videntur, sequi: quæ contrà, improbare, atque
 ,, affirmandi arrogantiam vitantem fugere temeritatem, quæ à sa-
 ,, pientia dissidet plurimum? Idem, Dicitur est omnino de hac re a- *Lib. 1. de nat.*
 ,, lio loco diligentius, sed quia nimis indociles quidam, tardique *deorum.*
 ,, sunt, admonendi videntur sæpius: non enim sumus ii, quibus
 ,, nihil verum esse videatur, sed hi qui omnibus veris falsa quæ-
 ,, dam adiuncta esse dicamus, tanta similitudine, vt in iis nulla in-
 ,, sit iudicandi & assentiendi nota. Ex quo existit & illud, certa esse
 ,, probabilia multa, quæ quanquam non perciperentur, tamen quia
 ,, visum quendam habent insignem & illustrem, his sapientis vita re: *Differentia*
 ,, geretur. Atque hæc de Academicis differendi generibus. Nunc itaque *Academico-*
 Academicorum differentiam à reliquis philosophis intelligere planè *rum à reli-*
 possimus: Academici enim tantum distat à reliquis philosophis, quã *quis philo-*
 tum liberi à seruis, sapientes à temerariis, constantes à pertinacibus. *sophis.*

In Lucullo.

Cicero, Neque inter nos & eos qui se scire arbitrantur, quicquam
 „ interest, nisi quod illi nõ dubitant, quin ea vera sint, quæ defendūt:
 „ nos probabilia multa habemus, quæ sequi facile, affirmare vix pos-
 „ sumus. hoc etiam liberiores & solutiores sumus, quod integra est
 „ nobis iudicandi potestas, neque vt omnia, quæ præscripta, & quasi
 „ imperata sint, defendamus, necessitate vlla cogimur. Nam cæteri
 „ primùm antè tenentur astricti, quàm quid esset optimum, iudicare
 „ potuerint: deinde in firmissimo tempore ætatis aut obsequuti ami-
 „ co cuidam, aut vna alicuius, quem primùm audierint, oratione, ca-
 „ pti de rebus incognitis iudicant, & ad quamcunque sunt discipli-
 „ nam quasi tempestate delati, ad eam tanquam ad saxum adhærescūt:
 „ Nam quod dicunt omnino se credere ei, quæ iudicent fuisse sapien-
 „ tem, probarem, si id ipsum rudes & indocti iudicare potuissent: sta-
 „ tuere enim quis sit sapiens, vel maximè videtur esse sapiētis: Sed vt
 „ potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sen-
 „ tentiis iudicauerunt, aut re semel audita ad vnus se autoritatē cõ-
 „ tulerūt. Itaque si fortè in delicatos Epicureorum greges de deorum
 „ otio inter pocula philosophantes incidaris, audies Epicurum vnicū
 „ authorè esse deūmque, & beatæ & fortunatæ vitæ: Platonē autem
 „ & Aristotelē, reliquosque philosophos præ hoc vno stultos & de-
 „ liros: si in Peripateticorum deambulationem veneris, magnas ho-
 „ minum admirationes audies, Magnus ille vir Aristoteles, & quem
 „ natura nihil celauit: si Stoicos de Zenone interrogaueris, nihil hoc
 „ vno in vita constantius, nihil in philosophia admirabilius aut diui-
 „ nius fuisse respondebunt: denique quam quisque sibi philosophiæ
 „ sectam delegit, quanuis ea sit plerunque impia, aut à veritate alie-
 „ na: tamen ita mente & animo ad hanc adhærescit, vt eum nec ratio
 „ ab errore, nec libertatis amor à seruitutis turpitudine, nec constan-
 „ tia veritatis ab obstinatione, pertinaciâque reuocare possit. Quæ
 „ cùm ita sint, cùmque Academia sit magistra pudoris, vindex liber-
 „ tatis, indagatrix sapientiæ, robur ac firmamentum humani iudicii,
 „ occurreret tamen nomen nobis, Cur tam multi Epicurei, Peripa-
 „ tetici, Stoici: Academici autē tam pauci fuerint? Duas intelligo fuis-
 „ se huius erroris causas, imbecillitatem & amorem: permulti enim
 „ desperatione debilitati id experiri noluerūt, quod se cõsequi posse
 „ diffiderent, aut pro suo quisque ingenio affectum animi ad am-
 „ rem disciplinarum trāstulit. Cur enim tam multi Epicurei? quia vo-
 „ luptates blandissimæ dominæ sunt, quæ facile suis illecebris nõ tan-

*Cur tã pauci
 Academici,
 cùm caterarū
 sectarū tam
 multi emu-
 li sint.*

tum homines aliquot, sed vrbes & nationes maximas allicient. Cur tam multi Peripatetici? quia facillimum est, vel imperitissimis in schola totos dies muliebriter altercari, & popularem illam sententiam de fine bonorum, quod opes, quod honores, quod bona valetudo, quod pulchra coniux, quod perpetua sine vlla offensione prosperitas beatum faciant, amplectari. Cur tam multi Stoici? quia multi agrestes & inhumani, quibus nulla misericordia, nulla humanitate flekti, aut moueri, rigide atque austerè loqui, pulchrum gratumque est. Quibus omnibus Epicureis, Peripateticis, Stoicis cum sententia semel aliqua in animo infedit, nefas putant eam deponere: vt Cicero scribit, Sed nescio quomodo plerique errare malunt, eam- *In Lucullo.*

que sententiam, quam semel adamarunt, pugnacissimè defendere, quàm quid constantissimè dicatur, exquirere. Cur tam pauci igitur Academici? quia pauci firmo constantique iudicio sunt, & plerique discendi, cognoscendique laborem fugiunt. Itaque Cicero Academicorum paucitatè, solitudinèque Academiæ sic excusat, *Quam, Lib. i. de nat. deorum.*

ait, nunc propemodum orbam esse in ipsa Græcia intelligo, quod non Academiæ vitio, sed tarditate hominum arbitror contigisse: nam si singulas disciplinas percipere magnum est, quanto maius omnes? quod facere his est necesse, quibus propositum est veri reperiendi causâ, & contra omnes philosophos & pro omnibus dicere. Plerunque autem cæcus ille amor ex aliqua authoritatis opinione efficitur, quod vehementer est in hac libera philosophandi veritate reprehendendū. Cicero, *Qui autem requirunt quid quaque de re ipsi Lib. i. de nat. deorum.*

sentiamus, curiosius id faciunt, quàm necesse est: nō enim tam aures in disputando, quàm rationis momenta quærenda sunt: *Quin-*

etiam obest his plerunque, qui discere volunt, authoritas eorum qui se docere profitentur: desinunt enim suum iudicium adhibere: id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum vident: nec verò probare soleo, quod de Pythagoreis accepimus, quos ferunt si quid affirmarent in disputando, cum ex his quæreretur quare ita esset, respondere solitos, *αὐτὸς ἔφα* ipse dixit, ipse autem erat Pythagoras: tantum opinio præiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret authoritas. Eiusdem erroris vanitas in quibusdam Aristoteleis est, qui tantum tribuunt suo magistro, vt eum Deum quandam existiment, & Aristoteli repugnare idem propemodum esse credant, quod naturæ, veritati, deo repugnare. Itaque cum frater meus Petrus Ramus in Aristoteleorū sententiam vltimissimo illo, & omni-

*Aristotelicū
iudicium de
Ramo.*

bus temporibus approbaſſimo more dixiſſet, duo homines tā vehementer irati, commotiſque ſunt, vt qui Ariſtotelem reprehenderet, exiſtarent cum omnes artes conturbare, iura humana & diuina peruertere, omnem humani iudicii libertatem eripere: denique è mundo quaſi mundi ſolem tollere: atque Ariſtotelico ſpiritum afflati exclamarent tantum ſcelus igne expiandum eſſe, & ne teſtimonio tantæ ſtultitiæ careremus, (vix enim credibile id eſſet, niſi ſcripto teſtatum, proditumque teneretur) libellis contra Ariſtotelicas animaduerſiones deſcriptis, & per orbem terrarum miſſis id prædicandum & diuulgandum cęſuerunt: quos homines, quoniam à ſeipſis ſatis vexati ſunt, & à fratre meo perpetuo contempti, tandemque Ariſtoteleo iudicio reſciſſo ſatis reſutati, nō puto mihi ſeuerius notandos eſſe. Sed quid Ariſtoteles duos hic commemoro, cum tota iſtorum hominum natio eadē ſit? Enimvero quid ſingularare, & poſt homines natos inauditam hiftoriam referam? ſumma ſemper libertas fuit grammaticis, rhetoribus, mathematicis, philoſophis, contra grāmaticos, rhetoras, mathematicos, philoſophos dicendi & ſcribendi: eaque libertas, quia ad omnium artium perfectionem pertinere magnopere videbatur, maximè probata eſt, & omnium philoſophorum, Ariſtotelis præfertim, præceptis vnice commendata. At quoniam Petrus Ramus Ariſtotelicis animaduerſionibus Ariſtoteles dormientes vellicare auſus erat, Deus bone, meminifſe horret, quæ contigerint: res atrociores prætermittam: ex Ariſtoteleis neminem nominabo: ſummam rerum ſimpliciter attingam. Vix Ariſtotelicæ animaduerſiones leſæ erant, cum Petrus Ramus repente non ad humanam aliquam, & literis uſitatam diſputationem ab Academia vocatur, ſed ad Prætorii Tribunalis capitalem contentionem per certos homines falſo Academię nomine rapitur, nouique & ante hunc diem inauditi criminis accuſatur, quod Ariſtotele repugnando Theologiam & artes eneruaret: hac enim oratione Ariſtotelea actio inſtituta eſt. hinc Ariſtoteleorum clamoribus agitur ad ſummum Pariſienſis curiæ conſilium traducitur: deinde cum legirimo iudicii more res agi, atque apertius iniquiſſimæ fraudis inuidia percipi videretur, nouis artibus à Senatu Pariſienſi ad Regiam cognitionē diſcitur, qua conſtitutis quinque iudicibus, binis ex vtraque parte, quinto regia denominatione deſignato, cauſam de ſingulis animaduerſionum capitibus dicere iubetur. hic tametiſi de quinque iudicibus tres inſenſiſſimos Ramus ha-

bebat, tamen vt mandato regio obtemperaret, ad diem cōstitutum adfuit: scriba vnus aderat, qui rationes Rami, & iudicum sententias exciperet: defensionis suæ testem Ramus impetrare neminem potuit. Biduo magna contentione de dialecticæ artis definitione & partitione, quæ in logici Organi libris nullæ essent, concertatum est: tres Aristotelei iudices primo die contra omnes bene descriptæ artis leges iudicauerunt ad dialecticæ artis perfectionem definitione nihil opus esse. Iohannes Quintinus Heduus, Iohannes Bomontius Parisiensis, qui duo iudices erant à Ramo delecti, pro singulari sua eruditione & doctrina censuerunt omnē disputationem, quæ via & ratione procederet, à definitione proficisci debere, idque perscriptum obsignarunt. Postridie tres iudices Aristotelei vehementer conturbati de partitione assentiuntur, Dialecticæ legitimas esse partes, inuentionem & iudicium, atque hac de re sententias suas perscribunt: verum cum Ramus vrgeret Aristoteles igitur merito à se reprehendi, quod propria partitione prætermisisset totam Dialecticam mille tenebris obruerent, tribus iudicibus ampliari causam placuit, & in alium diem reici, quia ista via Aristotelei superiores esse non possent. Hic audiendi Rami finis fuit: deinceps enim Aristotelei iudices æstuarè, rixari inter se, & iurgare, quod eò se per imprudentiam demersissent, vnde incolumes emergere non possent. Itaque ne non damnaretur Ramus, nouum consilium inuitur, vt ab initio tota disputatio retexatur, & adhuc iudicata induceretur, proutque nihilo haberetur. Id verò Ramus se facturum pernegauit, cœpitque liberius conqueri his se iudicibus esse traditum, quibus satis non esset eius sententiam tam cæca cupiditate oppugnare, nisi ipsi quoque suam dictam præferret, & obsignatam nullo instantiæ pudore rescinderent: quare tum Ramus à tribus illis accusatoris iudicibus, cum eos neque sua conquestione, neque reliquorum iudicum admonitione de tanta violentia deduceret, appellauit. Postremum igitur illud fuit, tanta autoritas contra Ramum impetratur, vt tribus Aristotelis iudicibus infinita potestate, sine auxilio, sine prouocatione iudiciū de Aristotelicis animaduersionibus permitteretur: tam variis scilicet machinis, tam multis copiis, tot potestatibus ad confutandum dialecticæ disputationis argumentum opus fuit, vix, ita me Deus amet,

Vix Priamus tanti, totaque Troia fuit.

Sed cætera attendamus: huic tantæ potestati, maiori etiam cupli-
b.i.

ditati Quintinus & Bomontius concessere, perscripta tamen ante de vniuersa disputatione sententia, testari sibi placere, vt in philosophia, sicut antea semper fuisset, liberum esset in omnem partem disputare: ex eo autem confesso se discedere, quia se non socios consilii, sed iniuriæ, quæ Ramo fieret, adhibitos testes intelligerent: idemque Ramus ipse non sine stomacho, cum à tribus illis contumeliose illuderetur, fecit: & ea se tempora sperare dixit, quibus tales iudices de suo facto nequaquam parem essent voluptatem percepturi: ita vi victa, vel certè hominum quorùdam opinione, ad tempus oppressa causa est. Condemnantur igitur triumvirali sententia nò modò indicta, sed incognita planè causa animaduersiones Aristotelicæ: hoc expectari à talibus iudicibus potuit. Eiusdem incèdii ruina institutiones dialecticæ affliguntur, nò alia quippe ratione, quàm quod eiusdem artificis opus erant: neque enim verbo Aristotelcos læserat, imò ne ab his quidem accusatæ vnquam fuerat, sed ante illum diem ab Aristoteleis ipsis laudatæ: quis iudex præter hos dānauit vnquā quod accusatum nò esset? de quo reus nihil interrogatus esset? Auctori animaduersionum & institutionum toto philosophiæ regno velut aqua & igni, graui etiā pœna addita interdicitur, ne vnquam vel scribendo, vel docendo in vllam philosophiæ partē ingrederetur: hoc verò nò est dialecticum acumine refellere, sed dialecticum de suggestu deturbare: atque hæc omnia Regis licet omnium regum & humanissimi, & literarum amantissimi, tamen per falsas & improbissimè confictas calumnias inducti autoritate confirmantur. Constricta itaque lingua, vinctis manibus, cum sic afflictus Ramus teneretur, vt Aristoteleis vel impunè discerpere liceret, Ramo contrà ne mutire quidem liceret, triumphus de tam nobili victoria mirificus agitur: tristis illa & horrida triumvirum sententia impressis & Latina & Gallica oratione libellis, non modò per huius vrbs compita, sed per orbis terrarum loca omnia, quò exportari potuit, promulgatur: ludi magno apparatu celebrantur, vbi spectantibus & plaudentibus Aristoteleis omni ludibrii & conuiuii genere Ramus afficitur. quid reliqua his indigniora commemorem? quæ tametsi verissima sunt, & memoria recenti tenentur, tamen ita sunt ab honestis studiis aliena, vt verear ne iis etiam qui interfuerint & viderint, res tã incredibilis non facta, sed ficta esse videatur. Hęc Aristotelici iudicii breuis & sumaria historia est: plurima enim prætereo, quæ sine certorum hominũ infamia cõmemorari nò pos-

sunt: neque hæc pauca idcirco commemoro, vt maleuolo cuiquam stomachum moueam. quid enim minus est, quàm vt tam inhumane vexatis saltem præteriti laboris meminisse liceat? sed vt omnes intelligant, Cardinalis illustrissime, non solùm quantum tibi tali abrogato iudicio Ramus Talæúsque debeant, sed etiam quàm formidabilis & iracunda Aristoteleorum logica sit, quæ talibus argumentis aduersarium persequatur: ac ne me Aristotelei pari iracundia appetant, ad Academiam refugio minimè superbam atque violentam, sed contrà facilem & benignam, quæ tantùm abest, vt sibi contradicentibus tam ferociter irascatur, vt etiam amatores suos existimet, à quibus sibi veritatis inquirendæ gratia diligenter & accuratè contradicatur. Hanc itaque velut certissimam humanæ prudentiæ regulam semper homini propositam esse oportebit, quisquis volet rectè & constanter de rebus omnibus iudicare. Quòd si in his emendis & contrahendis quæ ad corporis vsum & cultû pertinent, tantum diligentæ adhibetur, vt non nisi adhibito magno delectu quicquam emas, nec si tibi mercator merces suas, quas vœnales exhibet, optimas esse iurciurando confirmauerit, idcirco plus eius testimonio, quàm tuo iudicio tribuas: quanto maiore studio & consideratione merces animorum, quas philosophi nobis venditât, explorandas & deligendas esse arbitraris? nam, vt ait Horatius,

Non qui Sydonio contendere callidus ostro

Nescit aquinatam potantia vellera fucum,

Certius accipiet damnum, propiusue medullis,

Quàm qui non poterit vero distinguere falsum.

Sunt autem illi ipsi philosophi mercatores, atque institores sapientiæ. Itaque si quid in Platonis sermonibus & scriptis commodum mihi & vtile est, accipio: si quid boni in hortis Epicuri proficit, non contemno: si quid melius Aristoteles vendit, quantum, quoquo modo videtur, assumo: si magis sunt vendibiles Zenonis, quàm Aristotelis merces, Aristotelem relinquo, ad Zenonis officinam diuerto: si vana sunt & inutilia, quæ venduntur in tabernis philosophorum omnia, omnino nihil hinc emo, neque tamen optima quærendi finem facio, notoque illo Horatii consilio, atque instituto admonitus,

Lib. I. epist.

Quod verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc sum:

Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter,

Nullius addictus iurare in verba magistri

*Quo me cunque rapit tempestas, deseror hospes:
Nunc agilis sis, & mersor civilibus Undis:
Virtus vera custos, rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor:
Et mihi res, non me rebus submittere conor.*

Hæc est Academicorum, id est verorum hominum (vtrunque enim tantundem valere existimo) propria & germana libertas, nullius hominis legibus & institutis in philosophia necessario parere: modestia, in rebus incertis iudicium suum nullum interponere: prudentia, causas rerum conferre, & quid in quaque sententiam dici possit, exprimere, nulla adhibita sua autoritate: sapientia, unicam veritatem in omni vita tanquam deam colere, eamque pluris, quam omnium Philosophorum testimonia æstimare.

Habes, Cardinalis illustrissime, Academicæ consuetudinem non ex meo, sed Ciceronis sensu atque oratione breuiter expositâ: quam si quis melius & luculentius ostenderit, hunc ego non modo mihi aduersarium non putabo, sed verum Academicum, verumque philosophum nominabo, qui mea oratione nihil exterritus, perfectius aliquid & accuratius exquisierit.

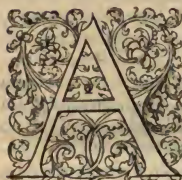
Audomari Talæi in Academi-

CVM CICERONIS FRAGMENTUM, explicatio,

A D

CAROLVM LOTHARINGVM

Cardinalem Guisianum.

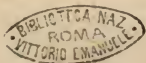

Academicos philosophos, Cardinalis illustrissime, fuisse accepimus, qui in Academia versati, philosophatiq̄ sunt: Academia autem, vt ait Laërtius, locus erat Athenis suburbanus, & nemorosus, ab Academo heroe sic appellatus, sicut Eupolis in Alstrateutis, *Ἐν θίσκίοις δρόμοισιν Ἀκαδημία θεῶ. id est, In Umbrosis ambulacris Academi Dei. Et Timō,*

*Ἐν πύπτανδ' ἠγείε' ὁ πλατύσατος, ἀλλ' ἀγορητῆς
Ἡ δ' οὐνεπίς τέττιξεν ἰσογράφος, εἰδ' ἑκαδήμης
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὅπτα λειριέσσαρ' ἰέσι. hoc est,
Cuius ab ore melos manabat, quale hecademi
Arbustis lepida modulantur voce cicada.*

Qui igitur post Platonem Platonis Academiam sequuti sunt, e loci vocabulo nomen habuerunt, quemadmodum superiore libello docuimus: quorum alii veteres, alii noui dicebantur, & veteres quidē à Platone vsque ad Arcefilā, qui excepto Platone in philosophia tanquam in Republica principes certas leges instituerūt, quibus eorum auditores sectatoresque necessariō parerēt: noui autem ab Arcefila vsque ad ætatem Ciceronis vigerunt, qui sectas illas seruitutis aspernati, libertatis scholam tenuerunt, in qua liberum esset de omnibus rebus, nulla adhibita cuiusquam autoritatis persuasione iudicare. quibus Academicis nouis duplex differendi ratio proposita fuit, vna de rebus propositis in contrarias partes, qualis est Cice-

b. iiii.

ronis de finibus bonorum & malorum, de natura deorum, de diuinatione. Altera doctrinæ cuiusdam & artis via progreditur, cum ea quæ probabilia videntur, perpetuis præceptis explicant: quod differendi genus Cicero in disputatione Officiorum secutus est: quem cum sui temporis homines incesserent vt leuissimum transfugam, nec in vlla parte stantem, sed modò Epicureum, modò Stoicū, modò Peripateticum, modò ab his ipsis alienum, ille pulcherrimæ institutionis suæ declarandæ causâ Academicæ nouæ causam primùm duobus libris egit Catulo & Lucullo, quibus aliqua ex parte retractatis, idem argumentum quatuor aliis libris Academicis persecutus est. Ac duos illos prioris editionis nominibus eorum qui loquerentur inscripsit, quos, cum non satis philologos animaduertisset, de philologia indecorè loqui, libros eos nõ argumenti quidem, sed personarum causa mutandos esse existimauit. Hæc, ait, Academica, vt scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio contuleram; sanè in personas non cadebant: erant enim λογικώτεροι, quàm vt illi de his somniasse vnquam viderentur. Efficere tamen Cicero non potuit, quia iam in manus hominũ peruenerãt, vt omnino supprimerẽtur, cum Lucullus adhuc integer habeatur: quin etiam his libris iam editis no ua præcemia addidit, quibus Catulus & Lucullus laudarentur. Atque hæc de priorē editione: secundæ autem editionis quatuor Academicos libros M. Terentio Varroni multis de causis nuncupatos esse voluit: vna, quòd doctus ille, & Antiochiarum partium, quas ei in dialogo tribuit, mirificè studiosus erat. Ergo, inquit, illam Ακαδημικήν, in qua homines nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi nimis acutè loquuntur, ad Varronem transferamus: etenim sunt ἀνλώχεια, quæ iste valde probat: Catulo & Lucullo alibi reponeamus, ita tamen si tu hoc probas, de quæ eo mihi rescribas velim. Altera causâ fuit, quòd de ea re à Tito Põponio Attico admonitus fuerat. Quòd ad me, inquit, de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronem nusquã possem intexere. Et alia epistola, Commotus tuis literis quod ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transtulique ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. Grandiores omnino sunt, quàm erant, sed tamen multa detracta: tu autem per mihi velim scribas, quid intellexeris illum velle: illud vtique scire cupio, quid intellexeris ab eo χρηλοῦσπεῖσθαι. Postrema causâ fuit, quòd hoc munus gratũ Vat-

Lib. 13. ad Attic.

Ibidem.

Ibidem.

„ roni fore senserat. In Varrone, ait, ista causa me non moueret, ne vi- *Lib. 13. ad*
 „ derer *φιλόδοξος*, sic enim constitueram neminem includere in *Attic.*
 „ dialogo eorum, qui viuerent, sed quia scribis & desiderari ad Varro-
 „ ne, & magni illum aestimare, eos confeci & absolui, nescio quam
 „ bene, sed ita accuratè, vt nihil posset supra. His igitur de causis Aca-
 „ demica disputatio à Carulo & Lucullo ad M. Terentium Varronẽ
 „ translata est, in qua quæ ratio personarum dignitasque sit, idem Ci-
 „ cero in epistolis ostendit. Academicam, ait, omnem quæstionem li- *Ibidem.*
 „ bris quatuor absolui: in eis quæ erant contra *ἀκαταληκτὰ* præsta-
 „ re collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipse respondeo: tu es
 „ tertius in sermone nostro: si Cottam & Varronem fecissem inter se
 „ disputantes, vt à te proximis literis admoneor, meū *κωφὸν πρόσω-*
 „ *πον* esset: hoc in antiquis personis suauiter fit, vt & Heraclides in
 „ multis, & nos sex libris de Republica fecimus. Cum hoc opus iam
 „ confectum & absolutum esset, an Varronis nomine ederet in lu-
 „ cem, an de dialogo Varronem detraheret, personâque mutaret, Ci- *Ibidem.*
 „ cero diu multumque dubitauit, vt ipse testis est in epistolis ad At-
 „ ticum: Ecce, inquit, tuæ literæ de Varrone: nemini visâ est aptior
 „ *ἀνλωχεία* ratio, sed tamen velum scribas placeatne tibi ad illum: de *Lib. 13. ad*
 „ inde si placebit, hoc ne potissimū. Et alibi, Illud etiâ atque etiâ con- *Attic.*
 „ sideres velim, placeatne tibi mitti ad Varronem quod scripsimus,
 „ etsi etiam aliquid ad te pertinet: nam scito te ei dialogo adiun-
 „ ctum esse, tertium opinor: igitur consideremus, etsi nomina iam
 „ facta vel induci, vel mutari possunt. Causam suæ dubitationis ali-
 „ quot in locis tacet, vt, De Varrone non sine causa quid tibi placeat, *Ibidem.*
 „ diligenter exquiri: occurrunt mihi quædam, sed ea coram: te autem
 „ *ἀσμυλέατα* intexui, faciâque: proximis enim literis primū id
 „ te non nolle cognoui. Et alio loco, Varroni simulatque te videro, *Ibidem.*
 „ si videbitur, mittam: quid autem dubitarim, cum te videro, scies.
 „ Sed tamen quadam epistola se graue iudicium Varronis de hac A- *Ibidem.*
 „ cademica disputatione vereri significat: Volo, inquit, Varronem,
 „ præsertim cum ille desideret: sed est, vt scis, *ἀπὸς ἀντὶς τὰς κε κε κ*
 „ *ἀνάλωρον αἰλώων*. Ita mihi sæpe occurrit vultus eius, quærentis for-
 „ talle vel hoc, meas partes in his libris copiosius defensas esse quam
 „ suas: quod tamen me hercule intelliges non esse, si quando in Epi-
 „ rum veneris: iam nunc Alexionis epistolis cedimus, sed tamen non
 „ despero probatum iri Varroni, & id quoniam impensam fecimus
 „ in Macrocola, facile patior teneri. sed etiam atque etiam dico, tuo

periculo fiet : quare, si dubitas, ad Brutum transeamus : est enim is quoque Antiochius. O Academiam volaticam, & sui similem, modò huc, modò illuc. Eos libros primùm Romam misit, nec tantùm librariis Attici describendi potestatem fecit, sed etiam totam editionem Attici iudicio arbitriòque permisit. Quid tibi ego de Varrone rescribam? *διφθέρα* sunt in tua potestate, quid egeris, id probabo, nec tamen *αἰδέομαι* *Ἰάσας*. quid enim? sed ipsi quàm res illa probaretur, magis verebar : sed quoniam tu suscipis, in alteram aurem. Et alia epistola, Ego interea admonitu tuo perfecti sanè argutulos libros ad Varronem, sed tamen expecto quid ad ea, quæ scripsi ad te, primùm quid intellexeris eum desiderare à me, cum ipse homo *πολυγραφώτατος* nunquam me lacesisset: deinde quàm *ῥηλοτυπεῖν* multò Hortensium minus, aut eos qui de Repub. loquuntur. Planè hæc mihi explices velim, imprimis manè sine in sententia, vt mittam ad eum quæ scripsi, an nihil necesse putes. sed hæc coràm. Quanta autem accuratione & diligentia quatuor Academicos libros limatos ediderit, iisdem epistolis indicat, Vt legi, inquit, tuas literas, de Varrone tanquam *ἔρμαιον* arripui: aptius esse ad id philosophiæ genus nihil potuit, quo ille maxime mihi delectari videtur, eâque partes vt non sim consecutus, vt superior mea causa videatur: sunt enim vehementer *πιστὰ* Antiochia, quæ diligenter à me expressa acumen habeant Antiochi, nitorem orationis nostrum, si modò est aliquis in nobis. Et alio loco, Libri quidē ita exierunt, nisi fortè me cōmunis *φιλασία* decipit, vt in tali genere ne apud Græcos quidem simile quicquam. Tu illam iacturâ ferēs æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis frustra descripta sunt, multò tamē hæc erunt splendidiōra, breuiōra, meliōra. De quatuor Academicis libris fragmentum duntaxat primi hac nostra ætate residuum est, in quo primum captata sermonis occasione, quæstio statim disputatur, an Latinè philosophandum sit, deinde veteris Academiæ explicatio, eiuſque à Peripateticis primùm, deinde à Stoicis facta correctio traditur, reliqua disputatio primi libri, triùmque proximorum desideratur.

Lib. 13. Epist.
ad Attic.

Ibidem.

Lib. 13. ad
Attic.

M. T. Ciceronis Academica-

RVM QVAESTIONVM LIBR PRIMVS,

ab Audomaro Talæo explicatus.

IN Cumano nuper quum mecum Atticus noster esset, nuntiatum est nobis à M. Varrone, venisse eum Roma pridie vesperi, & nisi de via fessus esset, continuò ad nos venturum fuisse. Quod cum audissemus, nullam moram interponendam putauimus, quin videremus hominem nobiscum & studiis eisdem, & vetustate amicitiae coniunctum. Itaque confestim ad eum ire perreximus, paulùmque quum eius villa abessemus, ipsum ad nos venientem vidimus, atque illum complexi (ut mos amicorùm est) satis eum longo interuallo ad suam villam reduximus.

Cumanum Ciceronis villa fuit non procul à Cumis oppido Lucania, cui vicina eiusdem nominis villa Varronis erat. Occasionem autem dialogi qui sequitur, attulit tum Varronis aduentus in suum Cumanum, tum profectio Ciceronis & Attici ad Varronem doctissimùm simul & amicissimum hominem salutandum, tum Varronis ad utrumque venientem festinatio, tum mutua & plenus amoris complexus, tum locus ipse Varronis ad philosophandum aptissimus: quae omnia ut breuiter, ita congruenter ad apparatus sermonis ficta descriptaque sunt.

Hic pauca primò, atque ea percontantibus nobis, & si quid fortè Romani, Atticus. ²Omitte ista quae nec

audire sine molestia possumus, quæso, inquit, & quare potius ecquid ipse noui. Silent enim diutius musa Varronis quàm solebant: nec tamen istum cessare, sed celare quæ scribat, existimo.³ Minimè verò, inquit ille. Intemperantis enim arbitrator esse scribere, quod occultari uelut. Sed habeo opus magnum in manibus, quod iam pridem ad hunc eum ipsum (me autem dicebat) quadam institui, quæ & sunt magna sanè, & limantur à me politius. Et ego ista quidem, inquam, Varro iandiu expectans, non audeo tamen flagitare. Audiui enim è Libone nostro, cuius nosti studiu (nihil enim eiusmodi celare possumus) non te ea intermittere, sed accuratius tractare, nec de manibus vnquam deponere.

¹ Iam tres doctissimi homines, & summa necessitudine coniuncti ad colloquendum parati sunt. Primus ingressus ad sermonem fit ex uisitata percontatione: serè enim fit, ut eos, qui ex aliqua celebri urbe ueniunt, interrogemus, quid noui? ² Quæ tamen interrogatio ex Attici correctione gratior efficitur, Omitte, inquit, Varronem de turbulentis rebus, & molestiarum plenis percontari: sed quare potius quid ipse noui agat, de huius enim scriptis iam pridem nil accepimus: quæ tamen non cessare, sed celare quæ scribat existimo. Hoc loco prima capitur occasio de studio literarum colloquendi.

³ Varro autem Attico dupliciter respondet, & quòd ineptum sit labores suos nolle in lucem aspectumque proferre, & quòd magnum opus diligenter & accuratè poliat, quod de lingua Latina multis libris ad M. Ciceronè, his Academicis editis missum potest intelligi: cuius REVS QVÆMVS ipse biennio antè Varro Ciceroni denuntiauerat, ut ex epistola quadam ad Atticū suspicari licet: quod opus Cicero ex Tribonio Libone audierat à Varrone limari politius, sed tamen cum tardius mitteretur, ab eo requirere non dubitauit. Expetebat, inquit, omnino iandiu, meque sustinebat, ne ad te prius quid scriberem, quàm aliquid accepissem, ut possem te remunerari quæ simillimum unere: sed cum tardius id faceres, id est, ut ego interpretor, diligètius, generi non potui, quin coniunctione studiorum amorisque nostri, quo possem literarum genere declarare.

Illud autem mihi ante hoc tempus nunquam in mentem uenit à te requirere: sed nunc postea quàm sum ingres-

sus res eas, quas tecū simul didici, mandare monumentis, philosophiamque veterem illā à Socrate ortā Latinis literis illustrare: quero quid sit, quur, quū multa scribas, genus hoc prætermittas: præsertim quū & ipse in eo excellas, & id studiū, totāque ea res longè cateris & studiis & artibus antecedit. Tum ille,² Rem à me sape deliberatā, & multū agitātā requiris. Itaque non multū hæsitans respondebo: sed ea dicā, quæ mihi sunt in promptu, quòd ista ipsa de re multū, vt dixi, & diu cogitauī. Nam quū philosophiam viderē diligentissime Græcis literis explicatā, existimaui, si qui de nostris eius studio tenerētur, si essent Græcis doctrinis eruditi, Græca potius quàm nostra lecturos: sin à Græcorū artibus & disciplinis abhorrerēt, ne hæc quidē curaturos, quæ sine eruditione Græca intelligi nō possunt. Itaque ea scribere nolui, quæ nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarēt.³ Vides autē eadem ipse: didicisti enim non posse nos Amasaniū, aut Rabirii similes esse, qui nulla arte adhibita de rebus ante oculos positis, vulgari sermone disputāt, nihil definiūt, nihil partiūtur, nihil, apta interrogatione concludūt, nullā denique esse artē nec dicēdi, nec differēdi putant.⁴ Nos autē præceptis dialecticorū & oratorū, quoniā vtrāque vim vnā esse nostri putāt, sic parētes vt legibus, verbis, quanquā nouis, cogimur vti, quæ docti, vt dixi, à Græcis petere malūt: indocti à nobis ne accipiūt quidē, vt frustra omnis suscipiatur labor.⁵ Iam verò physica, si Epicurū, id est si Democritū probarem, possem scribere ita planè vt Amasanius. Quid est enim magnum, quum causas rerū efficientiū sustuleris, de corpusculorū (ita enim appellat Atomos) cōcursione fortuita loqui?⁶ Nostra tu physica

nosti, quæ contineantur ex effectione, & ex materia ea, quam fingit & format effectio.⁷ Adhibenda enim geometria est: quoniam quibusnam quisquam enuntiare verbis, aut quem ad intelligendum poterit adducere, hæc ipsa de vita & moribus, de expetendis fugiendisque rebus. Illi enim simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent: apud nostros enim nõ ignoras quæ sit & quanta subtilitas.⁸ Siue enim Zenonem sequare, magnum est efficere, ut quis intelligat, quid sit illud verum & simplex bonum, quod non possit ab honestate se iungi: quod bonum quale sit, negat omnino Epicurus sine voluptatibus sensum mouentibus nec suspicari.⁹ Si verò Academiam veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus: quàm erit illa acutè explicanda nobis, quàm argutè, quàm obscurè etiã contra Stoicos differendum?¹⁰ Totum igitur illud philosophiæ studium mihi quidem ipse sumo, & ad vitæ consuetudinem & constantiam, quantam possum, & ad delectationem animi: nec vllum arbitror (ut apud Platonem est) maius, aut melius à diis datum munus homini: sed meos amicos, in quibus est studium, in Græciam mitto, id est ad Græcos ire iubeo, ut ea à fontibus potius hauriant, quàm riuulos consectentur.¹¹ Quæ autem nemo adhuc docuerat, nec erat vnde studiosi scire possent: ea quantum potui (nihil enim magnopere meorum miror) feci ut essent nota nostris. A Græcis enim peti non poterant, ac post Lalij nostri occasum, ne à Latinis quidem.¹² Et tamen in illis veteribus nostris, quæ Menippum quidem imitati, non

interpretati quadam hilaritate cōspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa dicta dialecticè: quæ quò facilius minus docti intelligerent, iucunditate quadam ad legendum inuitati, in laudationibus, in iis ipsis antiquitatū proæmiis philosophiæ scribere volumus, si modò consequuti sumus.

Prima quæstio ab Attico posita est de literis Varronis, ex cuius solutione alia deinceps necitur.¹ Posteaquam, ait Cicero, in gressus sum edito iam libro, qui Hortensius inscribitur, philosophiam à Socrate ortam, à quo Peripatetici, Academici, Stoici, Epicurei profecti sunt, Latinis literis illustrare, quaro cur cūm πολυγλωσσώτατος ipse sis, genus hoc Latinè philosophandi pratermittas? Hac quæstio in utraque partem disceptatur à Varrone & Cicerone, quorum ille negationem, hic affirmationem tuetur & sustinet.

² Primum Varronis argumentū ex adiunctis est Latinè philosophantium, quod hac conclusione disponitur. Ea Latinis literis mandanda non sunt, quæ nec intelligāt indocti, nec docti legere curent. Philosophiā Latinam imperiti non intelligēt, & docti Græcam, quàm Latinā legere mallens. Latinis igitur literis explicanda mihi non est. Hoc argumentum collatione Epicureorum cum reliquis philosophiis illustratur, non solum ad indicandam dissimilitudinem eorum inter se, verum etiam seriò & constanter philosophiæ magnitudinem & difficultatem.

Prima dissimilitudo est in dialecticis studiis, quæ ab Epicureis contēnuntur, à reliquis philosophiis diligenter in omni disputatione exercentur. Nulla ferè Latina sunt, ait Cicero, aut pauca admodū monumenta, siue propter magnitudinem rerum, occupationemque omnium, siue etiam quòd imperitis ea probari posse non arbitrabantur, cūm interim illis siletiis C. Amasanius extitit dicens, cuius librū editis commota multitudo contulit se ad eandem potissimum disciplinam: siue quòd erat cognitū persacilius, siue quòd inuitabatur illecebris blādus voluptatis, siue etiam quia nihil probatū erat melius: illud quod erat tenebant. Post Amasaniū autem multi eiusdem emuli rationis, multa cūm scripsissent, Italiam totam occupauerunt: quòdque maximum argumentum est non dici ea subtiliter, quòd etiam faciliè ediscantur, & ab indoctis probentur, id illi firmamentum esse discipline putant. Hic Amasanius & reliqui Epicurei, Epicuri auctoritatem sequenti, totam dialecticam contēperunt. Epicurus enim, ait Cicero, in altera parte philosophiæ quæ est querendi ac disserendi, quæ λογικὴ dicitur, planè (ut mihi quidem

Tuscul. 4.
Lib. 1. de finibus.

Videretur) inermis & nudus est: tollit definitiones, nihil de definiendo & diuidendo docet, non quomodo efficiatur concludat, urque ratio, tradit: non qua via captiosa soluantur, ambigua distinguatur, ostendit. 4 Et Academicus Varro si dialecticas definiendi, diuidendi, concludendique subtilitates diligenter, ut par est, persequatur, industriam suam nec doctis, nec indoctis probare poterit, ut iure meritoque Latine philosophandi studium pratermittendum esse concludat. 5 Iam vero in altera parte philosophia que est de natura & rebus occultis, si Epicureus esse velit, imperitus quidem satisfaciet, sed doctis ineptus ac ridiculus apparebit. Epicurus in physicis, ut ait Cicero, ex Democriti fontibus hortulos suos irrigauit: quinetiam, ut auctor est Laertius, Democriti libros de Atomis ut suos asseruit: cuius ineptias Cicero irridet his verbis, Principio in physicis quibus maxime gloriatur, primum totus est alienus: Democrito adicit per pauca mutas, sed ita, ut ea que corrigere vult, mihi quidem deprauare videatur. ille Atomos, quas appellat, id est, corpora indiuidua propter soliditatem censet in infinito inani, in quo nihil nec summum, nec infimum, nec medium, nec vltimum, nec extremum sit, ita ferri, ut concursibus inter se cohaerescant, ex quo efficiantur ea que sunt, quaque cernantur omnia: eumque motum Atomorum a nullo principio, sed ex aeterno tempore intelligi conuenire. Et ibidem, Homo acutus cum illud occurreret, si omnia deorsum e regione ferrentur, & ut dixi, ad lineam, nunquam fore, ut Atomus altera alteram posset attingere, attulit rem commentitiam: declinare dixit Atomum per paulum, quo nihil posset fieri minus, ita effici complexiones & copulationes & adhesiones Atomorum inter se, ex quo efficeretur mundus, omnesque partes mundi, quaque in eo essent. 6 Academici quos M. Varro magistros habet, principia rerum naturalium non Atomum, & inane, ut Epicurei, sed materiam & formam statuunt: nec quicquam temerarius fortuitisque causis effici censeat, sed naturalibus & necessariis, & ad certum finem destinatis. Itaque cum Epicureorum doctrina tota puerilis sit, Academicorum scientia multo subtilior, & ab imperitorum animi longius disiuncta, Varro non placet philosophiam naturalem Latine ciuibus suis explicare. 7 Quod item confirmat in tertia parte, que est de vita & moribus, proposita dissimilitudine philosophorum de summo bono disputantium: qui locus tamen si lacunosus est, in eo tamen, sicut in superioribus, vestigia quadam dissimilitudinis apparent. Aristippus & Epicurus summa bonum voluptate, qua maxima dulcedine sensum moueret, definiabant: qui, ut ait Cicero, non viderunt ut ad cursum equum, ad arandum bouem, ad indagandum canem, sic hominem ad duas res, ut ait Aristoteles, intelligendum & agendum esse natum quasi

Lib. 1. de nat.
deorum.

Lib. 1. de fin.

Lib. 2. de si-
nibus.

mortalem Deum: contra, ut tardam aliquam & languidam pecudem ad pastum, & procreandi voluptatem hoc diuinum animal ortum esse voluerit, quo nihil mihi videtur esse absurdius. Homerus in Odyssea cum de Veneti- Lib. 10.
ciis & carminibus Circes loquitur, hoc ipsum significare vult blandis voluptatibus homines in pecudum vitam degenerare: unde illud Horatii,

Syrenum voces & Circes pocula nosti:

Que si cum facis stultus, cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors,
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.

⁸ Nec minus est abstrusa & admirabile Zenonis, quam stulta & contemnenda Epicuri sententia: magnum est enim hominibus probare id solum esse bonum, quod honestum sit, nec quicquam aliud in bonis ponendum, idque optimum & perfectissimum censi oportere: quod cuiusmodi sit, detractis voluptatibus se nescire clamat Epicurus in lib. de finibus: quem *Tuscul. 3.*
locum Cicero Latine conuertit. Quid tergiuersamur, inquit, Epicure, nec fatemur eam nos dicere voluptatem, quam tu idem cum os perficuisisti, soles dicere, sunt hac tua verba, necne? In eo quidem libro, qui continet omnem disciplinam tuam, (fungar enim iam interpretis munere, ne quis me putet fingere) dicitur hac: nec equidem habeo, quod intelligam bonum illud, detrahens eas voluptates que sapore percipiuntur, detrahens etiam eas que auditu & cantibus, detrahens etiam eas que ex formis percipiuntur oculis, suaves motiones, siue qua alia voluptates in toto homine gignuntur.

⁹ Varro nec plebeiam, & ex media fece populi depromptam disciplinam Epicureorum, nec admirabilia paradoxa Stoicorum probat: ad Academicos enim seipsum contulerat magis tolerabiles, moderatosque philosophos, quorum disputationes de moribus & summo bono, si ea subtilitate qua par est, persequi velit, nec eas imperiti, ut ait, percipere poterunt, nec instanti Græci literis Latinum opus legere curabunt, ut frustra susceptus labor ille scribendi videatur. ¹⁰ Itaque deliberationis huius summam hac distinctione conclusionis efficit, philosophiam esse multis de causis expetendam, quod leges virtutis adipiscenda tradat, quod plenissima sit infinita delectationis, quod præstantissimum sit à diis immortalibus hominum generi collatum bonum, ut Plato scribit in Epinomide: & tamen philosophia studiosis Græcos fontes potius aduendos esse, quam Latinos libros legendos, qui velut riui quidam sunt ex immensa Græcorum copia & subtilitate deriuati: ab his enim omnis sapientia liberalisque doctrina & eruditio manauit. ¹¹ Studium autem Varronis fuit omnem antiquitatem Populi Romani, qua in tenebris iacebat, excitare,

In Bruto.

Latinisque literis illustrare: cuius insituti ratio quaedam à Latio præceptore Varronis inchoata, & quodammodo informatæ fuerat. Fuit enim is Lellius, ut ait Cicero, vir egregius, & eques Romanus cum primis honestus, idemque eruditissimus, & Græcis literis & Latinis, antiquitatisque nostræ & in inuentis, & in actis, scriptorūque veterum literatē peritus: quam scientiam Varro noster acceptā ab illo, auctamque per sese vir præstans ingenio, omni que doctrina, pluribus & illustrioribus literis explicauit. ¹² Nec de antiquitatibus Varro tantum scripsit, verumetiam Menippi libros in Sætyris amulatus est, quas, ut ait Gellius, alij cynicas: ipse appellat Menippeas: quarum nomina quaedam apud Gellium leguntur, ut Nescis quid vesper seruis dehat, cap. 11. lib. 13. & testamētum, ca. 16. libri 3. & de officio mariti, cap. 17. lib. 1. & ἑδὲς ἑμὸς τῶν, id est, de edulis cap. 19. lib. 15. & ὕδρα νευεῖς, id est, aqua frigida, cap. 29. lib. 13. quibus in libris granitatem & subtilitatem sententiarum iocis & salibus temperauerat, ut lectorem varietate orationis inuitatum in ea lectione magna cum voluptate diutissime retinere posses.

¹ Tum ego, sunt, inquam, ista Varro. nam nos in nostra vrbe peregrinantes, errantesque, tanquam hospites, tui libri quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui, & vbi essemus, agnoscere. Tu atatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarūque rerū nomina, genera, officia, causas aperuisti: ² plurimūque poëtis nostris, omninoque Latinis & literis luminis, & verbis attulisti, atque ipse variū & elegans omni ferè numero poëma fecisti, philosophiamque multis locis inchoasti ad impellendum satis, ad docendum parum. Causam autem probabilem tu quidem affers. Aut enim Græca legere mallent, qui erunt eruditi: aut ne hæc quidem, qui illa nesciunt. ³ Sed da mihi nunc, satisne probas? Imò verò & hæc, qui illa nō po-

terunt, & qui Græca poterunt, non contemnent sua. Quid enim causæ est, quur pœtas Latinos Græcis literis eruditi legant, philosophos non legant? An quia delectat Ennius, Pacuuius, Accius, multi alij, qui non verba, sed vim Græcorum expresserunt pœtarum? Quanto magis philosophi delectabunt, si, ut illi AEschylum, Sophoclem, Empedoclem, Euripidem: sic hi Platonem imitentur, Aristotelem, Theophrastum? Oratores quidem laudari video, si qui è nostris ⁴ Hyperidem sint aut Demosthenem imitati. Ego autem (dicam enim ut res est) dum me ambitio, dum me honores, dum Reipublicæ non solum cura, sed quadam etiam procuratio multis officiis implicatum & constrictum tenebat, hæc inclusa habebam, & ne obsolescerent, renouabam quum licebat, legendo. ⁵ Nunc verò & fortunæ grauisimo percussus vulnere, & administratione Reipub. liberatus, doloris medicinam à philosophia peto, & otij oblectationem hanc honestissimam iudico. Aut enim huic ætati hoc maximè aptum est, aut iis rebus, si quas dignas laude gessimus, hoc in primis consentaneum, aut etiam ad nostros ciues erudiendos nihil vtilius: aut, si hæc ita non sunt, nihil aliud video, quod agere possimus. ⁶ Brutus quidem noster excellens omni genere laudis, sic philosophiam Latinis literis persquitur, nihil ut iisdem de rebus Græcia desideret, & eandem quidem sententiam sequitur, quam tu. Nam Aristum Athenis audiuit aliquandiu, cuius tu fratrem Antiochum. Quamobrem da quaeso te huic etiam generi literarum.

Lib. 6. de
ciuitate
dei.

Lib. 1. de sal-
sa relig.

Varroni totum hoc philosophari non displicet, sed Latinis verbis Græcorum philosophiam explicare non placet. Ad quem refellendum Cicero consuetudine Socratis utitur: primum enim eius industriam in ornandis Latinis & rebus literis comendat: deinde, cum huius honestis vestibulis aditum sibi ad causam fecit, paulatim ad refellendum Varronis consilium descendit. Scripserat ille de diuinis rebus & humanis quadraginta unum libros, ut testis est Diuus Augustinus, ad C. Casarem pontificem maximum, ut ait Lactantius, quibus populus Romanus in maiorum suorum institutis hæsitante, & quasi in aliena ciuitate peregrinantes omnia & humana & diuina, que Imperij Romani magnitudine continebantur, edocuit. Atque hoc tam ingenium & magnam voluminem ita partitius erat, ut rebus humanis viginti quinque libros, diuinis sexdecim tribueret: qua in partitione eam viam & rationem tenuit, ut libros rerum humanarum in quater senos distribueret. Cum enim quatuor operum humani capita proposuisset, qui agant, ubi agant, quando agant, quid agant, sex primos de hominibus scripsit, sex deinceps de locis, totidem consequentes de temporibus, sex postremos de rebus: id est, humanis factis absolutis: quibus omnibus præpositus est liber, qui generaliter de rebus humanis præfaretur. Alteram autem totius operis partem de rebus diuinis in quinquies ternos libros hac ratione diuisit, ut tres primi ad pontifices, augures, & quindecim viros sacrorum spectarent: tres deinceps ad sacella, sacras ades, & loca religiosa: tres ordine consequenti ad serias ludos Circenses, & scenicos: tres inde quarto loco dispositi ad consecrationes, sacra publica & priuata: tres vltimi ad deos certos, incertos, præcipuos & selectos: quibus omnibus libris cum singularis instar præmij præpositus esset, præpositum sexdecim librorum numerum explebat: qui si in manibus essent, nec iniuria temporum perissent, facile intelligeremus quanto studio M. Varro atatem populi Romani ab vrbe condita usque ad tempora sua, & intra sacrorum sacerdotumque, & vrbana militaremque disciplinam, & regiones quarum erant in ditone populi Romani. Et summarim complectar rez omnes diuinis & humanas nominibus, generibusque suis, officij causisque descriptis aperuisset. Idem quoque vir, & ingenio & studio præsertim singulari, magnum lumen poetis & literis Latinis attulit: libros enim de poetis ediderat, ut ait Gellius, & de Plautinis comædiis, & de lingua Latina: quibus non modo significatione cuiusque nominis explicauit, sed rationem & causam cur ita quidque esset nominatum, reddere conatus est: Menippæasque comædias magna cum elegantia, tum varietate numerorum condidit: & permulcis locis ciues suos ad philosophiam cohortatus est, philosophiam verò nusquam viam & ordine tractauit. Hac laude Cicero gratiam Varronis aucupatus, deinceps eius consilium reperito superiore dilemmate per antistiphan eleuat. Imò verò, inquit, & Latina legent, qui Græca non poterunt intelligere: & qui Græca poterunt, non contemnent sua. Quid po-

strenuum cōparatione minorū confirmat hoc modo. Quid causa, cur poetas La-
 tinos Graeci literis eruditi legant, philosophos nō legant? Simili argumento
 vituperatoribus Latine philosophia respondet, Hoc primū est in quo admiror,
 cur in grauisimū rebus nō delectet eos patrius sermo, cū idē fabellas Latinas
 ad verbū de Graeci expressas nō inuisti legant: quis enim tam inimicus penē
 nominī Romano est, qui idē eadem Ennii, aut Anciopam Pacuuij spernat, aut
 reiciat, qui se isdem Euripidū fabulū delectari dicat, Latinus oderit? Syne-
 phebos ego, inquit, potius Cecily, aut Andriam Terēij, quā utraq̃ue Me-
 nandri legat? a quibus tantū dissentio, ut cū Sophocles vel optimē scripserit
 Electrā, tamen malē cōuersam Attilij mihi legendā putem, de quo Licinius
 ferreū scriptorē, verum, opinor, scriptorē tamen, ut legendus sit. Atque (uti
 nam ne in memore) nihilominus legimus, quā hoc idem Graeci que autē de
 bene beateque viuēdo à Platone disputata sunt, hęc explicare nō placebit La-
 tine? 4 Transit ab alienis personis ad suū ipsiū exēplum, quo magis Varro-
 nem suū familiarem ad studiū philosophiā cohortetur: narrat enim per gra-
 dus aetatis, quos in hoc genere literarū progressus fecerit, & cur in grauescēte
 aetate se potissimū ad tractandā philosophiā contulerit. Cū Philo princeps
 Academiae Romā venisset, totū se ei tradidit: erat etiā cum Diodoro Stosico,
 à quo cū in aliis rebus, tū studiosissimē in dialectica exercebatur: cūque
 biēnium versatus esset in causis, Roma profectus, sex mēses Athenis cū An-
 tiocho veteris Academiae nobilissimo & prudētissimo philosopho fuit, stu-
 diūque philosophiā nunquā intermissum, à primāq̃ adolescentiā cultū &
 semper auctū hoc rursus summo auctore & doctore renouauit: posteaquā cō-
 pit honoribus inservire, tantū erat philosophiā loci, quantū su pererat amicu-
 rum, & Reip. reip. id autē omne cōsumebatur in legendo, scribēdi otii nō
 erat. 5 Causas huius senilis exercitationis tres adfert Reip. perturbationē,
 oblectationē otij, & philosophiā dignitatē quas in aliis aetate libris similiter
 cōmemorat, Cū otio, ait, langueremus, & is esset Reip. status, ut eā vniu con-
 silio atque cura gubernari necesse esset, primū ipsius Reip. causa philosophiā
 nostris hominibus explicandā putauī, magni existimās interesse, & ad de-
 cur & ad laudē ciuitatis, res tam graues ac tā praclaras Latinis etiā literis
 cōtineri Hortata etiā est ut me ad hęc conferrē, aegritudo fortuna magna, et
 graui cōmota iniuria: cuius si maiore aliquā alleuatione reperire potuissē,
 non ad hanc potissimū confugiissē: Ego vero ipsa, nulla ratione melius frui
 potui, q̃ si non modo ad legendos libros, sed etiam ad totam philosophiā per-
 tractadā dedissem. Idē, Ac mihi quidē explicadā philosophiā causam attu-
 lit grauis casus ciuitatis, cū in armis ciuilibus nec tui: meo more Reip. nec ni-
 hil agere poterā, nec quid potius, quod quidē me dignū esset, agere, reperiebā.

Lib. 1. de fi-
nibus.

Cic. in Bruto.

Lib. 1. de nat.
deorum.Lib. 2 de
diuinat.

Plutarch.

Itaque cum orbatus esset muneribus reipu. hac philosophia studia renouari cepit, tum ut animus molestius potissimum releuaretur, tum ut prodesset ciuibus suis quacunq; re posset, tum etiã quod philosophiã celebrande & ornande senectuti honestissimũ profugium esse sentiret. ⁶ Nec ipse Cicero suo tantũ, sed etiã M. Bruti qui vtriusque familiaris erat, exẽplo impellit Parronem. Hic Brutus cum omni laude virtutis excelluit, tum sic flagrans studio & amore sapientia, ut vnus ex Romanis maximẽ Græcorũ philosophorũ consuetudinem & familiaritatem appetierit: audiuit enim penẽ omnes, nec vllius secta fuit ignarus: Platonicos tamen mirificè coluit, & ab Academia noua migravit ad veterẽ, permotus autoritate Antiochi Ascalonita, cuius erat perstudiosus, cuius fratrẽ Aristum philosophũ praditum singulari virtute non solum sibi beneuolẽtia deuinxit, sed etiã socium & familiarem adiunxit. Scripsit ad Ciceronem librũ de virtute, de quo mentio quadam fit libro primo de finibus. Etũ itaque exemplũ Parro ad ingrediẽdam & suscipiendam eius generis exercitationem inuitatur, concluditũque superiorũ quaestionis affirmatio, elaborandum esse Latinis scriptoribus, ut philosophia per eos Latine loquatur & illustretur.

¹ Tum ille, Isti huc quidem cõsiderabo, nec verò finete. Sed de te ipso quid est, inquit, quod audio? Quanam, inquam, de re? Relictam à te veterem iam, inquit, tractari autẽ nouam. ² Quid ergo, inquam, Antiocho id magis licuerit nostro familiari remigrare in domum veterem è noua, quàm nobis è veterem in nouam? Certè enim recentissima quaeque sunt correctã & emendata maximè.

³ Quamquam Antiochi magister Philo, magnus vir, ut tu existimas ipse, negarit in libris (quod coram etiam ex ipso audiebamus) duas Academias esse, errorẽmque eorum qui ita putarũt, coarguit. Est, inquit, ut dicis. Sed ignorare te nõ arbitror, quæ contra Philonẽ Antiochus scripserit. Imò verò & istam & totam veterem Academiam, à qua absum tãdiu, renouari à te, nisi molestũ est, velim. ⁴ Et simul aspidamus, inquam, si videtur. Sanè istud quidem, inquit: sum enim admodum infirmus. Sed

videamus idémne Attico placeat fieri à me, quod te velle video. Mihi verò, inquit ille: quid est enim, quod malim, quàm ex Antiocho iampridē audita recordari? & simul videre, satisne ea cōmodè dici possint Latinè? quæ quum sunt dicta, in conspectu confedimus omnes.

¹ Superioris quæstionis disputatio apparatus tantum fuit ad Academicam quæstionem, ad quam deinceps explicandam officia personarum distinctione quadam significantur: nam Varro veteris Academiae patrocinium suscipit, Cicero noua, Atticus tertius velut honorarius arbiter adiungitur. ² Cicero primum cur ad Academiam nouam se transtulerit, satisfacit Varroni ex comparatione parium. Antiocho licuit è noua Academia migrare in veterem, cur nobis è veteri in nouam non licebit? Hic Antiochus vir politissimus & acutissimus sua memoria fuit, qui cum Philonem tandem audisset, ut constaret diutius audisse neminem, multaque pro noua Academicis acutissime scripisset, tamen ab his desinuit, & in senectute hos acrius accusauit, quam antea defensitauerat: nunquam autem à Philone discessit, nisi postea quam ipse cepit qui se audirent, habere. Vnde autem subito vetus Academia reuocata est? nominis dignitatem videtur, cum à re ipsa desisceret, retinere voluisse: quod erant qui illud gloria causa fecerunt sperare etiam fore, ut ij qui sequerentur, Antiochei vocarentur. ³ Superiorem verò collationem parium corrigis ex sententia quorundam philosophorum, quibus placuit non duas, sed vnicam tantum Academiam esse. Ea de re Philo duos libros scripserat, quibus vnam omnino Academicorum causam & doctrinam esse probabat: sed Antiochus teneri non potuit, quin contra Philonem doctorem suum librum ederet, qui Sosus inscribitur. ⁴ Atque ut tota inter Academicos controuersia commodius exponatur, tres doctissimi viri considunt in conspectu, Varro veteris Academiae laudator, Cicero noua patronus, Atticus auditor.

Cicero in
Lucul.

¹ Tum Varro ita exorsus est: Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes primus à rebus occultis, & ab ipsa natura inuolutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, auocauisse philosophiam, & ad vitam communem adduxisse, ut de virtutibus & vitiis, omninoque de bonis rebus & malis quæreret: caelestia autem, vel procul esse à nostra cognitione censeret: vel, si maxi-

mè cognita essent, nihil tamē ad bene viuendū conferre.
² Hic in omnibus ferè sermonibus, qui ab iis, qui illum audierūt, perscripti variè & copiose sunt, ita disputat, ut nihil affirmet ipse, refellat alios, nihil se scire dicat, nisi id ipsum, eoque præstare cæteris, quod illi, quæ nesciant, scire se putēt, ipse se nihil scire id vnū sciat, ³ ob eamque rē se arbitrari ab Apolline omniū sapientissimū esse dictū: quòd hæc esset vna omnis sapientia, nō arbitrari sese scire quod nesciat. ⁴ Quæ quum diceret constāter, & in ea sententia permaneret, omnis eius oratio tū in virtute laudāda, & in hominibus omnibus ad virtutis studiū exhortandis cōsumebatur, ut è Socraticorū libris, maximèque Platonis intelligi potest. ⁵ Platonis autē autoritate, qui varius & multiplex & copiosus fuit, vna & cōsentiēs duobus vocabulis philosophiæ forma instituta est, Academicorū & Peripateticorū, qui rebus congruētes, nominibus differebant. Nā quū Speusippū sororis filiū, Plato philosophiæ quasi heredē reliquisset, duos autem præstantissimos studio atque doctrina, Xenocratē Calcedoniū & Aristotelē Stagiritē, qui erant cū Aristotele, Peripatetici dicti sunt, quia disputabāt in ambulātes in Lycio: illi autē qui Platonis instituto in Academia, quod est alterum gymnasiū, cætus erant & sermones habere soliti, è loci vocabulo nomen habuerunt. ⁶ Sed vtrique Platonis vbertate cōpleti, certam quandā disciplinæ formulam composuerūt, & eam quidem plenā ac refertam: illam autem Socraticā dubitationem de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita, consuetudinē differendi

reliquerunt. Ita facta est differēdi (quod minimē Socrates probabat) ars quadam philosophia, & rerū ordo, & descriptio disciplina. Quæ quidē erat primò duobus, vt dixi, nominibus vna. Nihil enim inter Peripateticos & illam veterē Academiam differebat. Abundantia quadam ingenij præstabat, vt mihi videtur quidē, Aristoteles: sed idem fons erat vtrisque, & eadem rerū expetendarum, fugiendarumq; partitio. ⁷ Sed quid ago? inquit, aut sumne sanus, qui hæc vos doceo? Nam etsi non sus Mineruam, vt aiunt, tamen ineptē quisquis Mineruam docet. Tum Atticus, Tum verò, inquit, perge Varro. Valde enim amo nostra atque nostros, mēque ista delectant, quæ Latinè dicuntur, & isto modo. Quid me, inquit, putas, qui philosophiā iam professus sim, populo nostro exhibiturū? Pergamus igitur, inquit, quoniā placet.

¹ Principiū huius disputationis sumitur à Socrate, quæ constat non solum Academicorū parētem fuisse, sed etiam reliquorū philosophorū: hic primus à rebus occultis auocauit philosophiā: nam, vt ait Cicero, ab antiqua philosophia vsque ad socratē, qui Archelaū Anaxagora discipulū audierat, numeri, motusq; tractabantur, & vnde oriretur omnia, quòque recederent, studioseque ab his siderum magnitudines, interualla, cursus inquirebantur, & cuncta caelestia. Socrates autem primus philosophiam deuocauit è calo, & in vrbibus collocauit, & in domos etiā introduxit, & coegit de vita & moribus, rebusque bonis & malis querere: cū enim animaduertes rerū naturalium scientiā non magnopere ad bene beatēque viuendū prodesse, primus philosophiā de moribus induxit, quā cū in officinis, tū in publicis locis profiteretur, admonerat ea esse querēda, quæ mores formarent, quæq; ad domesticas veritates necessaria essent. Nam domi, vt ait Homerus, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀδίκημα τὴν οὐρανὸν ἐστίν, Agitur prauūque bonūque. Videtur tamē interdū de physicis differuisse, vt ex Socraticorū libris, maximēque Xenophontis perspicere potest, apud quem de mundo, eiusque partibus, rerūque mirabili vsu & varietate plerumque disputat. ² Socraticus autem disputandi mos minimē arrogantis, maximēque constans, & ad inuestigandam veritatem accommodatus fuit: Plato enim & Xenophon, qui preceptoris sui sermones

Tuscul. 4.

Diogenes
Laertius
lib. 2.

In Gorgia
Platonis.

immortalitati consecrarunt, sic cum disputantē inducunt, ut nihil affirmet, Sophistas quibuscum certamen instituit, modestissimē semel, cuius instituti rationem ipse reddidit: Si ex quo hominum numero res, quaras, ex his me esse dicam, qui libenter refelli se patiantur, si quid aut falsum, aut ineptum dixerint: libenter etiam refellant, si quid ab alio minus verē dictum fuerit, & quibus non minus reprehendi, quā reprehendere gratum, iucundūque sit: tanto enim maius bonum esse arbitror, quāto maius est maximo liberari malo, quā alios liberare. In Theateto autem nihil scire se dicit: Quod obstetricibus, idē quoque mihi accidit: sterilis sum, & sapientia vacuus: & quod multi mihi obiiciunt, quod unumquēque interrogo, respondeo nemini: cum nihil habeam, quod sapienter respondere possim, verē nimis obiiciunt: cuius rei causa est, quod deus me opem ferre parturientibus iubet, generare prohibuit: quamobrem ne ipse quidem sum. Vlla in re omnino sapiens, nec ullum ingenij inuentum extat, quod ex me prodierit. Qui verō mecum versantur, primo quidem videntur rudes, sed mea consuetudine (si Deo veritas fruatur) mirum in modum proficiunt, ut sibi & alijs persuadent, sed tamen eos nihil a me didicisse & accepisse constat, verū cum multis egregijs doctoribus essent instructi, ex se ipsis inuenisse. Hanc ironiā Socratis Atticus apud Cicero nē predicat, faceret amque & elegantē indicat. Est enim & minimē inepti hominis, & eiusdem etiam facies, cum de sapientia disceptetur, hāc sibi ipsum detrahē, eis tribuere illudentē, qui eam sibi arrogāt: ut apud Platonem Socrates in calum effert laudibus Protagorā, Hippiam, Prodicum, Gorgiam, ceteros: se autem omnium rerum inscium fingit & rudem. Decet hoc nescio quomodo illū: nec Epicuro, qui id reprehēdit, assentior. Idem Cicero, Socrates, ait, de se ipso detrahēs in disputatione plus tribuebat his, quos volebat refellere, ita cum aliud agnosceret atque sentiret, libenter uti solitus est ea dissimulatione, quam Graeci εἰρωνεία vocant, quam ait etiam in Africano fuisse Fannium, idque propterea vitiosum in illo non putandum, quod idem fuerit in Socrate. ³ Hec cum de se ipso tam modestē diceret, Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus est. Pythias Apollinis sacerdos Charephonti de Socrate percontanti hoc edidit, ut est apud Diogenem Laertium,

In Bruto.

In Lucullo.

ΑΥΔΙΩΝ ἄπ᾽ ἄντ᾽ ὧν Σωκράτης σοφώτατος. id est, virorū omnium Socrates sapientissimus. quod oraculum in Apologia sua apud Platonem sic interpretatur, Solus deus videtur esse sapiens: sed hoc responso significat hominis sapientiam parvi aestimandam esse, aut certē pro nihilo habendā. Socratem autem sapientem nominat, quasi eius exemplo usus dixerit hominē sapientissimum esse qui more Socratis iudicauerit sapientiam suam pro nihilo esse du

cendam. 4 quam scientiæ laudem ac prædicationē cum prorsus sibi ipsi derogaret, sermones suos consumebat in hominibus ad virtutis studiū cohortandis: Socratem enim, ut ait Cicero, solitū dicere aiunt sibi perfectū opus esse, si quis esset satius concitatus oratione sua ad studium percipiendæ cognoscendæque virtutis. Quibus enim id esset persuasum, ut nihil mallet se esse quàm viros bonos, huius reliquam facilem esse doctrinā. Huius Socratici monitis pleni sunt Xenophontis ἄπομνημονεύματα seu libri, plena Platonis de moribus & virtutibus disputationes: sed ne infinitam penè copiam exemplorum persequar, locum duntaxat vnum ex Clitiphone subiiciam. Cli. Equidem cum tecum essem sapenūmero, Socrates, valde commotus sum cum te dicentem audirem, mihi que pulcherrimè omnium dicere visus es, cum ad homines obiurgādos velut è tragica machina deus aliquis repente exclamares, Quo præcipites ruitis homines? nescitis quo vos rapiat impetus, nec quicquam quod deceat agitis, qui in cōgerendis opibus penitus estis occupati, liberorum autem quibus hæ comparantur, curam habetis nullam: nec ut eis iuste uti discant, iustitiæ præceptoribus commendatis, qui iustitiā doceant, si modò doceri possit, & diligenter exerceant, si quidem assiduitate exercitationū comparanda sit. Adde etiam eos qui corpus quidem exercent, animū verò negligunt, illam partem qua suapte natura paret, colere, hanc qua imperat, spernere. Item unicuique usum eius rei qua nouit uti, prodesse: ut si quis oculis, auribus, toto corpore uti nesciat, satius ei sit non videre, aut audire, aut alio quouis modo corpore non uti, quàm uti: eadēque ratio sit in artibus: ut si quis sua lyra nesciat uti, neque aliena lyra utatur: idēque valeat in cæteris instrumentis & artibus: atque huc dicendo peruenis, ut concludas, qui animo nescit uti, huic satius esse, ut animus agat otium, quàm ut viuat, & sui iuris in agēdo sit. huius tuis sermonibus & aliis multis, qui virtutem doceri posse confirmant, nunquam sum aduersatus: eos enim peritiles esse & ad homines cohortandos, & quasi è somno excitandos plurimum conferre arbitror.

5 Socrates summus philosophus multos habuit discipulos, sed imprimis Platonem sapientiæ patrimonio auxit: Plato Academicos & Peripateticos hæredes suæ doctrinæ reliquit: qui ex eadem familia velut cognati, dissimilitudine tātum nominis differebant: nam qui post obitum Platonis in Academia schola suburbana Athenis docuerunt, Academici sunt appellati, ut Speusippus Platonis ex Potona sorore nepos, qui octo annos Academicus præfuit: ut Xenocrates Agathenoris filius, oriundus Calcedone Thraciæ oppido: ut Polemo, Crates, Crætor, & multi alij. Que verò in Lycio (sic enim Aristotelis scholam, in qua quatuordecim annos docuit, vocabant) Aristotelem audierunt, ἀπο τοῦ τῶν Περὶ τῆς Ἐπιπέδου, id est decambulando Peripatetici ex euentu

dicti sunt. Aristoteles, authore Laertio, cum à Macedonia legatus redisset, elegisse dicitur in Lycio $\delta\omega\delta\pi\alpha\lambda\upsilon$, ubi usque ad frictionem & unctionem deambulando cum suis discipulis philosophari solitus est. Inter hos autem & illos diuersa ratio nominis erat, cum doctrina prorsus esset eadem: ⁶ nec tamen, ut utrique Academici & Peripatetici, ornata & elegatem doctrinam, sic Socraticam ac vere modestam consuetudinem Platonis in philosophando retinuerunt: Platonis enim libri Socraticam dubitationem de omnibus rebus nulla adhibita affirmatione continent, Aristoteles, Theophrastus, ceteri Peripatetici, & Academici libris suis descripserunt velut $\nu\upsilon\gamma\iota\alpha\varsigma$ $\delta\acute{o}\xi\alpha\varsigma$, id est, ratas & immutabili necessitate definitas sententias, quas eorum sectatores sine ulla dubitatione sequebantur. Hactenus Academicorum descriptionem ex causis & adiunctis adumbratam tenemus. ⁷ Hoc loco Varro reuocationem sui ipsius, & correctionem simulat, ne videatur ineptus. id quod adiectione veteris prouerbij declarat $\upsilon\varsigma$ $\tau\omega$ $\delta\theta\eta\upsilon\pi\omega\upsilon$, suis Mineruam, quod in eos transferri potest, qui cum inepti sint, aut indocti, docere tamen eos cupiunt, à quibus potius docendi sunt. Cuius simile exemplum est in Oratoris Ciceronis libris, Loquar, ait Caesar, ego de facietis, & docebo sus, ut aiunt, oratorem, quem cum Catulus nuper audisset, senum alios aiebat esse oportere.

Lib. 2. de
Orat.

¹ Fuit ergo iam à Platone accepta philosophandi ratio triplex. Vna, de vita & moribus: altera, de natura & rebus occultis: tertia, de differendo, & quid verum, & quid falsum, quid rectum in oratione prauimus, quid consentiens, quid repugnet iudicando. ² Ac primam partem illam bene viuendi à natura petebant, eique parèdum esse dicebant, neque vlla alia in re, nisi in natura, quarendum esse illud summum bonum, quo omnia referrentur. ³ Constituebantque extremum esse rerum expetendarum, & finem bonorum, adeptum esse omnia è natura, ⁴ & animo, & corpore, & vita. ⁵ Corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus. Valetudinem, vires, pulchritudinem in toto: in partibus autem ser. sus integros, & præstantiam aliquam partium

singularem, ut in pedibus celeritatem, vim in manibus, claritatem in voce, in lingua etiam explanatam vocum expressionem. ⁶ *Animi autem quæ essent ad comprehendendam ingenij virtutem idonea, eaque ab iis in naturam & mores diuidebantur. Naturæ celeritatem ad discendum, & memoriam dabant, quorum utrunque mentis esset proprium, & ingenij. morum autem putabant studia esse, & quasi consuetudinem, quam partim exercitationis assiduitate, partim ratione formabant in quibus erat philosophia ipsa. In qua quod inchoatū est, neque perfectū, progressio quadā ad virtutē appellatur: quod autē absolutū, id est virtus, quasi perfectio naturæ, omniumque rerū, quas in animis ponūt, vna res optima, ergo hæc animorū.* ⁷ *Vitæ autē (id enim erat tertiū) adiuncta esse dicebant, quæ ad virtutis vsum valerent. Iam virtus animi bonis & corporis cernitur in quibusdam, quæ non tam naturæ, quàm beatæ vitæ adiuncta sunt. Hominem esse censebant, quasi partem quandam ciuitatis & vniuersi generis humani, eūque esse cōiunctum cum hominibus humana quadā societate. Ac de summo quidem atque naturali bono sic agunt: cetera autē pertinere ad id putant, aut ad agendum, aut ad tuendum, ut diuitias, ut opes, ut gloriam, ut gratiam. Ita tripartita ab iis inducitur ratio bonorum. Atque hæc illa sunt tria genera, quæ putant plerique Peripateticos dicere: id quidem non falso. Est enim hæc partitio illorum: illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum appellarentur: alios Peripateticos arbitrantur. Commu-*

nis hæc ratio, & vtrisque hic bonorum finis videbatur, adipisci quæ essent in prima natura, quæque ipsa per sese expetenda, aut omnia, aut maxima. Ea sunt autem maxima, quæ in ipso animo, atque in ipsa virtute versantur.⁸ Itaque omnis illa antiqua philosophia sensit in vna virtute esse positam beatam vitam: nec tamen beatissimam, nisi adiungerentur, & corporis, & cætera, quæ suprâ dicta sint, ad virtutis vsum idonea.

⁹ Ex hac descriptione, agendi quoque aliquid in vita, & officij ipsius initium reperiebatur, quod erat in conseruatione earum rerum, quas natura præscriberet. Hinc gignebatur fuga desidia, voluptatumque cõtemptio: ex quo laborum, dolorumque susceptio multorum, magnorumque recti honestique causa, & earum rerum, quæ erant congruentes cum descriptione natura. Vnde & amicitia existebat, & iustitia, atque aequitas. Hæc & voluptatibus, & multis vitæ commodis anteponebatur. Hæc quidem fuit apud eos morum institutio, & eius artis, quam primam posuit. forma atque descriptio.

¹ Philosophia tripartita diuisio propterea Platoni attribuitur, quòd dialogos scripserit partim morales, vt Alcibiadem, Menonẽ, Lachetem, Charmidem, libros de Republica & legibus: partim naturales, vt Timæum: partim dialecticos, vt Politicum, Parmenidem, Sophistam: qua partitione, quã uis non omnem philosophandi materiam complectente, Peripatetici tamen & Academici, & Stoici contenti fuerunt. Nam cum viderent, ait Cicero, nos ita esse natos, vt & communiter ad virtutes apti essemus, quæ nos illustræque sunt, iustitiam dico, temperantiam, cæterisque generis eiusdem, quæ omnes similes artium reliquarum materia tantum ad meliorem partem, & tractatione differunt, easque virtutes viderent nos magnificentiùs appetere & ardentius, habere etiam insitam quandam vel potius innatam cupiditatem scientiæ, natosque esse ad congregationem hominum, & ad socie-

Lib. 4. de
finibus.

ratem, communitatēque generis humani, eaque in maximis ingeniis ma-
 ximē illucere, totam philosophiam tres in parteis diuiserunt: quam partiti-
 onem à Zenone retentam esse videmus. ² Ac prima philosophia pars, qua
 est de vita & moribus, docet quid sit summum hominis bonū, quo referan-
 tur omnia, quae sunt ad beatam vitam necessaria: ut enim in vita & factis,
 sic in doctrina bene viuendi propositum aliquid esse oportet, cuius gratia de
 faciendā, sic docendā atque explicandā sint omnia. ³ Summum itaque be-
 num definitione & partitione declaratur: qua duo praecipua sunt in expli-
 candis artium institutis instrumenta. Quod autem Graeci $\tau\epsilon\lambda\epsilon\sigma\tau\omicron\varsigma$ nomi-
 nant, Cicero summum bonum, & vltimum, & extremum, & finem di-
 cit: interdum beatitatem & beatitudinem: saepe etiam beatam vitam: his finibus. ^{Lib. 1. 3. de}
 enim nominibus cum eadem notio subiecta sit, promiscuē & indifferenter ^{1 de nat.}
 dicitur. Paucis autem hoc loco finem bonorum ex Academicorum sententia deorum.
 definit, adeptum esse ea, quae sunt secundum naturam: quem pluribus verbis
 in disputatione de finibus explanat, sed vnum duntaxat locum ascribā. Su-
 mmus, inquit, homines, ex animo constamus & corpore, quae sunt eiusdem mo- ^{Lib. 4. de}
 di, nosque oportet, ut prima naturalis appetitio postulat, hac deligere confi- ^{finibus.}
 tuerēque ex his finem illum summi boni atque vltimi, quē si prima illa ve-
 ra sunt, ita constitui necesse est, scilicet earum rerum, quae sunt secundum na-
 turam, quam plurima & quam maxima adipisci. Hūc igitur finem tenuerunt,
 quodque ego pluribus verbis, illi breuius secundum naturam viuere.

⁴ Partitio autem beatæ vitæ, quæ secundo loco adhibetur, ex causis effi-
 cientibus constat, quæ sunt bona corporis, animi & fortuna, eaque nobis
 ab Aristotelis autoritate repetenda est: In actione virtutis, aut, beatam vi- ^{Cap. 8. Lib. 1.}
 tam esse putamus: sed tamē bonis externis indiget: vix enim potest, ac ne vix ^{de mor.}
 quidem, res magnas & honestas agere is, cui nulla opes, nulla suppetunt co-
 pia, cum pleraque vel amicorum studio, vel diuitiis, vel publica auctoritate,
 non secus atque instrumentis efficiantur: etsi nonnulla defuerint homini-
 bus, ut nobilitas, liberi, pulchritudo, magnam labem vitæ soleant aspergere:
 neque enim planē beatus est qui in deformitate corporis aut ignobilitate
 generis aut solitudine & orbitate liberorum vitam degit: ac minus etiam
 fortasse beatus, cui liberi sint scelerati ac perditī, aut cuius amici viri boni
 ex hac vitā migrarint: quare ad bene beatēque viuendum fortuna commo-
 da necessaria videntur esse: ideoque permulti facile sunt adducti, ut ex hac
 alij beatam vitam, prosperam fortunam, alij virtutem esse crederent. ⁵ Hac
 Aristoteles de causis beatam vitam efficiētibus, quarum primum genus ad
 cōmoda corporis pertinet, idque duas in partes diuiditur: ex bonis enim cor-
 poris quadam sunt vniuersa, quadam propria partium singularum. Ex illis

est bona valetudo, qua in optimo totius corporis statu cernitur: & pulchritudo, qua fit ex apta figura membrorum cum coloris quadam suavitate, cum inter se omnes partes lepore quodam consentiunt: & robur, quod in nervorum firmitate & constantia consistit, unde bellicae fortitudinis laudes plerumque ducuntur. Quae propria sunt singularum partium, aliquod similiter pondus afferunt beatae vitae, ut in sensibus integritas, cum omnes sani valentesque sunt in pedibus celeritas, qualis olim in stadiodromis laudabatur: in manibus ad comprehendendum vis, qua in Milone Crotoniate plurimum valuisse dicitur: in voce claritas, cum ea perspicue percipitur auribus: in lingua explanata vocum impressio, cum ea sonos vocis distinctos & pressos efficit. in his omnibus Academici putant aliquam vim inesse ad beatè viuendum: si quid in corpore peccatum fuerit aut morbo, aut distortionem & depravatione aliqua, aut motu statim deformi, aut imbecillitate partium non esse omnibus numeris absolutum felicem, in quo tale vitium reperitur, nec tamen eiusmodi bona tantam auctoritatem habere, ut cum animi virtutibus quae praecipuam vim habent ad constituendum summum bonum comparanda sint.

6 de quibus nobis deinceps dicendum est principio à definitione virtutis sumpto, qua recta mentis affectio nominatur eius actiones praclaras & laudabiles efficiens: virtutis autem genera duo veteres philosophi notauerunt, unum naturale & ingeneratum, alterum morale & voluntarium. Animi, inquit Cicero, plures sunt virtutes, sed duo genera prima: unum earum quae ingenerantur, suapte natura, appellanturque non voluntariae: alterum earum, quae in voluntate posita magis proprio nomine appellari solent, quarum est excellens in animorum laude praestantia. Prioris generis est docilitas, & memoria quae sepe omnia appellantur uno ingenij nomine, easque virtutes, qui habent, ingeniosi vocantur. Alterum autem genus est magnarum, verarumque virtutum, quas voluntarias appellamus: ut prudentiam, fortitudinem, temperantiam, iustitiam, & reliquas eiusdem generis. Hoc autem secundum genus Peripatetici bisariam diuidunt, ut quaedam virtutes sint actionis: ut fortitudo, liberalitas, magnificentia, mansuetudo animi, modestia, temperantia, comitas, veritas, affabilitas, iustitia. Quaedam sunt cognitionis: ut intelligentia, scientia, sapientia, ars & prudentia, & in utrisque sum dicitur, cum seipsum considerant, nam cum quis in rebus animi studium sese exercet, sed quae facere perseverat hac affectio, & progressio dicitur: cum vero natura, arte & exercitatione multa confirmatus est, tum est, siue habitus, efficitur virtus: qua nihil aliud est, nisi perfecta & ad extremum consummata natura. 7 Atque ita de duabus causis, quae principes sunt ad beatam vitam, differunt boni corporis, & boni animi: quibus tertiam causam

Lib. 5. de
finibus.

adiuuantem adiungunt prosperam fortunam: vt opes, diuitias, gloriam, potētiam, nobilitatem, gratiam, qua ex populari hominum opinione ad finem bonorum referri solent: tantum enim fortuna vulgus tribuit, vt eam non solum in bonis & rebus expetendis numeret, sed etiam reginam bonorum, vel potius deam quandam constituat. ⁸ Quamobrem omnis illa antiqua philosophia sensu in vna virtute positam esse beatam vitam, quā definit Aristoteles actionem perfectā virtutis, & in vita perfectā: nec tamen beatissimam, nisi reliqua duo bonorum genera adiungantur, qua sunt partim instrumenta, partim ornamenta virtutis nam, vt ait Virgilius,

Gratiō ē pulchro veniens in corpore virtus   Aduuat.

Cap. 8 lib. 1.

illa igitur complent vitam beatissimam: sed ita, vt sine illis possit beata vita existere. Sunt enim accessiones quadam, & causa adiuuantes extrinsecus assumptæ, quæ si adsint, clariorem & illustriorem laudem virtutis efficiunt: sin autem absint, non propterea virtutis auctoritatem deprimunt: sed tamen quia sunt secundum naturam, sine illis summum bonum vndique perfectum & absolutum esse non potest: quod ita definitur à veteribus philosophis, vt sit secretis omnibus malis cumulatam omnium, aut quam plurimorum bonorum cōiunctio. Esse autem gradus sollicitatis Aristoteles existimat, cum ait virtutem, si ab aliis bonis seiungatur, anteponendam quidem esse omnibus: sin coniungatur, pluris esse cum minimo bono coniunctam, quam separatim: vt quo plura quis habeat, quæ in corpore magni æstimantur, eo sit beator: sic enim disputat, cōmodus corporis & fortuna non modo virum bonum adiuuari, sed etiam illustriorem & splendidiorē apud suos effici. ⁹ Ex hac descriptione summi boni certa genera officiorum nascuntur, fuga desidiæ, voluptatisque contemptio. est enim vt desidiæ, sic voluptas contra naturam hominis: & vt naturalis animi magnitudo in periculo & laboribus, sic temperantia in prætermittendis voluptatibus cernitur. Hinc etiam charitas generis humani, iustitiæque omnis manauit, ceteraq; virtutes: quæ maxime sunt cōgruentes cum descriptione naturæ. In summa quatuor fontes officiorum cōmonstrantur: aut enim honestū in perspicuitate veri, solertiæque versatur: aut in hominum societate tuenda, tribuendoque suum cuique, & rerum contractarum fide: aut in animi excellentis, atque inuicibilis magnitudine ac robore: aut omnium quæ sunt, quæq; dicuntur, ordine & modo, in quo inest modestiæ & temperantia. Atque hæc Academicorum & Peripateticorum communis institutio de moribus fuit.

¹ De natura autem (id enim sequebatur) ita dicebant, vt eam diuiderent in res duas: vt altera esset efficiens,

altera autem quasi huic se prabens, eaque efficeretur aliquid. In eo, quod efficeret, vim esse censebatur: in eo autem quod efficeretur, materiam quandam: in utroque tamen utrunque. Neque enim materiam ipsam coherere potuisse, si nulla vi contineretur, neque vim sine aliqua materia. Nihil est enim quod non alicubi esse cogatur. ² Sed quod ex utroque, id iam corpus, & quasi qualitatem quandam nominabant. Dabitur enim profecto, ut in rebus inusitatis, quod Græci ipsi faciunt, à quibus hæc iam diu tractatur, utamur verbis interdum inauditis. Nos verò, inquit Atticus. Quinetiam Græcis licebit utare, quum voles, si te Latina fortè deficient. Bene sanè facis: sed enitar ut Latinè loquar, nisi in huiusmodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, ut dialecticam appellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo iam utitur pro Latinis. Qualitates igitur appellavi, quas ποιότητες Græci vocant: quod ipsum apud Græcos nō est vulgi verbum, sed philosophorum, atque id in multis. Dialecticorum quoque verba nulla sunt publica: suis utuntur. Et id quoque commune omnium ferè est artium. Aut enim nova sunt rerum novarum facienda nomina, aut ex aliis transferenda. Quod si Græci faciunt, qui in iis rebus tot iam secula versantur, quanto id magis nobis concedendum est, qui hæc nūc primùm tractare conamur? Tu verò, inquam, Varro bene etiā meriturus mihi videris de tuis ciuibus, si eos non modò copia rerū auxeris, ut effecisti, sed etiam verborum. Audebimus ergo, inquit, novis verbis vti te

auctore, si necesse est. ³ Earum igitur qualitatum sunt
 alia principes, alia ex iis orta. Principes sunt vnius
 modi, & simplices. Ex iis autem orta varia sunt, &
 quasi multiformes. Itaque aer quoque (vtimur enim pro
 Latino) ignis, & aqua, & terra, prima sunt. Ex iis au-
 tem orta animantium forma, earumque rerum, qua gi-
 gnuntur è terra. Ergo illa initia, & vt è Græco ver-
 tam, Elementa dicuntur: è quibus aer & ignis mouen-
 di vim habent, & efficiendi: reliqua partes accipiendi,
 & quasi patiendi, aquam dico, & terram. ⁴ Quintum
 genus, è quo essent astra, mētēsque singulares, eorūque
 quatuor, qua supra dixi, dissimile Aristoteles quoddā
 esse rebatur. ⁵ Sed subiectam putant omnibus sine vlla
 specie, atque carentē omni illa qualitate (faciamus enim
 tractando vsitatus hoc verbum, & tritius) materiam
 quādam, ex qua omnia expressa atque effecta sint, qua
 tota omnia accipere possint, omnibusque modis mutare,
 atque ex omni parte, eoque etiam interire non in nihi-
 lum, sed in suas partes, qua infinite secari atque diuidi
 possint, quum sit nihil omnino in rerū natura minimū,
 quod diuidi nequeat. Quae autem moueantur, omnia
 interuallis moueri: qua interualla itē infinite diuidi pos-
 sint. Et quum ita moueatur illa vis, quam qualitatē esse
 dicimus, & quum sic vltro citroque versetur, & materiā
 ipsam totam penitus commutari putat, & ita effici qua
 appellat qualia, ⁶ è quibus in omni natura coherente,
 & continuata cum omnibus suis partibus effectum esse
 mundum, extra quem nulla pars materiae sit, nullūque

corpus. Partes autē esse mundi omnia, quæ insint in eo, quæ natura sentiēte teneātur, in qua ratio perfecta insit, quæ sit eadem sempiterna. Nihil enim valentius esse à quo intereat. Quam vim animum dicunt esse mundi, eandēque esse mentem, sapientiāmque perfectam, quem Deum appellant, omniumque rerum, quæ sunt ei subiecta, quasi prudentiam quandam procurantem celestia maximè, deinde in terris ea quæ pertinent ad homines: quam interdum eandem necessitatem appellant, quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem & immutabilem cōtinuationem ordinis sempiterni. Nonnunquam quidem eandem fortunā, quod afficiat multa improvisa hæc nec opinata nobis, propter obscuritatem ignoratiōemque causarum.

Cic. lib. 2. de
nat. deorum.

¹ Transit Varro à philosophia morali ad explicationem naturæ, quam alij esse censent vim quandam sine ratione cientem motus in corporibus necessarios: alij vim participem rationis, atque ordinis tanquam via progredientem, declarantēque quid cuiusque rei causā efficiat, quid sequatur: cuius solertiam nulla ars, nulla manus, nemo artifex consequi possit imitando. Sunt autem qui omnia naturæ nomine appellent, ut Epicurus. Hanc vim qua per se motus efficit, Academicus duas in species dispersiunt, materiam, ex qua, & formam, per quam res omnes gignuntur & fiunt: è quibus illa patiēdis, hæc efficiēdis vim in se continet: nam cum materia vaga sit, à formis cohibetur: cum iners, impellitur: cum rudis, informatur.

² sed quod ex utroque constat, id iam naturale corpus est: Græcis πρῶτον appellatur, Latine qualitas redditur: sed quia vocabulum hac in re nouum & inauditum est, ad excusationem huius nouitatis Varro digressiunculam interposuit, in qua disputat his, qui res nouas tractant, esse concedendū, ut aliquādo vocabuli inusitatis utantur: cuiusmodi libertatis veniam Cicero etiam sibi dari postulat. Quod quidem, ait, nemo mediocriter doctus mirabitur, cogitās in omni arte, cuius usus vulgaris cōmuni que non sit, multam nouitatē nominum esse, cum constructur earum rerum vocabula, quæ in quaque arte versentur. Itaque & dialectici & phisici, verbis utuntur his,

Lib. 3. de
libus.

quæ ipsi scientiæ nota sunt: Geometra Verò, Musici, Grammatici etiam, more quod à loquuntur suo. Itè ipsæ Rhetorû artes, quæ sunt totæ forenses atque populares, verbis tamen in dicendo quasi priuatis vsuntur ac suis: idq; argumentum comparatione minorum concludit. Quod si in ea lingua, quam plerique Veriorem putant, cõcessum à Græcia est, et doctissimi homines de rebus non peruulgatis, inusitatis verbis vterentur, quanto id vel nobis magis est concedendum, qui ea nunc primùm audemus attingere? Duos autem modos statuit nouandorum nominû, vnum fingendi quod non fuerat, alterum ex alia lingua transferendi. De primo Horatius,

In verbis etiam tenuis, cautûsque serendû,
Dixeris egregiè, notum si callida Verbum
Reddiderit iunctura nouum: si fortè necesse est,
Indiciû monstrare recentibus abdita rerum:
Fingere cinctûs non exaudita Cethegis,
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.

In arte
poetica.

Eiusmodi sunt illa à Cicerone nouata, Beatitudo & beatitudo: quæ dura Lib. 1. de nat. quidem sentit esse, Veruntamen vsu putat posse molliri. Fauorem & vrbæ Lib. 8. cap. 3. deorum. num noua credit, ait Fabius: nam in epistola ad Brutum, Eum, inquit, amo- rem, & (vt hoc verbo vtar) fauorem in cõcilium aduocabo. Et ad Appium Pulchrum, Te hominem non solum sapientem, Veruetiam, et nunc loquuntur, vrbæ. De secundo modo idem Horatius, Et noua fictaque nuper habebunt Verba fidem, si Græco fonte cadant parca detorta. quid autem Cæcilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum Virgilio, Varioque? ego cur acquirere pauca Si possum, inuideor? cum lingua Catonû, & Enni Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum Nomina protulerit? licuit, semperque licebit Signatum præsertim nota producere nomen.

Quintilianus cum Verba in Latina & peregrina diuidit, plurima ex omnibus penè gentibus in linguam Latinam venisse testis est, Taceo, ait, de Tusci & Sabinis, & Prænestinis quoque: nam vt eorum sermone vtentem Pæctium Lucilius insectatur: quemadmodum Pollio deprehendit in Liniu parauinitatem: licet omnia Italica pro Romanis habeam, plurima Gallica Valuerunt, vt Rheda & Petoritum, quorum altero Cicero taxauit, altero Horatius Vitur: & mappam quoque vsitatum circo nomē poni sibi vendicant: & gurdos, quos pro stolidû accipit vulgus, ex Hispania duxisse originem audiui: sed hæc diuisio mea ad Græcum sermonem præcipue pertinet: d. ij.

nam & maxima ex parte Romanus inde conuersus est. 3. Ut igitur ad institutum reuertatur oratio, quas ΠΟΙΩΤΗΤΟΣ Græci vocant, liceat qualitates Latinis appellare, & res naturales: his enim promiscuè vti possumus: quæ sic ab antiquis distinguntur, ut alia principes sint, alia de principibus orta. Principes à Latinis dicuntur elementa, siue principia, siue initia, siue simplices natura, ignis, aer, aqua, terra: ex quibus duæ primæ, si cum reliquis duabus comparentur, efficientes videri possunt: propterea quod calor, quæ ignis & humor, quæ aer propriè & naturaliter sibi vendicant, efficientiâ quandam in se continent naturalem: reliquæ verò duæ, aquam dico & terram, quasi passivæ sunt: quod siccitas & frigus, quæ terra & aqua attribuuntur, tardam, aut nullam propemodum vim habent, nec nisi vel à calore ad suos motus excitari, vel ab humore cohiberi & quasi informari posse videntur. de quibus superioribus sic Ovidius ait,

Quippe vbi temperiem sumpsere humorque calorque,
 Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus:
 Cùmque sit ignis aqua pugna, vapor humidus omnes
 Res creat, & discors concordia fratribus apta est.

Tuscul. 1.

4. His quatuor simplicibus naturis quintam adiungendam esse Aristoteles ex adiunctis motionibus disputat. nam cum sic statuat, simplices motus naturis simplicibus congruere, eos autem qui in gyrum & in orbem fiunt, à quatuor illis superioribus elementis alienos esse, quæ rectis lineis, vel sua leuitate sursum, vel suoque nutu & pondere deorsum mouentur, censuit esse quintam simplicem naturam, ad quam propriè motus ille simplex pertineret: vnde (ut ait Cicero) essent astra, mentesque singulares: cogitare enim & providere, & discere, & docere, & inuenire aliquid, & tam multa meminisse, amare, odisse, timere, letari, angere: hæc & similia eorum, in horum quatuor generum nullo inesse putat. Quintum genus adhibet vacans nomine, & sic ipsum animum εἴτε λέγειν appellat nouo nomine, quasi quandam continuatam motionem & perennem. Idem alio loco, si ab Aristotele inducta est quinta natura, primùm hæc & deorū est, & animorū: animorū enim in terris origo nulla inueniri potest, nihil est in animis mixtum atque concretū, aut quod ex terra natū atque fictum esse videatur. Nihil ne aut humidum quidem, aut stabile, aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoria, mētis, cogitationis habeat, quod & præterita teneat, & futura provideat, & complecti possit præsentia, quæ sola diuina sunt: nec inuenietur vnquam vnde ad hominem venire possint, nisi à Deo. Singularis igitur est quadam natura atque vis animi, seiuncta ab his vtitatis nostrisque naturis.

Haecenus de elementis: qualitates ex his ortus deinceps videamus, quae
 varia multiformesque sunt: sed earum duo prima genera: nam aut inani-
 ma sunt: ut nubes, pluuia, grando, cateraq; res eiusmodi, quae in aere gi-
 gnuntur: aut animata, quae tripartito distingui solent: aut enim viuunt tan-
 tum, ut stirpes, arbores, planta: aut vita sensuque praeditae sunt, ut aues in
 aere, pisces in aquis, varia species bestiarum in terris: aut vita, sensus, ratio-
 nisque simul cōpotes sunt: ut homines, ad quorū vsus & commoditates cae-
 tera quae prius diximus, genita ac procreata sunt. *¶* Ac de prima materia
 sic Academici disputant, ut eam subiectam rebus omnibus esse putent, sine
 ulla specie, atque carentem omni qualitate, id est, per se non formarum mo-
 do, sed etiam caloris, & coloris, aliarumque qualitatū, quae sensus afficiunt,
 expertem. Quae de re Plato ut subtiliter, sic clarè & perspicue philosophatus
 est: Tria, ait, genera constituere licet: vnum quod gignitur, alterum in quo
 gignitur, tertium à quo similitudinem trahit, quod nascitur: idcirco sic aptè
 comparabuntur: quod recipit, matri: vnde recipit, patri: natura horum me-
 dia, sortui. sed animaduertendum est, cum debeat esse rerum effigies, omnium
 formarum varietate distincta, nunquam illud generationis gremium bene
 preparatum iri, nisi sic informe, & suapte natura formis omnibus, quas po-
 test capere, careat. Nam si erit alicuius eorum, quae in se recipit simile, cum
 contrariam eius, cuius est simile, naturam, aut aliam prorsus suscipiet, ne-
 quaquam eius similitudinem & effigiem exprimet, cum praesertulerit suā.
 Quo fit ut nullam sibi propriam habeat speciem, quòd omnia rerum genera
 capere debeat: ut qui vnguenta suauis odore confecturi sunt, humidam ma-
 teriā, quam certo odore condire volunt, ita preparant, ut nullum proprium
 odorem retineat: & qui in re molli figuras aliquas imprimere volunt, nul-
 lam omnino priorem figurā in eā videri patiuntur, sed accurata leuigatio-
 ne poliūt: sic illud quod passim in omnibus aeternorum omnium simulachris
 rectè figurandum est, his omnibus formis suapte natura carere necesse est.
 Quamobrem huius vniuersi quod genitum, & sensibus subiectum est, ma-
 trem & receptaculum neque terrā, neque aërem, neque ignem, neque aquam
 esse dicamus, neque rursus aliquid ex his factum, sed speciem potius quandā
 sensus fugientem, & informem sinum omnium rerum capacem, qui ambig-
 ua quadam ratione, & qua vix dici queat, diuina, & solo animo compre-
 hendenda natura sit particeps. Haec Plato. vnde constat materiam posse om-
 nia accipere, omnibusque modis mutari. Est enim, ut ait Aristoteles, appe-
 tentissima formarum: neque tamen in nihilū redigi, sed in suas partes, quae
 dimensionibus praeditae infinite diuidi possunt: nec id mirum cuiquā videri
 debet: quantum enim in omni magnitudine sit aliquid actū minimum, quo
 d. ij.

In Timaeo.

Lib. I. Physic.

nihil sit minus: potest tamen ipsum in alias minores partes diuidi. Quae autem moueantur, omnia interuallis moueri, id est, spatio delocorum, del temporum: locus autem & tempus ratione magnitudinis infinitam diuisionem capiunt, ut docet Aristot. in Physicis. Quae autem natura constant, quoniam fatali quadam necessitate mutabilia sunt, propter inconstantiam formarum variis modis afficiuntur: & pro sua quaeque vi & facultate materia commutant: unde existunt tam varia rerum vicissitudines, ut non modo quae genita sunt, necessario intereant, sed pro variis momentis utroque versentur, nec diutius in eodem statu permanere possint. ⁶ Quae dicuntur de compositione & anima mundi, à Platone principe Academicorum accepta sunt.

In Timaeo. De fabrica enim & constructione mundi sic ait, Cum soliditas mundo quaereretur, solida autem omnia uno medio nunquam, duobus semper copulenter, ita contigit, ut inter ignem & terram, aquam Deus aëremque poneret: eaque inter se compararet, & proportione quadam coniungeret: ut quemadmodum ignis aeri, sic aer aquae, quodque aer aquae, id aqua terra proportione redderet: qua ex coniunctione calum ita aptum est, ut sub aspectum & tactum cadat: itaque & ob eam causam, & ab iis rebus numero quatuor, mundi est corpus effectum, ea constructum proportione, quae dixi, ex quo ipse se cœcordi quadam amicitia & charitate complectitur, atque ita apte cohaeret, ut dissolui nullo modo queat, nisi ab eodem, à quo est colligatus. earum autem quatuor rerum, quas supra dixi, sic in omni mundo omnes partes collocatae sunt, ut nulla pars huiusce generis excederet extra, atque in hoc vniuerso inessent genera illa vniuersa. id ob eas causas primum, ut mundus animans possit ex perfectis partibus esse perfectus: deinde ut vnus esset, nulla parte inde altera gigneretur relicta: postremò ne quis morbus eum possit aut senectus affligere. omnis enim coagmentatio corporis vel calore, vel frigore, vel aliqua impulsione vehementi labefactatur & frangitur, & ad morbos senectutemque compellitur. Hanc igitur habuit rationem effector mundi, molitorque Deus, ut vnum opus totum atque perfectum ex omnibus totis atque perfectis absolueret, quod omni morbo senioque careret. His verbis Plato daret ex omnibus naturis mirabili proportione inter se coherentibus constatum, suaeque magnitudine omnia complexum esse mundum: quem eandem loco definit animal rationis & intelligentiae particeps, re vera diuina prudentia constitutum: Veruntamen animum mundi non Deum, ut nunc Varro, nominat, sed à Deo creatum esse vult. ⁷ Multis autem nominibus rationem in mundo perfectam sempiternamque veteres philosophi significabant: ab iis enim animus mundi dicebatur, per quem mundus ipse spirat, sentit, intelligit, ratiocinatur: & mens, sapientiâ-

que perfecta, quod omnia consilio & ratione gubernet: & θεός, id est, Deus, ἀπὸ τοῦ ἐπι, id est, à perpetua motione, ut Socrates in Cratillo docet: & Φύσις, id est, natura, quod omnia gignat. quorum nominum rationem de sibis huius Virgilius inclusit,
 Principio cælum & terras, campisque liquentes,
 Lucentemque globum Luna, Titanisque astra
 Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
 Mens agitat molem, & magno se corpore miscet:
 Inde hominum, pecudumque genus, vitæque volantum:
 Et quæ marmoreo fert monstra sub aquore pontus:
 Igneus est ollæ vigor, & cælestis origo   Seminibus.

Æneid. 6.

Eandem mundi mentem Πρωτοτύπη: id est, providentiam appellat, quod omnibus rebus provideat: & ἐμμετρίωσις, id est, fatalem necessitatem, quod diuina decreta mutari non possint. Unde illud,
 Desine fata deum flecti sperare precando: & Τύχη, id est, fortunã, ex hominum errore, qui existimant, quod occultis & ignoratis causis factum sit, à Deo factum esse: quæ opinio occultã rerum fortuitarum vim apud veteres in diuorum numero ceterisque collocavit: toto quippe mundo, ait Plinius, & locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus, fortuna sola inuocatur: & vna nominatur: vna accusatur: vna agitur rea: vna cogitatur: sola laudatur: sola arguitur: & cum cõuitiũ colitur: volubilis, à plerisque verò & cæca etiã existimata, vaga, inconstans, incerta, varia, indignorumque saurix: huic omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortaliũ sola vtrãque paginam facit: adeoque obnoxie sumus fortis, ut fors ipsa pro Deo sit, quia Deus probatur incertus. Hac fuit ab Academicis & Peripateticis tradita, & à Varrone breuiter, ut decuit, exposita natura descriptio.

Lib. 2. cap. 7.

¹ Tertia deinde Philosophiæ pars, quæ erat in ratione, & in differendo, sic tractabatur ab vtrisque: quam oriretur à sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus. ² Mentem volebant esse rerum iudicem, solam censebant idoneam cui crederetur, quia sola cerneret id quod semper esset simplex, & vnius modi, & tale quale esset. Hanc illi Ideam appellabant, iam à Platone ita nominatam: nos rectè Speciem possumus dicere. ³ Sensus autem omnes hebetes & tardos esse arbitrabantur.
 d. iij.

trabantur, nec percipere vlllo modo res eas, quæ subiectæ sensibus viderentur, quæ essent aut ita parua, vt sub sensum cadere nõ possent: aut ita mobiles & cõcitata, vt nihil vnquã vnum esset cõstans, ne idem quidẽ, quia continenter laberetur, & fluerent omnia. ⁴ Itaque hæc omnem partem rerum opinabilem appellabant. Scientiam autem nusquã esse censebant, nisi in animi motionibus atque rationibus. Qua de causa definitiones rerũ probabãt, & has ad omnia, de quibus disceptabatur, adhibebant. Verborum etiam explicatio probabatur, qua de causa quæque esset ita nominata: quam Etymologiam appellabãt. Post argumẽtis, & quasi rerũ notis ducibus vtebantur ad probandũ & concludẽdum id, quod explanari volebant, in qua tradebatur omnis dialectica disciplina, id est, orationis ratione cõcluse. ⁵ Huic quasi ex altera parte oratoria, vis dicẽdi adhibebatur explicatrix orationis perpetuæ, ad persuadendum accõmodata. Hæc erat illis prima à Platone tradita, cuius quas acceperim disputationes, si vultis, exponam.

¹ Expositis duabus primis philosophia partibus, dialectica tertia sequitur, in cuius præceptis multa (qua tamen aliena videri, & ad physicos potius referri possunt) de scientia & opinione traduntur, propter apodicticos & dialecticos syllogismos, quorũ alteri ex perspicuis & necessariis causis scientiam conclusionis efficiunt: alteri ex probabilibus argumẽtis, minimèque necessariis opinionem gignunt. Varro totam sciẽtiæ & opinionis distinctionem ex Platone penè transtulit: apud quem Socrates ita disputat, De veritatis iudicium sensibus cõuenire neget, mentem statuat rerum iudicem, quæ veram & simplicem cuiusque rei speciem, formamque percipiat. Cuius distinctionis argumentum cum Theateto communicans, accurate persequitur, multisque verbis vtrò citròque habitis, demum ad eam conclusionem peruenit. Socrates. An veritate eo percipere possumus, quo essentiam non percipimus? Teas.

Non. Socr. Cuius autem quis veritate caret, huius scientiam ullam habet?
Theat. At quomodo id fieri posset? *Socrat.* In motionibus igitur sensuum
 scientia non est, in ratiocinatione tamen, que circa illas versatur, inesse vi-
 detur: hac enim naturam rerum & veritatem attingere possumus, illis non
 possumus. *Theat.* Constat. *Socrat.* An illud & hoc, idem vocas, cum tantum
 inter se discrepent? *Theat.* Non equidem decet. *Socrat.* Quod illi nomen tri-
 buis, quod est exempli gratia videre, audire, odorari, gustare, calere, frigere,
 num sentire? *Theat.* Hoc ipsum: quid enim aliud? *Socrat.* Hoc igitur totum
 sensum vocas? *Theat.* Necessè. *Socrat.* Huic veritatis præceptionem convenire
 negauimus, cum essentiam nõ percipiat. *Theat.* Ita est. *Socrat.* Neque igitur
 sensus scientia particeps erit. *Theat.* Non. *Socrat.* Hinc efficitur õ Theætete
 scientiã & sensum nunquã in idẽ recidere. *Theat.* Prorsus nunquã. ² Plato
 in Timæo eam vim mentis esse putat, vt sola simplices rerum species & ideas
 cernat, vnde omnis vera sciẽtia & sapientia defluxit. Si quidem, ait, mens
 & vera opinio duo genera sunt, omnino idea & species quaedam per se sunt,
 que non percipiuntur sensibus, animo autem tantum & intelligentia conti-
 nentur. sin autem, vt quibusdam placet, vera opinio ab intelligentia mentis
 nihil differt, omnia qua corpore ipso sentiuntur, certissima statuere oportebit.
 Verum hac duo dicenda sunt, quod separatim fiunt, & dissimili ratione se
 habent: alterum enim horum doctrina, alterum per suasionem comparatur: &
 illud quidem semper cum ratione vera, hoc autem sine ratione: illud que nul-
 la ratione diuelli potest, hoc aliter potest persuaderi: cuius quidem que nũs
 participem esse dicimus, sciẽtia autem deos esse compotes, homines per paucos.
 Quia cum ita sint, cogimur fateri esse aliquã speciem & ideam, que semper
 eadem sit, sine ortu & interitu, qua nihil aliunde in se accipere, nec ad aliud
 procedere, nec oculis, aut alio sensu percipi possit. Hac autem idea ad solã vim
 mentis pertinet: sed scẽdum homonymũ est, & illi simile, sensibile, genitũ,
 semper inherens, factum alio in loco, rursusq; inde recedens, atque interi-
 turum: quod per sensus opinionem comprehendi debet. ³ Sensus autem omnes
 hebetes & tardos, & plerunque fallaces Academicis arbitrantur, tum men-
 tis comparatione, qua celerrimè in rebus perspicendus agitur, tum suapte
 natura, quod exiguam vim ad percipiendum habeant: tum duplici culpa
 earum rerum qua sub ipsos sensus cadunt: aut enim ita parue sunt, vt sensus
 effugiant, vt Atomi Epicureorum, & multa res minuta & exiles: aut ita
 mobiles & concitata, vt nihil sit constans, quod certo comprehendi possit.
 quale sit, quod etiam ex augusto Platonis oraculo, sicut reliqua ferè omnia,
 depromptum est. Dicam, ait Socrates, rem non contemnendam, quod nihil in
 se ipso vnum certum est, neque rectè ipsum per se aliquid, aut quale sit, dicere

In Theæteto.

potes. Etenim si quid magnū dicit, statim paruum etiam videtur: & si quid graue, protinus etiam leue. Cateraque eiusdem generi sunt: ut nihil sit vnum quod aut hoc, aut tale sit: sed omnia qua dicimus esse falsa appellatione, in motu & alterna commutatione & vicissitudine versantur. nihil enim vquam est, semper autem fit: quod quidem omnes ex ordine sapientes vno consensu prater Parmenidē confirmarunt Protagoras, Heraclitus, Empedocles, poeta in vtroque poemate excellētes: in Comœdia Epicharmus: in Tragedia Homerus. Nam cum Oceanum diceret deorum parentem, & matrem Thetyn, omnia ex fluxu motūque genita pradicauit. 4 Itaque veteres philosophi opinionem à scientia subiecti ratione separarunt, ut illa sit in sensibus, hac in notionibus animi, quæ ἔννοιας vocant: quemadmodum ex Theaeteto Platonis perspicitur potest, & ad hos duos fines totam differendi rationem, que geminam vim inueniēdi & disponēdi habet, stulte & inepre accommodari: nā causas, effecta, subiecta, adiūcta, dissentanea, norationes, cōiugata, comparationes, definitiones, partitiones, inuentionis dialectica partes sunt, quibus omnia qua possunt in hominū cogitationem cadere, comprehenduntur & distinguuntur: & syllogismus, methodūque disponēdi prudentiam tradunt, & regulam quandam verē auream: qua non solum vera in omnibus rebus & falsa diiudicari, sed etiam facilius doceri percipi que possunt. quam dialecticae artū partitionem tanquam in nebula viderunt, sed tamen secuti & preceptis interpretati non sunt. 5 Dialectica autem eloquentiam, quasi ex altera parte respondere monet Aristoteles, ut hoc videlicet differant inter se, quod hac dicendi ratio latior sit, illa loquendi contractior. qua de causa Zeno Rhetoricam palma, Dialecticam pugno similem esse dicebat: quod latius loqueretur Rhetores, Dialectici comprehensius. qua distinctio ex natura artium facta non est: vis enim dialectica est tam in copiosa & dilatata, quam in tenui & angusta oratione, sed ex hominū institutū, è quibus qui tenuiter & succinctē in scholis disputabant, dialectici: qui in foro copiosius & vberius causas tractabāt, oratores appellati sunt. Hac fuit prima philosophiae ratio à Platone tradita, & in tres partes distributa, vna de moribus, alteram de natura & rebus occultis, tertiam de differendo: quarum partium descriptionem Varro generaliter & summatim complexus est.

Lib. I. Rhet.
cap. I.

¹ Nos verò volumus, inquam, ut pro Attico etiam respondeam. Et rectē, inquit, respōdes. Praclare enim explicatur Peripateticorum, & Academiae veteris auctoritas. ² Aristoteles primus species, quas paulò ante

laxi, labefactauit: quas mirificè Plato erat amplexatus, ut in his quiddam diuinum esse diceret. ³ Theophrastus autem, vir & oratione suauis, & ita moderatus, ut per se probitatem quandam & ingenuitatem ferat, vehementius etiam fregit quodammodo auctoritatem veteris disciplinae. Spoliauit enim virtutem suo decore, imbecillamque reddidit, quod negauit in ea sola positum esse beatè viuere. Nam Strato eius auditor quanquam fuit acri ingenio, tamen ab ea disciplina omnino semouendus est: qui quum maximè necessariam partem philosophiae, qua posita est in virtute & moribus, reliquisset, totumque se ad inuestigationem naturae contulisset: in ea ipsa plurimum discedit à suis. ⁵ Speusippus autem & Zenocrates, qui primi Platonis rationem, auctoritatemque susceperant, & post hos Polemo & Crates, vnàque Crantor, in Academia congregati, diligenter ea qua à superioribus acceperant, tuebantur. Iam Polemonem audiuerunt assidue Zeno & Arcefilas.

1 Transit à veteri Platonis & Academicorum philosophia ad contrarias disputationes, primum Peripateticorum, deinde Stoicorum. Ex Peripateticis, Aristoteles in dialecticis, Theophrastus in Ethicis, Strato in Physicis aliquid corrigere & emendare conatus est. *2* Platoni visum est Ideas in Deo, & in hominibus inesse: & in Deo quidem aeterna rerum exemplaria, quibus propositis non solum mundum, partemque mundi construxit, sed omnia qua sunt, fuerunt, futurae sunt, perspicit: id est, Dei patris sapientiam, quam Zeno philosophus antiquus λόγῳ appellabat, in homine vero species rerum mente & animo comprehensarum similiter Ideas nominat: easque nobis diuinitus informatas & ingeneratas esse arbitratur, quod animi nostri antequam delabantur in corpora, vigeant in omnium rerum cognitione: quam sententiam Aristoteles Platonis discipulus in Metaphysicis & Ethicis labefactare conatus est. *3* Theophrastus elegantissimus omnium

philosophorum, & eruditissimus, à diuinitate sermonis nomen inuenit, cum antea Tirtamus diceretur. dissensit autem ab antiquis in eo libro, quem de beata vita scripsit: illi nanque beatam vitam censebant ex maiori parte nominari: id est, ex virtute, qua per se beatum hominem efficeret, quantum tamen non beatissimum, nisi bona fortuna & corporis adiungerentur. Hic vero solam virtutem ne ad beatam quidem vitam seipsa cõtentam esse voluit, nedum ad beatissimam: nec omnes bonos esse beatos, praesertim si in aduersa fortuna fuerint. Itaque Theophrasti sententia Ciceroni videtur esse delicatior & mollior, quam virtutis vis, grauitasque patiatur. 4 Strato Lamisæcenus vir eloquentissimus Theophrasto successit olympiade centesima vice-sima tertia, ut Apollodorus ait. Physicus ideo dictus est, quod per pauca, eaque magna ex parte noua de moribus scripsit, & ad inuestigationem cõtèmplicationemque rerum naturalium sese conuertit, in quibus ita degenerauit à suis, ut ex se natus videretur. 5 Qui autem in Academia commorati sunt, ut Speusippus Platonis nepos, Xenocrates Calcedonius, Polemo Atheniensis Xenocrati auditor, Crates Atheniensis, Crantor Solensis Polemonis discipulus & socius, diligenter auctoritatem veteris Academiae tuebantur, & ne sibi quidem fas esse ducebant vel trãsuersum, ut aiunt, vnguem ab antiquis Platonis institutis discedere.

¹ Sed Zeno quum Arcefilam anteiret ætate, valdeque subtiliter differeret, & peracutè moueretur: corrigere conatus est disciplinam. Eam quoque, si videtur, correctionem explicabo, sicut solebat Antiochus. Mihi verò, inquã, videtur: quod vides idem significare Pomponium. ² Zeno igitur nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus, nervos virtutis inciderit: sed cõtrà, qui omnia, quæ ad beatã vitam pertineret, in vna virtute poneret.

³ Nec quicquam aliud numeraret in bonis, idque appellaret honestum, quod esset simplex quoddam, & solum, & vnum bonum. cetera autem etsi nec bona, nec mala essent, tamen alia secundum naturam dicebat, alia natura esse contraria. Is ipsis alia interiecta & media numerabat. Quæ autem secundum naturam essent, ea

sumenda, & quadam æstimatione dignanda docebat, contráque cõtraria. Neutra autem, in mediis relinquebar: in quibus ponebat nihil omnino esse momenti: ⁴ sed quæ essent sumèda, ex iis alia pluris esse æstimanda, alia minoris. Quæ pluris, ea præposita appellabat: reiecta autem, quæ minoris. ⁵ Atque vt hac non tam rebus, quàm vocabulus commutauerat: sic inter rectè factum atque peccatum, officium: & contrà officium, media locabat quædã, rectè facta sola in bonis actionibus ponens: prauè, id est peccata, in malis. Officia autè, & seruata, prætermisãque, media putabat, vt dixi. ⁶ Quùmque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura, aut more perfectas: hic omnes in ratione ponebat. Quùmque illi ea genera virtutum, quæ supra dixi, seiungi posse arbitrarentur, hic nec id vllò modo fieri posse differebat, ⁷ nec virtutis vsum modò, vt superiores, sed ipsum habitum per se esse præclarum, nec tamen virtutem cuiquam adesse, quin ea semper vteretur. ⁸ Quùmque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, naturáque & condolefcere, & concupiscere, & extimescere, & efferrì latitia dicerent, sed ea contraherent, in angustùmque deducerent: hic omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem.

⁹ Quùmque eas perturbationes antiqui naturales esse dicerent, & rationis expertes, aliáque in parte animi cupiditatem, alia rationem collocarent, ne iis quidem assentiebatur. Nam & perturbationes voluntarias esse putabat, opinionis que iudicio suscipi: & omnium per-

turbationum arbitratur matrem esse, immoderatam
quandam intemperantiam. Hæc ferè de moribus.

¹ Vetus Academia primùm à tribus Peripateticis oppugnata est, quem-
admodum paulò antè diximus: deinde à Stoicis, quorum princeps Zeno Cit-
ticius ex Cypro insula, Cratis auditor, vir, ut ait Laertius, ad inquirendum
solars & subtilis & industrius in omni parte philosophiæ plurima muta-
uit verborum novitate & magnificentia delectatus. Ac primùm in phi-
losophia morali variam ac multiplicem correctionem adhibuit, qua quo
facilius percipiatur, tres in partes distribuenda est nobis. Primum enim
caput erit de beata vita & partitione bonorum; secundum de virtutum
diuisione & earum natura: Tertium de perturbationibus. ² Zeno beatam
vitam non in tribus generibus bonorum (ut superiores illi) sed in vna vir-
tute posuit: eandemque beatam & beatissimam sola virtute fieri iudicauit,
ut qui eam haberet, omnes felicitatis & beatitudinis numeros esset adeptus:
quam sententiam Athenæus hoc Epigrammate commendat,

Ὡς σὼν ἄρ' αὐτῶν ἐπιδήμιονες, ὧ πειράρισα
δόγματα ταῖς ἱεραῖς ἐν θεμλοῖσι σελοῖσι,
τὰρ ἄρετ' ἄρ' ἰσυχᾶς ἀγαθῶν μόνον ἄλλε γὰρ ἀνδρῶν
μοῦνα καὶ βλοτὸν εὔστατο, καὶ πόλιαις.
Σακεὺς δ' ἠδὲ πάθημα φίλον τέλος, ἀνδράσι μὲν ἄλλοις,
Ἡμῶν τ' ἢ μήμους λῶσσε θυγατέρων. Id est,

O Stoicæ gnari sectæ, quàm insignia vestra
Dogmata, qua sacri scribitis in tabulis.

Esse bonum vnam animi virtutem, sola tuetur,

Quòd validas vrbes, quòdque ea sola homines.

At alius vita scopus esset spurca voluptas,

Vna egit pulchrè filia Mnemosynes.

³ Cùm igitur à Zenone constitutum esset, id solum esse bonum, quod hone-
stum est, idque solum malum, quod turpe: tum reliqua quæ neque in bonis
sunt, neque in malis, noui nominibus, & communiter quidem, ἀδιάφο-
ρα, id est, indifferentia nominabat: quòd eiusmodi sint, ut his bene & ma-
lè vti liceat, quæq; indifferenter prodesse & obesse hominibus possint: &
quæ nullam vim habeant ad miserè & beatè viuendum, sunt tamen
eiusmodi, ut partim ὀχρησθήματα: id est, commoda ab eodem Zenone di-
cantur, non expetenda quidem, ut ille ait, sed tamen eligenda, & sumen-
da, & aliqua æstimatione dignanda: cùm sint secundum naturam: ut sa-
nitatis, pulchritudo, robur, opes, gloria, nobilitas: partim δὲ ὀχρησθήματα:

id est, incommoda & inestimabilia, qua sunt contra naturam: ut morbus, paupertas, ignobilitas, deformitas corporis, infamia: partim μέσος, id est, media comparatione boni & mali: sunt enim inter virtutem & vitium interiecta. 4 Commoda autem que sunt secundum naturam, gradibus estimationis distinguuntur: alia enim pluris, alia minoris aestimanda sunt. pluris: ut valere malū, quā diues esse: robustus, quā agilis. Minoris contra, ut Diuitia minoris aestimantur, quā bona valetudo. Illa dicuntur à Graecis προημεύουσα, qua Latine vel praeposita, vel promotra, vel praecipua, vel producta Cicero conuertit. Hac ἀποπροημεύουσα, id est, reiecta vel reiectanca, tamen si hoc vocabulum proprie pertinet ad incommoda, qua sunt contra naturam: & Cato apud Ciceronem libro tertio de finibus in hac significatione vsurpauit. De incommodis autem que sunt contra naturam, similis diuisio ex comparatione fieri potest, ut eorum quaedam sint grauiora, ut morbus, paupertas: quaedam leuiora, ut ignobilitas, & leuis aliqua iactura. 5 In neutris officium medium quod Graeci καὶ ὄμοιον vocant, & contra officium ponitur: diciturque officium, quod ita factum est, ut eius facti probabilis ratio reddi possit: quod Cato lib. 3. de finibus hac conclusione rationis declarat: Quoniam videmus esse quiddam, quod rectè factum appellemus, id autem est perfectum officium, erit etiam inchoatum: ut si iuste depositum reddere, in rectè factis sis, in officiis ponatur depositum reddere: illo enim addito iuste, facit rectè factum: per se autem hoc ipsum reddere, in officio ponitur. Zeno igitur hic inter καλὸν ὄμοιον, id est, rectè factum: & inter ἀμείωτον, id est, prauè factum sine peccatum medium quoddam posuit, quod per se nec bonum, nec malum esset, sed adiectis certis circumstantiis, nunc in bonis, nunc in malis numeretur: ut patri obtemperare, medium officium est: & patrem necare, contra officium: qua si nuda ponantur, nec in bonis sunt, nec in malis: adiectis autem circumstantiis, in alterutrius rei naturam transeunt. 6 Atque hac de beata vita & generibus bonorum. Secunda Zenonis emendatio ad diuisionem virtutum adhibetur: Cum enim Aristoteles virtutes ita partiatur, ut aliae sint morales & voluntariae, quarum munus sit naturales impetus & motus animi iudicio & voluntate moderari: vnde fortitudo, liberalitas, magnificentia, magnitudo animi, modestia, mansuetudo, veritas, comitas, affabilitas, iustitia existunt: aliae sint in ratione rerū posite, ut intelligentia, scientia, sapientia, ars, prudentia, Zeno omnem virtutē in ratione & cognitione posuit: virumque bonū appellauit sapiētē, quod hac esset vna sapiētia non tantum virtutē nosse, sed etiā vita faciliusque praestare. Virtutes verò si quando se iungi posse veteres Philosophi dixerūt (id enim ipsum nec in Platonis dia-

Cap. 1. Lib. 2.
& cap. 1.
lib. 6.

Lib. 2.

logis, nec in Aristotelicis Ethicis inuenio) non ex suo, sed ex populari sensu eos locutos esse arbitror. Etque ita Cicero in officio loquitur: Ne quis sit admiratus, cur cum inter omnes philosophos constet, à meque ipso saepe disputatum sit, qui vnam haberent, omnes habere virtutes: nunc ita sciungā, quasi possit quisquam qui non idem prudens sit, iustus esse: alia est illa, cum veritas ipsa limatur, in disputatione subtilitas, alia ad opinionem cōmunem omnis accommodatur oratio. Quamobrem, ut vulgus, ita nos hoc loco loquimur, ut alios fortes, alios viros bonos, alios prudentes esse dicamus: popularibus enim verbis est agendum, & visitis, cum loquimur de opinione populari. Zenoni autem sicut reliquis omnibus penè philosophis, ita sunt copulata, connecta virtutes, ut omnes omnium participes sint, nec alia ab alia possit separari. Scis, ait Cicero, Zenonis amulus, si quid de Corinthiis tuis amiseris, posse te habere reliquam supellectilem saluam, virtutem autem vnam si amiseris, et si non potest amitti virtus: sed si confessus fueris te non habere, nullam te habiturum. 7 Quod autem ad vim virtutis attinet, Aristoteles libro primo de moribus, beatam vitam in virtute esse negat, quod fieri possit, ut qui virtute sit pradius, dormiat, & nihil agat in vita. Idemque libro decimo, beatam vitam, inquit, habitum esse negauimus: quod dormienti per omne tempus aratus adesse possit, etiamsi plantarum vitam degat. quo loco Aristoteles à stoicis vehementer vexatur, ab iisque dormire & somnare dicitur: virtus enim otiosa esse non potest: sed quemadmodum ignis in subiecta sibi materia, quando eam nactus est, flammam excitat: sic virtus ipsa, virum bonum, in quo inest, ad honestas & laudabiles actiones semper inflammam. 8 Tertia dissensio Zenonis ab antiquis philosophis in perturbationum questione versatur, sed omnis eorum controuersia ex definitionis contentione nata est, quod quid sit perturbatio, inter eos non conuenit. Peripatetici in perturbationibus, quas Græco nomine πῦν nominant, naturalem volunt esse modum, ut ait Cicero, atque etiam vtiliter animi nostris à natura datas: metum cauendi causa, misericordiam, agritudinemque, elementia atque ipsam iracundiam fortitudinis quasi cotem esse dicebant, ut virtus ea nullam propemodum vim habitura sit: nisi quibusdam stimulis iracundia, ad res magnas & laboriosas animus hominis excitetur. Naturaliter autem hominibus quadruplices insitas esse permotiones: duas ex opinatis malis, metum futuris, agritudinem presentibus, totidemque ex opinatis bonis libidinem & latitiam, ut sit latitia, presentium bonorum, libido futurorum: qua quidem genera ad certam mediocritatem reuocari posse disputabant. Nam timere, ut Aristoteles ait, & confidere, & concupiscere, & irasci, & misereri, & animo gaudere, & dolere possumus, nimium & parum:

Tusc. 2.

In Lucullo.

Cap. 6. lib. 2
de mor.

quorum neutrum rectè sit: at Verò quando, quibus de causis, quibusque rebus licet, & quomodo equum est facere hac omnia, præclarum & optimum & cum virtute iunctum est. Zeno superiorem diuisionem perturbationum concedit Peripateticis: definitionis autem cõtrouersia torquetur. Perturbationem nullam moderatam contendit esse, quin potius omnem auersam à recta ratione, & cõtra naturam animi vehementem impetum definit. Modum tu adhibes vitio, ait, an vitium nullum est non parere rationi? an ratio parum præcipit nec bonum illud esse, quod aut cupias ardentè, aut adeptus te efferas insolenter: nec porro malum, quo aut oppressus iaceas, aut ne opprimere mente vix constes? eaque omnia aut nimis tristia, aut nimis læta errore fieri? qui igitur modum vitio quarit, similiter facit, ut si posse putet eũ, qui se è leuade præcipitarit, sustinere secum velit: ut enim id non potest, sic animus perturbatus, & incitatus nec cohibere se potest, nec quo loco vult, insistere. Quamobrem nihil interest vtrum moderatas perturbationes approbent, an moderatam iniusticiam, moderatam ignauiam, moderatam intemperantiam: qui enim vitium modum apponit, v̄ partem suscipit vitiorum. Sed hæc altercatio Zenonũ nominis magis est quàm rei. Peripatetici enim quemus appetitum & motum nomine perturbationis volunt intelligi, siue rationi obtemperet, siue repugnet: Stoici Verò dũtaxat turbulentos affectus, & rationi inimicos perturbationes vocant. 9 Cũque superiores illi, ut Plato & Aristoteles duas in partes diuiderent, vnam participem rationis, quæ quid faciendum, fugiendumue sit, præscribit. Alteram rationis expertem, in qua sunt naturales appetitus, quos antè diximus, Zeno nullam perturbationem voluit esse naturalem, sed volũtariam, & iudicio susceptam. In quo, sicut antea, captionis tantum nomine dissentit: neque enim Peripatetici ita naturales esse dicunt, ut à voluntate non proficiantur. Triplicem igitur in moribus correctionẽ à Zenone factam videmus, vnam de beata vita, & generibus bonorum: alteram de diuisione & natura virtutum: tertiam de perturbationibus: in quibus tamẽ non magna causa fuisse videtur, quamobrem à superiore authoritate discederet, præsertim cùm ab illis non tam rerum, quàm verborum nouitate dissentiat.

Tuscul. 4.

1 De naturis autem sic sentiebat, Primum, ut in quatuor initiis rerum illis quintam hanc naturam, ex qua superiores sensus, & mentem effici rebantur, non adhiberet: statuebat enim ignem esse ipsam naturam, que quidque gigneret, & mentem atque sensus.

c. i.

bat etiã ab iisdem, quòd nullo modo arbitrabatur quicquam effici posse ab ea, quæ expers esset corporis. Cuius generis Xenocrates, & superiores etiã animum esse dixerunt: nec verò aut quod efficeret aliquid, aut quod efficeretur, posse esse non corpus.

Cic. lib. 2. de
nat. deorum.

¹ Quid Zeno in explicatione morũ ab Academicis tradita nõ probarit, satis constat. Sequuntur eiusdẽ reprehensiones dua de rebus physicis, Prima de partitione elementorũ, Secunda de Deo causa principe rerum omnium. Cum enim Aristoteles elementa siue simplices naturas in quinque genera distinxisset, ignem, aërem, aquam, terrã, & calum, Zeno calũ quidem nõ sustulit, sed statuit esse ignẽ: & eam naturam ita definit, vt dicat ignem esse artificiosum ad gignendũ progredientẽ via. Censet enim artiũ maximẽ propriũ esse creare & gignere: quòdque in operibus artiũ nostrarũ manus efficiat, id multo artificiosius naturã efficere, id est, vt dixi, ignem artificiosum magistrũ artiũ reliquarum. ² Discrepabat etiã à superioribus, quòd illi principem rerũ omnium causam simplicẽ, & corporis expertẽ ponant: hic autẽ mundũ Deũ appellat, eumq; animatũ & ratione præditũ definit: quẽadmodũ indicat disputatio Ciceronis de natura deorũ, Zenonis ratiocinatio ad hũc modũ cõcluditur:

Nihil quod aliquid efficit, est expers corporis:

Deus autem quidque efficit:

Non est igitur Deus expers corporis.

¹ Plurima autẽ in illa tertia philosophiã parte mutauit. In qua primũ de sensibus ipsis quãdam dixit noua: quos iunctos esse censuit è quadã quasi impulsione oblata extrinsecus: quam ille φαντασία, nos visum appellemus licet, & teneamus hoc verbum quidem: erit enim vtendum in reliquo sermone sapius. ² Sed ad hæc, quæ visa sunt, & quasi accepta sensibus, assensionem adiungit animorũ, quam esse vult in nobis positam & voluntariam. Visis non omnibus adiungebat fidem, sed his solum, quæ propriam quandam haberent declarationem earum rerum, quæ viderẽtur. Id autem visum, quum in-

sum cerneretur, comprehensibile. Feretis hæc? Nos verò, inquam, Quonam enim modo κατὰ ληπτορ diceres? sed quum acceptum iam, & approbatum esset, comprehensionem appellabat. ³ Similè iis rebus quæ manu prenderentur, ex quo etiam nomen hoc duxerat. At quum eo verbo antè nemo tali in re vsus esset, plurimisque idem nouis verbis (noua enim dicebat) vsus est. ⁴ Quod autem erat sensu comprehensum, id ipsum sensum appellabat, & si ita erat comprehensum, vt cõuelli ratione non posset, scientiam: sin aliter, inscientiam nominabat, ex qua existeret etiam opinio, quæ esset imbecilla, & cum falso incognitòque communis. Sed inter scientiam & inscientiam, comprehensionem illam, quam dixi, collocabat, eamque neque in rebus, neque in prauis numerabat, sed soli credendum esse dicebat. ⁵ Equo sensibus etiam fidem tribuebat, quòd (vt supra dixi) comprehensio facta sensibus, & vera esse illi, & fidelis videbatur. non quòd omnia, quæ essent in re comprehenderet: sed quia nihil quod cadere in eam posset, relinqueret, quòdque natura, quasi normam scientiæ & principium sui dedisset, vnde postea notiones rerum in animis imprimerentur, è quibus non principia solùm, sed latiores quadã ad rationem inueniendã viã reperiuntur. ⁶ Errorem autẽ, & temeritatẽ, & ignorãtiam, & opinationem, & suspicionem, & vno nomine omnia quæ essent aliena firmæ & cõstantis assensionis, à virtute, sapientiãque remouebat. Atque in iis ferè commutatio cõsistit omnis, dissensióque Zenonis à superioribus.

1 De duabus dialecticae artibus partibus, Zeno priorem inuentionem reliquit: in altera autem parte, quae tradit iudicandi leges, cum se diligentius exerceret, multis de sensibus & scientia, uocabulum magis, quam rebus innouauit: quam explicationem ad syllogismos apodicticos & dialecticos, sicut illi veteres, pertinere existimauit. Sensus autem iunctos dicit, quod omnium rerum, quae sensibus percipiuntur, aliquod sit commune, uelut domicilium, non in hominibus solum, sed etiam in bestiis: in quo species comprehensae manent & reconduntur & imprimuntur. quae impressio, $\Phi\alpha\lambda\alpha\sigma\tau\acute{o}\varsigma$ dicitur, à uerbo $\Phi\alpha\lambda\omicron\iota\upsilon\alpha\iota$: id est, uideor, Latine uisum dicitur per Antonomasiam, quod acerrimus & praestantissimus omnium sensuum sit uisus, qui maximè notus & illustres rerum imagines in sensu communi impressas relinquit. uisum autem Zeno apud Ciceronem definiuit, impressum, effectumque ex eo unde esset, quale esse non posset, ex eo unde non esset: quae definitio uisis ueris tantum conuenit, cuiusmodi sunt ea quae cadunt in sapientem. Fabius libro octauo uisionem interpretatur, Quas $\Phi\alpha\lambda\alpha\sigma\tau\acute{o}\varsigma$, inquit, Graeci uocant, nos sanè uisiones appellemus, per quas imagines rerum, non praesentium, ita representantur animo, ut eas cernere oculis, ac praesentes habere uideamur. 2 uisorum duo sunt genera: unum falsorum, quibus minimè fides adiungitur: qualia sunt phantasmata pleraque somniorum, cum dormientibus nobis, falsa rerum species obiciuntur: de quibus Tibullus,

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falsa timere iubent.

qualia sunt etiam furiosorum, uel ebriorum cogitata: quae plerunque falsis imaginibus eluduntur. Unde illud Aemeonius,
Sed mihi cor neuiquam consentit cum oculorum aspectu. Alterum genus est uerorum uisorum, quae merentur assensionem & approbationem, siuntque $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\eta\tau\acute{o}\varsigma$: id est, comprehensibilia: quorum cognitio, adiuncta assensione, $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\tau\iota\upsilon$ gignit: id est, comprehensionem, unde postea existit scientia & notio ita mente comprehensa, ut conuelli ratione non possit:

3 quae omnia Zeno gestu & manibus exprimebat: nam cum extensam aduersam manum ostenderat, uisum, inquebat, huiusmodi est: deinde cum paulum digitos extrinxerat, assensus huiusmodi: tum cum planè compresserat, pugnumque fecerat, comprehensionem illum esse dicebat, quae ex similitudine etiam nomen ei res, quod antè non fuerat, $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\tau\iota\upsilon$ impressit: cum autem lauam manum admoerat, & illum pugnum arctè, uehementèrque compresserat, scientiam talem esse dicebat. 4 primi igitur conceptus, qui à sensibus imprimuntur, sensa & sensus dici solent: nec ita raro homines loquuntur, ut ait Fabius, ut sensa sua dicerent: nā sensus corpo-

riū videbantur. sed consuetudo iam tenuit, ut mente concepta, sensus vocare-
 mus: ab illis autem sensus venit καὶ ἄληθις, & scientia, & inscientia: que
 sic à Stoicis distinguuntur, ut prima sit in rebus mediis, secunda in bonis, ter-
 tia in malis: καὶ ἄληθις enim esse dicitur, ex objectis primis visis inchoatam
 perceptionem, qua per se, nec scientia nec inscientia sit: sed aliquo addita, harū
 altera fiat: ut si καὶ ἄληθις sit, animal sensibus oblatū comprehendere, scien-
 tia erit certa & indubitata veritate comprehendere: itēque inscientia,
 inconstanti & imbecilla ratione percipere: itaque καὶ ἄληθις prima in-
 formatio rerum à sensibus facta dicitur: que si constantia rationis & veri-
 tate confirmata fuerit, scientiam: si minus, inscientiam efficiet: scientiam
 enim comprehensionem certam & aeternam esse Stoici censent: que ex rebus
 penitus perfectis, & nunquam fallentibus, & ad aliquem exitum spectan-
 tibus constat: inscientiam leuem & infirmam & cum falso, incognitōque
 saepe communem. 5. Cūque duæ res (ut antè dictum est) καὶ ἄληθις effici-
 ciant, sensus & primus assensus, Zeno sensibus etiam fidem tribuebat: à qui-
 bus illa καὶ ἄληθις fieret, duabus de causis: una, quòd in sensibus veritas in-
 sit, si sani sint & incolumes, & omnia remoueantur, que obstant & impe-
 diūt: tum enim quicquid sensibus oblatum fuerit, fideliter percipietur: altera,
 quòd à sensibus omnes artes & disciplina natae sint: natura enim (ut Lu-
 cullus apud Ciceronem disputat) summo artificio sensus fabricata est: in qui-
 bus ea est vis, ut prima nos visa pellant. deinde appetitio sequatur: tum sen-
 sus ad res percipiendās intendamus. Mens enim ipsa, qua sensuum fons est,
 atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam intēdit ad ea, qui-
 bus mouetur: itaque alia visa sic arripit, ut hūc statim utatur: aliqua sic re-
 condit, è quibus memoria oritur. Cetera autem similitudinibus constant ex
 quibus efficiuntur notitia rerum, quas Graeci tum ἐννοίας, tum περὶ ἄληθις
 vocant. eò cū accēssit ratio, argumentique conclusio, rerūque innumera-
 bilium multitudo: tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ratio
 perfecta his gradibus ad sapientiam peruenit: unde constat principium
 scientia esse in sensibus: è quibus non principia solū, id est prima & sin-
 gulares rerum notiones, sed latiores quaedam viae, id est, generales notitiae
 ad inueniendam doctrinam reperiuntur. Atque haec de scientia, qua sa-
 pientis propria & germana est. 6. Inscientia species quaedam deinceps com-
 memorantur, ut error lapsus animi, quo res incognita pro cognita habetur:
 unde illud Ciceronis, Errauit, lapsus est, temerè fecit, non putauit: si inquam
 posthac. Temeritas, est præceptis, & inconsideratus assensus, ut nunquam te-
 meritas cum sapientia permiscetur: Ignorantia, vitium est ingenij, cū quis
 non satis quid agat, aut dicat intelligit: Opinatio, siue opinio, imbecilla

Pro Liga.

Pro Marc.

Tuscul. 4.

assensio definitur, cui Cicero omnes perturbationes subiectus esse arbitratur: Suspicio est, cum aliquo metu dubia cogitatio. Hac, & similia, qua sunt aliena firma & constantis assensionis vno inscientia nomine comprehenduntur: qua Zeno à virtute, sapientiæque remouebat: atque ita disputabat, sapientem nihil opinari, nulli rei temerè assentiri, nihil ignorare, nunquam errare, nunquam sententiam mutare, nihilque esse ab ea cogitatione, qua de grauitate sapientis fingitur, errore, leuitate, temeritate, disiunctius.

Hactenus Varro tripertitam Veteris Academia philosophiam, moralem, physicam, dialecticam breuiter exposuit: correctionem etiam eius disciplina duplicem docuit. Primam ab Aristotele, Theophrasto, Stratone, Peripateticis institutam: secundam à Zenone Stoicorum principe, per omnes philosophia gradus repetitam, & copiosius amplificatam.

¹ Quæ quum dixisset: Breuiter sanè, minimèque obscure exposita est, inquam, à te Varro, & veteris Academia ratio, & Stoicorum: verum esse autem arbitror, vt Antiocho nostro familiari placebat, correctionem veteris Academia potius, quàm aliquam nouam disciplinam putandam. Tunc Varro, Tuæ sunt nunc partes, inquit, qui ab antiquorum ratione nunc desciscis, & ea, quæ ab Arcefila nouata sunt, probas, docere, quod, & qua de causa dissidium factum sit: vt videamus satisfine ista sit iusta defectio. Tum ego, ² Cum Zenone, inquam, vt accepimus, Arcefilas sibi omne certamen instituit, non pertinacia, aut studio vincēdi (vt mihi quidem videtur) sed earum rerū obscuritate, ³ quæ ad confessionem ignorantis adduxerant Socratem, & velui amantes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedocle, omnes penè veteres: qui nihil cognosci, nihil percipi, nihil sciri posse dixerunt, ⁴ angustus sensus, imbecillos animos, breuia curricula vita, & (vt Democritus) in profundo veritatem esse demersam, opinionibus & institutis omnia teneri, nihil veritati relinquere: dein-

ceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt. Itaque Arcefilas negabat esse quicquam quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset. Sic omnia latere censebat in occulto, neque esse quicquam, quod cerni, aut intelligi possit. ⁵ Quibus de causis nihil oportere, neque profiteri, neque affirmare quencquã, neque assertionem approbare, cohiberẽque semper, & ab omni lapsu continere temeritatem: quã tum esset insignis, quum aut falsa, aut incognita res approbaretur: neque hoc quicquam esse turpius, quã cognitioni & perceptioni, assertionem, approbationẽque præcurrere. ⁶ Huic rationi quod erat consentaneum faciebat, ut contra omnium sententias dies iam plerosque deduceret, ut quum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum inuenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur. ⁷ Hanc Academiam novam appellabãt, quã mihi vetus videtur: siquidem Platonẽ ex illa veteri numeramus, cuius in libris nihil affirmatur, & in utranque partem multa differuntur, de omnibus queritur, nihil certi dicitur. Sed tamen illa, quam exposui, vetus, hæc nova nominetur: quã usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcefila fuit, in eadem Arcefila ratione permansit. Carneades autem nullius philosophiã partis ignarus, & ut cognoui ex iis, qui illum audierant, maximẽque ex Epicureo Zenone: qui quum ab eo plurimum dissentiret, vnum tamẽ præter ceteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate.

1 Varro partes Antiochianas habuit, & qua erant ab Antiocho de Veteri Academia collecta, docuit: deinceps Ciceroni Philonis partes dat: Scripserat enim Philo (ut antè dixi) duos libros pro nouis Academicis: quibus docebat quomodo, & qua de causa, ab antiquis desciuerint: ex quibus libris Cicero capita huius disputationis descripsisse potuit, qua statim ab initio abruptur post primam Academiae nouae informationem: in Lucullo autem, adhuc integra Ciceronis oratio superest, in qua nouam Academicam singulari patrocinio tuetur, & ad ea, qua contra illam à Lucullo dicta erant, ipse respondet: Vnde huius libri (sicut reliquorum trium) iacturam scire aliqua ex parte possumus. 2 Arcesilas Pritaneus ex A Eolide, cum ingenij acumine, tum admirabili quodam lepore dicendi floruit, primusque (auctore Laetio) Academicam nouam induxit, vel potius antiquam Socraticam consuetudinem nihil temere affirmandi, aut decernendi renouauit, & cum Zenone non obrectandi causa pugnausse, sed verum inuenire voluisse sic intelligitur. Nemo, inquam, superiorum non modo expresserat, sed ne dixerat quidem posse hominè nihil opinari: nec solum posse, sed ita necesse esse sapienti: visa est Arcesila cum vera sententia tum honesta, & digna sapiente. Quasiuit de Zenone fortasse quid futurum esset, si nec percipere posset quicquam sapiens, nec opinari sapientis esset. Ille, credo, nihil opinaturum, quoniam esset, quod percipi posset: quid ergo id esset? visum credo. Quale visum? tum illi ita definiuisse, ex eo, quod esset, sicut esset impressum, & signatum, & effectum. Post requisitum, etiam ne si eiusmodi esset visum verum, quale falsum? Hic Zenonem vidisse acutè, nullum esse visum, quod percipi posset, si id tale esset ab eo quod est, ut eiusmodi ab eo quod non est, posset esse. Rectè consensus Arcesilas ad definitionem additum, neque enim falsum percipi posse, neque verum, si esset tale quale, vel falsum. Incubuit autem in has disputationes, ut doceret nullum tale esse visum à vero, ut nō eiusmodi etiam à falso possit. Hac autem est vna consensus, qua adhuc permanserit. Arcesilas igitur Zenoni, & alijs philosophis, qui aliquid sciri posse dicebant, sese opposuit, non pertinacia. nam pertinaciter in philosophia disputare ineptum, aut studio dicendi (debet enim philosophum veritatis magis cupidum esse, quam gloria) sed obscuritate earum rerum, qua ad confessionem ignorantis adduxerant veteres, in quorum autoritate debatur. 3 Ex Socraticis enim sermonibus, qui à Platone perscripti sunt, dubitari non potest, quin ei visum sit, nihil percipi. Empedocles autem, ait Cicero, cum aliquo loco haeret, exclamat, ut furere videatur, Absitrua esse omnia, nihil nos sentire, nihil nos cernere, nihil nos quale sit, posse reperire. Democritus naturam accusabat, qua in profundo veritatem abstruserit, neque

Cicero in
Lucullo.

In Lucullo.

tamen à studio inquirendi deterritus est, sed cupiditate scientiæ terras ultimæ peragrauit, & seipsum excacauit, quod aciem animi impediri oculorū aspectu arbitrabatur: similiter Anaxagoras, Empedocles, omnes penè veteres ignorantia sua consēj nihil percipi posse profitebantur: 4 tria que maxima impedimenta percipiendæ scientiæ iudicabāt, angustos sensus, qui exiguis foraminibus ad animū permeant: imbecillos animos, quorum vis & acies in corpore retunditur: breuitatem vitæ: nam si natura diuturniorem vitam hominibus largiretur, futurum aliquando esset, ut ad sapientiam peruenirent. His de causis quicquæ sciri: id est, certa & indubitata, & nunquā Veritate fallente comprehendi negabant: quod quidem in antiqua philosophia verisimè dictum fuit, in qua cōsentionum varietas, & altercationū multitudo declarat philosophorum libris non scientiæ cuiusquæ doctrinam tradi, sed opinionum dūtaxat artes varias & multiplices describi: prudenterque Arcesilam, cum philosophiam commentitiarum opinionum referentem videret, nec in ea quicquam certa Veritate patefactum, seipsum ab arroganti, & stulta scientiæ affirmatione cohibuisse, idque etiam Num sibi ipsi detraxisse, quod Socrates sibi reliquisset. exceperat enim Socrates unum tantum se scire, se nihil scire, nihil amplius.

5 Arcesilas autem non is fuit qui aut scientiam contemneret, aut assensum omnem de medio tolleret, sed qui nulli rei temerè assentiri, nihilque se scire profiteri, maximam vim sapientis esse indicaret: ita esse finitima falsa Veris, ut in præcipitem locum non debeat se sapiens committere, ne præcipitet, si temerè processerit. Inter hunc autem & alios philosophos qui certas scientiæ scholas instituerant, hoc maxime interfuit, quod hi non dubitabant, quin Verisima & certissima essent, quæ ipsi docerent ac profiterentur: Arcesilas cum nihil in philosophia, atque omnino in vita humana certum videret, quæ magis probabilia in quaque re viderentur exquirenda esse, & sequenda commonebat: quæ quauis certa Veritate non perciperentur, tamen quia notam aliquā haberent illustrem, his sapientis vita regeretur. 6 Huic instituto quod erat consentaneum, faciebat, ut Veri reperiendæ causa contra omnes philosophos, & pro omnibus disputaret. Instituit enim ut hi qui se audire velent, non de se quærerent, sed ipsi dicerent, quid sentirent: quod cum dixissent, ille contrà: sed qui audiebant, defendebant quoad poterant Cicero lib. 2. suam sententiam: apud ceteros autem philosophos, qui quæsiuit aliquid, tæde finibus. Quod philosophandi differendique genus modestissimum, & sapientie dignissimū est, ut ab inquisitione & iudicio veritatis temeritas absit, quid enim temeritate turpissimū aut quid tam temerarium, tamque indignum gravitate sapientis, quam aut falsum sentire, aut quod nō satis exploratè perce-

Cicero in
Lucullo.

Li. 2. de Orat.

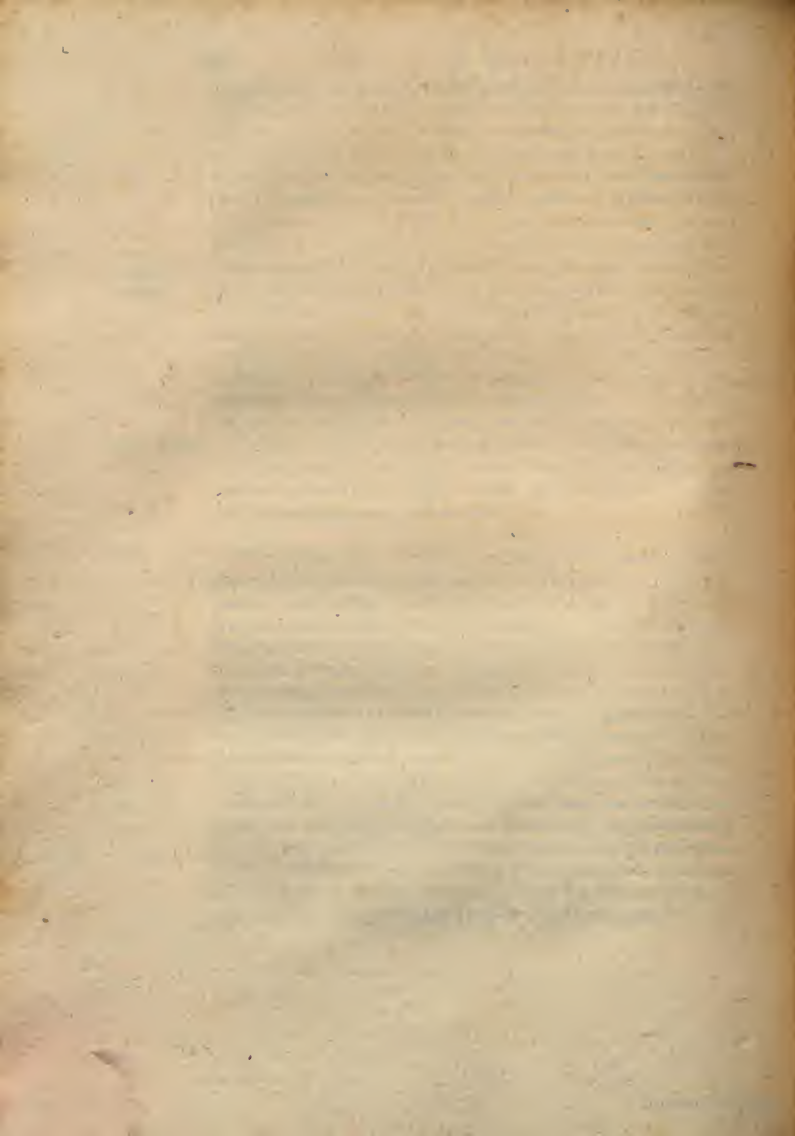
ptum sit, sine ulla dubitatione defendere? 7 Hactenus ex adiunctis & effectis philosophorum Academia noua circumscriptio quadam facta est. de nomine ipso questio oritur, vetusne, an noua sit appellanda. Hæc enim ratio philosophandi à Platone principe Academicorum profecta est, qui in suis libris sub persona Socratis nihil affirmat, & in utranque partem multa distulserit, de omnibus penè rebus dubitat, nihil certi dicit, quod probabile est sequitur: sed tamen docendi gratia, illam Platoniam veterem, hanc verò Carneadeam, quæ ad Carneadæ usque producta est, nouam licet appellemus: Carneades quartus fuit ab Arcesila, audiuit enim Egesinum, qui Euandrum audierat, Lacydium discipulum, cum Arcesila Lacydes fuisset, atque in eadem ratione differendi permansit: seq̃, ex animis nostris assensiones extraxisse gloriatus est. Verum Stoicorum & Chrysippi libris perlectis, minus vehementer eis reluctari cepit, & in assensionis retentione, quam vocant ἐπιληψία, minus constitit sibi, quàm ipse Arcesilas, ut ex Laertio & Lucullo perspicitur: quantum autem ingenio & eloquentia valuerit, testis fuit Zeno eius auditor, sed tamen Epicureus & voluptatis patronus, cuius sententiam Cicero in Tusculanis exposuit: Testis Antonius apud Ciceronem, cum ait, Carneadiv in illa incredibilis dicendi & varietas perquam esset optata nobis, qui nullam inquam in illis suis disputationibus rem defendit, quam non probaret: nullam oppugnavit, quam non euerterit.

HIC abruptitur, Cardinalis amplissime, Academicæ quæstionis explicatio, & de quatuor Academicis libris hoc duntaxat fragmentum restat: totius autem operis pars multò maxima communibus incommodis temporum nobis erepta est. nihil enim est in rebus humanis tam firmum, quod non violare soleat longæ & diurnæ vetustatis iniuria: sed cum viderem quantum damnum artes ingenuæ, & in primis philosophia horum librorum interitu accepisset, idem argumentum ex variis Ciceronis locis collectum philosophiæ studiosis superiore libello explicandum esse duxi, ut amatores Academicæ, id est, veræ sapientiæ sententiam Ciceronis de optimo philosophandi genere ex eiusdem authoris testimoniis confirmatam facilius perspicere: quibus tamen legendis non tam philosophorum veterum scholas, ut opinor, admirabere, quàm singularis tuæ sapientiæ, quæ maximis in rebus summa cernitur, exempla tecum recognoscere, præsertim cum recordaberis te in ea principis aula summa cum autoritate versari, in qua Socraticam & Academicam prudentiam non tam præceptis, quàm consiliis & factis exerces.

[Faint, illegible handwriting]

[Multiple lines of very faint, illegible handwriting]

16-4. 27. 18 75

Audomari Talæi
in Lucullum Ciceronis
Commentarii,

A D

CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem Guiffianum;

☞ Cum indice eorum quæ in his continentur. ☞

CVM PRIVILEGIO.

PARISIIS.

☞ Ex typographia Matthæi Davidis, via amygdalina, quæ est
è regione collegii Rhemenfis, ad Veritatis insigne.

1 5 5 0 .

THE ANCHORING TABLE
TO THE BULLIUM CIRCUM
COMMITTI

THE ANCHORING TABLE

THE ANCHORING TABLE

THE ANCHORING TABLE

THE ANCHORING TABLE

THE ANCHORING TABLE

THE ANCHORING TABLE

3

AVDOMARI TALÆI IN LVCVL-
LVM CICERONIS COMMENTARII,

A D

CAROLVM LOTHARINGVM cardinalem guſſianum.

SUPERIORIBVS proximis annis tibi cōmentarios no-
ſtros de Academica quęſtione dedicavi, vbi & Academi-
corum philoſophorum originē, & progressionem, & to-
tam diſtinctionem perſecutus ſum: & quod de quatuor
Academicis Ciceronis ad Varronem ſupererat, expoſui:
poſtea de duobus primis eiufdem argumenti libri Lucullum, qui ſolus
reſtat, eodem genere cōmentationis explicavi: nec vt Grāmaticus inter-
pres ſententias & hiftorias tantum declaravi, ſed multo magis, vt dial-
ecticus iudex, qualis eſſet tota diſputatio, perpendi & æſtimavi, genera
argumētorum notaui, ſyllogiſmorum & concluſionum modos diſtin-
xi, methodi totius ordinem demonſtraui, & ad earum virtutum imita-
tionē, dum hæ res à nobis prælegerentur, diſcipulos meos interim ſtu-
dioſe inſtitui, dialecticam denique totam & inuentionem & diſpoſitio-
nem ex his artibus, quas Petrus Ramus ſuo maximo labore, ſed tua ma-
iore liberalitate in lucem & uſum protulit, omni ſtudio diligentiaq; ex-
ercui, nõ ſolum vt conſilium Ciceronis & iudicium & methodum legē-
tibus aperirē, ſed vt his explicationum mearum exemplis, fratris mei, vel
potius omnium artium & literarum cauſam adiuuarem, & pertinacibus
Ariſtoteleis oſtenderem dialecticam præſtantiore eſſe, quam ex Ariſto-
telis libris cognoscerēt, & longè præſtantiore & admirabiliore uſu, quam
in ſcholæſticiſ clamoribus & ſophiſmatis tractarent. Facilius enim

In caput alta ſuum labentur ab equore retro

Flumina, conuerſis ſolq; recurret equis,

quam Ariſtotelici organi in prædicabilibus, prædicamentis, interpre-
tationibus, Analyticis, Topicis, Elēchis cōfuſi talem formam & ſpeciē,
qualis in dialecticis Petri Rami inſtitutionib⁹ traditur, intueri, & talem
tamque perſpicuam lucem ex illis ſuis tenebris ad interpretandos & imi-
tandos authores adferre queant. Summa verò diſputationis vniuerſæ
duas in orationes diuiſa eſt. Nam cum Academicis (ſicut ſuperiore com-
mentario planius dictum eſt) affirmarent nihil ſciri & percipi poſſe: ne-
que ideo quicquam probandum, aut vlli rei aſſentiendum eſſe, in priore
Lucullus eleuata Academicorum authoritate, qui ſe magnis & antiquis
philoſophis ſimiles eſſe profitebatur, contra nouam Academia primū
diſputat eſſe aliquam *κατάληψιν*, id eſt, perceptionē & cognitionem

a. ii.

rerum, & aliquam συγκατάθεσιμ, id est approbationem: deinde contrarias nouorum Academicorum rationes refellit. Esse igitur aliquam κατάληψιν probat notionibus sensus & animi, quod sensus innumerabiles res percipiat, & animo comprehēsa philosophia ut moralis, dialectica, physica, satis magno argumento sit aliquid sciri & percipi posse: συγκατάθεσιμ uero, id est approbationem & assensionem breuiter disputat iisdem repetitis argumentis. Cū autem Academicorum sententia hoc syllogismo potissimum concluderetur:

Visa, inter quæ nihil interest, percipi non possunt:

Omne visum est eiusmodi:

Nullum igitur visum percipi potest.

Eiusque syllogismi assumptio probaretur uisus ebriorum, somniantium, furiosorum, & similitudinibus geminorum & sigillorum, contra hæc omnia Lucullus primū generaliter docet quod Academici definiāt uisa, quod partiantur, quod syllogismo concludant, quod quædam sit in rebus perspicuitas, eos ideo aliquid percipere: deinde speciatim singulorum argumētis respondet: atque ita prima pars eius libri Luculli oratione cōcluditur. Altera pars in Ciceronis Academiā nouam defendētis oratione sequitur: atque imprimis multis authoribus antiquis, Democrito, Anaxagora, Empedocle, Socrate, Platone Academicorum nouorum ἀνασταλῆσα, quasi diceris incōprehensibilitas, defenditur: deinde sensus & animi variis exemplis approbatur, quod multis in rebus fallantur oculi, ut nauigiorum motu: quod geminorum & signorum similitudines nos perturbēt: quod ebrii, somniantes & furiosi decipiātur: quod à Stoicis dialectica sophismata inexplicabilia tradantur: quod à Lucullo multa falsa pro ueris dicta sint. Tum demum in omnibus philosophiæ partibus, physica, morali, dialectica, ex controuersis philosophorum opinionibus nihil certi & comprehensi esse demonstrat. Atque hoc pacto Ciceronis oratio contra Luculli orationem argumentatur, & tota contentio Academicæ quæstionis absoluitur: quam tibi nō idcirco solum, quia prima pars argumenti huius esset antè dedicata, nuncupauit: sed multo magis quod te unum ex omnibus mortalibus qui nunc sunt, uerè philosophiæ patrem possim confirmare. Quid enim, ut cuncta tuæ uirtutis huius argumēta prætermittam, Rhemenses musæ tua sempiterna gloria fundatæ aliud prædicant? Quod ut in perpetuum florentes & beatæ faciāt, pro maximis tuis & singularibus in omne genus hominum meritis, Deum Optimum obtestor & obsecro. Vale. Datum Lutetiæ, Nonis April. E gymnasio Puelleorū. 1550

5
M. T. Ciceronis Academicarū

QVÆSTIONVM EDITIONIS

prima liber Secundus, qui inscribitur Lucullus.

MAGNUM ingenii L. Luculli, magnūque optimarū artium studium, tum omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in foro maximè potuit, caruit omnino rebus urbanis. ³Ut enim admodum adolescens cum fratre pari pietate & industria prædito paternas inimicitias magna cū gloria est persecutus: in Asiā ⁴Quæstor profectus, ibi permultos annos admirabili quadam laude, prouinciæ præfuit: ⁵deinde absens factus Ædilis, continuò Prætor (licebat enim celerius legis præmio) post in Africam, inde ad Consulatum: quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent. ⁶Post ad Mithridaticum bellum missus à Senatu, non modò opinionem vicit omnium, quæ de virtute eius erat, sed etiam gloriam superiorū. ⁷Idque eo fuit mirabilis, quòd ab eo laus imperatoria non admodum expectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, Quæstura diuturnum tempus, Muræna bellum in Ponto gerente, in

Asia pace consumpserat: sed incredibilis quadã ingenij magnitudo non desideravit indocilem vsus disciplinam.
⁸Itaque cùm totum iter & nauigationem consumpsisset, partim in percontando à peritis, partim rebus gestis legendis, in *Asiam* factus imperator venit, ⁹cùm esset *Roma* profectus rei militaris rudis. ¹⁰Habuit enim diuinã quandam memoriam rerum, verborum maiorem *Hortensius*. ¹¹Sed quo plus in negotijs gerendis res quàm verba profunt, hoc erat memoria illa præstantior, quã fuisse in *Themistocle*, quem faciliè *Græcia* principem ponimus, singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti cuidam se artem ei memoria, quæ tum primum proferebatur, traditurum, respondisse dicitur, obliuisci se male, quàm discere. credo, quòd hærebant in memoria quæcunque audierat, & viderat. Tali ingenio præditus *Lucullus*, adiunxerat etiam illam, quam *Themistocles* spreuerat, disciplinam. ¹²Itaque vt literis consignamus, quæ monumentis mandare volumus: sic ille in animo res insculptas habebat. ¹³Tantus ergo imperator in omni genere belli fuit, prælijs, oppugnationibus, naualibus pugnis, totiusque belli instrumentis & apparatu, vt ille *Rex* post *Alexandrum* maximus, hunc à se maiorem ducem cognitum, quàm quenquam eorum quos legisset, fateretur. ¹⁴In eodem tanta prudentia fuit in constituendis temperandisque ciuitatibus, tanta æquitas, vt hodie stet *Asia* *Luculli* institutis seruandis, & quasi vestigijs persequendis. ¹⁵Sed etsi magna cū vtilitate *Reip.* tamen diuinius quàm vellem, tãta vs virtutis, atque ingenij pere-

grinata abfuit ab oculis, & fori, & curia. ¹⁶ Quinetiã cum victor à Mithridatico bello reuertiffet, inimicorum calumnia trienio tardius quàm debuerat, triumphauit. ¹⁷ Nos enim Cõsules penè introduximus in vrbem currum clariffimi viri: cuius mihi confilium & authoritas quid tum in maximis rebus profuiffet, dicerem, nifi de meipfo dicendum effer: quod hoc tempore non est necesse. Itaque priuabo potius illum debito testimonio, quàm id cum mea laude cõmunicem. ¹⁸ Sed quæ populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea ferè sunt & ¹⁹ Gracis literis celebrata & Latinis. Nos autem illa exteriora cum multis, hæc interiora cum paucis ex ipfo fape cognouimus. ²⁰ Maiore enim studio Lucullus, cum omni literarum generi, tum philofophiæ deditus fuit, quàm qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec verò ineunte etate folùm, sed & Quæstor aliquot annos, & in ipfo bello, in quo ita magna rei militaris effer occupatio folet, vt nõ multum imperatori sub ipsis ²¹ pellibus oriij relinquatur. ²² Cum autem è philofophis ingenio, fcientiãque putaretur Antiochus Philonis auditor excellere, eum fecum & Quæstor habuit, & poft aliquot annos imperator: cùmque effer ea memoria, quam antè dixi, ea fape audiendo facile cognouit, quæ vel femel audita meminiffe potuiffet: delectabatur autem mirificè lectione librorum, de quibus audiebat.

¶ Hoc exordium operi iam perfecto additũ effer, vt ait Cicero lib. 13. Epift. ad Att. Torquatus Romæ effer iuffi, vt tibi daret Catulũ & Lucullũ, vt opinor antea. his libris noua præmia sunt addita, quibus vterque laudaretur. Huius præmii duæ sunt partes, vna in laude Luculli, altera in defenfione huius libri aduerfus quorundam calumnias. Prima propofitio effer, Lucullus ab vrbana & forenfi laude fe ad externam

& bellicam transfudit. Argumentum ab adiunctis personæ, quæ propositiæ rei repugnant: Lucullus absens quæstor fuit, & AEdilis, & Prætor, & Consul bello Mithridatico præfuit: caruit igitur diu multumque rebus vrbanis.

2 Liberalis doctrina continet Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam, Arithmeticam, Geometriam, Musicam, Astrologiam: quibus tantus honos olim habitus fuit in Græcia, vt eas soli liberi & ingenui perciperent, perpetuo interdicto, ne serui docerentur.

3 Fuit gloriosum Lucullo adolescenti Seruiliū Augurē reū peculatus agere, vlciscendi patris gratia, qui accusante Seruilio furti damnatus fuerat: ex qua tamen accusatione Seruilius excitato tumultu per vim euasit. Vide Plutarchum in Lucul.

4 Quæstor Lucullus viginti millia sestertiūm, quibus L. Sylla mulcauerat Asiam, collegit, id est, centies vicies millena millia aureorum: vbi continentiam suam Asiaticis omnibus mirificè probauit.

5 Priuilegio aliquo maturius quàm leges annales paterentur, post ædilitatem Prætor factus est: quia inter hos magistratus biennium legibus interesse debuit, quibus Lucullus virtutis gratia solutus est.

6 Collatio est maiorum ad augendam gloriam Luculli, qui Mithridatem regno expulso Pontico, cuius conatus atque impetus in Asiam Sylla & Murgæ tantum relutauerant.

7 Prolepsis hic latet à repugnantibus: Lucullus vsus rei militaris non habebat: mirum est igitur quo modo gloriam superiorum vicerit.

8 Remouet admirationem tantæ victoriæ: cuius duas causas ponit, ingenium & doctrinam Luculli, quæ per se, ac sine vsu ad res magnas obeundas plurimum potuerunt. Vsus autem disciplinam vocat indocilem, quod vsus militiæ, sicut reliquarum ferè artium, doceri vix possit, sed exemplis & experimentis multo pluribus quàm præceptis comparetur.

9 Videtur hic historix Plutarchi repugnare: Lucullus enim (si Plutarcho credimus) adolescens præclara virtutis suæ documenta in bello Marisco præbuit: cui tantum L. Sylla tribuebat, vt quoties aliquid esset fortiter & strenuè gerendum, eius opera præcipuè vteretur: & in Mithridatico bello in AEgyptum missus à Sylla ad Ptolemæum regem comparandæ classis gratia strenuè legationem obiit: & ad Tenedum Mithridatis naues afflixit: & in Asia quæstor Mitylenæos, qui multatam sibi impositâ detrectarent, expugnauit. Itaq; (si verè scribit Plutarchus) Lucullus nõ rudis rei militaris, sed lógo vsu doctus, & peritus Mithridatico bello præfuit.

10 Declarat ingenii magnitudinem à parte: quia memoria ingenii pars est, quæ laudatur in Lucullo comparatione Hortensii & Themistoclis. Hortensius memoria tanta fuit, vt quæ secum commentatus esset, ea sine scripto verbis eisdem redderet, quibus excogitauisset. Hoc adiumento ille tanto sic vtebatur, vt sua & commentata & scripta & nullo referente omnia aduersariorum dicta meminisset, vt ait Cicero in Bruto: Themistocles autem memoria tam singularis fuit, vt intra annum optimè loquutus sit Persicè, vt ait Fabius libro vndecimo. Lucullus autem vtroque præstantior, quod Hortensius minus excellentem, Themistocles minus excultam doctrinam memoriam rerum habuit.

11 Redditio comparationis Luculli cum Themistocle ad augendam ingenii & doctrinæ laudem.

12 Similitudo memoriæ cum literis, quæ posteritatis causa repetæ sunt, quæ subsidio obliuioni esse possint.

13 Concludit imperatoriam laudem Luculli ex tribus virtutum generibus fortitudinis, prudentiæ, iustitiæ. Fortitudo autè ex rebus subiectis declaratur, circa quas

versari solet, & amplissimo testimonio Mithridatis, quod ad faciendam fidem valet, quia laudari ab hoste permagnum est.

14 Prudentia Luculli confirmatur à factis. Cùm enim Asia publicanorum fœnore, & avaritia adeo premeretur, vt conditionem suam multo duriozem qualibet seruitute duceret, Lucullus eam nouis legibus de fœnore latis mirum in modum recreauit: vnde tantam sibi cõciliauit beneuolentiam Asianorũ, vt in eius honorem Lucullea publicè celebrarentur.

15 Redit ad primam propositionem de vrbana absentia, & laude Luculli, quam confirmat à circumstantiis.

16 Luculli fortuna in bello Mithridatico subito mutata est, quia desertus est à suis militibus, & multorum calumniis obiectus. Itaque cùm Romam victor rediisset, negatus est ei triumphus calumnia C. Memmii, qui palàm dicebat Lucullum cõtra authoritatem & officium Imperatoris multa fecisse, Mithridaticumque bellum diutius prorogasse: nec ipse triumphasset, nisi principes Tribubus immixti suffragia populi Romani multis precibus expressissent. Vide Plutarchum.

17 Amplificatio Luculleæ laudis, quòd in reprimenda cõiuratione Catilinæ Ciceronem iuuerit, quæ per apophasin tractatur.

18 Trãsitus ab imperatoria laude ad laudem ingenii & literarũ, ne persona non satis φιλόλογος in hac Academica quæstione induci videatur.

19 Mithridaticum bellum à Lucullo gestum Archias poeta Græcis literis celebravit, vt ait Cicero: & Sallustius Latinis, vt ait Plutarchus.

20 Lucullus tantam operam Græcis & Latinis literis dedit, vt vtroque genere posset quàm aptissimè & quàm ornatissimè dicere: nec solùm adolescens in artibus ingenuis versatus est, sed etiã reuocatus à bello Mithridatico ad philosophiam se contulit: & in-contemplatione rerum tanquam in iucundissimo diuersorio cõquieuit. Plutarch. in Lucullo.

21 Pelles per metonymiam dicuntur pro castris & tentoriis, quæ olim ex pellibus fiebant: ex efficientibus igitur significatur effectum.

22 Confirmatio doctrinæ ex efficientibus causis, quòd Lucullus multos annos Antiocho philosopho vsus sit, quòd excellentem memoriam habuerit, quòd librorum studiosissimus fuerit.

1 Ac vereor interdum, ne talium personarum, cùm amplificare velim, imminuam etiam gloriam. Sunt enim multi, qui omnino Græcas non ament literas: plures, qui philosophiam: reliqui, qui etiam si hæc non improbent, tamen earum rerum disputationem principibus ciuitatis non ita decoram putent. 2 Ego autem, cùm Græcas literas M. Catonem in senectute didicisse acceperim: P. autem Africani historia loquatur in legatione illa nobili, quam ante Censuram obiit, Panætium vnũ omnino comitem fuisse: nec literarum Græcarum, nec philosophiæ

iam vllum authorem requiro.³ Restat vt iis respondeam, qui sermonibus eiusmodi nolint personas tam graues intelligari: quasi verò clarorum virorum aut tacitos cōgressus esse oporteat, aut ludicros sermones, aut rerum colloquia leuiorum. ⁴ Etenim, si quodam in libro verè est à nobis philosophia laudata, profectò eius tractatio optimo atque amplissimo quoque dignissima est: nec quicquam aliud videndum est nobis, quos populus Romanus hoc in gadu collocauit, nisi ne quid priuatis studiis de opera publica detrahamus. ⁶ Quòd si, cùm fungi munere debeamus, non modò operam nostram nunquam à populari cætu remouemus, sed ne literã quidem vllam facimus nisi forensẽ: quis reprehendet nostrum otium, qui in eo non modò nosmetipsos hebecere, & languere nolumus: sed etiã vt plurimis prosimus, enitimur? ⁹ Gloriam verò non modò non minui, sed etiam augeri arbitramur eorum, quorum ad populares illustrésque laudes, has etiã minus notas, minúsque peruulgatas adiūgimus. ¹⁰ Sunt etiam qui negent in iis qui in nostris libris disputent, fuisse earum rerum, de quibus disputatur, scientiam: qui mihi videntur non solum viuis, sed etiam mortuis inuidere. ¹¹ Restat vnum genus reprehensorum, quibus Academia ratio non probatur: quod grauius ferremus, si quisquam vllam disciplinã philosophia probaret, præter eam, quam ipse sequeretur. ¹² Nos autem, qui contra omnes dicere, qui scire sibi videntur, solemus, non possumus, quin aliÿ à nobis dissentiat, recusare. ¹³ Quam nostrã quidem causa facilior est, qui verum in-

uenire sine vlla contentione volumus, idque summa cura studioque conquirimus. ¹⁴ Etsi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est, & in ipsis rebus obscuritas, & in iudiciis nostris infirmitas, vt nō sine causa & doctissimi & antiquissimi inuenire se posse quod cuperent, diffisi sint: tamen nec illi defecerunt: neque nos studiū exquirendi defatigati relinquimus: neque nostrae disputationes quicquam aliud agunt, nisi vt in vtrāque partem dicendo & audiendo, eliciāt, & tanquam expriment aliquid, quod aut verū sit, aut ad id quāproxime accedat. ¹⁵ Neque inter nos & eos qui se scire arbitrātur, quicquam interest, nisi quod illi non dubitant, quin ea vera sint quae defendūt: nos probabilia multa habemus, quae sequi facile, affirmare vix possumus. ¹⁶ Hoc autem liberiores & solutiores sumus, quod integra nobis est iudicādi potestas, neque vt omnia quae praescripta, & quasi imperata sint, defendamus, necessitate vlla cogimur. ¹⁷ Nam ceteri primū antē tenētur adstricti, quān quid esset optimum, iudicare potuerūt: deinde infirmissimo tempore atatis aut obsecuti amico cuidam, aut vna alicuius quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis iudicant, & ad quancunque sunt disciplinam ¹⁸ quasi tempestate delati, ad eam, tanquā ad saxum, adherescunt. ¹⁹ Nam quod dicūt, omnino se credere ei quem iudicent fuisse sapientem: probarem, si id ipsum rudes & indocti iudicare potuissent. Statuere enim qui sit sapiens, vel maximē videtur esse sapientis. ²⁰ Sed vt potuerunt omnibus rebus

auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, iudicauerunt: autre semel audita ad vnius se auctoritatem conrulerunt. ²¹ Sed nescio quomodo plerique errare malūt, eamque sententiam quam adamauerunt, pugnacissimè defendere: quàm sine pertinacia, quid constantissimè dicatur, exquirere.

¶ 1 Hæc exordii secūda pars est, in qua Cicero occurrit vituperatoribus primū philosophiæ, dein de Academiæ, quibus & aliàs sæpe respondit, vt in Hortensio, lib. primo de Finibus, de Natura deorū, lib. 2. Officiorū. Prima vituperationis tria sunt capita, vnum de contemptu Græcarum literarum, alterum de contemptu philosophiæ, tertium quòd hæc studia principibus ciuitatis non conueniant.

2 Eleuat duo capita vituperationis de studiis Græcarū literarū, & philosophiæ, duobus exemplis, quæ species sunt nobilium principum: fuit decorū Catoni Græcas literas, & Africano philosophiam discere: hæc igitur studia principibus contemnenda non sunt. Cato senex sic auidè arripuit Græcas literas, quasi diuturnā sitim explere cupiens, vt ea ipsa ei nota essent, quibus exemplis vteretur: & breues commentarios ex Thucidide, plures ex Demosthene confecit, quorum ei vsus esset in causis Forensibus: & scripta sua Græcis sententiis & historiis exornauit.

3 Respondet ad tertiam calūniam, quæ negat esse tantæ nobilitatis & dignitatis philosophiam tractare. Prima refutatio à repugnantibus: non decet homines consulares aut obmutescere, aut de rebus leuioribus inter se colloqui: res igitur serias & graues disputare debent.

4 Secunda refutatio ab adiunctis. Philosophia est optima: igitur optimo quoque homine dignissima. Hæc autem à Cicerone in eo libro qui in scriptis erat Hortensius, defensa & collaudata fuerat, cum esset accusata & vituperata ab Hortensio.

5 Tertia à paribus. Cum in Republica sumus, nihil nisi publicum agimus: liceat igitur nobis in priuato otio etiam aliquid vtile & honestum meditari. Syllogismus est connexus primus, cuius assumptio hoc loco prima est.

6 Propositio syllogismi connexa.

Litera nulla. 7 Litera nulla, id est nihil omnino scriptū. metaphora est hyperbolica extenuandi gratia, vt lib. 1. de Orat. De frangēdis cupiditatibus litera in eorum libris nulla inuenitur. & in Bruto, Ante Periclem, cuius scripta quædam ferūtur: & Thucididem, qui non nascentibus Athenis, sed adultis fuerunt, nulla litera est, quæ quidem ornatum habeat.

8 Metaphora est ab acie ferri. nā vt hæc rubigine, sic ingeniū hominibus desidiam & inertia retunditur. Cum igitur is esset Reip. status, vt vnius Cæsaris dominatu omnia tenerentur, nec vlla esset forensibus & senatoriis causis relicta libertas, Cicero ne eius languesceret industria, in studiis philosophiæ se diligenter exercuit.

9 Quarta refutatio continet cōtradictionē primæ & generalis obiectionis, quòd hæc studia clarorum virorum gloriam non imminuant, sed potius augeāt. Qui locus declarat ab efficiente causa. Accessio siquidem laudis maiorem & ampliolem laudem facit.

10 Haæenus Philosophiæ reprehensoribus respondit: deinceps coarguit vituperatores Academiæ: quorū alii reprehendunt personas in dialogo Ciceronis, alii to-

Cicero in Cato
ne Maiore.
Plutarchus in
Catone.

Cic. libro primo
de Finibus.

tam Academicam rationem atque sententiam. Prima illa reprehensio, quæ fuit Titi Pomponii Attici, leuiter eluditur ab adiunctis: & ea quidem ratio postea Ciceronem mouit, vt personas in his dialogis mutaret, totamque Academicam quæstionem à Cæculo & Lucullo transferret ad M. Terentium Varronem, quòd illi homines nobiles quidem, sed non satis philologi indecorè de philologia loquerentur. Lege Ciceronem lib. 13. Epist. ad Atticum.

11 Altera reprehensio est Academicæ sectæ & rationis, quam Cicero contra vituperatores variè defendit. Primus defensionis locus est à repugnâtibus: vituperatores Academicæ reliquas sectas præter suam non probant, quid mirum si Academiâ reprehendant?

12 Secundus locus à comparatione parium: alios refellere solemus: patiamur igitur nos quoque ab aliis refelli.

13 Tertius locus à definitione Academicæ nouæ ex adiunctis. Hæc enim philosophia est, quæ nihil se scire fateatur, licet sciëntiæ & veritatis inueniendæ cupidissima & studiosissima sit. Causæ duæ sunt ignorationis, obscuritas rerû, & infirmitas humani iudicii: studium inueniendi veri declarat exemplis veterum Democriti, Anaxagoræ, Empedoclis, Socratis: qui licet nihil sciri & percipi posse dixerint, tamen omne suum studium in inquisitione sciëntiæ & cognitionis posuerunt: & Ciceronis, qui veterem & antiquum illum disputandi & inquirendi morem sublata temeritate asseruauit (qualis in aliis philosophorum scholis esse solebat) diligenter & accuratè retinuit.

14 Illustratio proximæ definitionis à fine, vt verum aut verisimile contrariis disputationibus facilius inueniatur.

15 Quartus locus est à dissimilibus. Duplex autem dissimilitudo est inter Academicos & reliquos philosophos. Prima ex rebus subiectis circa quas versantur: nam ceteri philosophi dicunt omnia vel certa vel incerta esse: Academici nil certi vel incerti statuunt, sed quicquid est, quod in philosophia atque omnino in humana vita tractatur, id aut probabile, aut improbabile duntaxat esse contendunt.

16 Altera dissimilitudo ab adiunctis personarum. Academici sunt in philosophia, iudicandi potestate liberi: reliqui verò philosophi serui, & certis magistrorum sententiis & opinionibus addicti. Protasis dissimilitudinis prima est.

17 Altera pars dissimilitudinis, in qua causæ seruitutis explicantur: Infirmitas ætatis, amor personæ, autoritas orationis.

18 Similitudo & allegoria ducitur à nautis, qui tempestate iactati, sic in scopulis incurrunt, vt naue fracta, vel in rupes intrusa hinc retrahi & abire non possint. Sic Virgilius de Aiace,

*illum expirantem transfixo pectore flammæ
Turbine corripuit, scopulòque infixis acuto.*

19 Occupat defensionem eorum, qui certis disciplinis addicti sunt, quam refellit à repugnantis. Syllogismus simplex secundi generis.

Qui iudicat quid sit sapiens, in sapiens est:

Philosophi isti non sunt sapientes:

Non possunt igitur iudicare, quid sit sapiens.

Assumptio syllogismi præcedit, quæ declaratur à contrariis.

20 Propositio syllogismi hæc intelligenda est.

21 Complexio syllogismi, quæ illustratur à minori ad maius.

*Quibus de rebus & aliàs sæpe nobis multa quesita
& disputata sunt, & quondam in Hortensu villa, quæ*

est ad¹ Baulos, cum eo Catulus & Lucullus, nosque ipsi postridie venissemus, quàm apud Catulum fuissemus. Quo quidem etiam maturius venimus, quòd erat constitutum, si ventus esset, Lucullo in Neapolitanum, mihi in Pompeianum nauigare. Cum igitur pauca in Xysto locuti essemus, tum eodem in spatio consedimus. Hic Catulus, Etsi heri, inquit, id quod querebatur, penè explicatum est, vt tota ferè quæstio tractata videatur, tamen expecto ea quæ te pollicitus es Luculle ab Antiocho audita dicturum. Equidem, inquit Hortensius, feci plus quàm vellem: totam enim rem Lucullo⁴ integrâ seruari oportuit: & tamen fortasse seruata est: à me enim,⁵ quæ in promptu erant, dicta sunt: à Lucullo autem reconditiora desidero.

1 Superiore exordio Luculli laus amplificata est, cuius primæ partes erūt in hoc dialogo: & institutum non solum philosophiæ, sed etiam nouæ Academiæ aduersus obtrectantium calumnias defensum est. Sequitur alterum exordium, in quo describitur occasio proximi dialogi, qui fingitur habitus in villa Hortensij, vbi Catulus & Hortensius, qui priore libro inter se collocuti fuerant, ille pro noua, hic pro vetere Academia, nunc inuitant Lucullum ad differendum: vt quæ ab Antiocho philosopho audierit, sicut ipse erat pollicitus, exponat. Hic igitur aditus est ad dialogisimum, & proximum sermonem ex occasione loci & personarum.

Bauli, vicus.

2 Bauli, vicus in Campania inter Baias & Mysenum, vbi quondam Hercules boves stabulati varios boatus ediderunt, vnde nomen vico datum est.

Xystus.

3 Xystus, porticus ampla latitudine, in qua athletæ per hyberna tempora exercerentur. Vitruuius libro 6.

Res integra.

4 Res integra, est intacta, & quasi illibata, de qua nihil adhuc est disputatum, aut iudicatum: cui opponitur res peracta. Integra igitur disputatio Lucullo traditur, quasi nihil aut certè parum Hortensius pro Academia vetere dixerit hesternâ disputatione, cum esset collatus cum Catulo.

Res in promptu

5 In promptu res esse dicitur facilis, perspicua, & peruulgata, & quæ quasi sua sponte se nobis offert ad dicendum, vt Academico primo. Itaque non hæsitans respondebo, sed ea dicam, quæ mihi sunt in promptu. Huic opponitur res abstrusa & abscondita, quæ alta & profunda cogitatione mentis indiget, nec primo nobis quasi aspectu occurrit.

1 Tum ille, Non sanè, inquit, Hortensi conturbat me expectatio tua: etsi nihil est iis qui placere volunt, tam

aduersariū: sed quia nō laboro q̄ valde ea quæ dico, probaturus sim, eo minus cōturbor. dicam enim nec mea, nec ea, in quibus si non fueritis, non vinci me malim, quàm vincere.² sed me hercule, vt quidem nūc se causa habet, etsi hesternō sermone labefactata est, mihi tamen videtur esse verissima.³ Agam igitur sicut Antiochus agebat: nota enim mihi res est: nam & vacuo animo illū audiebā, & magno studio, eadem de re etiam sapius: vt etiam maiorem expectationē mei faciam, q̄ modò fecit Hortēsius.⁴ Cū ita esset exorsus, ad audiendū animos ereximus. At ille, Cū⁵ Alexandria Quaestor, inquit, essem, fuit Antiochus mecum; & erat iam antea Alexandria familiaris Antiochi Heraclius Tyrius, qui & Clitomachum multos annos, & Philonem audierat, homo sanè in ista philosophia, quæ nunc propè dimissa reuocatur, probatus, & nobilis, ⁶ cum quo & Antiochum saepe disputantem audiebam, sed vtrunque leniter: & quidem isti libri duo Philonis, de quibus heri dictum à Catulo est, tum erant allati Alexandriam, tumque primū in Antiochi manus venerant, ⁷ & homo natura lenissimus (nihil enim poterat fieri illo mitius) stomachari tamen cōpit. mirabar: neque enim vnquam antea videram. At ille Heraclii memoriā implorans, querere ex eo, viderentūrne illa Philonis, aut ea num vel è Philone, vel ex vllo Academico audiisset aliquando? Negabat. Philonis tamen scriptum agnoscebar: nec id quidem dubitari poterat. nam aderāt mei familiares, & docti homines, P. & C. Selj,

& Tetrilius Rogus, qui se illa audisse Romæ de Philone, & ab eo ipso duos illos libros diceret descripsisse. Tum & illa dixit Antiochus, quæ heri Catulus comme morauit à patre suo dicta Philoni, & alia plura: nec se tenuit, quin contra suum doctorem librum etiam ederet, qui Sosus inscribitur. ¹ Tum igitur & cùm Heraclitum studiose audirem contra Antiochum differentē, & item Antiochum contra Academicos, dedi Antiocho operā diligentius, vt causam ex eo totam cognoscerem. Itaque complures dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus, & in his Antiochi fratre Aristō, & præterea Aristone & Dione, quibus ille secundum fratrem plurimū tribuebat: multum temporis in ista vna disputatione consumpsimus.

1 Lucullus incipit Academiam veterem defendere, cuius oratio quatuor constat partibus, exordio, narratione, confirmatione, & refutatione. In exordio remouet suspicionem timoris, qualis in magnis & grauib; disputationibus contingere solet. Argumentum fiducia est ab adiunctis, quod dicturus sit non sua, sed aliena, & ab Antiocho accepta. Est autem benignum, vt ait Plinius, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris: sic Cicero in libro de reipub. Platonis se comitē proficitur: & in consolatione filix Crantorem, inquit, sequor: item Panætium in officiis, & in dialecticis & rhetoricis Aristotelem sequitur, vt ipse testis est.

2 Primus locus attentionis ab adiuncto positæ causæ, quod sit verissima.

3 Secundus locus, vbi Lucullus duas causas reddit, cur hanc Academicam disputationem & controuersiam planè teneat.

4 Hic finis est exordij, & transitus ad narrationem, in qua locus, tēpus, & circumstantiæ reliquæ notantur, quibus Lucullus Academicam questionem percipere potuit à summis & nobilissimis philosophis, quorū disputationibus Alexandriæ ipse sæpius interfuit. Prima pars narrationis est de contentione audita inter Antiochū & Heraclitum, quorum alter veterem, alter nouam Academiam defendebat.

Alexandria.

5 Alexandria, vrbs Aegypti ab Alexandro magno condita iuxta Canopicū Nilii ostium, quondam gymnasijs & literis floruit: vbi Lucullus Quæstor cum philosophis aliquandiu versatus est, cùm à L. Sylla ad Ptolemæū regem comparandæ clasfis & conciliandæ amicitia gratia missus esset.

6 Altera pars narrationis de contentione inter Philonem & Antiochum comprehensa libris vtrinque scriptis: atque hic Lucullus declarat quantam molestiam libri Philonis pro Academia noua compositi Antiocho attulerint.

7 Ex affectu vult probare quàm absurda visa sit Antiocho librorum Philonis sententia.

8 Iterat primam partem narrationis de audita & percepta disputatione inter Heraclitum & Antiochum, ne ad ignotam causam & quaestionem tractandam accedere videatur.

¹ Sed ea pars qua contra Philonem erat, præmittenda est. minus enim acer est aduersarius is, qui ista qua sunt heri defensa, negat Academicos omnino dicere. etsi enim mentitur, tamen est aduersarius lenior. Ad Arcesilam Carneadémque veniamus. Qua cum dixisset, sic rursus exorsus est. Primùm mihi videmini (me autem nomine appellabat) cum veteres physicos nominatis, facere idem quod seditiosi ciues solent, cum aliquos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares, vt eorum ipsi similes esse videantur. Repetunt iam P. Valerium, qui exactis Regibus primo anno Consul fuit: commemorant reliquos, qui leges populares de prouocationibus tulerunt, cum Consules essent: tum ad hos notiores, C. Flaminius, qui legem Agrariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum Tribunus pl. tulerit inuito Senatu, & postea bis Consul factus sit: L. Cassium, Qu. Pompeium. illi quidem etiam P. Africanum referre in eudem numerum solent. Duos verò sapiētissimos & clarissimos fratres, P. Crassum & P. Scauolam, aiunt Ti. Graccho legum auctores fuisse, alterum quidem, vt videmus, palam: alterū, vt suspicamur, obscurius. Addunt etiam C. Marium: & de hoc quidem nihil mentiuntur. Horum nominibus tot virorum atque tantorum expositis, eorum se institutum sequi dicunt. ² Similiter vos cum perturbare, vt illi Rempubl. sic vos philosophiam bene iam cōstitutam

velitis, Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, Parmenidem, Zenonem, Platonem etiam & Socratem profertis. ³ Sed neque Saturninus (vt nostrum inimicum potissimum nominem) simile quicquam habuit veterum illorum, ⁴ nec Arcesila calumnia conferenda est cū Democriti verecundia. ⁵ & tamen isti physici rarò admodum, cū hærent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati: Empedocles quidem, vt interdum mihi furere videatur, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit, posse reperire. ⁶ Maiorem autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quadam affirmare, plūsque profiteri se scire, quàm sciant. ⁷ Quòd si illi tum in nouis rebus quasi modò nascentes hasitauerunt, nihilne tot seculis, summis ingenijs, maximis studijs explicatum putamus? nonne, cū iam philosophorum disciplina grauissima consti-
tissent, ⁸ tum exortus est vt in optima Republica Ti. Gracchus qui otium perturbaret, sic Arcesilas, qui cōstitutam philosophiam euerteret, & in eorum auctoritate delitesceret, qui negassent quicquam sciri aut percipi posse? ⁹ Quorum è numero tollendus est & Plato & Socrates: alter, quia reliquit perfectissimam disciplinā Peripateticos & Academicos nominibus differentes, re congruentes, à quibus Stoici ipsi verbis magis quàm sententijs dissenserunt. Socrates autem de seipso detrahens in disputatione plus tribuebat iis quos volebat refellere. ita cū aliud diceret atq; sentiret, libèter vii solitus est ea dissimulatione, quam Græci εἰσπράττειν vocant: quam ait

etiam in Africano fuisse Fannius : idque propterea vitiosum in illo non putandum, quòd idem fuerit in Socrate. ¹⁰ Sed fuerint illa vetera, si vultis, incognita: nihilne est ergo actum, quòd inuestigata sunt posteaquam Arcesilas Zenoni, ut putatur, obtreectans, nihil noui reperi-
 enti, sed emendanti superiores, immutatione verborum, dum huius definitiones labefactare vult, conatus est clarissimis rebus tenebras obducere? ¹¹ Cuius primò nõ admodum probata ratio, ¹² quãquam floruit tum acumine ingenij, tum admirabili quodam lepore dicendi, proximè à Lacyde solo retenta est: pòst autem confecta à Carneade, qui est quartus ab Arcesila. audiuit enim Egesinum, qui Euandrum audierat Lacydis discipulũ, cum Arcesila Lacydes fuisset. ¹⁴ Sed ipse Carneades diu tenuit. ¹⁵ nam nonaginta vixit annos: & qui illum audierant, admodum floruerunt, è quibus industria plurimum in Clitomacho fuit. ¹⁶ declarat multitudo librorum ingenij non minus in hoc, ¹⁷ quàm in Carneade eloquentia, in Melonthio Rhodio suauitatis. Bene autem nosse Carneadẽ Stratoniceus Metrodorus putabatur. Iam Clitomacho Philo vester operam multos annos dedit. Philone autem viuo patrociniũ Academia non defuit.

¶ Principium confirmationis digressionem continet ad eleuandam auctoritatem nouorum Academicorum, è quibus Philonis sententiam Lucullus contemnit. Arcesilam & Carneadem seditiosis ciuibus comparat. Prima pars similitudinis constat inductione exemplorum, quæ clarorum principum species sunt, qui videntur populares extitisse, P. Valerius collega Iunij Bruti primus de prouocatione à magistratibus ad populum legem tulit, vnde Publicola dictus est: quæ lex à Muræna Consule iterum lata est, itẽmque à M. Valerio Cõsule, cum tenues à potentibus premerentur, tertio promulgata. C. Flaminius Tribunus plebis legem tulit de diuidendo agro Gallico: Spurius Cassius Consul primus Agrariam legem promulga-
 b. ii.

uit, vt ager Hernicus diuideretur: qui vt primùm magistratu abiit, damnatus necatusque est. Lege Liuium lib. 1. decadis primæ. Publius Africanus simulauit se patronum legis Agrariæ, licet eam minimè probauerit. Tiberius Gracchus non per seipsum Agrariam legem ferre instituit, sed adhibuit in consilium constantissimos viros, è quibus Crassus Pontifex maximus fuit, & Lucius Scæuola Iureconsultus. C. Marius Tribunus plebis inuito Senatu legem de ferendis suffragiis tulit, quæ specie ipsa popularis erat.

2 Sequitur altera pars similitudinis illustrata exemplis veterum philosophorum, quorum similes noui Academici videri volebant. Empedocles Agrigentinus floruit Olympiade 84. auditor Parmenidis, poeta excellens & philosophus Pythagoreus. Anaxagoras Clazomenius Anaximenes discipulus, philosophatus est Athenis sub Callia principe, & impietatis crimine damnatus, quòd solem cædentem esse diceret. Democritus Milesius discipulus Anaxagoræ omnibus ingenuis artibus & disciplinis apprime deditus, sed tamen in philosophia plerumque lapsus. Parmenides Eleates Xenophanis & Anaximandri discipulus philosophiam versibus expressit. Zeno Eleates Parmenidis auditor studiosus physicæ. Plato Atheniensis in suis dialogis Socratem facit omnium rerum inscium & ignarum.

3 Confutat vtranque partem similitudinis, & exempla proposita, idque à dissimilibus. Prima dissimilitudo pertinet ad confutandam protasin superioris similitudinis, quòd Lucius Apuleius Saturninus Tribunus plebis seditiosus valde dissimilis fuerit eorum, qui paulò antè commemorati sunt.

4 Secunda dissimilitudo refellit Apodosin similitudinis, quòd Democritus verecundus, Arcefilas impudens sit: itaque multum interfit inter veteres illos philosophos & nouos istos Academicos.

5 Proximus locus illustratur à dissimilibus. Licet antiqui philosophi ignorare se aliquid dicant, iidem tamen multa scire se confirmant.

6 Maiorem partem dixit, pro maiori ex parte, vt Tusculana quarta, Chrysippus & Stoici cùm de animi perturbationibus disputant, magnam partem in his partiendis & definiendis occupati sunt.

7 Hic concessio quædam later, Antiquissimi philosophi fuerint ignari: & argumentum à causis: attamen diuturnitas temporis, & subtilitas hominum, & industria magnitudo potuit tandem aliquando scientiã aliquam & eruditionem proferre.

8 Arcefilas cum Tiberio Graccho comparatur à simili: quòd vt hic reipub. sic ille philosophiæ bene constitutũ & pacatum statum perturbauerit: atque is Arcefilas in hac perturbatione, vt causam suam probabilem faceret, delitescerebat in autoritate veterum philosophorum, id est, sententiã suam defendebat eorum autoritate, quasi ipse non videretur author eius sententiæ, sed potius veteres, de quibus antè diximus.

9 Respondet ad duopostrema exempla de Platone & Socrate, quorum alter Plato perfectam philosophiam reliquit de vita & moribus, de differendo, de natura & rebus occultis, vt docet Cicero primo Acad. ad Varronem. Socrates autem ironicis se nihil scire dixit: quam ironiam Cicero in Bruto facetam & elegantem putat: est enim & minimè inepti hominis, & eiusdem etiam faceti, cùm de sapientia disceretur, hanc sibi primùm detrahere, eis tribuere, qui eam sibi arrogãt, vt apud Platonem Socrates effert in cælum laudibus Protagoram, Hyppiam, Prodicũ, Gorgiam, ceteros, se autem omnium rerum inscium fingit & rudem: decet hoc nescio quo modo illum.

10 Iterat concessionem de ignorantia veterum, & Arcefilæ calumniam co-

arguit à causis, propterea quòd multa progressionibus temporum inuenta patefactaque sint. Quo loco Arcefilæ & Zenonis ineptiæ notantur, quorum alter omnem scientiam & cognitionem de medio tollere, alter Academiam veterem inuictis vocabulis nouis corrigere voluerit: de qua correctione lege Ciceronem Acad. primo, & libro 4. de Finibus.

11 Describit seriem & progressionem Academicorū ab Arcefila vsque ad Philonem, vt intelligi possit quos Academia noua patronos habuerit.

12 Arcefilas erat in inueniendo felicissimus, & ad respondendum promptissimus, & ad persuadendum acerrimus, omnemque orationis figuram & venustatem conabatur exprimere. Diogenes Laertius.

13 Lacydes Arcefilæ successit in Academia, & in horto docuit, quem Attalus rex construxerat: qui locus dictus est Lacydium.

14 Elegans gradatio, qualis est apud Diogenem in vita Lacydis: qui iuuenis solus ex omni memoria Phocensibus Theleucli & Euandro scholam tradidit: Euanthro successit Egefinus Pergamenus: Egefino Carneades.

15 Carneades obiit anno ætatis suæ octuagesimo tertio, vt ait Laertius, in quo dissentit à Cicerone.

16 Clitomachus Carthaginienfis eò doctrinæ processit, vt supra quadraginta volumina scripserit, successeritque Carneadi.

17 Comparatio trium philosophorum à paribus. Clitomachus tam subtilis fuit, quàm eloquens Carneades, & quàm suauis Melontius.

*1 Sed quod nos facere nunc ingredimur, vt contra Academicos differamus, id quidam è philosophis, & ij quidem non mediocres, faciendum omnino non putabant: nec æquum esse, vllam rationem disputare cum iis qui nihil probarent: Antipatrumque Stoicum, qui multus in eo fuisset, reprehendebant: nec definiri aiebant necesse esse, quid esset cognitio, aut perceptio: aut, si verbum è verbo volumus, comprehensio, quã κατ'ωλησιν illi vocant: eosque qui persuadere vellent esse aliquid quod comprehendere & percipi posset, inscienter facere dicebāt: propterea quòd nihil esset clarius εἰαρητὰ vt Græci, perspicuitatem aut euidenciam nos, si placet, nominemus, fabricemurque, si opus erit, verba, ne hic sibi (me appellabat iocans) hoc licere soli putet. sed tamen orationem nullā putabant illustriore ipsa euidencia reperiri posse, nec ea quæ tam clara essent, definienda censebant.*³ Alij

autem negabant se pro hac euidentiâ quicquã priores fuisse dicturos: sed ad ea quæ contra dicerentur, dici oportere putabant, ne qui fallerentur. Plerique tamẽ & definitiones ipsarum etiam euidentiũ rerum non improbant: & rem idoneam de qua quærat, & homines dignos quibuscum differatur, putãt. ⁴ Philo autem dum noua quedam commouet, quòd ea sustinere vix poterat qua contra Academicorum pertinaciam dicebãtur, & apertè mentitur, vt est reprehensus à patre Catulo: & vt docuit Antiochus, in id ipsum se induit, quod timebat. Cùm enim ita negaret quicquam esse, quod comprehendì posset (id enim volumus esse ἀκατάληκτον) si illud esset, sicut Zeno definiret, tale visum (iam enim hoc pro φαῖστος verbũ satis hesterno sermone triuimus) visum igitur impressum, effictũmq; ex eo vnde esset, quale esse non posset, vt ex eo vnde non esset, id nos à Zenone definitum rectissimè dicimus. ⁶ Quĩ enim potest quicquam comprehendì, vt planè confidas id perceptum cognitũque esse, quod est tale, quale vel falsum esse possit? ⁷ Hoc cùm infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti & cogniti: ex quo efficitur, nihil posse comprehendì. ita imprudens eò, quòd minimè vult, reuoluitur.

¹ Expositis & exagitatis Academicę nouæ patronis, Lucullus antequã ad confirmationem suæ sententię accedat, deliberationem quãdam instituit, an liceat disputare contra nouam Academicam, necne. Prima pars est deliberationis, quòd non liceat, quæ confirmatur à repugnantibus.

² Altera ratio ab adiunctis: syllogismus simplex primi generis:

Quæ clarã sunt, definitione non indigent.

Perceptio & euidentiã sunt res claræ:

Nentra igitur harum definitione & disputatione indiget.

³ Secunda pars deliberationis alteram partem contradictionis continet, & liceat contra Academicos disputare, quæ confirmatur à dissimilibus, & à fine.

4 Hoc vestibulum est proxima confutationis, in quo Philonis autoritas eleuatur, & κατὰ ληΐς definitur, de qua inter Academicos nouos & veteres contentio orta est.

5 κατὰ ληΐς, est visio impressa & efficta ex vero & proprio obiecto, vt comprehensio hominis ex ipso homine, qualis non esset ex alieno obiecto, vt comprehensio hominis ex equo fieri non posset.

6 Probat secundam partem definitionis, quòd κατὰ ληΐς ex alieno subiecto non fiat. quo nomine definitur perfecta consummatàque scientia, quæ sit cum propriam & veram & certam cuiusque rei speciem & formam cernimus.

7 Hic locus videtur esse mutilus & corruptus, nec vllum crimen inconstantiæ in Philone coarguit.

¹ Quare omnis oratio contra Academiam suscipitur à nobis, vt retineamus eam definitionem, quã Philo voluit euertere. quã nisi obtinemus, percipi nihil posse concedimus. ² Ordiamur igitur à sensibus: quorum ita clara iudicia & certa sunt, vt si optio naturæ nostræ detur, & ab ea deus aliquis requirat, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid querat amplius. ³ Neque verò hoc loco expectandū est, dum de ⁴ remo inflexo, aut de ⁵ collo columbæ respondeam. nō enim is sum, qui, quicquid videtur, tale dicam esse, quale videatur. Epicurus hoc videtur, & alia multa. Meo autem iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur quæ obstant & impediūt. ⁶ Itaque & lumen mutari saepe volumus: & situs earū rerū quas intuemur, & interualla aut contrahimus, aut diducimus, multaque facimus vsque eò, dum aspectus ipse fidem faciat sui iudiciū. ⁷ Quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore: vt nemo sit nostrum, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudiciū requirat acrius. ⁸ Adhibita verò exercitatione & arte, vt oculi pictura teneantur, &

aures cantibus, quis est quin cernat quanta vis sit in sensibus? Quam multa videntur pictores in umbris, & in eminentia, quae nos non videmus? quam multa quae nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitati? qui primo¹⁰ in statu tibicinis¹¹ Antiopam esse aiunt, aut¹² Andromacham, cum id nos ne suspicemur quidem.¹³ Nihil necesse est de gustatu & odoratu loqui, in quibus intelligentia etsi vitiosa, est quadam tamen.¹⁴ Quid de tactu, & eo quidem quem philosophi¹⁵ interiorum vocant, aut doloris, aut voluptatis? in quo¹⁶ Cyrenaici solo putant veri esse iudicium, quia sentiatur.¹⁷ Potestne igitur quisquam dicere, inter eum qui doleat, & inter eum qui in voluptate sit, nihil interesse? aut, ita qui sentiet, non aperitissime insaniat?¹⁸ Atqui qualia sunt haec quae sensibus percipi dicimus: talia sequuntur ea quae non sensibus ipsis percipi dicuntur, sed quodammodo sensibus, ut haec: illud est album, hoc dulce, canorum illud, hoc bene olens, hoc asperum. Animo iam haec tenemus comprehensa, non sensibus.¹⁹ Ille deinceps equus est, ille canis. caetera series deinde sequitur maiora necesse, ut haec quae quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur: Si homo est, animal est mortale rationis particeps. Quo est genere nobis notitia rerum imprimuntur, sine quibus neque intelligi quicquam, neque quari aut disputari potest.²⁰ Quod si essent falsa notitia (*ἄνοια* enim notitias appellare tu videbare) si igitur essent haec falsa, aut eiusmodi visis impressae, qualia visa à falsis discerni non possent: quo tandem his modo uteremur?²¹ quomodo

autem, quid cuique rei consentaneum esset, quid repugnaret, videremus? ²² Memoriae quidem certe, quae non modo philosophiâ, sed omnis vitae usum, omnesque artes vna maxime cõtinet, nihil omnino loci relinquitur. quae potest enim esse memoria falsorum? aut quid quisquam meminit, quod non animo comprehēdit, & tenet? ²³ Ars verò quae potest esse, nisi quae non ex vna aut duabus, sed ex multis animi perceptionibus constat? quam si subtraxeris, quò distingues artificem ab inscio? non enim fortuitò hunc artificem dicemus esse, illum negabimus, sed cùm alterum percepta & comprehensa tenere videmus, alterum non item: ²⁴ cùmque artium aliud eiusmodi genus sit, ut tantummodo animo rem cernat: aliud, ut moliatur aliquid, & faciat: quomodo aut geometres cernere ea potest, quae aut nulla sunt, aut internosci à falsis non possunt: aut is qui fidibus vititur, explorere numeros, & conficere versus? Quod idem in similibus quoque artibus continget: quarum omne opus est in faciendo atque agendo. Quid enim est quod arte effici possit, nisi is qui artem tractabit, multa perceperit?

¹ Constituit *θεσις* totius contentions aduersus novos Academicos, quòd ali qua sit rerum *κατάληψις*: hæc enim princeps & generalis est quaestio, de qua deinceps disceptabitur. Sed argumenta Luculli, si dialecticum iudicium ad iudicandam quaestionem adhibeatur, falsa & inconsequentia reperientur. Academici noui negant ullam esse *κατάληψιν*, id est, firmam & certam perceptionem: vel, si dicere ma uis, scientiam. qua definitione nominis posita totam orationem Luculli concidere necesse est: nec enim sensus hominis, nec animus, aut mens, aut ratio, quiequam hoc firmo & constanti genere comprehensionis percipit, sed solus deus, qui veras & simplices rerum causas & formas cognoscit. In hominibus autem perexigua est huius diuinæ lucis scintilla, quæ opinio potius quàm scientia debet appellari.

² Primū argumentum ad probandam *κατάληψιν*, sumitur à sensibus, in quibus primæ sunt cognitionis & comprehensionis causæ.

³ Occurrit exemplis Academicorum, quibus *ἀκατάληψιν* probare solent, & sensus interdum fallaces & incertos esse concedit, eleuatque autoritatē Epicuri.

4 Remus in aqua fractus apparet & inflexus, quia pars quæ est in aqua, videtur propior nobis esse, quàm reuera sit, & idcirco partes remi recto aspectu in aqua continuatè videri non possunt. Aqua autem quia corpus est *διὰ τὴν φύσιν*, facit ut pars remi, quæ est demersa, maior videatur, & idcirco propior oculis nostris. hæc quaestio agitur à Seneca cap. 3. libri primi quaestionum naturalium.

5 Seneca libro primo quaestionum naturalium, capite quinto,
Colla Cytheriaca splendens agitatur a Columba.

Videntur autem diuersis coloribus distincta, vel pro ratione lucis, quæ colorem & oculum subinde mutat: vel quòd reuera pennæ in collo sint diuersicolores.

6 Declarat inductione per species, quando & quo modo fiat in singulis sensibus cõprehensio & veritas. Primus locus inductionis est de oculis & aspectu. Verùm, ut diximus, nulla est in his *κατάληξις*, id est scientia, quia sensus veras & simplices rerù species non intuetur, ut rectè disputat Socrates in Theæteto: nec sequitur si sensus vera sentiant, ut veritatem sciant & percipiant, quia aliud est sentire, aliud scire.

7 Secundus locus inductionis de tribus sensibus, auditu, odoratu, & gustatu.

8 Confirmat fidem & constantiam in sensibus ab aliis causis, cum ad naturam sanam & integram accesserit ratio confirmatiõque doctrinæ, ut ad iudicium oculorum, pictura, aurium, musica.

9 Vmbræ in pictura sunt, quibus imagines planæ, solidæ videntur esse, & habere aliquem recessum: eminentia autem, qua imagines planæ eminerent atque extare videntur.

10 Tibicines dicuntur inflare, qui tibia vel buccina canunt, qui olim in Comœdiis & Tragediis varios faciebant modos, ut vel ex ipso cantu & sono periti homines intelligerent quæ Comœdia vel Tragedia recitanda esset.

Antiqua. 11 Antiopa, tragedia est Accij poetæ de casibus & miseriis Antiopæ vxoris Lyci regis Thebanorum.

Andromacha. 12 Andromacha, Tragedia Ennij poetæ de calamitatibus & ærumnis Andromachæ vxoris Hectoris, quæ capta Troia à Neoptolemo rapta est, & postea variis modis agitata.

13 Iterat argumentum de tribus sensibus.

14 Probat similiter in tactu esse comprehensionem aliquam veri. Primum argumentum à testimonio Cyrenaicorum, cuius argumenti, sicut reliquorum, vna & communis est solutio, quòd licet sensus interdum verum sentiant, nihil tamen vnquam percipiunt: quia perceptio versatur circa communes & vniuersales notiones, sensus circa singulares.

15 Quia tactus organum non est ipsa caro, sed aliquid subtile carnis, in quo est sensus omnium rerum tactilium: & mediù ipsum in tactu est nobis magis cognitum, quàm in reliquis sensibus.

16 Cyrenaici philosophi ab Aristippo Cyrenaico nomen habent, qui volumè præteritæ corporis cum virtute copulauit, à Zenone monte condiscipulo refutatus.

17 Secundum argumentum à repugnantibus.

18 Transit à singularibus notionibus sensuum ad generales animi notitias à sensibus profectas, quas declarat exemplis.

19 Alia sunt exempla earum notionũ quæ perfectam rei propositæ naturam definiendo comprehendunt.

20 Confirmat aliquam esse comprehensionem animo & mente factam, idque à repugnantibus. Syllogismus connexus secundus, cuius assumptio præcessit.

21 Secundum argumentum à circumstantiis comprehensionum.

22 Tertium argumentū fallax est: memoria enim thesaurus est tam falsarū, quàm verarum notionū, & sæpe falsa meminimus, quæ tamen vera putamus esse.

23 Quartum argumentum à definitione artis, quæ constat ex multis præceptis varia notione comprehensis, vt Grammatica ex regulis orthographiæ, æthimologia, syntaxis, profodiæ.

24 Quintum argumentum à diuisione artis in duo genera, quorum vnum θεωρητικὸν appellatur, alterum πρακτικὸν. sic Plato in ciuili scientiam in agentem & cognoscentem partitur: quæ partitio antiqua magis, quàm vera est: quia omnes artes cōstant præceptis & vsu: præcepta autē speculationes quædam sunt & contemplationes, id est θεωρητικὰ: vsus verò in actione vel opere cernitur, quæ πρακτικὴ est.

¹ Maximè verò virtutum cognitio confirmat percipi & comprehendi multa posse: in quibus solis inesse etiam scientiam dicimus, quam nos non comprehensionem modò rerum, sed eam stabilem quoque & immutabilem esse censemus: ² itémque sapientiam artem viuendi, quæ ipsa ex sese habeat constantiam. ³ Ea autem constantia si nihil habeat percepti & cogniti, quero vnde nata sit, aut quomodo? ⁴ Quæro etiam, ille vir bonus qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore laacerari potius, quàm aut officium prodat, aut fidem, cur has sibi tam graues leges imposuerit, cùm, quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti? ⁵ Nullo igitur modo fieri potest, vt quisquam tanti æstimet æquitatem & fidem, vt eius conseruandæ causâ nullum supplicium recuset, nisi iis rebus assensus sit, quæ falsæ esse non possunt. ⁶ Ipsa verò sapientia si se ignorabit sapientia sit necne, quomodo primùm obtinebit nomen sapientiæ? deinde quomodo suscipere aliquam rem, aut agere fidenter audebit, cùm certi nihil erit quod sequatur? Cùm verò dubitabit quid sit extremum & vltimum bonorum, ignorans quò omnia referantur, quò poterit esse sapientia? ⁷ Atque etiam

illud perspicuum est, constitui necesse esse initium, quod sapientia, cum quid agere incipiat, sequatur: idque initium esse naturæ accommodatum. ⁸ nam aliter appetitio (eam enim volumus esse *ἐπιθυμία*, qua ad agendum impellimur, & id appetimus, quod est visum) moveri non potest. Illud autem quod mouet, prius oportet videri, eique credi: quod fieri non potest, si id quod visum erit, discerni non poterit à falso. ⁹ Quomodo autem moueri animus ad appetendum potest, si id quod videtur, non percipitur, accommodatumne naturæ sit, an alienum? itémque, si, quid officij sui sit, non occurrit animo, nihil vnquam omnino aget, ad nullam rem vnquam impelletur, nunquam mouebitur. ¹⁰ quòd si aliquid aliquando acturus est, necesse est id ei verum, quod occurrit, videri.

1. Sextum argumentum ducitur à philosophia morali, quæ propositi de artibus argumenti species est, in qua Lucullus arbitratu inesse solidam & expressam scientiam, sed falsò, cum vetus illa de moribus disciplina vanis opinionibus gètium & religione contineretur, non vllis demonstrationibus, quæ solæ philosophis videntur efficere scientiam.

2. Probat firmà & certâ esse virtutem κατὰ φύσιν à causis: syllogismo cónexo 2.
*Si constantia vitæ nihil habuit percepti, ex sapientia nasci non potuit:
 Sed nascitur ex sapientia:
 Habet igitur aliquid percepti.*

Assumptio prima est, quæ complectitur definitiones sapientiæ, vt ea sit ars viuendi per se firma, & ex præceptis certis & indubitatis constans, qualem veteres philosophi, qui sapientes habebantur, nullam consequi potuerunt, sed à vera & recta via sapientiæ procul aberrarunt.

3. Propositio syllogismi.
 4. Illustratio propositionis per species virtutis, fidem, æquitatem, fortitudinem, quas vir bonus & fortis maximè expetendas iudicat.
 5. Conclusio syllogismi.
 6. Secundum argumentum à repugnantibus. Syllogismus connexus tertius:
*Si sapientia de se, rebusque sibi subiectis dubites, non erit sapientia:
 Sed non dubitat. (hæc enim rationem vitæ, finemque bonorum omnium perspicit)
 Est igitur aliqua sapientia.* Propositio syllogismi primo loco ponitur.

7. Assumptio syllogismi ex remotione antecedentis, quæ confirmatur primis causis & elementis beatæ vitæ, de quibus Cicero libro 3, 4, 5, de finibus. Qui libri nobis Christianis satis indicant antiquis philosophis non modò ignotam fuisse

summam beatæ vitæ, sed etiam primas causas quæ hominem ad bene beatæque viuendum possent allicere. Itaque falso & supposito sapientiæ nomine vanam quandam & impiam bene viuendi artem tradiderunt.

8 Tertium argumentum à repugnantibus. Syllogismus connexus secundus: *Si visum verum à falso discerni non potest, nullus erit appetitus, qui nos ad bene viuendum incitet:*

Sed aliquis est appetitus, quo impellimur ad summum bonum:

Igitur visum verum discerni potest à falso.

9 Amplificat proximum argumentum, iteratque syllogismum cõnexum secundum modi. Cuius propositio hic est.

10 Assumptio syllogismi & conclusio in eadem clausula reperiuntur, sicuti plerunque accidit in bonis authoribus.

1 Quid quòd si ista vera sunt, ratio omnis tollitur, quasi quadam lux luménque vitæ: taménne in ista prauitate perstabitis? nam quærendi initium ratio attulit, quæ perfecit virtutem, cùm esset ipsa ratio confirmata quærendo. 2 Quæstio autem est appetitio cognitionis: quæstionisque finis inuentio. 3 At nemo inuenit falsa: nec ea quæ incerta permanent, inuenta esse possunt: sed cùm ea quæ quasi inuoluta fuerunt, aperta sunt, tum inuenta dicuntur. sic & initium quærendi, & exitus percipiendi & comprehendèdi tenet. Itaque argumèti conclusio, quæ est Græcè ἀπόδειξις, ita definitur, Ratio quæ ex rebus perceptis ad id quod non percipiebatur, adducit. 4 Quòd si omnia visa eiusmodi essent, qualia isti dicunt, ut ea vel falsa esse possent, neque ea posset vlla notio discernere, quo modo quempiam aut conclusisse aliquid, aut inuenisse diceremus? aut quæ esset conclusi argumenti fides? 5 Ipsa autem philosophia, quæ rationibus progredi debet, quem habebit exitum? 6 Sapientia verò quid futurum est? quæ neque de se ipsa dubitare debet, neque de suis decretis, quæ philosophi vocat λόγματα: quorum nullum sine scelere prodi poterit. cùm

enim decretum proditur, lex veri rectique proditur. quo è vitio & amicitiarum prodiones, & rerumpublicarum nasci solèt. Non potest igitur dubitari, quin decretum nullum falsum possit esse, ⁷ sapientique satis non sit esse falsum, sed etiam stabile, fixum, ratum esse debeat, quod mouere nulla ratio queat. Talia autè neque esse, neque videri possunt eorum ratione, qui illa visa, è quibus omnia decreta sunt nata, negant quicquam à falsis interesse. ⁸ Ex hoc illud est natum, quod postulabat Hortensius, vt id ipsum saltem perceptum à sapiente diceretis, nihil posse percipi. ⁹ Sed Antipatro hoc idem postulati, cùm diceret, ei qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse vnū tamen illud dicere percipi posse, vt alia non possēt, ¹⁰ Carneades acutius resistebat. nam tantum abesse dicebat vt id consentaneum esset, vt maximè etiam repugnaret. qui enim negaret quicquam esse quod perciperetur, eum nihil excipere: ita necesse esse, ne id ipsum quidem quod exceptum non esset, comprehendendi & percipi vlllo modo posse. ¹¹ Antiochus ad istū locum pressius videbatur accedere. quoniam enim id haberent Academici decretum (sentitis enim iam hoc me *σβυμα* dicere) nihil posse percipi, non debere eos in suo decreto, sicut in ceteris rebus, fluctuare: praesertim cùm in eo summa consisteret. ¹² hanc enim esse regulam totius philosophiæ, constitutionem veri, falsi, cogniti, incogniti. quam rationem quoniam susciperent, docerè-que vellent qua à quouis accipi oporteret, & qua repudiari, certè hoc ipsum, ex quo omne veri falsique indi-

cium esset, percipere eos debuisse.¹³ etenim duo esse hac maxima in philosophia, iudiciū veri, & finem bonorū: neque sapientem posse esse, qui aut cognoscendi esse initium ignoret, aut extremū expetēdi, ut aut vnde profisciscatur, aut quod perueniendū sit, nesciat.¹⁴ hac autem habere dubia, neque his ita confidere ut moueri non possint, abhorrere à sapientia plurimum. Hoc igitur modo potius erat ab his postulandum, ut hoc vnum saltem, percipi nihil posse, perceptum esse dicerent. Sed de inconstantia totius illorum sententiæ, si vlla sententia cuiusquam esse potest nihil approbantis, sit, ut opinor, dictum satis.¹⁵ Sequitur disputatio copiosa illa quidem, sed paulo abstrusior. habet enim aliquantum à physicis: ut verear ne maiorem largiar ei qui contrā dicturus est, libertatem & licentiā. nam quid eum facturum putem de abditis rebus & obscuris, qui lucem eripere conetur?¹⁶ Sed disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primū animal omne, deinde hominē maximè: quæ vis esset in sensibus: quemadmodū prima visa nos pellerēt, deinde appetitio ab his pulsa sequeretur: tum ut sensus ad res percipiēdas intēderemus.¹⁷ mens enim ipsa, quæ sensuum fons est, atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam intendit ad ea quibus mouetur. itaque alia visa sic arripit, ut his statim vtatur, aliqua sic recondit: è quibus memoria oritur.¹⁸ cetera autem similitudinibus construit, ex quibus efficiuntur notitiæ rerū, quas Græci tum¹⁹ εἰσολας, tum πρῶταίς vocant. eò cū accessit ratio, argumen-

tique conclusio, rerumque innumerabilium multitudo, tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ratio profecta his gradibus ad sapientiam peruenit.

²⁰ Ad rerum igitur scientiam, vitaque constantiam aptissima cum sit mens hominis, amplectitur maxime cognitione: & istam *κατάληψιν*, quam, ut dixi, verbum è verbo exprimentes, comprehensionem dicemus, cum ipsam per se amat (nihil est enim ei veritatis luce dulcius) tū etiam propter usum. ²¹ Quocirca etiam sensibus vitur: & artes efficit quasi sensus alteros: & vsque eo philosophiā ipsam corroborat, ut virtutē efficiat, ex qua re vna vita omnis apta sit. ²² Ergo hi qui negant quicquam posse comprehendere, hac ipsa eripiunt vel instrumenta, vel ornamenta vitæ, vel potius etiam totam vitam euertunt funditus, ipsumque animal orbant animo: ut difficile sit de temeritate eorum, perinde ut causa postular, dicere.

1 Transit Lucullus à morali disciplina ad dialecticam, quam disputat esse comprehensionis alicuius & perceptionis, idque primum ab inuentione prima parte huius artis. Syllogismus simplex primi generis:

Omni inuentio est rerum verarum & certarum:

Quæstionis finis est inuentio:

Quæstionis igitur finis est rerum verarum & certarum.

2 Assumptio syllogismi.

3 Propositio syllogismi falso probatur argumento: non enim inuentionis est, efficere ut res vera vel falsa, certa vel incerta videatur, sed syllogismi: nec quæstio cum argumentis exposita est, dicitur inuenta esse, sed potius conclusa & iudicata: itaque videtur Lucullus inuentionem cum iudicio conturbare, quia iudicium quæstionis, quod in syllogismo situm est, ipse refert ad inuentionem.

4 Concludit ex utraque dialecticæ artis parte aliquam esse rerum *μετάληψιν*: hæc siquidem doctrina & argumentum perspicuum, quo res aliqua probetur, inuenit, & syllogismum constantem, quo de quæstione proposita iudicetur, construit.

5 Hæc disputatio pertinet ad dialecticam methodum, quæ iubet in omnibus philosophiæ partibus via & ordine progredi, ut ea quæ dicuntur, faciliè intelligi & percipi possint.

6 Vide quanta temeritas fuerit antiquorum philosophorum, qui discipulos

suos certis decretis sic addictos esse iuebant, vt scelus crederent de quoquam dubitare: cum tamen innumerabilia penè huiusmodi hominum dogmata falsa & impia fuerint. Hos philosophos Græci *δογματικούς* appellat, qui tanquam aliquid percipi posset, certas formulas artium descriperunt. Academicos autem *ἰσχυτικούς*, qui nihil definiunt, & de rebus ita disputant, vt comprehendi non possint.

7 Hoc quidem de sapiente verè dictum est, quippe qui certam & stabilem scī entiam teneat: sed veteres philosophi qui sua decreta sapientia tribuebant, salute & insipienter sapientia laudem sibi vendicabant.

8 Confectarium est ex propositione proximi syllogismi:

Omnis decretum debet esse philosophorum & perceptum:

Nihil posse percipi est decretum Academia noua:

Hoc igitur saltem ratum & perceptum Academicū esse debet.

9 Explicat scholasticas altercationes philosophorum. Prima est Antipatris Stoici cōtra nouam Academiam ab adiunctis. Academici dicunt nihil posse sciri: ergo hoc vnum saltem sciri, nihil posse sciri.

10 Carneades Antipatro resistit à genere ad speciem:

Nulla res percipi potest:

Id autem ipsum, nihil posse percipi, est aliquare:

Non potest igitur vel id ipsum saltem percipi.

In hac sententia cum esset Carneades, non utebatur his verbis, quæ plenam affirmationem significarent, sed ita tantum, quæ probabilis opinionem de his rebus, de quibus differebatur, aliquam præ se ferrent, cuiusmodi essent, Ita opinor, Sic mihi videtur, & similia.

11 Antiochus Carneadè refellit à similibus, vbi allegoria est à nauibus, quæ quemadmodum non fluctuant, cum summa aquæ consistit, sic cum summa ratio sit Academia noua, nihil posse percipi, in ea fluctuare, & incerta esse non debet.

12 Declarat similitudinem ab adiunctis. Syllogismus simplex primi generis:

Regula philosophia est constitutio veri falsi, cogniti incogniti:

Academici sequuntur regulam philosophia:

Constituunt igitur verum, falsum, cognitum, incognitum.

13 Aliud argumentum ab adiunctis, & syllogismus ex eodem genere primo simplicium:

Dua sunt partes principes philosophia, Dialectica quæ circa iudicium veri: &

Ethica, quæ circa morum doctrinam versatur:

Sed Academici hæc dubia & incerta esse dicunt:

Abhorrent igitur à philosophia. Propositio prima est.

14 Assumptio & Conclusio.

15 Hic Lucullus imitatur veteres dialecticos, qui disputationem de sensu & animorum notitiis præcipuam dialecticæ artis partem faciebant, vt docet Cicero primo Academico ad Varronem, cum tamen hæc vniuersa propriè ad physicam debeat referri, vbi differitur de facultatibus animæ.

16 Duo sunt fontes, vnde manat omnis cognitio & perceptio, sensus & mēs, quorum vterque à rebus sibi oblati ad eas percipiendas mouetur.

17 Animus in homine vnus est, qui videt, qui audit, qui olfacit, qui gustat, qui tangit, qui ratiocinatur & intelligit, sed tamen doctrinæ gratia distinguitur à philosophis, vt cum res corporeas & materiatis instrumentis corporeis percipit, sensus appelletur: cum verò generales rerum notiones concipit, propriè mens dicatur, licet tamen, vt dixi, eadem anima vtrumque faciat.

18 Animus generales notiones facit & construit ex inductione rerum specie similibus.

19 E⁷ v⁷itas Cicero notiones & notitias vocat : ἀπορίαι vero anticipationes: id est, antceptas animo reru n quasi quasdam informationes, quòd animus per se res intelligat, antequam doceatur.

20 Concludit totam vim inentis humanæ, vbi & finis ostenditur, ad quem natura est, & causæ, quæ ad finem ipsum referuntur.

21 Quomodo mens sensibus res speciales & materiatas: sic artibus res generales & vniuersas videt & cognoscit.

22 Conclusio aduersus Academicos à repugnantibus.

¹ Nec verò satis constituere possum, quod sit eorum consiliū, aut quid velint. interdū enim cū adhibemus ad eos orationē eiusmodi, si ea quæ disputantur, vera sint, tum omnia fore incerta: re f⁷ondent, ² Quid ergo istud ad nos? num nostra culpa est? naturā accusa, quæ in profundo veritatē, vt ait Democritus, penitus abstruserit. ³ Alij autē elegātius: qui etiā querūtur quòd eos insimulemus omnia incerta dicere: quantumque intersit inter incertū, & id quod percipi non possit, docere conantur, eaque distinguere. Cum his igitur agamus, qui hæc distinguunt: illos qui omnia sic incerta dicunt, ⁴ vt stellarum numerus par an impar sit, nesciatur, quasi desperatos aliquos relinquamus. ⁵ volunt enim, & hoc quidē vel maximè vos animaduertebam moueri, probabile aliquid esse, & quasi verisimile, eaque se vti regula & in agenda vita, & in querendo, ac differendo. ⁶ Quæ ista regula est veri & falsi, si notionem veri & falsi, propterea quòd ea non possunt internosci, nullam habemus? ⁷ nam si habemus, interesse oportet vt inter rectum & prauum, sic inter verum & falsum. ⁸ si nihil interest, nulla regula est, nec potest is cui est visio veri falsique communis, vllum habere iudicium, aut vllam omnino veritatis notam. ⁶ nam cū dicūt hoc se vnum

tollere, vt quicquã possit ita videri, vt non eodem modo falsum etiã possit ita videri: cetera autẽ cõcedere: faciunt pueriliter. quo enim omnia iudicantur sublato, reliqua se negant tollere: vt si quis quem oculus priuauerit, dicat ea quæ cerni possent, non se ei ademisse. Vt enim illa oculus modò cognoscuntur, sic reliqua visis, sed propria veri, non communi veri & falsi nota. ¹⁰ Quamobrem siue tu probabilem visionem, siue improbabilem, & quæ non impediatur, vt Carneades volebat, siue aliud quid proferes, quod sequare: ad visum illud de quo agimus, tibi erit reuertendum. ¹¹ in eo autem si erit communitas cum falso, nullum erit iudicium, quia propriũ in cõmuni signo notari non potest. sin autem commune nihil erit: habeo quod volo. id enim quero, quod ita mihi videatur verum, vt non possit idem falsum videri. ¹² Simili in errore versantur, cùm conuicti, ac iudicio veritatis coacti, perspicua à perceptis volunt distinguere, & conantur ostendere esse aliquid perspicui, verum illud quidẽ impressum in animo atque in mēte: neque tamen id percipi ac comprehendere posse. quo enim modo perspicuè dixeris album esse aliquid, cùm possit accidere, vt id quod nigrum sit, album esse videatur? aut quo modo ista aut perspicua dicemus, aut impressa subtiliter, cùm sit incertum, verè, inanitérne moueatur? ita neque color, neque corpus, neque veritas, neque argumentum, neque sensus, neque perspicuum vllum relinquitur. ¹³ Ex hoc illud his vsu venire solet, vt quicquid dixerint, à quibusdam interrogentur, Ergo istuc quidem percipis? sed qui

ita interrogant, ab his irridentur. non enim vrgent, vt coarguant: neminem vlla de re posse contendere, neque assenerare sine aliqua eius rei quam sibi quisque placere dicit, certa & propria nota. ¹⁴ Quod est igitur istuc vestrum probabile? nam si quod cuique occurrit, & primo quasi aspectu probabile videitur, id confirmatur: quid eo lenius? sin ex circumspectione aliqua, & accurata consideratione, quod visum sit, id se dicent sequi: tamen exitum non habebunt. ¹⁵ primùm quia his visis, inter quæ nihil interest, æqualiter omnibus abrogatur fides. ¹⁶ deinde cùm dicant posse accidere sapiētī, vt cùm omnia fecerit, diligentissimèque circumspexerit, existat aliquid quod & verisimile videatur, & absit longissimè à vero: quomodo, si magna parte quidē, vt solent dicere, ad verum ipsum, aut quamproximè accedant, considerare sibi poterunt? ¹⁷ Vt enim confidant, notum his esse debet in signe veri: quo obscuro & oppresso, quod tandem verum sibi videbuntur attingere? ¹⁸ Quid autem tam absurdè dici potest, quàm cum ita loquuntur, Est hoc quidem illius rei signum, aut argumentum, & ea re id sequor: sed fieri potest, vt id quod significatur, aut falsum sit, aut nihil sit omnino? Sed de perceptione hæcenus. si quis enim ea quæ dicta sunt, labefactare volet, facillè etiam absentibus nobis veritas se ipsa defender.

1 Lucullus disputavit generatim pro comprehensione contra nouos Academicos, deinceps sententias illorum & rationes elicit, vt eas refellat: hæc igitur specialis est refutatio aduersus quædam decreta academicorum κατὰ λῆξιν tollentium.

2 Prima defensio academicorum sumitur à causa inuentionis.

3 Altera defensio à distinctione dissimilium, quod aliud ἄσχυλον sit, id est incertum: aliud ἀκατάληκτον, id est, incomprehensibile.

4 Ne id quidem sciri potest, quia stellæ dinumerari non possunt.

§ Hæc thesis est Academicorum, aliquid esse probabile, aliquid improbabile: ipsumque probabile vnicam esse regulam, quam sequantur in omni disputatione & consideratione veri & falsi.

6 Refutatio thesis à repugnantibus. Syllogismus connexus secundus.

7 Propositio. 8 Assumptio & Conclusio.

9 Occupat interpretationem sententiæ: Academici enim interdù dicebant res suapte natura posse percipi, sed earum notiones in animis nostris esse confusas: itaque causam ignorantiam non rebus, sed animis nostris tribuebant: quam interpretationem Lucullus refellit à similibus.

10 Conclusio cum iteratione superioris argumenti.

11 Occupat alterum Academicum decretum, quo aliquid esse perspicuum, nihil tamen esse perceptum dicitur. Locus est dissimilitudinis ad distinguendum τὸ ἴσαργισ id est perspicuum, ἢ τὸ κατ' ἄληθειαν, id est comprehensibile, ut illud sit, quod habet aliquam cognitionem cum vero, sed tamē incertum est, an sit verum semper, necne: hoc autem, quod ita verum cognoscitur, ut falsum esse non possit.

12 Refutat definitionem perspicui à repugnantibus.

13 Tertia prolepsis contra Academicos, & eorum responsio de ratione disputandi & iudicandi, ut nihil omnino affirmetur, quod non habeat propriam & certam veri notam, id est, quod non sit cognitum verum propriis & certis & euidentibus causis, qualis scientiæ de re vlla constare nobis nulla potest.

14 Refutatio huius postremi decreti à repugnantibus, ubi est dilemma bipartitum, & utriusque partis depulsio.

15 Secunda pars dilemmatis tribus argumentis tollitur: primū est à causis.

16 Secundum à repugnantibus.

17 Syllogismus connexus secundus plenus est & integer.

18 Tertium & postremum argumentum à repugnantibus.

¹ *His satis cognitis, quæ iam explicata sunt: nunc de assensione, atque approbatione, quam Græci συγκατάθεσις vocant, pauca dicemus, non quòd non latus locus sit: sed paulò antiè iacta sunt fundamenta. nam cum vim quæ esset in sensibus, explicabamus, simul illud aperiebatur, comprehendi multa & percipi sensibus: quod fieri sine assensione non potest. ² deinde cum inter inanimum & animal hoc maximè interfit, quòd inanimum nihil agit, animal agit aliquid: (nihil enim agens ne cogitari quidè potest quale sit) aut ei sensus adimendus est, aut ea quæ est in nostra potestate sita, reddenda assensio. ³ At verò animus quodammodo eripitur iis quos sentire, neque assentiri volunt. ⁴ etenim necesse est ut lancem in*

mè cognita essent, nihil tamē ad bene viuendū conferre.
² Hic in omnibus ferè sermonibus, qui ab iis, qui illum audierūt, perscripti variè & copiose sunt, ita disputat, ut nihil affirmet ipse, refellat alios, nihil se scire dicat, nisi id ipsum, eoque præstare cæteris, quod illi, quæ nesciant, scire se putēt, ipse se nihil scire id vnū sciat, ³ ob eamque rē se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimū esse dictū: quòd hæc esset vna omnis sapientia, nō arbitrari sese scire quod nesciat. ⁴ Quæ quum diceret constāter, & in ea sententia permaneret, omnis eius oratio tū in virtute laudāda, & in hominibus omnibus ad virtutis studiū exhortandis cōsumebatur, ut è Socraticorum libris, maximèque Platonis intelligi potest. ⁵ Platonis autē autoritate, qui varius & multiplex & copiosus fuit, vna & cōsentiens duobus vocabulis philosophiæ forma instituta est, Academicorum & Peripateticorum, qui rebus congruētes, nominibus differebant. Nā quū Speusippū sororis filiū, Plato philosophiæ quasi heredē reliquisset, duos autem præstantissimos studio atque doctrina, Xenocratē Calcedoniū & Aristotelē Stagiritē, qui erant cū Aristotele, Peripatetici dicti sunt, quia disputabāt in ambulātes in Lycio: illi autē qui Platonis instituto in Academia, quod est alterum gymnasiū, cætus erant & sermones habere soliti, è loci vocabulo nomen habuerunt. ⁶ Sed vtrique Platonis vbertate cōpleti, certam quandā disciplinæ formulam composuerūt, & eam quidem plenā ac refertam: illam autem Socraticā dubitationem de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita, consuetudinē differendi

reliquerunt. Ita facta est differēdi (quod minimè Socrates probabat) ars quadam philosophia, & rerū ordo, & descriptio disciplinæ. Quæ quidē erat primò duobus, vt dixi, nominibus vna. Nihil enim inter Peripateticos & illam veterē Academiam differebat. Abundantia quadam ingenij præstabat, vt mihi videtur quidē, Aristoteles: sed idem fons erat vtrisque, & eadem rerū expetendarum, fugiendarumq; partitio. ⁷ Sed quid ago? inquit, aut sumne sanus, qui hac vos doceo? Nam etsi non sus Mineruam, vt aiunt, tamen ineptè quisquis Mineruam docet. Tum Atticus, Tum verò, inquit, perge Varro. Valde enim amo nostra atque nostros, mēque ista delectant, quā Latinè dicuntur, & isto modo. Quid me, inquit, putas, qui philosophiā iam professus sim, populo nostro exhibiturū? Pergamus igitur, inquit, quoniā placet.

¹ Principiū huius disputationis sumitur à Socrate, quæ constat non solum Academicorū partem fuisse, sed etiam reliquorū philosophorū: hic primus à rebus occultis auocauit philosophiā: nam, vt ait Cicero, ab antiqua philosophia vsque ad socrate, qui Archelaū Anaxagora discipulū audierat, numeri, motusq; tractabantur, & vnde oriretur omnia, quòque recederent, studiosq; ab his siderum magnitudines, interualla, cursus inquirebantur, & cuncta caelestia. Socrates autem primus philosophiam deuocauit è calo, & in vrbibus collocauit, & in domos etiā introduxit, & coegit de vita & moribus, rebusque bonis & malis querere: cū enim animaduerteres rerū naturalium scientiā non magnopere ad bene beateq; viuendū prodesse, primus philosophiā de moribus induxit, quā cū in officinis, cū in publicis locis profiteretur, admonebat ea esse quarēda, qua mores formarent, quaq; ad domesticas vtilitates necessaria essent. Nam domi, vt ait Homerus, $\nu\kappa\alpha\iota\tau\epsilon\tau\ \acute{\alpha}\gamma\alpha\beta\acute{o}\iota\varsigma\ \tau\epsilon\tau\ \upsilon\kappa\tau\alpha\iota$, id est, Agitur prauūque bonūque. Videtur tamē interdū de physicis differuisse, vt ex Socraticorū libris, maximèque Xenophontis perspicere potest, apud quem de mundo, eiusque partibus, rerūque mirabili vsu & varietate plerunq; disputat. ² Socraticus autem disputandi mos minimè arrogans, maximèque constans, & ad inuestigandam veritatem accommodatus fuit: Plato enim & Xenophon, qui praeceptoris sui sermones

Tuscul. 4.

Diogenes
Laertius
lib. 2.

In Gorgia
Platonis.

immortalitati consecrarunt, sic cum disputantē inducunt, ut nihil affirmet, sophistas quibuscum certamen instituit, modestissimē refellat: cuius instituti rationem ipse reddit: Si ex quo hominum numero sim, quæras, ex his me esse dicam, qui libenter refelli se patiantur, si quid aut falsum, aut ineptum dixerint: libenter etiam refellant, si quid ab alio minus verè dictum fuerit, & quibus non minus reprehendi, quam reprehendere gratum, iucundumque sit: tanto enim maius bonum esse arbitror, quando maius est maximo liberari malo, quam alios liberare. In Theateto autem nihil scire se dicit: Quod obstetricibus, idē quoque mihi accidit: sterilis sum, & sapientia vacuus: & quod multi mihi obiiciunt, quod unumquenque interrogo, respondo nemini: cum nihil habeam, quod sapienter respondere possim, verè nimis obiiciunt: cuius rei causa est, quod deus me opem ferre parturientibus iubet, generare prohibuit: quamobrem ne ipse quidem sum ulla in re omnino sapiens, nec ullum ingenij inuentum extat, quod ex me prodierit. Qui verò mecum versantur, primo quidem videntur rudes, sed mea consuetudine (si Deo propitio fruantur) mirum in modum proficiunt, ut sibi & aliis persuadent, sed tamen eos nihil à me didicisse & accepisse constat, verū cum multis egregijs dotibus essent instructi, ex se ipsis inuenisse. Hanc ironiā Socratis Atticus apud Ciceronē prædicat, facit amque & elegantē indicat. Est enim & minimè inepti hominis, & eiusdem etiam faceti, cum de sapientiâ disceptetur, hanc sibi ipsum detrachere, eis tribuere illud entē, qui eam sibi arrogat: ut apud Platonem Socrates in calum effert laudibus Protagorā, Hippiam, Prodicum, Gorgiam, ceteros: se autem omnium rerum inscium fingit & rudem. Decet hoc nescio quomodo illū: nec Epicuro, qui id reprehēdit, assentior.

In Bruto.

In Lucullo.

Idem Cicero, Socrates, ait, de se ipso detrahēs in disputatione plus tribuebat his, quos volebat refellere, ita cum aliud agnosceret atque sentiret, libenter uti solitus est ea dissimulatione, quam Græci εἰρωνείαν vocant, quam ait etiam in Africano fuisse Fannius, idque propterea vitiosum in illo non putandum, quod idem fuerit in Socrate. ³ Hac cum de seipso tam modestè diceret, Apollinis oraculo sapientissimus omnium iudicatus est. Pythias Apollinis sacerdos Chærophonti de Socrate percontanti hoc edidit, ut est apud Diogenem Laertium,

ΑΥΔΕΩΝ ἄπ᾽ ἄνθρωπων Σωκράτους σοφώτατος, id est, virarū omnium Socrates sapientissimus. quod oraculum in Apologia sua apud Platonem sic interpretatur, solus deus videtur esse sapiens: sed hoc responso significat hominū sapientiam parvi aestimandam esse, aut certè pro nihilo habendā. Socratem autem sapientem nominat, quasi eius exemplo usus dixerit hominē sapientissimum esse qui more Socratis iudicauerit sapientiam suam pro nihilo esse du

cendam. 4 quam scientia laudem ac predicationē cum prorsus sibi ipsi dero-
 garet, sermones suos consumebat in hominibus ad virtutis studiū cohortan-
 dū: Socratem enim, ut ait Cicero, solitū dicere aiunt sibi perfectū opus esse, si
 quis esset satis concitatus oratione sua ad studium percipiendæ cognoscendæq;
 virtutis. Quibus enim id esset persuasum, ut nihil mallet se esse quàm viros
 bonos, hū reliquam facilem esse doctrinā. His Socraticis monitis pleni sunt
 Xenophontis ἀπομνημονεύματα libri, plena Platonis de moribus & vir-
 tutibus disputationes: sed ne infinitam penē copiam exemplorum persequar,
 locum duntaxat unum ex Clitiphone subiiciam. Cli. Equidem cum tecum
 essem sapenumero, Socrates, valde commotus sum, cum te dicentem audirem,
 mihiq; pulcherrimè omnium dicere visus es, cum ad homines obiurgādos
 velut è tragica machina deus aliquis repente exclamares, Quo præcípites
 ruitis homines? nescitis quo vos rapiat impetus, nec quicquam quod deceat
 agitis, qui in cōgerendis opibus penitus estis occupati, liberorum autem qui-
 bus hæc comparantur, curam habetis nullam: nec ut eis iuste vti discant, ius-
 titia præceptoribus commendatis, qui iustitiam doceant, si modò doceri pos-
 sit, & diligenter exerceant, si quidem assiduitate exercitationis comparan-
 da sit. Ad dū etiam eos qui corpus quidem exercent, animū verò negligunt,
 illam partem qua suapte natura paret, colere, hanc qua imperat, spernere.
 Item unicuique vsum eius rei qua nouit vti, prodesse: ut si quis oculis, auri-
 bus, toto corpore vti nesciat, satius ei sit non videre, aut audire, aut alio quo-
 uis modo corpore non vti, quàm vti: eadēque ratio sit in artibus: ut si quis
 sua lyra nesciat vti, neque aliena lyra vtetur: idēque valeat in ceteris in-
 strumentis & artibus: atque huc dicendo perueni, ut concludas, qui animo
 nescit vti, huic satius esse, ut animus agat otium, quàm ut viuat, & sui iu-
 ris in agēdo sit. hū tuis sermonibus & aliis multis, qui virtutem doceri pos-
 se confirmant, nunquam sum aduersatus: eos enim perutiles esse & ad homi-
 nes cohortandos, & quasi è somno excitandos plurimum conferre arbitror.

5 Socrates summus philosophus multos habuit discipulos, sed imprimis
 Platonem sapientiæ patrimonio auxit: Plato Academicos & Peripateticos
 hæredes sua doctrina reliquit: quæ ex eadem familia velut cognati, dissimi-
 litudine tantum nominis differebant: nam qui post obitum Platonis in Aca-
 demia schola suburbana Athenis docuerunt, Academici sunt appellati, ut
 Speusippus Platonis ex Posona sorore nepos, qui octo annos Academia præ-
 fuit: ut Xenocrates Agathenoris filius, oriundus Calcedone Thraciæ oppi-
 do: ut Polemo, Crates, Crator, & multi alij. Quæ verò in Lycio (sic enim Ari-
 stoteles scholam, in qua quatuordecim annos docuit, vocabant) Aristotelem
 audierunt, ἀπὸ τοῦ περιπατῆρι, id est deambulando Peripatetici ex euentu

Lib. 1. de Ora-
tore.

dicti sunt. Aristoteles, authore Laetio, cum à Macedonia legatus rediisset, elegisse dicitur in Lycio $\omega\delta\delta\pi\alpha\lambda\upsilon$, ubi usque ad frictionem & Inctionem deambulando cum suis discipulis philosophari solitus est. Inter hos autem & illos diuersa ratio nominis erat, cum doctrina prorsus esset eadem: 6 nec tamen, ut utrique Academici & Peripatetici, ornatam & elegātem doctrinam, sic Socraticam ac uerè modestam consuetudinem Platonis in philosophando retinuerūt: Platonis enim libri Socraticam dubitationem de omnibus rebus nulla adhibita affirmatione continent, Aristoteles, Theophrastus, ceteri Peripatetici, & Academici libris suis descripserunt uelut uopixas $\delta\lambda\acute{o}\xi\alpha\varsigma$, id est, uarias & immutabili necessitate definitas sententias, quas eorum sectatores sine ulla dubitatione sequebantur. Haecenus Academicorum descriptionem ex causis & adiunctis adumbratam tenemus. 7 Hoc loco Varro reuocationem suū ipsius, & correctionem simulat, ne uideatur ineptus. id quod adiectione veteris prouerby declarat $\upsilon\varsigma\ \tau\omega\ \alpha\theta\upsilon\omega\alpha\pi$, sus Minernam, quod in eos transferri potest, qui cum inepti sint, aut indocti, docere tamen eos cupiunt, à quibus potius docendi sunt. Cuius simile exemplum est in Oratoris Ciceronis libris, Loquar, ait Casar, ego de facietis, & docebo sus, ut aiunt, oratorem, quem cum Catulum nuper audisset, senum alios aiebat esse oportere.

Lib. 2. de
Orat.

1 Fuit ergo iam à Platone accepta philosophandi ratio triplex. Vna, de vita & moribus: altera, de natura & rebus occultis: tertia, de differendo, & quid verum, & quid falsum, quid rectū in oratione prauū mē, quid consentiens, quid repugnet iudicando. 2 Ac primam partem illam bene viuendi à natura petebant, eique parēdum esse dicebant, neque ulla alia in re, nisi in natura, querendum esse illud summum bonū, quo omnia referrentur. 3 Constituebāntque extremum esse rerū expectandarum, & finem bonorum, adeptum esse omnia è natura, 4 & animo, & corpore, & vita. 5 Corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus. Valentudinem, vires, pulchritudinem in toto: in partibus autem ser. sus integros, & præstantiam aliquam partium

singularem, ut in pedibus celeritatem, vim in manibus, claritatem in voce, in lingua etiam explanatam vocum expressionem. ⁶ Animi autem quæ essent ad comprehendendam ingenij virtutem idonea, eaque ab iis in naturam & mores diuidebantur. Natura celeritatem ad discendum, & memoriam dabant, quorum vtrunque mentis esset proprium, & ingenij. morum autem putabant studia esse, & quasi consuetudinem, quam partim exercitationis assiduitate, partim ratione formabant. in quibus erat philosophia ipsa. In qua quod inchoatū est, neque perfectū, progressio quadam ad virtutē appellatur: quod autē absolutū, id est virtus, quasi perfectio naturæ, omniumque rerū, quas in animis ponūt, vna res optima. ergo hæc animorū. ⁷ Vitæ autē (id enim erat tertium) adiuncta esse dicebant, quæ ad virtutis vsum valerent. Iam virtus animi bonis & corporis cernitur in quibusdam, quæ non tam naturæ, quàm beatæ vitæ adiuncta sunt. Hominem esse censebant, quasi partem quandam ciuitatis & vniuersi generis humani, eumque esse cōiunctum cum hominibus humana quadam societate. Ac de summo quidem atque naturali bono sic agunt: cetera autē pertinere ad id putant, aut ad agendum, aut ad tuendum, ut diuitias, ut opes, ut gloriam, ut gratiam. Ita tripartita ab iis inducitur ratio bonorum. Atque hæc illa sunt tria genera, quæ putant plerique Peripateticos dicere: id quidem non falso. Est enim hæc partitio illorum: illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum appellarentur: alios Peripateticos arbitrantur. Commu-

nis hæc ratio, & vtrisque hic honorum finis videbatur, adipisci quæ essent in prima natura, quæque ipsa per sese expetenda, aut omnia, aut maxima. Ea sunt autem maxima, quæ in ipso animo, atque in ipsa virtute versantur.⁸ Itaque omnis illa antiqua philosophia sensit in vna virtute esse positam beatam vitam: nec tamen beatissimam, nisi adiungerentur, & corporis, & cætera, quæ suprâ dicta sint, ad virtutis vsum idonea.

⁹ Ex hac descriptione, agendi quoque aliquid in vita, & officij ipsius initium reperiebatur, quod erat in conseruatione earum rerum, quas natura præscriberet. Hinc gignebatur fuga desidii, voluptatumque cõtemptio: ex quo laborum, dolorumque susceptio multorum, magnorumque recti honestique causa, & earum rerum, quæ erant congruentes cum descriptione natura. Vnde & amicitia existebat, & iustitia, atque aequitas. Hæc & voluptatibus, & multis vita commodis anteponebatur. Hæc quidem fuit apud eos morum institutio, & eius artis, quam primam posuit, forma atque descriptio.

¹ Philosophia tripartita diuiso propterea Platoni attribuitur, quod dialogos scripserit partim morales, vt Alcibiadem, Menonẽ, Lachetem, Charmidem, libros de Republica & legibus: partim naturales, vt Timæum: partim dialecticos, vt Politicum, Parmenidem, Sophistam: qua partitione, quæ uis non omnem philosophandi materiam complectente, Peripatetici tamen & Academici, & Stoici contenti fuerunt. Nam cum viderent, ait Cicero, nos ita esse natos, vt & communiter ad virtutes apti essemus, quæ nos illustrisq; sunt, iustitiam dico, temperantiam, cæterisque generis eiusdem, quæ omnes similes artium reliquarum materia tantum ad meliorem partem, & tractatione differunt, easque virtutes viderent nos magnificentiùs appetere & ardentius, habere etiam insitam quandam vel potius innatam cupiditatem scientia, natosque esse ad congregationem hominum, & ad socie-

Lib. 4. de
finibus.

tatem, communitatēque generis humani, eaque in maximis ingenis maxime illucere, totam philosophiam tres in parteis diuiserunt: quam partitionem à Zenone retentam esse videmus. ² Ac prima philosophia pars, quae est de vita & moribus, docet quid sit summum hominis bonum, quo referantur omnia, quae sunt ad beatam vitam necessaria: ut enim in vita & factis, sic in doctrina bene viuendi propositum aliquid esse oportet, cuius gratia ut facienda, sic docenda atque explicanda sint omnia. ³ Summum itaque bonum definitione & partitione declaratur: quae duo praecipua sunt in explicandis artium institutis instrumenta. Quod autem Graeci Τέλϰ & nominant, Cicero summum bonum, & vltimum, & extremum, & finem dicit: interdum beatitatem & beatitudinem: saepe etiam beatam vitam: his finibus, & enim nominibus cum eadem notio subiecta sit, promiscue & indifferenter dicitur. Paucis autem hoc loco finem bonorum ex Academicorum sententia deorum. definit, adeptum esse ea, quae sunt secundum naturam: quem pluribus verbis in disputatione de finibus explanat, sed vnum duntaxat locum ascribā. Summus, inquit, homines, ex animo constamus & corpore, quae sunt eiusdem modi, nosque oportet, ut prima naturalis appetitio postulat, hac deligere constiteretque ex his finem illum summi boni atque vltimi, quae si prima illa vera sunt, ita constitui necesse est, scilicet earum rerum, quae sunt secundum naturam, quam plurima & quam maxima adipisci. Huc igitur finem tenuerunt, quodque ego pluribus verbis, illi breuius secundum naturam viuere.

⁴ Partitio autem beatæ vitæ, quæ secundo loco adhibetur, ex causis efficientibus constat, quæ sunt bona corporis, animi & fortuna, eaque nobis ab Aristotelis auctoritate repetenda est: In actione virtutis, ait, beatam vitam esse putamus: sed tamē bonis externis indiget. Vix enim potest, ac ne vix quidem, res magnas & honestas agere is, cui nulla opes, nulla suppetunt copia, cum pleraque vel amicorum studio, vel diuitiis, vel publica auctoritate, non secus atque instrumentis efficiantur: etsi nonnulla defuerint hominibus, ut nobilitas, liberi, pulchritudo, magnam labem vitam soleant aspergere: neque enim planè beatus est qui in deformitate corporis aut ignobilitate generis aut solitudine & orbitate liberorum vitam degit: ac minus etiam fortasse beatus, cui liberi sint scelerati ac perditī, aut cuius amici viri boni ex hac vita migrarint: quare ad bene beatęque viuendum fortuna commoda necessaria videntur esse: idēque permulti facillē sunt adducti, ut ex his alij beatam vitam, prosperam fortunam, alij virtutem esse crederent. ⁵ Hæc Aristoteles de causis beatam vitam efficiētibus, quarum primum genus ad comoda corporis pertinet, idque duas in partes diuiditur: ex bonis enim corporis quadam sunt vniuersa, quadam propria partium singularum. Ex illis

Lib. 1. 3. de

finibus.

de nat.

deorum.

de

Lib. 4. de

finibus.

de

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

de mor.

est bona valetudo, quae in optimo totius corporis statu cernitur: & pulchritudo, quae fit ex apta figura membrorum cum coloris quadam suavitate, cum inter se omnes partes lepore quodam consentiunt: & robur, quod in nervorum firmitate & constantia consistit, unde bellica fortitudinis laudes plerumque ducuntur. Quae propria sunt singularum partium, aliquod similiter pondus afferunt beatæ vitæ, ut in sensibus integritas, cum omnes sani valentesque sunt in pedibus celeritas, qualis olim in stadiodromis laudabatur: in manibus ad comprehendendum vis, quae in Milone Crotoniate plurimum valuisse dicitur: in voce claritas, cum ea perspicue percipitur auribus: in lingua explanata vocum impressio, cum ea sonos vocis distinctos & pressos efficit. in his omnibus Academicus putant aliquam vim inesse ad beatè vivendum: & si quid in corpore peccatum fuerit aut morbo, aut distortionem & depravationem aliqua, aut motu statim deformi, aut imbecillitate partium non esse omnibus numeris absolutum felicem, in quo tale vitium reperitur. nec tamen eiusmodi bona tantam auctoritatem habere, ut cum animi virtutibus quae praecipuam vim habent ad constituendum summum bonum comparanda sint.

6 de quibus nobis deinceps dicendum est principio à definitione virtutis sumpto, quae recta mentis affectio nominatur eius actiones praeclaras & laudabiles efficiens: virtutis autem genera duo veteres philosophi notaverunt, unum naturale & ingeneratum, alterum morale & voluntarium. Animi, inquit Cicero, plures sunt virtutes, sed duo genera prima: unum earum quae ingenerantur, suapte natura, appellanturque non voluntariae: alterum earum, quae in voluntate posita magis proprio nomine appellari solent, quarum est excellens in animorum laude praestantia. Prioris generis est docilitas, & memoria quae serè omnia appellantur uno ingenij nomine, easque virtutes, qui habent, ingeniosi vocantur. Alterum autem genus est magnarum, verarumque virtutum, quas voluntarias appellamus: ut prudentiam, fortitudinem, temperantiam, iustitiam, & reliquas eiusdem generis. Hoc autem secundum genus Peripatetici bisariam dividunt, ut quaedam virtutes sint actionis: ut fortitudo, liberalitas, magnificentia, mansuetudo animi, modestia, temperantia, comitas, veritas, affabilitas, iustitia. Quaedam sunt cognitionis: ut intelligentia, scientia, sapientia, ars & prudentia, & in utrisque tum dii & homines, cum & ipsi considerant, nam cum quis in rectis animi studiis sese exercet, sedque facere perseverat hac affectio, & progressio diu & longè: cum vero natura, arte & exercitatione multa confirmatus est, tum & ipsi, siue habitus, efficitur virtus: quae nihil aliud est, nisi perfecta & ad extremum consummata natura. 7. Atque ita de duabus causis, quae principes sunt, ad beatam vitam, differunt bonis corporis, & boni animi: quibus tertiam causam

Lib. 5. de
finibus.

adiuuantem adiungunt prosperam fortunam: ut opes, diuitias, gloriam, potestatem, nobilitatem, gratiam, qua ex populari hominum opinione ad finem bonorum referri solent: tantum enim fortuna vulgus tribuit, ut eam non solum in bonis & rebus experendus numeret, sed etiam reginam bonorum, vel potius deam quandam constituat. ⁸ Quamobrem omnis illa antiqua philosophia sensis in vna virtute positam esse beatam vitam, quam definit Aristoteles actionem perfectam virtutis, & in vita perfecta: nec tamen beatissimam, nisi reliqua duo bonorum genera adiungantur, que sunt partim instrumenta, partim ornamenta virtutis. nam, ut ait Virgilius,

Gratior est pulchro veniens in corpore virtus   Adiuuat.

Cap. 8. lib. 1.

illa igitur complent vitam beatissimam: sed ita, ut sine illis possit beata vita existere. Sunt enim accessiones quedam, & causa adiuuantes extrinsecus assumptæ, que si adsint, clariorem & illustriorem laudem virtutis efficiunt: sin autem absint, non propterea virtutis auctoritatem deprimunt: sed tamen quia sunt secundum naturam, sine illis summum bonum vndique perfectum & absolutum esse non potest: quod ita definitur à veteribus philosophis, ut sit secretis omnibus malis cumulatam omnium, aut quamplurimorum bonorum complexio. Esse autem gradus felicitatis Aristoteles existimat, cum ait virtutem, si ab alio bono seiungatur, anteponendam quidem esse omnibus: sin coniungatur, plurius esse cum minimo bono coniunctam, quam separatim: ut quod plura quis habeat, que in corpore magni aestimantur, eò sit beatior: sic enim disputat, commodis corporis & fortuna non modo virum bonum adiuuari, sed etiam illustriorem & splendidiorum apud suos effici. ⁹ Ex hac descriptione summi boni certa genera officiorum nascuntur, fuga desiderii, voluptatisque contemptio. est enim ut desideria, sic voluptas contra naturam hominis: & ut naturalis animi magnitudo in periculis & laboribus, sic temperantia in prætermittendis voluptatibus cernitur. Hinc etiam charitas generis humani, iustitiæque omnis manauit, ceteraque virtutes: que maxime sunt congruentes cum descriptione nature. In summa quatuor fontes officiorum comonstrantur: aut enim honestum in perspicuitate veri, solertiæque versatur: aut in hominum societate tuenda, tribuendoque summi cuique, & rerum contractarum fide: aut in animi excellentis, atque inuicti magnitudine ac robore: aut omnium que fiunt, quaque dicuntur, ordine & modo, in quo inest modestia & temperantia. Atque hæc Academicorum & Peripateticorum communis institutio de moribus fuit.

¹ De natura autem (id enim sequebatur) ita dicebant, ut eam diuiderent in res duas: ut altera esset efficiens,

altera autem quasi huic se prabens, eaque efficeretur aliquid. In eo, quod efficeret, vim esse censebatur: in eo autem quod efficeretur, materiam quandam: in utroque tamen utrunque. Neque enim materiam ipsam coherere potuisse, si nulla vi contineretur, neque vim sine aliqua materia. Nihil est enim quod non alicubi esse cogatur. ² Sed quod ex utroque, id iam corpus, & quasi qualitatem quandam nominabant. Dabitur enim profecto, ut in rebus inusitatis, quod Græci ipsi faciunt, à quibus hæc iam diu tractatur, utamur verbis interdum inauditis. Nos verò, inquit Atticus. Quinetiam Græcis licebit utare, quum voles, si te Latina fortè deficient. Bene sanè facis: sed enitar ut Latinè loquar, nisi in huiusmodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, ut dialecticam appellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo iam utitur pro Latinis. Qualitates igitur appellavi, quas ποιότητες Græci vocant: quod ipsum apud Græcos nõ est vulgi verbum, sed philosophorum, atque id in multis. Dialecticorum quoque verba nulla sunt publica: suis utuntur. Et id quoque commune omnium ferè est artium. Aut enim nova sunt rerum novarum facienda nomina, aut ex aliis transferenda. Quod si Græci faciunt, qui in iis rebus tot iam secula versantur, quanto id magis nobis concedendum est, qui hæc nunc primùm tractare conamur? Tu verò, inquam, Varro bene etiã meriturus mihi videris de tuis civibus, si eos non modò copia rerum auxeris, ut effecisti, sed etiam verborum. Audebimus ergo, inquit, novis verbis uti se

authore, si necesse est. ³ Earum igitur qualitatum sunt
 alia principes, alia ex iis orta. Principes sunt vnius
 modi, & simplices. Ex iis autem orta varia sunt, &
 quasi multiformes. Itaque aer quoque (vimmur enim pro
 Latino) ignis, & aqua, & terra, prima sunt. Ex iis au-
 tem orta animantium forma, earumque rerum, qua gi-
 gnuntur è terra. Ergo illa initia, & vt è Græco ver-
 tam, Elementa dicuntur: è quibus aer & ignis mouen-
 di vim habent, & efficiendi: reliqua partes accipiendi,
 & quasi patiendi, aquam dico, & terram. ⁴ Quintum
 genus, è quo essent astra, mētēsque singulares, eorūque
 quatuor, qua supra dixi, dissimile Aristoteles quoddā
 esse rebatur. ⁵ Sed subiectam putant omnibus sine vlla
 specie, atque carentē omni illa qualitate (faciamus enim
 tractando vsitatus hoc verbum, & tritius) materiam
 quādam, ex qua omnia expressa atque effecta sint, qua
 tota omnia accipere possint, omnibusque modis mutare,
 atque ex omni parte, eoque etiam interire non in nihi-
 lum, sed in suas partes, qua infinite secari atque diuidi
 possint, quum sit nihil omnino in rerū natura minimū,
 quod diuidi nequeat. Quæ autem moueantur, omnia
 interuallis moueri: qua interualla itē infinite diuidi pos-
 sint. Et quum ita moueatur illa vis, quam qualitatem esse
 dicimus, & quum sic vltro citroque versetur, & materiā
 ipsam totam penitus commutari putat, & ita effici qua
 appellat qualia, ⁶ è quibus in omni natura coherente,
 & continuata cum omnibus suis partibus effectum esse
 mundum, exira quem nulla pars materiæ sit, nullūque

corpus. Parteis autē esse mundi omnia, quae insint in eo, quae natura sentiēte teneātur, in qua ratio perfecta insit, quae sit eadem sempiterna. Nihil enim valentius esse à quo intereat. ⁷ Quam vim animum dicunt esse mundi, eandēque esse mentem, sapientiāmque perfectam, quem Deum appellant, omniumque rerum, quae sunt ei subiecta, quasi prudentiam quandam procurantem caelestia maximè, deinde in terris ea quae pertinent ad homines: quam interdum eandem necessitatem appellant, quia nihil aliter possit, atque ab ea constitutum sit, inter quasi fatalem & immutabilem cōtinuationem ordinis sempiterni. Nonnunquam quidem eandem fortunā, quod afficiat multa improuisa haec nec opinata nobis, propter obscuritatem ignoratiōemque causarum.

Cic. lib. 2. de
nat. deorum.

¹ Transis Varro à philosophia morali ad explicationem natura, quam alij esse censent vim quandam sine ratione cientem motus in corporibus necessarios: alij vim participem rationis, atque ordinis tanquam via progredientem, declarantiēque quid cuiusque rei causa efficiat, quid sequatur: cuius solertiam nulla ars, nulla manus, nemo artifex consequi possit imitando. Sunt autem qui omnia natura nomine appellant, ut Epicurus. Hanc vim quae per se motus efficit, Academici duas in species dispartiunt, materiam, ex qua, & formam, per quam res omnes gignuntur & fiunt: è quibus illa patiēdi, haec efficiēdi vim in se continet: nam cum materia vaga sit, à formis cohibetur: cum iners, impellitur: cum rudis, informatur.

² sed quod ex utroque constat, id iam naturale corpus est: Graeci πῶτος appellatur, Latine qualitas redditur: sed quia vocabulum hac in re nouum & inauditum est, ad excusationem huius nouitatis Varro digressiunculam interposuit, in qua disputat his, qui res nouas tractant, esse concedendū, ut aliquādo vocabulis inusitatis utantur: cuiusmodi libertatis veniam Cicero etiam sibi dari postulat. Quod quidem, ait, nemo mediocriter doctus mirabitur, cogitās in omni arte, cuius usus vulgaris cōmunisque non sit, multam nouitatē nominum esse, cum construātur earum rerum vocabula, quae in quaque arte versentur. Itaque & dialecticis & phisici, verbis utūtur his,

Lib. 3 de fi-
libus.

que ipsi scientia nota sunt: Geometra Verò, Musici, Grammatici etiam, more
 uodã loquuntur suo. Itẽ ipsa Rhetorũ artes, quae sunt tota forenses atque po-
 ulares, Verbis tamen in dicendo quasi priuatis vtuntur ac suis: idq; argu-
 entum comparatione minorum concludit. Quod si in ea lingua, quam ple-
 ique Veriorem putant, cõcessum à Gracia est, vt doctissimi homines de re-
 bus non peruulgatis, inusitatis Verbis vtentur, quanto id Vel nobis magis
 est concedendum, qui ea nunc primũ audemus attingere? Duos autem mo-
 dos statuit nouandorum nominũ, Vnum fingendi quod non fuerat, alterum
 ex alia lingua transferendi. De primo Horatius,
 In verbis etiam tenuis, cautusque serendis,
 Dixeris egregiè, notum si callida Verbum
 addiderit iunctura nouum: si forte necesse est,
 Indiciũ monstrare recentibus abdita rerum:
 Ingerere cinctũ non exaudita Cethegis,
 Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.

In arte
 poetica.

Eiusmodi sunt illa à Cicerone nouata, Beatitas & beatitudo: quae dura Lib. 1. de nat.
 uidem sentit esse, Veruntamen Vsu putat posse molliri. Fauorem & Vrba-
 deorum.
 um noua credit, ait Fabius: nam in epistola ad Brutum, Eum, inquit, amo- Lib. 8. cap. 3.
 m, (& hoc Verbo Vtar) fauorem in cõcilium aduocabo. Et ad Appium
 ulchrum, Te hominem non solum sapientem, Verũetiam, vt nunc loquun-
 ur, Urbanum. De secundo modo idem Horatius,
 ut noua fictaque nuper habebunt Verba fidem, si
 Græco fonte cadant parca detorta. quid autem
 Accilio, Plautoque dabit Romanus, ademptum
 Virgilio, Varioque? ego cur acquirere pauca
 non possum, inuideor? cum lingua Catonis, & Enni
 sermonem patrium ditaueris, & noua rerum
 nomina protuleris? licuit, semperque licebit
 signatum presente nota producere nomen.

Quintilianus cum Verba in Latina & peregrina diuidit, plurima ex
 omnibus penè gentibus in linguam Latinam venisse testis est, Taceo, ait, de Lib. 1. cap. 10.
 Muscis & Sabinis, & Praenestinis quoque: nam vt eorum sermone vtentem
 lectum Lucilius insectatur: quemadmodum Pollio deprehendit in Liui-
 o Grauinatatem: licet omnia Italica pro Romanis habeam, plurima Gal-
 lica Valuerunt, vt Rheda & Petoritum, quorum altero Cicero tamen, alte-
 ro Horatius Vtitur: & mappam quoque Vsitatum circo nomẽ pœni sibi ven-
 dicant: & gurdos, quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania duxisse ori-
 ginem audiui: sed hæc diuisio mea ad Græcum sermonem præcipuè pertinet:
 d. ij.

nam & maxima ex parte Romanus inde conuersus est. 3. Ut igitur ad institutum reuertatur oratio, quas $\pi\omicron\lambda\omicron\tau\alpha\tau\omicron\varsigma$ Græci vocant, liceat qualitates Latinis appellare, & res naturales: his enim promiscuè vis possimus: qua sic ab antiquis distinguuntur, ut alie principes sint, alia de principibus orta. Principes à Latinis dicuntur elementa, siue principia, siue initia, siue simplices natura, ignis, aer, aqua, terra: ex quibus dua prima, si cum reliquis duabus comparentur, efficientes videri possunt: propterea quòd calor, què ignis & humor, què aer proprie & naturaliter sibi vendicant, efficientiū quandam in se continent naturalem: reliqua verò dua, aquam dico & terram, quasi patientes sunt: quòd siccitas & frigus, qua terra & aqua attribuntur, tardam, aut nullam propemodum vim habent, nec nisi vel à calore ad suos motus excitari, vel ab humore cohiberi & quasi informari posse videntur. de quibus superioribus sic Ouidius ait,

Quippe vbi temperiem sumpsere humorque calorque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus:
Cùmque sit ignis aqua pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.

Tuscul. 1.

4. His quatuor simplicibus naturis quintam adiungendam esse Aristoteles ex adiunctis motionibus disputat. nam cum sic statuat, simplices motus naturis simplicibus congruere, eos autem qui in gyrum & in orbem fiunt, à quatuor illis superioribus elementis alienos esse, qua rectis lineis, vel sua leuitate sursum, vel suo pte nutu & pondere deorsum mouentur, censuit esse quintam simplicem naturam, ad quam proprie motus ille simplex pertineret: vnde (ut ait Cicero) essent astra, mentesque singulares: cogitare enim & prouidere, & discere, & docere, & inuenire aliquid, & tam multa meminisse, amare, odisse, timere, letari, angri: hac & similia eorum, in horum quatuor generum nullo inesse putat. Quintum genus adhibet Vacans nomine, & sic ipsum animum $\epsilon\upsilon\tau\epsilon\lambda\epsilon\chi\iota\alpha\iota$ appellat nouo nomine, quasi quandam continuatam motionem & perennem. Idem alio loco, si ab Aristotele inducta est quinta natura, primum hac & deorū est, & animorū: animorū enim in terris origo nulla inueniri potest, nihil est in animis mixtum atque concretū, aut quod ex terra natū atque fictum esse videatur. Nihil ne aut humidum quidem, aut stabile, aut igneum. His enim in naturis nihil inest, quod vim memoria, mētis, cogitationis habeat, quod & preterita teneat, & futura prouideat, & complecti possit presentia, que sola diuina sunt: nec inuenietur vnquam vnde ad hominem venire possint, nisi à Deo. Singularis igitur est quadam natura atque vis animi, seiuncta ab his vfitatis notisque naturis.

Haecenus de elementis: qualitates ex his ortus deinceps videamus, quae
 varia multiformesque sunt: sed earum duo prima genera: nam aut inani-
 ma sunt: ut nubes, pluuia, grando, caeteraque res eiusmodi, quae in aere gi-
 gnuntur: aut animatae, quae tripartito distingui solent: aut enim viuunt tan-
 tum, ut stirpes, arbores, plantae: aut vita sensusque praedita sunt, ut aues in
 aere, pisces in aquis, varia species bestiarum in terris: aut vita, sensus, ratio-
 nisque simul copotes sunt: ut homines, ad quorum usus & commoditates cae-
 tera quae prius diximus, genita ac procreata sunt. Ac de prima materia
 sic Academici disputant, ut eam subiectam rebus omnibus esse putent, sine
 ulla specie, atque carentem omni qualitate, id est, per se non formarum mo-
 do, sed etiam caloris, & coloris, aliarumque qualitatuum, quae sensus afficiunt,
 expertem. Quae de re Plato ut subtiliter, sic clarè & perspicue philosophatus
 est: Tria, ait, genera constituere licet: vnum quod gignitur, alterum in quo
 gignitur, tertium à quo similitudinem trahit, quod nascitur. idcirco sic aptè
 comparabuntur: quod recipit, matri: vnde recipit, patri: natura horum me-
 dia, factui. Sed animaduertendum est, cum debeat esse rerum effigies, omnium
 formarum varietate distincta, nunquam illud generationis gremium bene
 preparatum iri, nisi sit informe, & suapte natura formis omnibus, quas po-
 test capere, careat. Nam si erit alicuius eorum, quae in se recipit simile, cum
 contrariam eius, cuius est simile, naturam, aut aliam prorsus suscipiet, ne-
 quaquam eius similitudinem & effigiem exprimet, cum praese tulerit suam.
 Quo fit ut nullam sibi propriam habeat speciem, quod omnia rerum genera
 capere debeat: ut qui vnguenta suauis odore confecturi sunt, humidam ma-
 teriam, quam certo odore condire volunt, ita preparant, ut nullum proprium
 odorem retineat: & qui in re molli figuram aliquam imprimere volunt, nul-
 lam omnino priorem figuram in ea videri patiuntur, sed accurata leuigatio-
 ne poliunt: sic illud quod passim in omnibus aeternorum omnium simulachris
 rectè figurandum est, his omnibus formis suapte natura carere necesse est.
 Quamobrem huius vniuersi quod genitum, & sensibus subiectum est, ma-
 trem & receptaculum neque terram, neque aërem, neque ignem, neque aquam
 esse dicamus, neque rursus aliquid ex his factum, sed speciem potius quandam
 sensus fugientem, & informem sinum omnium rerum capacem, qui ambi-
 gua quadam ratione, & quae vix dici queat, diuina, & solo animo compre-
 hendenda natura sit particeps. Hac Plato. vnde constat materiam posse om-
 nia accipere, omnibusque modis mutari. Est enim, ut ait Aristoteles, appe-
 tentissima formarum: neque tamen in nihilum redigi, sed in suas partes, quae
 dimensionibus praedita infinitè diuidi possunt: nec id mirum cuiquam videri
 debet: quauis enim in omni magnitudine sit aliquid actum minimum, quo
 d. ij.

In Timaeo.

Lib. I. Physic.

Lib. 3. Physic.

In Timæo.

nihil sit minus: potest tamen ipsum in alias minores partes diuidi. Quæ autem moueantur, omnia interuallis moueri, id est, spatis vel locorum, vel temporum: locus autem & tempus ratione magnitudinis infinitam diuisionem capiunt, ut docet Aristo. in Physicis. Quæ autem natura constant, quoniam fatali quadam necessitate mutabilia sunt, propter inconstantiam formarum variis modis afficiuntur: & pro sua queque vi & facultate materiam commutant: unde existunt tam varia rerum vicissitudines, ut non modo quæ genita sunt, necessario intereant, sed pro variis momentis ultra citroque versentur, nec diutius in eodem statu permanere possint. ⁶ Quæ dicuntur de compositione & anima mundi, à Platone principe Academicorum accepta sunt. De fabrica enim & constructione mundi sic ait. Cum soliditas mundo quaereretur, solida autem omnia uno medio nunquam, duobus semper copulentur, ita contigit, ut inter ignem & terram, aquam Deus aeremque poneret: eaque inter se compararet, & proportionem quadam coniungeret: ut quemadmodum ignis aeri, sic aer aquæ, quodque aer aqua, id aqua terra proportionem redderet: qua ex coniunctione calum ita aptum est, ut sub aspectum & tactum cadat: itaque & ob eam causam, & ab iis rebus numero quatuor, mundi est corpus effectum, ea constructum proportionem, quæ dixi, ex quo ipse se cõcordi quadam amicitia & charitate complectitur, atque ita apte cohaeret, ut dissolui nullo modo queat, nisi ab eodem, à quo est colligatus. earum autem quatuor rerum, quas supra dixi, sic in omni mundo omnes partes collocatae sunt, ut nulla pars huiusce generis excederet extra, atque in hoc uniuerso inessent genera illa uniuersa. id ob eas causas primum, ut mundus animans possit ex perfectis partibus esse perfectus: deinde ut unus esset, nulla parte unde altera gigneretur relicta: postremo ne quis morbus eum possit aut senectus affligere. omnis enim coagmentatio corporis vel calore, vel frigore, vel aliqua impulsione vehementi labefactatur & frangitur, & ad morbos senectutemque compellitur. Hanc igitur habuit rationem effector mundi, molitorque Deus, ut unum opus totum atque perfectum ex omnibus totis atque perfectis absolueret, quod omni morbo senioque careret. Huius verbis Plato docet ex omnibus naturis mirabilis proportionem inter se coherentibus consistat, suæque magnitudine omnia complexum esse mundum: quem etiam eodem loco definit animal rationis & intelligentie particeps, re vera diuina prudentia constitutum: veruntamen animum mundi non Deum, ut nunc Varro, nominat, sed à Deo creatum esse vult. ⁷ Multis autem nominibus rationem in mundo perfectam sempiternamque veteres philosophi significabant: ab iis enim animus mundi dicebatur, per quem mundus ipse spirat, sensit, intelligit, ratiocinatur: & mens, sapientiã-

que perfecta, quòd omnia consilio & ratione gubernet: & θεός, id est, Deus, ἀπὸ τοῦ βεῖν, id est, à perpetua motione, ut Socrates in Cratillo docet: & φύσις, id est, natura, quòd omnia gignat. quorum nominum rationem de sibus huius Virgilius inclusit,

Principio caelum & terras, campòsque liquentes,
Lucentemque globum Luna, Titaniamque astra
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet:
Inde hominum, pecudumque genus, viraq; volantum:
Et qua marmoreo fert monstra sub aequore pontus:
Igneus est ollis vigor, & caelestis origo Seminibus.

Æneid. 6.

Eandem mundi mentem πρὸς νόον, id est, providentiam appellat, quòd omnibus rebus provideat: & ἀναγκή, id est, fatalem necessitatem, quòd diuina decreta mutari non possint. Unde illud,

Desine fata deum flecti sperare precando: & τύχη, id est, fortunam, ex hominum errore, qui existimant, quòd occultis & ignoratis causis factum sit, à Deo factum esse: quia opinio occultam rerum fortuitarum vim apud veteres in diuorum numero ceterisque collocavit: toto quippe mundo, ait Plinius, & locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus, fortuna sola inuocatur: & una nominatur. Una accusatur: una agitur rea: una cogitatur: sola laudatur: sola arguitur: & cum conuictis colitur: volubilis, à plerisque verò & cetera etiam existimata, vaga, inconstans, incerta, varia, indignorumque saurix: huic omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortaliu sola utraque paginam facit: adeoque obnoxia sumus sortis, ut fors ipsa pro Deo sit, quia Deus probatur incertus. Hæc fuit ab Academicis & Peripateticis tradita, & à Varro breuiter, ut decuit, exposita natura descriptio.

Lib. 2. cap. 7.

¹ Tertia deinde Philosophia pars, quæ erat in ratione, & in differendo, sic tractabatur ab utrisque: quam oriretur à sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus. ² Mentem volebant esse rerum iudicem, solam censebant idoneam cui crederetur, quia sola cerneret id quòd semper esset simplex, & unius modi, & tale quale esset. Hanc illi Ideam appellabant, iam à Platone ita nominatam: nos rectè Speciem possumus dicere. ³ Sensus autem omnes hebetes & tardos esse arbi-
d. iij.

trabantur, nec percipere vlllo modo res eas, quæ subiectæ sensibus viderentur, quæ essent aut ita parua, vt sub sensum cadere nõ possent: aut ita mobiles & cõcitata, vt nihil vnquã vnum esset cõstans, ne idem quidẽ, quia continenter laberetur, & fluerent omnia. ⁴ Itaque hæc omnem partem rerum opinabilem appellabant. Scientiam autem nusquã esse censebant, nisi in animi motionibus atque rationibus. Qua de causa definitiones rerũ probabãt, & has ad omnia, de quibus disceptabatur, adhibebant. Verborum etiam explicatio probabatur, qua de causa quæque esset ita nominata: quam Etymologiam appellabãt. Post argumẽtis, & quasi rerũ notis ducibus vtebantur ad probandũ & concludẽdum id, quod explanari volebant, in qua tradebatur omnis dialectica disciplina, id est, orationis ratione cõclusa. ⁵ Huic quasi ex altera parte oratoria, vis dicẽdi adhibebatur explicatrix orationis perpetuæ, ad persuadendum accommodata. Hæc erat illis prima à Platone tradita, cuius quas acceperim disputationes, si vultis, exponam.

¹ Expositis duabus primis philosophia partibus, dialectica tertia sequitur, in cuius præceptis multa (qua tamen aliena videri, & ad physicos potius referri possunt) de scientia & opinione traduntur, propter apodicticos & dialecticos syllogismos, quorũ alteri ex perspicuis & necessariis causis scientiam conclusionis efficiunt: alteri ex probabilibus argumẽtis, minimẽque necessariis opinionem gignunt. Varro totam sciẽtia & opinionis distinctionem ex Platone penẽ transtulit: apud quem Socrates ita disputat, vt veritatis iudicium sensibus cõuenire neget, mentem statuat rerum iudicem, qua veram & simplicem cuiusque rei speciem, formamque percipiat. Cuius distinctionis argumentum cum Theæteto communicans, accuratẽ persequitur, multisque verbis vtrõ citrõque habitis, demum ad eam conclusionem peruenit. Socrates. An veritatẽ percipere possumus, quo essentiam non percipimus? Teat.

Non. Socra. Cuius autem quis Veritate caret, huius scientiam ullam habet? Theat. At quomodo id fieri posset? Socrat. In motionibus igitur sensuum scientia non est, in ratiocinatione tamen, qua circa illas versatur, inesse videtur: hac enim naturam rerum & Veritatem attingere possumus, illi non possumus. Theat. Constat. Socrat. An illud & hoc, idem vocas, cum rātum inter se discrepent? Theat. Non equidem decet. Socrat. Quod illi nomen tribuis, quod est exempli gratia videre, audire, odorari, gustare, calere, frigere, num sentire? Theat. Hoc ipsum: quid enim aliud? Socrat. Hoc igitur totum sensum vocas? Theat. Necessè. Socrat. Huic Veritatis præceptionem convenire negauimus, cum essentiam nō percipiat. Theat. Ita est. Socrat. Neque igitur sensus scientia particeps erit. Theat. Non. Socrat. Hinc efficitur ò Theatete scientiā & sensum nunquā in idē recidere. Theat. Prorsus nunquā. ² Plato in Timæo eam vim mentis esse putat, ut sola simplices rerum species & ideas cernat, unde omnis vera sciētia & sapientia defluxit. Siquidem, ait, mens & vera opinio duo genera sunt, omnino idea & species quaedam per se sunt, qua non percipiuntur sensibus, animo autem tantum & intelligentia continentur. sin autem, ut quibusdam placet, vera opinio ab intelligentia mentis nihil differt, omnia qua corpore ipso sentiuntur, certissima statuere oportebit. Verum hac duo dicenda sunt, quod separatim sunt, & dissimili ratione se habent: alterum enim horum doctrina, alterum persuasione comparatur: & illud quidem semper cum ratione vera, hoc autem sine ratione: illudque nulla ratione diuelli potest, hoc aliter potest persuaderi: cuius quidem que minus participem esse dicimus, sciētia autem deos esse compotes, homines per paucos. Quæ cum ita sint, cogimur fateri esse aliquā speciem & ideam, qua semper eadem sit, sine ortu & interitu, qua nihil aliunde in se accipere, nec ad aliud procedere, nec oculis, aut alio sensu percipi possit. Hac autem idea ad solā vim mentis pertinet: sed secūdum homonymū est, & illi simile, sensibile, genitū, semper inherens, factum alio in loco, rursusq; inde recedens, atque interiturum: quod per sensus opinione comprehendere debet. ³ Sensus autem omnes hebetes & tardos, & plerunque fallaces Academici arbitrantur, tum mentis comparatione, qua celerrimè in rebus perspicandis agitur, tum suapte natura, quòd exiguam vim ad percipiendum habeant: tum duplici culpa earum rerum qua sub ipsos sensus cadunt: aut enim ita parue sunt, ut sensus effugiant, ut Atomis Epicureorum, & multa res minute & exiles: aut ita mobiles & concitata, ut nihil sit constans, quod certo comprehendere possit. quale sit, quod etiam ex augustulo Platonis oraculo, sicut reliqua ferè omnia, depromptum est. Dicam, ait Socrates, rem non consemendam, quòd nihil in se ipso vnum certum est, neque rectè ipsum per se aliquid, aut quale sit, dicere

In Theateto.

potes. Etenim si quid magnū dicitur, statim paruum etiam videtur: & si quid graue, protinus etiam leue. Cateraque eiusdem generis sunt: ut nihil sit vnum quod aut hoc, aut tale sit: sed omnia quae dicimus esse falsa appellatione, in motu & alterna commutatione & vicissitudine versantur. nihil enim vnquam est, semper autem fit: quod quidem omnes ex ordine sapientes vno consensu praeter Parmenidem confirmarunt. Protagoras, Heraclitus, Empedocles, poetae in viroque poemate excellentes: in Comædia Epicharmus: in Tragedia Homerus. Nam cum Oceanum diceret deorum parentem, & matrem Thetyn, omnia ex fluxu motūque genita predicauit. Itaque veteres philosophi opinionem à scientia subiecti ratione separarunt, ut illa sit in sensibus, haec in notionibus animi, quas *εἰσβολαί* vocant: quemadmodum ex Theaeteto Platonis perspicui potest, & ad hos duos fines totam differendi rationem, quae geminam vim inueniendi & disponendi habet, stultitiae & ineptiae accommodarunt: nam causas, effecta, subiecta, adiuncta, dissidentanea, notations, coniugata, comparationes, definitiones, partitiones, inuentionis dialecticae partes sunt, quibus omnia quae passunt in hominū cogitationem cadere, comprehenduntur & distinguuntur: & syllogismus, methodusque disponendi prudentiam tradunt, & regulam quandam verè auream: quae non solum vera in omnibus rebus & falsa diiudicari, sed etiam facilius doceri percipiue possunt. quam dialecticae artis partitionem tanquam in nebula viderunt, sed tamen secuti & praeceptis interpretati non sunt. Dialectica autem eloquentiam, quasi ex altera parte respondere monet Aristoteles, ut hoc videlicet differant inter se, quod haec dicendi ratio latior sit, illa loquendi contractior. quae de causa Zeno Rhetoricam palma, Dialecticam pugno similem esse dicebat: quod latius loqueretur Rhetores, Dialectici comprehensius. quae distinctio ex natura artium facta non est: vis enim dialectica est tam in copiosa & dilatata, quam in tenui & angusta oratione, sed ex hominū institutū, è quibus qui tenuiter & succinctè in scholis disputabant, dialectici: qui in foro copiosius & vberius causas tractabāt, oratores appellati sunt. Haec fuit prima philosophiae ratio à Platone tradita, & in tres partes distributa, vna de moribus, alteram de natura & rebus occultis, tertiam de differendo: quarum partium descriptionem Varro generaliter & summatim complexus est.

Lib. I. Rhet.
cap. I.

¹ Nos verò volumus, inquam, ut pro Attico etiam respondeam. Et rectè, inquit, respondes. Praclare enim explicatur Peripateticorum, & Academiae veteris auctoritas. ² Aristoteles primus species, quas paulò antè

dixi, labefactauit: quas mirificè Plato erat amplexatus, vt in his quiddam diuinum esse diceret. ³ Theophrastus autem, vir & oratione suauis, & ita moderatus, vt per se probitatem quandam & ingenuitatem ferat, vehementius etiam fregit quodammodo auctoritatem veteris disciplinae. Spoliauit enim virtutem suo decore, imbecillamque reddidit, quod negauit in ea sola positum esse beatè viuere. Nam Strato eius auditor quanquam fuit acri ingenio, tamen ab ea disciplina omnino semouendus est: qui quum maximè necessariam partem philosophia, quæ posita est in virtute & moribus, reliquisset, totumque se ad inuestigationem natura contulisset: in ea ipsa plurimum discedit à suis. ⁵ Speusippus autem & Zenocrates, qui primi Platonis rationem, auctoritatèque susceperant, & post hos Polemo & Crates, vnàque Crantor, in Academia congregati, diligenter ea quæ à superioribus acceperant, tuebantur. Iam Polemonem audierunt assiduè Zeno & Arcesilas.

¹ Transit à veteri Platonis & Academicorum philosophia ad contrarias disputationes, primùm Peripateticorum, deinde Stoicorum. Ex Peripateticis, Aristoteles in dialecticis, Theophrastus in Ethicis, Strato in Physicis aliquid corrigere & emendare conatus est. ² Platoni visum est Ideas in Deo, & in hominibus inesse: & in Deo quidem aeterna rerum exemplaria, quibus propositis nõ solum mundum, partèsq; mundi construxit sed omnia quæ sunt, fuerunt, futuraeque sunt, perspicit: id est, Dei patris sapientiã, quam Zeno philosophus antiquus λόγῳ appellabat. in homine verò species rerum mente & animo comprehensarum similiter Ideas nominat: easque nobis diuinitus informatas & ingeneratas esse arbitratur, quòd animi nostri antequam delabantur in corpora, vigeant in omnium rerum cognitione: quam sententiam Aristoteles Platonis discipulus in Metaphysicis & Ethicis labefactare conatus est. ³ Theophrastus elegantissimus omnium

philosophorum, & eruditissimus, à diuinitate sermonis nomen inuenit, cum antea Tirtamus diceretur. dissensit autem ab antiquis in eo libro, quem de beata vita scripsit: illi nanque beatam vitam censebant ex maiori parte nominari: id est, ex virtute, quæ per se beatum hominem efficeret, quantum tamen non beatissimum, nisi bona fortuna & corporis adiungerentur. Hic verò solam virtutem ne ad beatam quidem vitam seipsa cõtentam esse voluit, nedum ad beatissimam: nec omnes bonos esse beatos, præsertim si in aduersa fortuna fuerint. Itaque Theophrasti sententia Ciceroni videtur esse delicatior & mollior, quàm virtutis vis, grauitasque patiatur. 4 Strato Lamiscæcenus vir eloquentissimus Theophrasto successit olympiade centesima vice-sima tertia, ut Apollodorus ait. Physicus ideo dictus est, quod per pauca, eaque magna ex parte noua de moribus scripsit, & ad inuestigationem cõtemplationemque rerum naturalium sese conuertit, in quibus ita degenerauit à suis, ut ex se natus videretur. 3 Qui autem in Academia commorati sunt, ut Speusippus Platonis nepos, Xenocrates Calcedonius, Polemo Atheniensis Xenocrati auditor, Crates Atheniensis, Crantor Solensis Polemonis discipulus & socius, diligenter auctoritatem veteris Academia tuebantur, & ne sibi quidem fas esse ducebant vel trãuersum, ut aiunt, vnguem ab antiquis Platonis institutis discedere.

¹ Sed Zeno quum Arcefilam anteciret ætate, valdeque subtiliter differeret, & peracutè moueretur: corrigere conatus est disciplinam. Eam quoque, si videtur, correctionem explicabo, sicut solebat Antiochus. Mihi verò, inquã, videtur: quod vides idem significare Pomponium. ² Zeno igitur nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus, nervos virtutis inciderit: sed cõtrà, qui omnia, quæ ad beatã vitam pertineret, in vna virtute poneret.

³ Nec quicquam aliud numeraret in bonis, idque appellaret honestum, quod esset simplex quoddam, & solum, & vnum bonum. cetera autem etsi nec bona, nec mala essent, tamen alia secũdum naturam dicebat, alia natura esse contraria. Is ipsis alia interiecta & media numerabat. Quæ autem secundum naturam essent, ea

sumenda, & quadam aestimatione dignanda docebat, contráque cōtraria. Neutra autem, in mediis relinquebat: in quibus ponebat nihil omnino esse momenti: ⁴ sed quæ essent sumēda, ex iis alia pluris esse aestimanda, alia minoris. Quæ pluris, ea præposita appellabat: reiecta autem, quæ minoris. ⁵ Atque ut hæc non tam rebus, quàm vocabulis commutauerat: sic inter rectè factum atque peccatum, officium: & contrà officium, media locabat quædã, rectè facta sola in bonis actionibus ponens: præne, id est peccata, in malis. Officia autē, & seruata, prætermisãque, media putabat, ut dixi. ⁶ Quùmque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura, aut more perfectas: hic omnes in ratione ponebat. Quùmque illi ea genera virtutum, quæ suprã dixi, seiungi posse arbitrarentur, hic nec id vlllo modo fieri posse differebat, ⁷ nec virtutis vsum modò, ut superiores, sed ipsum habitum per se esse præclarum, nec tamen virtutem cuiquam adesse, quin ea semper vteretur. ⁸ Quùmque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, naturãque & condolere, & concupiscere, & extimescere, & efferrî latitia dicerent, sed ea contraherent, in angustumque deducerent: hic omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem.

⁹ Quùmque eas perturbationes antiqui naturales esse dicerent, & rationis expertes, aliãque in parte animi cupiditatem, alia rationem collocarent, ne iis quidem assentiebatur. Nam & perturbationes voluntarias esse putabat, opinionis que iudicio suscipi: & omnium per-

turbationum arbitrabatur matrem esse, immoderatam
quandam intemperantiam. Hæc ferè de moribus.

¹ Vetus Academia primum à tribus Peripateticis oppugnata est, quem-
admodum paulò ante diximus: deinde à Stoicis, quorum princeps Zeno Cit-
ticius ex Cypro insula, Cratis auditor, vir, ut ait Laertius, ad inquirendum
solers & subtilis & industrius in omni parte philosophia plurima muta-
uit verborum nouitate & magnificentia delectatus. Ac primum in phi-
losophia morali variam ac multiplicem correctionem adhibuit, quæ quo
facilius percipiatur, tres in partes distribuenda est nobis. Primum enim
caput erit de beata vita & partitione bonorum: secundum de virtutum
diuisione & earum natura: Tertium de perturbationibus. ² Zeno beatam
vitam non in tribus generibus bonorum (ut superiores illi) sed in vna vir-
tute posuit: eandemque beatam & beatissimam sola virtute fieri iudicauit,
ut qui eam haberet, omnes felicitatis & beatitudinis numeros esset adeptus:
quam sententiam Athenæus hoc Epigrammate commendat,

Ἐὶ σωκράτῳ μὲν ἴστωρ εἰδήμονες, ὧ πταιαίρις α
δόγματα ταῖς ἱεραῖς ἐν δὲ μύλοι σελίσι,
Τὰ μ' ἀρετὰ μ' ψυχᾶς ἀγαθῶν μόνον ἄσπε γὰρ ἀνδρῶν
Μούνα καὶ βλοτορ εὔσατο, καὶ πόλιος.

Σαρκὸς δὲ ἡδυσπόθημα φίλον τέλος, ἀσπράσιν ἀλλοῖσι,

Ἡ μὲν ἴστωρ μνήμης λῶσσε θυγατέρω. Id est,

O Stoica gnari secta, quàm insignia vestra

Dogmata, quæ sacris scribitis in tabulis.

Esse bonum vnam animi virtutem, sola tuetur,

Quòd validas vrbes, quòdque ea sola homines.

At alius vita scopus esset spurca voluptas,

Vna egit pulchrè filia Mnemosynes.

³ Cum igitur à Zenone constitutum esset, id solum esse bonum, quod hone-
stum est, idque solum malum, quod turpe: tum reliqua quæ neque in bonis
sunt, neque in malis, nouis nominibus, & communiter quidem, ἀσπράσιν
εἶπε, id est, indifferentia nominabat: quod eiusmodi sint, ut his bene & ma-
lè vti liceat, quæq; indifferentè prodesse & obesse hominibus possint: &
quæ nullam vim habeant ad miserè & beatè viuendum, sunt tamen
eiusmodi, ut partim εὐχρησθήματα: id est, commoda ab eodem Zenone di-
cantur: non expetenda quidem, ut ille ait, sed tamen eligenda, & sumen-
da, & aliqua estimatiōe dignanda: cum sint secundum naturam: ut sa-
nitas, pulchritudo, robur, opes, gloria, nobilitas: partim δυσχρησθήματα:

id est, incommoda & inestimabilia, quae sunt contra naturam: ut morbus, paupertas, ignobilitas, deformitas corporis, infamia: partim μέσχα, id est, media comparatione boni & mali: sunt enim inter virtutem & vitium interiecta. 4 Commoda autem quae sunt secundum naturam, gradibus estimationis distinguuntur: alia enim pluris, alia minoris aestimanda sunt. pluris: ut valere malis, quam diues esse: robustus, quam agilis. Minoris contra, ut diuitia minoris aestimentur, quam bona valetudo. Illa dicuntur à Graecis ΠΡΩΥΜΕΛΕΧ, quae Latine vel praeposita, vel promotiua, vel praecipua, vel producta Cicero conuertit. Haec ἀποπρωυμέλεχ, id est reiecta vel reiectanea, tamen si hoc vocabulum proprie pertinet ad incommoda, quae sunt contra naturam: & Cato apud Ciceronem libro tertio de finibus in hac significatione usurpauit. De incommodis autem quae sunt contra naturam, similis diuisio ex comparatione fieri potest, ut eorum quaedam sint grauiora, ut morbus, paupertas: quaedam leuiora, ut ignobilitas, & leuis aliqua iactura. 5 In neutris officium medium quod Graeci κἀδίκιον vocant, & contra officium ponitur: diciturque officium, quod ita factum est, ut eius facti probabilis ratio reddi possit: quod Cato lib. 3. de finibus hac conclusione rationis declarat: Quoniam videmus esse quiddam, quod recte factum appellemus, id autem est perfectum officium, erit etiam inchoatum: ut si iuste depositum reddere, in recte factis sit, in officiis ponatur depositum reddere: illo enim addito iuste, facit recte factum: per se autem hoc ipsum reddere, in officio ponitur. Zeno igitur hic inter κἀλόθωμοχ, id est, recte factum: & inter ἀμάρτυμοχ, id est, prauè factum sine peccatum medium quoddam posuit, quod per se nec bonum, nec malum esset, sed adiectis certis circumstantiis, nunc in bonis, nunc in malis numeretur: ut patri obtemperare, medium officium est: & patrem necare, contra officium: quae si nuda ponantur, nec in bonis sunt, nec in malis: adiectis autem circumstantiis, in alterutrius rei naturam transeunt. 6 Atque haec de beata vita & generibus bonorum. secunda Zenonis emendatio ad diuisionem virtutum adhibetur: Cum enim Aristoteles virtutes ita partiatur, ut aliae sint morales & voluntariae, quarum munus sit naturales impetus & motus animi iudicio & voluntate moderari: unde fortitudo, liberalitas, magnificètia, magnitudo animi, modestia, mansuetudo, veritas, comitas, affabilitas, iustitia existunt: aliae sint in ratione rerum posita, ut intelligentia, scientia, sapientia, ars, prudentia, Zeno omnem virtutem in ratione & cognitione posuit: virtutemque bonum appellauit sapientem, quod hac esset vna sapientia non tantum virtutem nosse, sed etiam vita factiisque prestare. Virtutes vero si quando sciungi posse veteres Philosophi dixerunt (id enim ipsum nec in Platonis dia-

Cap. 1. Lib. 2.

& cap. 1.

lib. 6.

Lib. 2.

logis, nec in Aristotelicis Ethicis inuenio) non ex suo, sed ex populari sensu eos locutos esse arbitror. Atque ita Cicero in officio loquitur: Ne quis sit admiratus, cur cum inter omnes philosophos constet, à meque ipso saepe disputatum sit, qui vnam haberent, omnes habere virtutes: nunc ita sciungā, quasi possit quisquam qui non idem prudens sit, iustus esse: alia est illa, cum veritas ipsa limatur, in disputatione subtilitas, alia ad opinionem cōmūnem omnis accommodatur oratio. Quamabrem, ut vulgus, ita nos hoc loco loquimur, ut alios fortes, alios viros bonos, alios prudentes esse dicamus: popularibus enim verbis est agendum, & vitatis, cum loquimur de opinione populari. Zenoni autem sicut reliquis omnibus penè philosophis, ita sunt copulata, connecteq; virtutes, ut omnes omnium participes sint, nec alia ab alia possit separari. Scis, ait Cicero, Zenonis amulus, si quid de Corinthiis tuis amiseris, posse te habere reliquam suppellectilem saluam, virtutem autem vnam si amiseris, et si non potest amittere virtus: sed si confessus fueris te non habere, nullam te habiturum. Quod autem ad vim virtutis attinet, Aristoteles libro primo de moribus, beatam vitam in virtute esse negat, quod fieri possit, ut qui virtute sit praeclitus, dormiat, & nihil agat in vita. Idemque libro decimo, Beatam vitam, inquit, habitum esse negauimus: quod dormienti per omne tempus atatis adesse possit, etiamsi plantarum vitam degat. quo loco Aristoteles à Stoicis vehementer vexatur, ab iisque dormire & somnare dicitur: virtus enim otiosa esse non potest: sed quemadmodum ignis in subiecta sibi materia, quando iam eam nactus est, flammis excitat: sic virtus ipsa, virum bonum, in quo inest, ad honestas & laudabiles actiones semper inflammat. Tertia dissensio Zenonis ab antiquis philosophis in perturbationum quaestione versatur, sed omnis eorum controuersia ex definitionis contentione nata est, quod quid sit perturbatio, inter eos non conuenit. Peripatetici in perturbationibus, quas Graeco nomine *παθη* nominant, naturalem volebant esse modum, ut ait Cicero, atque etiam utiliter animi nostris à natura datas: metum cauendi causa, misericordiam, aegritudinēque clementiae atque ipsam iracundiam fortitudinis quasi cotem esse dicebant, ut virtus ea nullam propemodum vim habitura sit: nisi quibusdam stimulis iracundia, ad res magnas & laboriosas animus hominis excitetur. Naturaliter autem hominibus quadruplices insitas esse permoiones: duas ex opinatis malis, metum futuris, aegritudinem praesentibus, totidemque ex opinatis bonis libidinem & leritiam, ut sit laetitia, praesentium bonorum, libido futurorum: quae quidem genera ad certam mediocritatem reuocari posse disputabant. Nam timere, ut Aristoteles ait, & confidere, & concupiscere, & irasci, & misereri, & animo gaudere, & dolere possumus, nimium & parum:

Inscul. 2.

In Lucullo.

Cap. 6. lib. 2.
de mor.

quorum neutrum recte sit: at verò quando, quibus de causis, quibusque rebus licet, & quomodo equum est facere hac omnia, præclarum & optimum & cum virtute iunctum est. Zeno superiorem diuisionem perturbationum concedit Peripateticis: definitionis autem cõtrouersia torquetur. Perturbationem nullam moderatam contendit esse, quin potius omnem auersam à recta ratione, & cõtra naturam animi vehementem impetum definit. Modum tu Tuscul. 4. adhibes vitio, ait, an vitium nullum est non parere rationi? an ratio parum precipit nec bonum illud esse, quod aut cupias ardentem, aut adeptus te efferas insolenter: nec porrò malum, quo aut oppressus iaceas, aut ne opprimare mente vix confites? eaque omnia aut nimis tristitia, aut nimis lata errore fieri? qui igitur modum vitio quarit, similiter facit, ut si posse putet eum, qui se è leucade precipitarit, sustinere secum velit: ut enim id non potest, sic animus perturbatus, & incitatus nec cohibere se potest, nec quo loco vult, insistere. Quamobrem nihil interest vtrum moderatas perturbationes approbent, an moderatam iniustitiam, moderatam ignauiam, moderatam intemperantiam: qui enim vitium modum apponit, is partem suscipit vitiorum. Sed hac altercatio Zenoni nominis magis est quam rei. Peripatetici enim quemuis appetitum & motum nomine perturbationis volunt intelligi, siue rationi obtemperet, siue repugnet: Stoici verò duntaxat turbulentos affectus, & rationi inimicos perturbationes vocant. Cumque superiores illi, ut Plato & Aristoteles duas in partes animum diuiderent, vnam participem rationis, qua quid faciendum, fugiendumue sit, præscribit. Alteram rationis expertem, in qua sunt naturales appetitus, quos antè diximus, Zeno nullam perturbationem voluit esse naturalem, sed voluntariam, & iudicio susceptam. In quo, sicut antea, captionis tantum nomine dissentit: neque enim Peripatetici ita naturales esse dicunt, ut à voluntate non proficiantur. Triplicem igitur in moribus correctione à Zenone factam videmus, vnam de beata vita, & generibus bonorum: alteram de diuisione & natura virtutum: tertiam de perturbationibus: in quibus tamè non magna causa fuisse videtur, quamobrem à superiore autoritate discederet, præsertim cum ab illis non tam rerum, quam verborum noitate dissentiat.

¹ De naturis autem sic sentiebat, Primùm, ut in quatuor initiis rerum illis quintam hanc naturam, ex qua superiores sensus, & mentem effici rebantur, non adhiberet: statuebat enim ignem esse ipsam naturam, qua quidque gigneret, & mentem atque sensus.

bat etiã ab iisdem, quòd nullo modo arbitrabatur quicquam effici posse ab ea, qua expertus esset corporis. Cuius generis Xenocrates, & superiores etiam animum esse dixerunt: nec verò aut quod efficeret aliquid, aut quod efficeretur, posse esse non corpus.

Cic. lib. 2. de
nat. deorum.

¹ Quid Zeno in explicatione morũ ab Academicis tradita nõ probavit, satis constat. Sequuntur eiusdẽ reprehensionẽs dua de rebus physicis, Prima de partitione elementorũ, Secunda de Deo causa principe rerum omnium. Cũ enim Aristoteles elementa siue simplices naturas in quinque genera distinxisset, ignem, aerem, aquam, terrã, & calum, Zeno calũ quidem nõ sustulit, sed statuit esse ignẽ: & eam naturam ita definit, vt dicat ignem esse artificiosum ad gignendũ progredientẽ via. Censet enim artũ maximẽ propriũ esse creare & gignere: quòdque in operibus artium nostrarũ manus efficiat, id multò artificiosius naturã efficere, id est, vt dixi, ignem artificiosum magistruũ artium reliquarum. ² Discrepabat etiã à superioribus, quòd illi principem rerũ omnium causam simplice, & corporis expertẽ ponant: hic autẽ mundũ Deũ appellat, eumq; animatũ & ratione pradiatũ definit: quẽadmodũ indicat disputatio Ciceronis de natura deorũ, Zenonis ratiocinatio ad hũc modũ cõcluditur:

Nihil quod aliquid efficit, est expertus corporis:

Deus autem quidque efficit:

Non est igitur Deus expertus corporis.

¹ Plurima autẽ in illa tertia philosophiã parte mutauit. In qua primũ de sensibus ipsis quãdam dixit noua: quos iunctos esse censuit è quadã quasi impulsione oblata extrinsecus: quam ille $\phi\alpha\rho\tau\alpha\sigma\iota\alpha\nu$, nos visum appellemus licet, & teneamus hoc verbum quidem: erit enim vtendum in reliquo sermone sapius. ² Sed ad hæc, quã visa sunt, & quasi accepta sensibus, assensionem adiungit animorũ, quam esse vult in nobis positam & voluntariam. Visis non omnibus adiungebat fidem, sed his solum, quã propriam quandam haberent declarationem earum rerum, quã viderẽtur. Id autem visum, quum

sum cerneretur, comprehensibile. Feretis hac? Nos verd, inquam, Quonam enim modo κατ'ἀληθειαν diceres? sed quum acceptum iam, & approbatum esset, comprehensionem appellabat. ³ Similē iis rebus quæ manu prendentur, ex quo etiam nomen hoc duxerat. At quum eo verbo antè nemo tali in re vsus esset, plurimisque idem nouis verbis (noua enim dicebat) vsus est. ⁴ Quod autem erat sensu comprehensum, id ipsum sensum appellabat, & si ita erat comprehensum, ut cōuelli ratione non posset, scientiam: sin aliter, inscientiam nominabat, ex qua existeret etiam opinio, quæ esset imbecilla, & cum falso incognitōque communis. Sed inter scientiam & inscientiam, comprehensionem illam, quam dixi, collocabat, eamque neque in rectis, neque in prauis numerabat, sed soli credendum esse dicebat. ⁵ Equo sensibus etiam fidem tribuebat, quòd (vt suprà dixi) comprehensio facta sensibus, & vera esse illi, & fidelis videbatur. non quòd omnia, quæ essent in re comprehenderet: sed quia nihil quod cadere in eam posset, relinqueret, quòdque natura, quasi normam scientiæ & principium sui dedisset, vnde postea notiones rerum in animis imprimerentur, è quibus non principia solùm, sed latiores quadã ad rationem inueniendã viæ reperiuntur. ⁶ Errorem autē, & temeritatē, & ignoratiã, & opinationem, & suspicionem, & vno nomine omnia quæ essent aliena firmæ & cōstantis assensionis, à virtute, sapientiãque remouebat. Atque in iis ferè commutatio cōsistit omnis, dissensioque Zenonis à superioribus.

1 De duabus dialēcticae artis partibus, Zeno priorem inuentionem reliquit: in altera autem parte, qua tradit iudicandi leges, cum se diligentius exerceret, multa de sensibus & scientia, uocabulis magis, quam rebus innouauit: quam explanationem ad syllogismos apodicticos & dialēcticos, sicut illi veteres, pertinere existimauit. Sensus autem innētos dicit, quod omnium rerum, quae sensibus percipiuntur, aliquod sit commune, uelut domicilium, non in hominibus solum, sed etiam in bestiis: in quo species comprehensae manent & reconduntur & imprimuntur, quae impressio, $\Phi\alpha\lambda\lambda\alpha\sigma\tau\alpha\varsigma$ dicitur, à uerbo $\Phi\alpha\lambda\lambda\omega\mu\alpha\iota$: id est, uideor, Latine uisum dicitur per Antonomasiam, quod acerrimus & praestantissimus omnium sensuum sit uisus, qui maximè notus & illustres rerum imagines in sensu communi impressas relinquit. Uisum autem Zeno apud Ciceronē definiuit, impressum, effectumque ex eo unde esset, quale esse non posset, ex eo unde non esset: quae definitio uisus ueris tantum conuenit, cuiusmodi sunt ea quae cadunt in sapientem. Fabius libro octauo uisionem interpretatur, Quas $\Phi\alpha\lambda\lambda\alpha\sigma\tau\alpha\varsigma$, inquit, Graeci uocant, nos sanè uisiones appellemus, per quas imagines rerum, non praesentium, ita representantur animo, ut eas cernere oculis, ac praesentes habere uideamur. 2 uisorum duo sunt genera: unum falsorum, quibus minimè fides adiungitur: qualia sunt phantasmata pleraque somniorum, cum dormientibus nobis, falsa rerum species obiciuntur: de quibus Tibullus,

Et puidas mentes falsa timere iubent.

qualia sunt etiam furiosorum, uel ebriorum cogitata: quae plerunque falsis imaginibus eluduntur. Unde illud Alceionis, Sed mihi cor neuiquam consentit cum oculorum aspectu. Alterum genus est uerorum uisorum, quae merentur assensionem & approbationem, si uisusque $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\eta\tau\alpha$: id est, comprehensibilia: quorum cognitio, adiuncta assensione, $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\eta\tau\iota\upsilon$ gignit: id est, comprehensionem, unde postea existit scientia & notio ita mente comprehensa, ut conuelli ratione non possit:

3 quae omnia Zeno gestu & manibus exprimebat: nam cum extensam aduersam manum ostenderat, uisum, inquebat, huiusmodi est: deinde cum paulum digitos extrinxerat, assensus huiusmodi: tum cum planè compresserat, pugnumque fecerat, comprehensionem illam esse dicebat, quae ex similitudine etiam nomen ei rei, quod ante non fuerat, $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\eta\tau\iota\upsilon$ imposuit: cum autem lauam manū admouerat, & illum pugnum arctè, uehementèrque compresserat, scientiam talem esse dicebat. 4 primi igitur cōceptus, qui à sensibus imprimuntur, sensa & sensus dici solēt: nec ita rā

riu videbantur. sed consuetudo iam tenuit, ut mente concepta, sensus vocare-
 mus: ab illis autem sensis venit $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\iota\varsigma$, & scientia, & inscientia: qua
 sic à stoicis distinguntur, ut prima sit in rebus mediis, secunda in bonis, ter-
 tia in malis: $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\iota\varsigma$ enim esse dicitur, ex obiectis primis visis inchoatam
 perceptionem, qua per se, nec scientia nec inscientia sit: sed aliquo addito, hauri
 altera fiat: ut si $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\iota\varsigma$ sit, animal sensibus oblatum comprehendere, scien-
 tia erit certa & indubitata veritate comprehendere: itemque inscientia,
 inconstanti & imbecilla ratione percipere: itaque $\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\lambda\eta\iota\varsigma$ prima in-
 formatio rerum à sensibus facta dicitur: qua si constantia rationis & veri-
 tate confirmata fuerit, scientiam: si minus, inscientiam efficit: scientiam
 enim comprehensionem certam & aeternam esse stoici censent: qua ex rebus
 penitus perspectis, & nunquam fallentibus, & ad aliquem exitum spectan-
 tibus constat: inscientiam leuem & infirmam & cum falso, incognitòque
 saepe communem. 5 Cùmque dua res (ut antè dictum est) $\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\lambda\eta\iota\varsigma$ effi-
 ciant, sensus & primus assensus, Zeno sensibus etiam fidem tribuebat: a qui-
 bus illa $\kappa\alpha\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\iota\varsigma$ fieret, duabus de causis: una, quòd in sensibus veritas in-
 sit, si sani sint & incolumes, & omnia remoueantur, quae obstant & impe-
 diunt: tum enim quicquid sensibus oblatum fuerit, fideliter percipietur: altera,
 quòd à sensibus omnes artes & disciplina nata sint: natura enim (ut Lu-
 cullus apud Ciceronem disputat) summo artificio sensus fabricata est: in qui-
 bus ea est vis, ut prima nos visa pellant: deinde appetitio sequatur: tum sen-
 sus ad res percipiendas intendamus. Mens enim ipsa, qua sensuum fons est,
 atque etiam ipsa, sensus est, naturalem vim habet, quam intèdit ad ea, qui-
 bus mouetur: itaque alia visa sic arripit, ut his statim utatur: aliqua sic re-
 condit, è quibus memoria oritur. Cetera autem similitudinibus constant ex
 quibus efficiuntur notitia rerum, quas Graeci tum $\epsilon\nu\nu\omicron\iota\omicron\epsilon\iota\varsigma$, tum $\pi\epsilon\lambda\lambda\eta\iota\varsigma$ vocant.
 eò cum accessit ratio, argumentique conclusio, rerumque innumera-
 bilium multitudo: tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ra-
 tio perfecta his gradibus ad sapientiam peruenit: unde constat principium
 scientia esse in sensibus: è quibus non principia solum, id est prima & sin-
 gulares rerum notiones, sed latiores quadam via, id est, generales notitiae
 ad inueniendam doctrinam reperiuntur. Atque hac de scientia, qua sa-
 pientia propria & germana est. 6 Inscientiae species quadam deinceps com-
 memorantur, ut error lapsus animi, quo res incognita pro cognita habetur:
 unde illud Ciceronis, Errauit, lapsus est, temerè fecit, non putauit: si inquam
 posthac. Temeritas, est preceps, & inconsideratus assensus, ut nunquam te-
 meritas cum sapientia permiscetur: Ignorantia, vitium est ingenij, cum qui
 non satis quid agat, aut dicat intelligit: Opinatio, siue opinio, imbecilla
 e. 19.

Pro Liga.

Pro Marc.

Tuscul. 4.

assensio definitur, cui Cicero omnes perturbationes subiectas esse arbitratur: Sufficio est, cum aliquo metu dubia cogitatio. Hac, & similia, quae sunt aliena firma & constantis assensionis vno inscientia nomine comprehenduntur: quae Zeno à virtute, sapientiæque remouebat: atque ita disputabat, sapientem nihil opinari, nulli rei temerè assentiri, nihil ignorare, nunquam errare, nunquam sententiam mutare, nihilque esse ab ea cogitatione, quae de grauitate sapientis fingitur, errore, leuitate, temeritate, disunctius.

Hactenus Varro tripartitam veteris Academia philosophiam, moralem, physicam, dialecticam breuiter exposuit: correctionem etiam eius disciplina duplicem docuit. Primam ab Aristotele, Theophrasto, Stratone, Peripateticis institutam: secundam à Zenone Stoicorum principe, per omnes philosophiae gradus repetitam, & copiosius amplificatam.

¹ Quae quum dixisset: Breuiter sanè, minimèque obscure exposita est, inquam, à te Varro, & veteris Academiae ratio, & Stoicorum: verum esse autem arbitror, vt Antiocho nostro familiari placebat, correctionem veteris Academiae potius, quàm aliquam nouam disciplinam putandam. Tunc Varro, Tuae sunt nunc partes, inquit, qui ab antiquorum ratione nunc desiciscis, & ea, quae ab Arcefila nouata sunt, probas, docere, quod, & qua de causa disidium factum sit: vt videamus satisfine ista sit iusta defectio. Tum ego, ² Cum Zenone, inquam, vt accepimus, Arcefilas sibi omne certamen instituit, non pertinacia, aut studio vincèdi (vt mihi quidem videtur) sed earum rerum obscuritate, ³ quae ad confessionem ignorationis adduxerant Socratem, & veluti amantes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedocle, omnes penè veteres: qui nihil cognosci, nihil percipi, nihil sciri posse dixerunt, ⁴ angustos sensus, imbecillos animos, breuia curricula vitae, & (vt Democritus) in profundo veritatem esse demersam, opinionibus & institutis omnia teneri, nihil veritati relinquere: dein-

ceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt. Itaque Arcefilas negabat esse quicquam quod sciri posset, ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset. Sic omnia latere censebat in occulto, neque esse quicquam, quod cerni, aut intelligi possit. ⁵ Quibus de causis nihil oportere, neque profiteri, neque affirmare quenquã, neque assertionem approbare, cohiberẽque semper, & ab omni lapsu continere temeritatem: qua tum esset insignis, quum aut falsa, aut incognita res approbaretur: neque hoc quicquam esse turpius, quàm cognitioni & perceptioni, assertionem, approbationemque præcurrere. ⁶ Huic rationi quod erat consentaneum faciebat, ut contra omnium sententias dies iam plerosque deduceret, ut quum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum inuenirentur, facilius ab utraque parte assertio sustineretur. ⁷ Hanc Academiam novam appellabãt, qua mihi vetus videtur: siquidem Platonẽ ex illa veteri numeramus, cuius in libris nihil affirmatur, & in utranque partem multa differuntur, de omnibus queritur, nihil certi dicitur. Sed tamen illa, quam exposui, vetus, hæc nova nominetur: qua usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcefila fuit, in eadem Arcefila ratione permansit. Carneades autem nullius philosophia partis ignarus, & ut cognoui ex iis, qui illum audierant, maximẽque ex Epicureo Zenone: qui quum ab eo plurimum dissentiret, vnum tamẽ præter ceteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate.

1 Parro partes Antiochianas habuit, & quæ erant ab Antiocho de Ve-
 tere Academia collecta, docuit: deinceps Ciceroni Philonũ partes dat: Scri-
 pserat enim Philo (ut antè dixi) duos libros pro nouis Academicis: quibus
 docebat quomodo, & qua de causa, ab antiquis descinerint: ex quibus libris
 Cicero capita huius disputationis descripsisse potuit, quæ statim ab initio
 abruptur post primam Academiæ noue informationem: in Lucullo au-
 tem, adhuc integra Ciceronis oratio superest, in qua nouam Academiam
 singulari patrocinio tuetur, & ad ea, quæ contra illam à Lucullo dicta e-
 rant, ipse respondet: Vnde huius libri (sicut reliquorum trium) iacturam
 sarcire aliqua ex parte possumus. 2 Arcesilas Pritanæus ex AÆolide, cum
 ingenij acumine, tum admirabili quodam lepore dicendi floruit, primusque
 (authore Laertio) Academiã nouam induxit, vel potius antiquam So-
 cratis consuetudinem nihil temerè affirmandi, aut decernèdi reuocauit, &
 cum Zenone non obrectandi causa pugnauisse, sed verum inuenire voluis-
 se sic intelligitur. Nemo, inquam, superiorum non modo expresserat, sed ne
 dixerat quidẽ posse hominẽ nihil opinari: nec solum posse, sed ita necesse esse
 sapienti: visa est Arcesila cum vera sententia tum honesta, & digna sa-
 piente. Quasiuit de Zenone fortasse quid futurum esset, si nec percipere posset
 quoniam sapiens, nec opinari sapientis esset. Ille, credo, nihil opinaturum,
 quoniam esset, quod percipi posset: quid ergo id esset? visum credo. Quale vi-
 sum? tum illũ ita definiuisse, ex eo, quod esset, sicut esset impressum, & si-
 gnatum, & effectum. Post requisitum, etiam ne si eiusmodi esset visum ve-
 rum, quale falsum? Hic Zenonem vidisse acutè, nullum esse visum, quod
 percipi posset, si id tale esset ab eo quod est, ut eiusmodi ab eo quod non est,
 posset esse. Rectè consensus Arcesilas ad definitionem additum, neque enim
 falsum percipi posse, neque verum, si esset tale quale, vel falsum. Incubuit
 autem in has disputationes, ut doceret nullum tale esse visum à vero, ut nõ
 eiusmodi etiam à falso possit. Hac autem est vna contentio, quæ adhuc per-
 manserit. Arcesilas igitur Zenoni, & alij philosophis, qui aliquid sciri
 posse dicebant, sese opposuit, non pertinacia: nam pertinaciter in philoso-
 phia disputare ineptum, aut studio dicendi (debet enim philosophum veri-
 tatis magis cupidum esse, quàm gloriæ) sed obscuritate earum rerum, quæ ad
 confessionem ignorantis adduxerant veteres, in quorum auctoritate de-
 bitur. 3 Ex Socratis enim sermonibus, qui à Platone perscripti sunt, dubi-
 tari non potest, quin ei visum sit, nihil percipi. Empedocles autem, ait Cice-
 ro, cum aliquo loco hæret, exclamat, ut furere videatur, Absrta esse om-
 nia, nihil nos sentire, nihil nos cernere, nihil nos quale sit, posse reperire. De-
 mocritus naturam accusabat, quæ in profundo veritatem abstruserit. neque

Cicero in
 Lucullo.

In Lucullo.

tamen à studio inquirendi deterritus est, sed cupiditate scientiæ terras vltimas peragrauit, & seipsum excacauit, quod aciem animi impediri oculorū aspectu arbitrabatur: similiter Anaxagoras, Empedocles, omnes penè veteres ignorantie sua conscy nihil percipi posse profitebantur: 4 triaque maxima impedimenta percipiendæ scientiæ iudicabāt, angustos sensus, qui exiguis foraminibus ad animū permeant: imbecillos animos, quorum vis & acies in corpore retunditur: breuitatem vitæ: nam si natura diuturniorem vitam hominibus largiretur, futurum aliquando esset, vt ad sapientiam peruenirent. His de causis quicquā sciri: id est, certa & indubitata, & nunquā Veritate fallente comprehendi negabant: quod quidem in antiqua philosophia verisimè dictum fuit, in qua cōtentionum varietas, & altercationū multitudo declarat philosophorum libris non scientiæ cuiusquā doctrinam tradi, sed opinionum dūtaxat artes varias & multiplices describi: prudentēque Arcesilam, cū philosophiam commentitiarum opinionum referentem videret, nec in ea quicquam certa Veritate patefactum, seipsum ab arroganti, & stulta scientiæ affirmatione cohibuisse, idque etiam vnum sibi ipsi detraxisse, quod Socrates sibi reliquisset. exceperat enim Socrates vnum tantum se scire, se nihil scire, nihil amplius.

5 Arcesilas autem non is fuit qui aut scientiam contemneret, aut assensum omnem de medio tolleret, sed qui nulli rei temerè assentiri, nihilque se scire profiteri, maximam vim sapientiū esse indicaret: ita esse finitima falsa Veris, vt in precipitem locum non debeat se sapiens committere, ne precipitet, si temerè processerit. Inter hunc autem & alios philosophos qui certas scientiæ scholas instituerant, hoc maxime interfuit, quod hi non dubitabant, quin verissima & certissima essent, quæ ipsi docerent ac profiterentur: Arcesilas cū nihil in philosophia, atque omnino in vita humana certum videret, quæ magis probabilia in quaere viderentur exquirenda esse, & sequenda commonebat: quæ quanuis certa Veritate non perciperentur, tamen quia nosam aliquā haberent illustrem, his sapientiū vita regeretur. 6 Huic instituto quod erat consentaneum, faciebat, vt Veri reperiendi causa contra omnes philosophos, & pro omnibus disputaret. Instituit enim vt hi qui se audire vellent, non de se quærerent, sed ipsi dicerent, quid sentirent: quod cū dixissent, ille contrà: sed qui audiebant, defendebant quoad poterant Cicero lib. 2. de finibus. suam sententiam: apud ceteros autem philosophos, qui quæsiuit aliquid, tacet. Quod philosophandi differendique genus modestissimum, & sapientie dignissimū est, vt ab inquisitione & iudicio veritatis temeritas absit. quid enim temeritate turpius? aut quid tam temerarium, tamque indignum grauitate sapientiū, quam aut falsum sentire, aut quod nō satis exploratè perco-

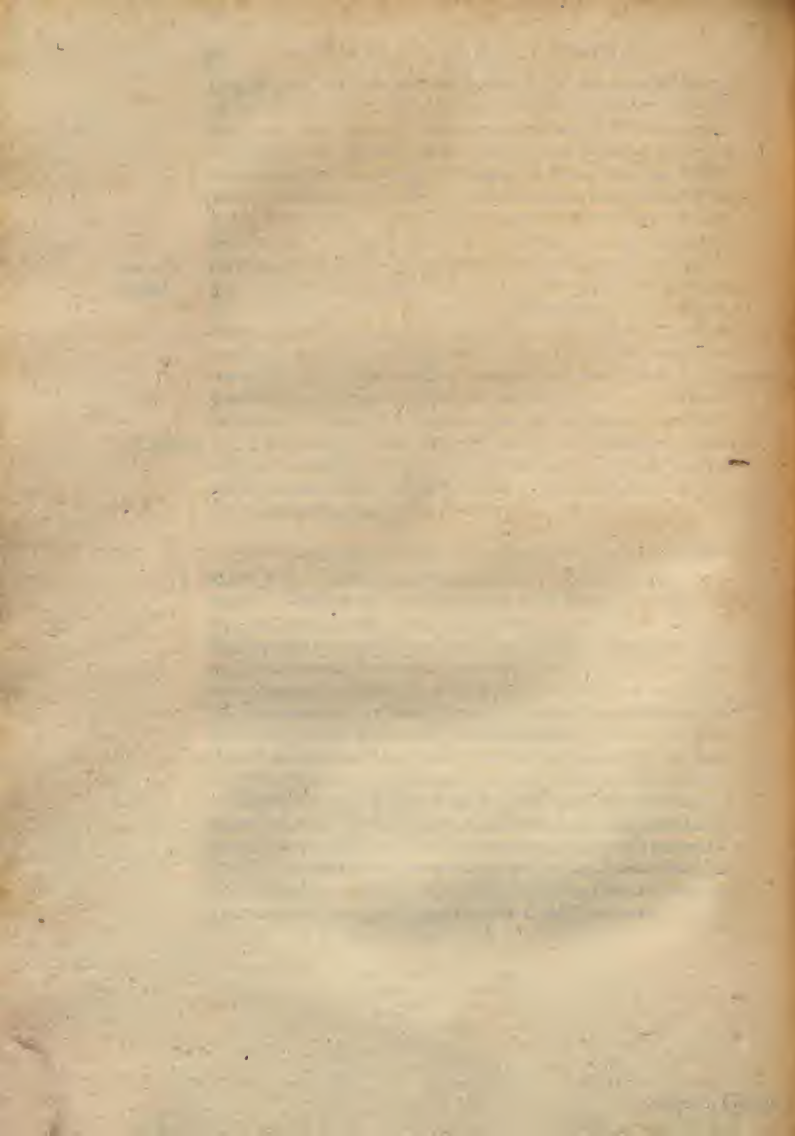
Cicero in
Lucullo.

ptum sit, sine ulla dubitatione defendere? 7 Hactenus ex adiunctis & effectis philosophorum Academicæ nouæ circumscriptio quadam facta est. de nomine ipso quæstio oritur, vetusne, an noua sit appellanda. Hæc enim ratio philosophandi à Platone principe Academicorum profecta est, qui in suis libris sub persona Socratis nihil affirmat, & in utranque partem multa disserit, de omnibus penè rebus dubitat, nihil certi dicit, quod probabile est sequitur: sed tamen docendi gratia, illam Platoniam veterem, hanc verò Arcefileam, quæ ad Carneadē usque producta est, nouam licet appellemus: Carneades quartus fuit ab Arcefila, audiuit enim Egesinum, qui Euandrum audierat, Lacydis discipulum, cum Arcefila Lacydes fuisset, atque in eadem ratione differendi permansit: seq̃ ex animis nostris assensiones extraxisse gloriatus est. Verùm Stoicorum & Chrysippi libris perlectis, minus vehementer eis reluctari cœpit, & in assensionis retentione, quam vocant ἐπιχώρησις, minus constitit sibi, quam ipse Arcefila, ut ex Laertio & Lucullo perspicitur potest: quantum autem ingenio & eloquentia valuerit, testis fuit Zeno eius auditor, sed tamen Epicureus & Voluptatis patronus, cuius sententiam Cicero in Tusculanis exposuit: Testis Antonius apud Ciceronem cum ait, Carneadē vs̃ illa incredibili dicendi & varietas perquam esset optatâ nobis, qui nullam unquam in illis suis disputationibus rem defendit, quam non probaret: nullam oppugnavit, quam non euerterit.

HIC abrumpitur, Cardinalis amplissime, Academicæ quæstionis explicatio, & de quatuor Academicis libris hoc duntaxat fragmentum restat: totius autem operis pars multò maxima communibus incommodis temporum nobis erepta est. nihil enim est in rebus humanis tam firmum, quod non violare soleat longæ & diurnæ vetustatis iniuria: sed cum viderem quantum damnum artes ingenuæ, & in primis philosophia horum librorum interitu accepisset, idem argumentum ex variis Ciceronis locis collectum philosophiæ studiosis superiore libello explicandum esse duxi, ut amatores Academicæ, id est, veræ sapientiæ sententiam Ciceronis de optimo philosophandi genere ex eiusdē authoris testimoniis confirmatam facilius perspicere: quibus tamen legendis non tam philosophorum veterum scholas, ut opinor, admirabere, quam singularis tuæ sapientiæ, quæ maximis in rebus summa cernitur, exempla tecum recognoscere, præsertim cum recordaberis te in ea principis aula summam cum autoritate versari, in qua Socraticâ & Academicam prudentiam non tam præceptis, quam consiliis & factis exerces.

24-4. 18. 18 76

Audomari Talæi in Lucullum Ciceronis Commentarii,

A D

CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem Guiffianum;

☞ Cum indice eorum quæ in his continentur. ☞

CVM PRIVILEGIO.

PARISIIS.

☞ Ex typographia Matthæi Dauïdis, via amygdalina, quæ est
è regione collegii Rhemenfis, ad Veritatis insigne.

1550.

THE ANTHONY TABLE
in the
COURT OF COMMONS

Printed by W. Clowes and Sons, London.

1844

1844

Printed by W. Clowes and Sons, London.

1844

3

AVDOMARI TALEI IN LVCVL-
LVM CICERONIS COMMENTARII,

A D

CAROLVM LOTHARINGVM cardinalem guifianum.

SUPERIORIBVS proximis annis tibi cōmentarios nostros de Academica quæstione dedicaui, vbi & Academicorum philosophorum originẽ, & progressionem, & totam distinctionem persecutus sum: & quod de quatuor Academicis Ciceronis ad Varronem supererat, exposui: postea de duobus primis eiusdem argumenti libris Lucullum, qui solus restat, eodem genere cōmentationis explicauit: nec vt Grāmaticus interpretentias & historias tantum declarauit, sed multo magis, vt dialecticus iudex, qualis esset tota disputatio, perpendi & æstimauit, genera argumētorum notauit, syllogismorum & conclusionum modos distinxit, methodi totius ordinem demonstraui, & ad earum virtutum imitationẽ, dum hæ res à nobis prælegerentur, discipulos meos inter studiose institui, dialecticam denique totam & inuentionem & dispositionem ex his artibus, quas Petrus Ramus suo maximo labore, sed tua maiore liberalitate in lucem & vsum protulit, omni studio diligentiaq; exercui, nõ solum vt consilium Ciceronis & iudicium & methodum legētib; aperirẽ, sed vt his explicationum mearum exemplis, fratris mei, vel potius omnium artium & literarum causam adiuuarem, & pertinacibus Aristoteleis ostenderem dialecticam præstantiorẽ esse, quàm ex Aristotelis libris cognosceret, & longè præstatiore & admirabiliore vsu, quàm in scholasticis clamoribus & sophismatis tractarent. Facilius enim

In caput alta suum labentur ab equore retro

Flumina, conuersis solq; recurret equis,

quàm Aristotelici organi in prædicabilibus, prædicamentis, interpretationibus, Analyticis, Topicis, Elẽchis cõfusi talem formam & speciem, qualis in dialecticis Petri Rami institutionib; traditur, intueri, & talem tamque perspicuam lucem ex illis suis tenebris ad interpretãdos & imitãdos authores adferre queant. Summa verò disputationis vniuersæ duas in orationes diuisa est. Nam cum Academici (sicut superiore cōmentario planius dictum est) affirmarent nihil sciri & percipi posse: neque ideo quicquam probandum, aut vlli rei assentiẽdum esse, in priore Lucullus eleuata Academicorum auctoritate, qui se magnis & antiquis philosophis similes esse profitebãtur, contra nouam Academiã primùm disputat esse aliquam *καταληψι*, id est, perceptionẽ & cognitionem

a. ii.

rerum, & aliquam συγκατάθεσιμ, id est approbationem: deinde contrarias nonorum Academicorum rationes refellit. Esse igitur aliquam κατάληψιν probat notionibus sensus & animi, quod sensus innumerabiles res percipiat, & animo comprehensa philosophia ut moralis, dialectica, physica, satis magno argumento sit aliquid sciri & percipi posse: συγκατάθεσιμ vero, id est approbationem & assensionem breuiter disputat iisdem repetitis argumentis. Cum autem Academicorum sententia hoc syllogismo potissimum concluderetur:

Visa, inter qua nihil interest, percipi non possunt:

Omne visum est eiusmodi:

Nullum igitur visum percipi potest.

Eiusque syllogismi assumptio probaretur visis ebriorum, somniantium, furiosorum, & similitudinibus geminorum & sigillorum, contra hæc omnia Lucullus primùm generaliter docet quod Academicidefiniãt visa, quod partiantur, quod syllogismo concludant, quod quædam sit in rebus perspicuitas, eos ideo aliquid percipere: deinde speciatim singulis eorum argumētis responderet: atque ita prima pars eius libri Luculli oratione cõcluditur. Altera pars in Ciceronis Academiã nouam defendētis oratione sequitur: atque imprimis multis authoribus antiquis, Democrito, Anaxagora, Empedocle, Socrate, Platone Academicorum nouorum ἀντιπαραλήψια, quasi diceret incõprehensibilitas, defenditur: deinde sensus & animi variis exemplis approbatur, quod multis in rebus fallantur oculi, ut nauigiorum motu: quod geminorum & signorum similitudines nos perturbet: quod ebrii, somniantes & furiosi decipiãtur: quod à Stoicis dialectica sophismata inexplicabilia tradantur: quod à Lucullo multa falsa pro veris dicta sint. Tum demum in omnibus philosophiã partibus, physica, morali, dialectica, ex controuersis philosophorum opinionibus nihil certi & comprehensi esse demonstrat. Atque hoc pacto Ciceronis oratio contra Luculli orationem argumentatur, & tota contentio Academicæ quæstionis absoluitur: quam tibi nõ idcirco solum, quia prima pars argumenti huius esset antè dedicata, nuncupauit: sed multo magis quod te vnum ex omnibus mortalibus qui nunc sunt, verè philosophiã patrem possim confirmare. Quid enim, ut cuncta tuã virtutis huius argumēta prætermittam, Rhemenses musæ tua sempiterna gloria fundatæ aliud prædicant? Quod ut in perpetuum florentes & beatæ faciãt, pro maximis tuis & singularibus in omne genus hominum meritis, Deum Optimum obtestor & obsecro. Vale. Datum, Lutetiã, Nonis April. E gymnasio Puelleorum. 1550

M. T. Ciceronis Academicarū

QVÆSTIONVM EDITIONIS

prima liber Secundus, qui inscribitur Lucullus.

MAGNUM ingenium L. Luculli, magnūque optimarū artium studium, tum omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in foro maximè potuit, caruit omnino rebus urbanis. ³Ut enim admodum adolescens cum fratre pari pietate & industria prædito paternas inimicitias magna cū gloria est persecutus: in Asiā ⁴Quæstor profectus, ibi permultos annos admirabili quadam laude, prouinciæ præfuit: ⁵deinde absens factus Ædilis, continuo Prætor (licebat enim celerius legis præmio) post in Africam, inde ad Consulatum: quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent. ⁶Post ad Mithridaticum bellum missus à Senatu, non modo opinionem vicit omnium, qua de virtute eius erat, sed etiam gloriam superiorū. ⁷Idque eo fuit mirabilis, quod ab eo laus imperatoria non admodum expectabatur, qui adolescentiam in forensi opera, Quæstura diuturnum tempus, Muræna bellum in Ponto gerente, in

*Asia pace consumpserat: sed incredibilis quædam ingenij
 magnitudo non desideravit indocilem vsus disciplinam.
 8 Itaque cùm totum iter & nauigationem consumpsisset,
 partim in percontando à peritis, partim rebus gestis le-
 gendis, in Asiam factus imperator venit, 9 cùm esset Ro-
 ma profectus rei militaris rudis. 10 Habuit enim diuinã
 quandam memoriam rerum, verborum maiorem Hor-
 tensius. 11 Sed quo plus in negotijs gerendis res quàm ver-
 ba profunt, hoc erat memoria illa præstantior, quã fuisse
 in Themistocle, quem facile Gracia principem ponimus,
 singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti
 cuidam se artem ei memoria, qua tum primum profe-
 rebatur, traditurum, respondisse dicitur, obliuisci se mal-
 le, quàm discere. credo, quòd habebant in memoria quæ-
 cunque audierat, & viderat. Tali ingenio præditus
 Lucullus, adiunxerat etiam illam, quam Themistocles
 spreuerat, disciplinam. 12 Itaque vt literis consignamus,
 quæ monumentis mandare volumus: sic ille in animo res
 insculptas habebat. 13 Tantus ergo imperator in omni
 genere belli fuit, prælijs, oppugnationibus, naualibus pu-
 gnis, totiúsque belli instrumentis & apparatu, vt ille Rex
 post Alexandrum maximus, hunc à se maiorem du-
 cem cognitum, quàm quenquam eorum quos legisset, fa-
 teretur. 14 In eodem tanta prudentia fuit in constituen-
 dis temperandisque ciuitatibus, tanta æquitas, vt hodie
 stet Asia Luculli institutis seruandis, & quasi vestigijs
 persequendis. 15 Sed etsi magna cū vtilitate Reip. tamen
 diuinius quàm vellem, tãta vis virtutis, atque ingenij pere-*

grinata abfuit ab oculis, & fori, & curia. ¹⁶ Quinetiã cum victor à Mithridanico bello reuertiffet, inimicorum calumnia trienio tardius quàm debuerat, triumphauit. ¹⁷ Nos enim Cõfules penè introduximus in vrbem currum clariffimi viri: cuius mihi confilium & authoritas quid tum in maximis rebus profuiffet, dicerem, nifi de meipfo dicendum effer: quod hoc tempore non efl neceffe. Itaque priuabo potius illum debito testimonio, quàm id cum mea laude cõmunicem. ¹⁸ Sed quæ populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea ferè funt & ¹⁹ Gracis literis celebrata & Latinis. Nos autem illa exteriora cum multis, hæc interiora cum paucis ex ipfo fape cognouimus. ²⁰ Maiore enim fludio Lucullus, cum omni literarum generi, tum philofophiæ deditus fuit, quàm qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec verò ineunte atate folùm, fed & Quæflor aliquot annos, & in ipfo bello, in quo ita magna rei militaris effe occupatio folet, vt nõ multum imperatori fub ipsis ²¹ pellibus oriũ relinquatur. ²² Cum autem è philofophis ingenio, fcientiãque putaretur Antiochus Philonis auditor excellere, eum fecum & Quæflor habuit, & poft aliquot annos imperator: cumque effer ea memoria, quam antè dixi, ea fape audiendo facile cognouit, quæ vel femel audita meminiffe potuiffet: delectabatur autem mirificè lectione librorum, de quibus audiebat.

¶ Hoc exordium operi iam perfecto additũ efl, vt ait Cicero lib. 13. Epifl. ad Att. Torquatus Romæ efl: iuffi, vt tibi daret Catulũ & Lucullũ, vt opinor antea, his libris noua proemia funt addita, quibus vterque laudaretur. Huius præmii due funt partes, vna in laude Luculli, altera in defenfione huius libri aduerfus quorundam calumnias. Prima propositio efl, Lucullus ab vrbana & forenfi laude fe ad externam

& bellicam transtulit. Argumentum ab adiunctis personæ, quæ propositæ rei repugnant: Lucullus absens quæstor fuit, & AEdilis, & Prætor, & Consul bello Mithridatico præfuit: caruit igitur diu multumque rebus urbanis.

2 Liberalis doctrina continet Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam, Arithmeticam, Geometricam, Musicam, Astrologiam: quibus tantus honos olim habitus fuit in Græcia, ut eas soli liberi & ingenui perciperent, perpetuo interdicto, ne serui docerentur.

3 Fuit gloriosum Lucullo adolescenti Seruiliū Augurē reū peculatus agere, vlciscendi patris gratia, qui accusante Seruilio furti damnatus fuerat: ex qua tamen accusatione Seruilius excitato tumultu per vim euasit. Vide Plutarchum in Lucul.

4 Quæstor Lucullus viginti millia sestertium, quibus L. Sylla multauerat Asiam, collegit, id est, centies vices millena millia aëreorum: vbi continentiam suam Asiaticis omnibus mirificè probauit.

5 Priuilegio aliquo maturius quam leges annales paterentur, post ædilitatem Prætor factus est: quia inter hos magistratus biennium legibus interesse debuit, quibus Lucullus virtutis gratia solutus est.

6 Collatio est maiorum ad augendam gloriam Luculli, qui Mithridatem regno expulit Pontico, cuius conatus atque impetus in Asiam Sylla & Muræna tantum reitauerant.

7 Prolepsis hic latet à repugnantibus: Lucullus vsus rei militaris non habebat: mirum est igitur quo modo gloriam superiorum vicerit.

8 Remouet admirationem tantæ victoriæ: cuius duas causas ponit, ingenium & doctrinam Luculli, quæ per se, ac sine vsu ad res magnas obeundas plurimum potuerunt. Vfus autem disciplinam vocat indocilem, quod vsus militiæ, sicut reliquarum ferè artium, doceri vix possit, sed exemplis & experimentis multo pluribus quam præceptis comparetur.

9 Videtur hic historiæ Plutarchi repugnare: Lucullus enim (si Plutarcho credimus) adolescens præclara virtutis suæ documenta in bello Marsico præbuit: cui tantum L. Sylla tribuebat, ut quoties aliquid esset fortiter & strenuè gerendum, eius opera præcipuè vteretur: & in Mithridatico bello in AEgyptum missus à Sylla ad Ptolemæum regem comparandæ classis gratia strenuè legationem obiit: & ad Tenedum Mithridatis naues afflixit: & in Asia quæstor Mitylenæos, qui multam sibi impositâ detrectarent, expugnauit. Itaq; (si verè scribit Plutarchus) Lucullus nõ rudis rei militaris, sed lógo vsu doctus, & peritus Mithridatico bello præfuit.

10 Declarat ingenii magnitudinem à parte: quia memoria ingenii pars est, quæ laudatur in Lucullo comparatione Hortensii & Themistoclis. Hortensius memoria tanta fuit, ut quæ secum commentatus esset, ea sine scripto verbis eisdem redderet, quibus excogitauisset. Hoc adiumento ille tanto sic vtebatur, ut sua & commentata & scripta & nullo referente omnia a dærfariorum dicta meminisset, ut ait Cicero in Bruto: Themistoclis autem memoria tam singularis fuit, ut intra annum optimè loquutus sit Persicè, ut ait Fabius libro vndecimo. Lucullus autem utroque præstantior, quod Hortensius minus excellentem, Themistocles minus excultam doctrinam memoriam rerum habuit.

11 Redditio comparationis Luculli cum Themistocle ad augendam ingenii & doctrinæ laudem.

12 Similitudo memoriæ cum literis, quæ posteritatis causa repetæ sunt, quæ subsidio obliuioni esse possint.

13 Concludit imperatoriam laudem Luculli ex tribus virtutum generibus fortitudinis, prudentiæ, iustitiæ. Fortitudo autè ex rebus subiectis declaratur, circa quas

versari solet, & amplissimo testimonio Mithridatis, quod ad faciendam fidem valet, quia laudari ab hoste permagnum est.

14 Prudentia Luculli confirmatur à factis. Cùm enim Asia publicanorum fenore, & auaricia adeò premeretur, vt conditionem suam multo duriozem qualibet seruitute duceret, Lucullus eam nouis legibus de fenore latis in modum recreauit: vnde tantam sibi cõciliauit beneuolentiam Asianorù, vt in eius honorem Lucullea publicè celebrarentur.

15 Redit ad primam propositionem de vrbana absentia, & laude Luculli, quam confirmat à circumstantiis.

16 Luculli fortuna in bello Mithridatico subito mutata est, quia desertus est à suis militibus, & multorum calumniis obiectus. Itaque cùm Romam victor rediisset, negatus est ei triumphus calumnia C. Memmi, qui palàm disabat Lucullum cõtra auctoritatem & officium Imperatoris multa fecisse, Mithridaticumque bellum diutius prorogasse: nec ipse triumphasset, nisi principes Tribubus immixti suffragia populi Romani multis precibus expressissent. Vide Plutarchum.

17 Amplificatio Luculleæ laudis, quòd in reprimenda cõiuratione Catilinæ Ciceronem iuuerit, quæ per apophasin tractatur.

18 Trãitus ab imperatoria laude ad laudem ingenii & literarù, ne persona non satis φιλόλογος in hac Academica quaestione induci videatur.

19 Mithridaticum bellum à Lucullo gestum Archias poeta Græcis literis celebravit, vt ait Cicero: & Sallustius Latinis, vt ait Plutarchus.

20 Lucullus tantam operam Græcis & Latinis literis dedit, vt vtroque genere posset quàm aptissimè & quàm ornatissimè dicere: nec solùm adolescens in artibus ingenius versatus est, sed etiã reuocatus à bello Mithridatico ad philosophiam se contulit: & in-contemplatione rerum tanquam in iucundissimo diuersorio cõquieuit. Plutarch. in Lucullo.

21 Pelles per metonymiam dicuntur pro castris & tentoriis, quæ olim ex pellibus fiebant: ex efficientibus igitur significatur effectum.

22 Confirmatio doctrinæ ex efficientibus causis, quòd Lucullus multos annos Antiocho philosopho vsus sit, quòd excellentem memoriam habuerit, quòd librorum studiosissimus fuerit.

Ac vereor interdum, ne talium personarum, cùm amplificare velim, imminuam etiam gloriam. Sunt enim multi, qui omnino Græcas non ament literas: plures, qui philosophiam: reliqui, qui etiam si hæc non improbent, tamen earum rerum disputationem principibus ciuitatis non ita decoram putent. Ego autem, cùm Græcas literas M. Catonem in senectute didicisse acceperim: P. autem Africani historiae loquatur in legatione illa nobili, quam ante Censuram obiit, Panætium vnũ omnino comitem fuisse: nec literarum Græcarum, nec philosophiæ

iam vllum authorem requiro.³ Restat vt iis respondeam, qui sermonibus eiusmodi nolint personas tam graues illigari: quasi verò clarorum virorum aut tacitos cōgressus esse oporteat, aut ludicros sermones, aut rerum colloquia leuiorum. ⁴ Etenim, si quodam in libro verè est à nobis philosophia laudata, profectò eius tractatio optimo atque amplissimo quoque dignissima est: nec quicquam aliud videndum est nobis, quos populus Romanus hoc in gadu collocauit, nisi ne quid priuatis studiis de opera publica detrahamus. ⁶ Quòd si, cùm fungi munere debeamus, non modò operam nostram nunquam à populari cœtu remouemus, sed ne literã quidem vllam facimus nisi forensẽ: quis reprehendet nostrum otium, qui in eo non modò nosmetipsos hebescere, & languere nolumus: sed etiã vt plurimis profimus, enitimur? ⁹ Gloriam verò non modò non minui, sed etiam augeri arbitramur eorum, quorum ad populares illustrẽsque laudes, has etiã minus notas, minusque peruulgatas adiūgimus. ¹⁰ Sunt etiam qui negent in iis qui in nostris libris disputent, fuisse earum rerum, de quibus disputatur, scientiam: qui mihi videntur non solùm viuus, sed etiam mortuis inuidere. ¹¹ Restat vnum genus reprehensorum, quibus Academia ratio non probatur: quod grauius ferremus, si quisquam vllam disciplinã philosophia probaret, præter eam, quam ipse sequeretur. ¹² Nos autem, qui contra omnes dicere, qui scire sibi videntur, solemus, non possumus, quin aliÿ à nobis dissentiat, recusare. ¹³ Quamquam nostra quidem causa facilior est, qui verum in-

uenire sine vlla contentione volumus, idque summa cura studioque conquirimus. ¹⁴ Etsi enim omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus, eaque est, & in ipsis rebus obscuritas, & in iudiciis nostris infirmitas, vt nõ sine causa & doctissimi & antiquissimi inuenire se posse quod cuperent, diffisi sint: tamen nec illi defecerunt neque nos studiũ exquirendi defatigati relinqueamus: neque nostra disputationes quicquam aliud agunt, nisi vt in vtraque partem dicendo & audiendo, eliciat, & tanquam exprimant aliquid, quod aut verũ sit, aut ad id quãproxime accedat. ¹⁵ Neque inter nos & eos qui se scire arbitrãtur, quicquam interest, nisi quòd illi non dubitant, quin ea vera sint quæ defendũt: nos probabilia multa habemus, quæ sequi facile, affirmare vix possumus. ¹⁶ Hoc autem liberiores & solutiores sumus, quòd integra nobis est iudicãdi potestas, neque vt omnia quæ præscripta, & quasi imperata sint, defendamus, necessitate vlla cogimur. ¹⁷ Nam ceteri primũ antè tenentur adstricti, quàm quid esset optimum, iudicare potuerũt: deinde infirmissimo tempore ætatis aut obsecuti amico cuidam, aut vna alicuius quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis iudicant, & ad quancunque sunt disciplinam ¹⁸ quasi tempestate delati, ad eam, tanquã ad saxum, adherescunt. ¹⁹ Nam quod dicũt, omnino se credere ei quem iudicent fuisse sapientem: probarem, si id ipsum rudes & indocti iudicare potuissent. Statuere enim qui sit sapiens, vel maxime videtur esse sapientis. ²⁰ Sed vt potuerunt omnibus rebus

auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, iudicauerunt: aut re semel audita ad vnius se auctoritatem contulerunt. ²¹ Sed nescio quomodo plerique errare malūt, eamque sententiam quam adamauerunt, pugnacissimè defendere: quàm sine pertinacia, quid constantissimè dicatur, exquirere.

¶ 1 Hæc exordii secūda pars est, in qua Cicero occurrit vituperatoribus primū philosophiæ, deinde Academiæ, quibus & aliàs sæpe respondit, vt in Hortensio, lib. primo de Finibus, de Natura deorū, lib. 2. Officiorū. Primæ vituperationis tria sunt capita, vnum de contemptu Græcarum literarum, alterum de contemptu philosophiæ, tertium quod hæc studia principibus ciuitatis non conueniant.

¶ 2 Eleuat duo capita vituperationis de studiis Græcarū literarū, & philosophiæ, duobus exemplis, quæ species sunt nobilium principum: fuit decorū Catoni Græcas literas, & Africano philosophiam discere: hæc igitur studia principibus contemnenda non sunt. Cato senex sic auidè arripuit Græcas literas, quasi diuturnā sitim expleri cupiens, vt ea ipsa ei nota essent, quibus exemplis vteretur: & breues commentarios ex Thucidide, plures ex Demosthene confecit, quorum ei vsus esset in causis Forensibus: & scripta sua Græcis sententiis & historiis exornauit.

¶ 3 Respondet ad tertiam calumniam, quæ negat esse tantæ nobilitatis & dignitatis philosophiam tractare. Prima refutatio à repugnantibus: non deceat homines consulares aut obmutescere, aut de rebus leuioribus inter se colloqui: res igitur serias & graues disputare debent.

¶ 4 Secunda refutatio ab adiunctis. Philosophia est optima: igitur optimo quoque homine dignissima. Hæc autem à Cicerone in eo libro qui inscriptus erat Hortensius, defensa & collaudata fuerat, cum esset accusata & vituperata ab Hortensio.

¶ 5 Tertia à paribus. Cum in Republica sumus, nihil nisi publicum agimus: liceat igitur nobis in priuato otio etiam aliquid vtile & honestum meditari. Syllogismus est connexus primus, cuius assumptio hoc loco priua est.

¶ 6 Propositio syllogismi connexa.

¶ 7 Litera nulla, id est nihil omnino scriptū, metaphora est hyperbolica extenuandi gratia, vt lib. 1. de Orat. De frangēdis cupiditatibus litera in eorum libris nulla inuenitur. & in Bruto, Ante Periclem, cuius scripta quædam feruntur: & Thucididem, qui non nascētibz Athenis, sed adultis fuerunt, nulla litera est, quæ quidem ornamentum habeat.

¶ 8 Metaphora est ab acie ferri, nā vt hæc rubigine, sic ingeniū hominibus desidia & inertia retunditur. Cum igitur is esset Reip. status, vt vnius Cæsaris dominatu omnia tenerentur, nec vlla esset forensibus & senatoriis causis relicta libertas, Cicero ne eius languesceret industria, in studiis philosophiæ se diligenter exercuit.

¶ 9 Quarta refutatio continet cōtradictionē primæ & generalis obiectionis, quod hæc studia clarorum virorum gloriam non imminuant, sed potius augeāt. Qui locus declaratur ab efficiente causa. Accessio siquidem laudis maiorem & ampliozem laudem facit.

¶ 10 Hæc vni Philosophiæ reprehensoribus respondit: deinceps coarguit vituperatores Academiæ: quorū alii reprehendunt personas in dialogo Ciceronis, alii ro-

Cicero in Cato-
ne Maiore.

Plutarchus in
Catone.

Cic. libro primo
de Finibus.

Litera nulla.

tam Academicam rationem atque sententiam. Prima illa reprehensio, quæ fuit Titi Pomponii Attici, leuiter eluditur ab adiunctis: & ea quidem ratio postea Ciceronem mouit, ut personas in his dialogis mutaret, totamque Academicam quaestionem à Catullo & Lucullo transferret ad M. Terentium Varronem, quod illi homines nobiles quidem, sed non satis philologi indecorè de philologia loquerentur. Lege Ciceronem lib. 13. Epist. ad Atticum.

11 Altera reprehensio est Academicæ sectæ & rationis, quam Cicero contra vituperatores variè defendit. Primus defensionis locus est à repugnâtibus: vituperatores Academicæ reliquas sectas præter suam non probant, quid mirum si Academiâ reprehendant?

12 Secundus locus à comparatione parium: alios refellere solemus: patiamur igitur nos quoque ab aliis refelli.

13 Tertius locus à definitione Academicæ nouæ ex adiunctis. Hæc enim philosophia est, quæ nihil se scire fateatur, licet sciëntiæ & veritatis inueniendæ cupidissima & studiosissima sit. Causæ duæ sunt ignorantis, obscuritas rerû, & infirmitas humani iudicii: studium inueniendi veri declaratur exemplis veterum Democriti, Anaxagoræ, Empedoclis, Socratis: qui licet nihil sciri & percipi posse dixerint, tamen omne suum studium in inquisitione scientiæ & cognitionis posuerunt: & Ciceronis, qui veterem & antiquum illum disputandi & inquirendi morem sublata temeritate affirmandi (qualis in aliis philosophorum scholis esse solebat) diligenter & accuratè retinuit.

14 Illustratio proximæ definitionis à fine, ut verum aut verisimile contrariis disputationibus facilius inueniatur.

15 Quartus locus est à dissimilibus. Duplex autem dissimilitudo est inter Academicos & reliquos philosophos. Prima ex rebus subiectis circa quas versantur: nam ceteri philosophi dicunt omnia vel certa vel incerta esse: Academicus nil certi vel incerti statuunt, sed quicquid est, quod in philosophia atque omnino in humana vita tractatur, id aut probabile, aut improbabile duntaxat esse contendunt.

16 Altera dissimilitudo ab adiunctis personarum. Academici sunt in philosophia, iudicandi potestate liberi: reliqui verò philosophi serui, & certis magistrorum sententiis & opinionibus addicti. Protasis dissimilitudinis prima est.

17 Altera pars dissimilitudinis, in qua causæ seruitutis explicantur: Infirmitas ætatis, amor personæ, autoritas orationis.

18 Similitudo & allegoria ducitur à nautis, qui tempestate iactati, sic in scopulos incurrunt, ut naue fracta, vel in rupes intrusa hinc retrahi & abire non possint. Sic Virgilius de Aiace,

Ilum expirantem transfixo pectore flammæ

Turbine corripuit, scopuloque infixit acuto.

19 Occupat defensionem eorum, qui certis disciplinis addicti sunt, quam refellit à repugnantibus. Syllogismus simplex secundi generis.

Qui iudicat quid sit sapiens, in sapiens est:

Philosophi isti non sunt sapientes:

Non possunt igitur iudicare, quid sit sapiens.

Assumptio syllogismi præcedit, quæ declaratur à contrariis.

20 Propositio syllogismi hæc intelligenda est.

21 Complexio syllogismi, quæ illustratur à minori ad maius.

*Quibus de rebus & aliis sæpe nobis multa quaesita
& disputata sunt, & quondam in Hortensu villa, quæ*

est ad² Baulos, cum eo Catulus & Lucullus, nōsque ipsi postridie venissemus, quā apud Catulum fuissemus. Quo quidem etiam maturius venimus, quod erat constitutum, si ventus esset, Lucullo in Neapolitanū, mihi in Pompeianum navigare. Cū igitur pauca in³ Xysto locuti essemus, tum eodem in spatio consedimus. Hic Catulus, Etsi heri, inquit, id quod querebatur, penē explicatum est, ut tota ferē quæstio tractata videatur, tamen expecto ea quæ te pollicitus es Luculle ab Antiocho audita dicturum. Equidem, inquit Hortensius, feci plus quā vellem: totam enim rem Lucullo⁴ integrā seruari oportuit: & tamen fortasse seruata est: à me enim,⁵ quæ in promptu erant, dicta sunt: à Lucullo autem reconditiora desidero.

NO 1 Superiore exordio Luculli laus amplificata est, cuius primæ partes erūt in hoc dialogo: & institutum non solum philosophiæ, sed etiam nouæ Academiæ aduersus obrectantium calumnias defensum est. Sequitur alterum exordium, in quo describitur occasio proximi dialogi, qui fingitur habitus in villa Hortensij, vbi Catulus & Hortensius, qui priore libro inter se collocti fuerant, ille pro noua, hic pro vetere Academia, nunc inuitant Lucullum ad disserendum: ut quæ ab Antiocho philosopho audierit, sicut ipse erat pollicitus, exponat. Hic igitur aditus est ad dialogisum, & proximum sermonem ex occasione loci & personarum.

Bauli, vicus.

2 Bauli, vicus in Campania inter Baias & Mysenum, vbi quondam Hercules boves stabulati varios boatus ediderunt, vnde nomen vico datum est.

Xystus.

3 Xystus, porticus ampla latitudine, in qua athletæ per hyberna tempora exercentur. Vitruuius libro 6.

Res integra.

4 Res integra, est intacta, & quasi illibata, de qua nihil adhuc est disputatum, aut iudicatum: cui opponitur res peracta. Integra igitur disputatio Lucullo traditur, quasi nihil aut certè parum Hortensius pro Academia vetere dixerit hesternâ disputatione, cū esset collatus cum Catulo.

Res in promptu

5 In promptu res esse dicitur facilis, perspicua, & peruulgata, & quæ quasi sua sponte se nobis offert ad dicendum, ut Academico primo. Itaque non hæsitans respondebo, sed ea dicam, quæ mihi sunt in promptu. Huic opponitur res abstrusa & abscondita, quæ alta & profunda cogitatione mentis indiget, nec primo nobis quasi aspectu occurrit.

1 Tum ille, Non sanè, inquit, Hortensi conturbat me expectatio tua: etsi nihil est iis qui placere volunt, tam

aduersariū: sed quia nō laboro q̄ valde ea quæ dico, probaturus sim, eo minus cōturbor. dicam enim nec mea, nec ea, in quibus si non fueritis, non vinci me malim, quàm vincere.² sed me hercule, vt quidem nūc se causa habet, et si hesternō sermone labefactata est, mihi tamen videtur esse verissīma.³ Agam igitur sicut Antiochus agebat: nota enim mihi res est: nam & vacuo animo illū au diebā, & magno studio, eadem de re etiam sapius: vt etiam maiorem expectationē mei faciam, q̄ modò fecit Hortēsius.⁴ Cū ita esset exorsus, ad audiendū animos ereximus. At ille, Cū⁵ Alexandria Quastor, inquit, essem, fuit Antiochus mecum; & erat iam antea Alexandria familiaris Antiochi Heraclitus Tyrius, qui & Clitomachum multos annos, & Philonem audierat, homo sanè in ista philosophia, qua nunc propè dimissa reuocatur, probatus, & nobilis,⁶ cum quo & Antiochum saepe disputantem audiebam, sed vtrunque leniter: & quidem isti libri duo Philonis, de quibus heri dictum à Catulo est, tum erant allati Alexandriam, tumque primū in Antiochi manus venerant,⁷ & homo natura lenissimus (nihil enim poterat fieri illo mitius) stomachari tamen capit. mirabar: neque enim vnquam antea videram. At ille Heracliti memoriā implorans, querere ex eo, viderentūrne illa Philonis, aut ea num vel è Philone, vel ex vllō Academico audiuisset aliquando? Negabat. Philonis tamen scriptum agnoscebat: nec id quidem dubitari poterat. nam aderāt mei familiares, & docti homines, P. & C. Selij,

& Terrilius Rogus, qui se illa audisse Romæ de Philone, & ab eo ipso duos illos libros diceret descripsisse. Tum & illa dixit Antiochus, quæ heri Catulus comme morauit à patre suo dicta Philoni, & alia plura: nec se tenuit, quin contra suum doctorem librum etiam ederet, qui Sofus inscribitur. ³ Tum igitur & cùm Heraclitum studiose audirem contra Antiochum differentem, & item Antiochum contra Academicos, dedi Antiocho operam diligentius, ut causam ex eo totam cognoscerem. Itaque complures dies, adhibito Heraclito, doctisque compluribus, & in his Antiochi fratre Aristò, & præterea Aristone & Dione, quibus ille secundum fratrem plurimum tribuebat: multum temporis in ista vna disputatione consumpsimus.

¶ ¹ Lucullus incipit Academiam veterem defendere, cuius oratio quatuor constat partibus, exordio, narratione, confirmatione, & refutatione. In exordio remouet suspicionem timoris, qualis in magnis & grauibus disputationibus contingere solet. Argumentum fiducia est ab adiunctis, quod dicturus sit non sua, sed aliena, & ab Antiocho accepta. Est autem benignum, ut ait Plinius, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris: sic Cicero in libro de reipub. Platonis se comitem proficitur: & in consolatione filie Crantorem, inquit, sequor: item Panxtium in officii, & in dialecticis & rhetoricis Aristotelem sequitur, ut ipse testis est.

² Primus locus attentionis ab adiuncto propositæ causæ, quod sit verissimum.

³ Secundus locus, vbi Lucullus duas causas reddit, cur hanc Academicam disputationem & congruentiam planè teneat.

⁴ Hic finis est exordij, & transitus ad narrationem, in qua locus, tempus, & circumstantiæ reliquæ notantur, quibus Lucullus Academicam questionem percipere potuit à summis & nobilissimis philosophis, quorum disputationibus Alexandria ipse sæpius interfuit. Prima pars narrationis est de contentione audita inter Antiochum & Heraclitum, quorum alter veterem, alter nouam Academiam defendebat.

Alexandria.

⁵ Alexandria, vrbs Ægypti ab Alexandro magno condita iuxta Canopicum Nilii ostium, quondam gymnasijs & literis floruit: vbi Lucullus Quæstor cum philosophis aliquandiu versatus est, cùm à L. Sylla ad Ptolemæum regem comparandæ clasfis & conciliandæ amicitiæ gratia missus esset.

⁶ Altera pars narrationis de contentione inter Philonem & Antiochum comprehensa libris vtrinque scriptis: atque hic Lucullus declarat quantam molestiam libri Philonis pro Academia noua compositi Antiocho attulerint.

⁷ Ex affectu vult probare quàm absurda visâ sit Antiocho librorum Philonis sententia.

Iterat primam partem narrationis de audita & percepta disputatione in-
 cer Heraclitum & Antiochum, ne ad ignotam causam & quaestionem trañandam
 accedere videatur.

¹ Sed ea pars qua contra Philonem erat, praetermit-
 tenda est. minus enim acer est aduersarius is, qui ista
 qua sunt heri defensa, negat Academicos omnino dice-
 re. etsi enim mentitur, tamen est aduersarius lenior.
 Ad Arcesilam Carneadémque veniamus. Qua cum
 dixisset, sic rursus exorsus est. Primùm mihi videmini
 (me autem nomine appellabat) cum veteres physicos no-
 minatis, facere idem quod seditiosi ciues solent, cum ali-
 quos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant
 fuisse populares, vt eorum ipsi similes esse videatur. Re-
 petunt iam P. Valerium, qui exactis Regibus primo an-
 no Consul fuit: commemorant reliquos, qui leges po-
 pulares de prouocationibus tulerunt, cum Consules es-
 sent: tum ad hos notiores, C. Flaminium, qui legem A-
 grariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum
 Tribunus pl. tulerit inuito Senatu, & postea bis Con-
 sul factus sit: L. Cassium, Qu. Pompeium. illi quidem
 etiam P. Africanum referre in eundem numerum solent.
 Duos verò sapiētissimos & clarissimos fratres, P. Cras-
 sum & P. Scauolam, aiunt Ti. Graccho legum autho-
 res fuisse, alterum quidem, vt videmus, palàm: alterũ,
 vt suspicamur, obscurius. Addunt etiam C. Marium:
 & de hoc quidem nihil mentiuntur. Horum nominibus
 tot virorum atque tantorum expositis, eorum se institu-
 tum sequi dicunt. ² Similiter vos cum perturbare, vt
 illi Rempubl. sic vos philosophiam bene iam cõstitutam
 b.i.

velitis, Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, Parmenidem, Zenonem, Platonem etiam & Socratem profertis. ³ Sed neque Saturninus (vt nostrum inimicum potissimum nominem) simile quicquam habuit veterum illorum, ⁴ nec Arcesila calumnia conferenda est cū Democriti verecundia. ⁵ & tamen isti physici rarò admodum, cū herent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati: Empedocles quidem, vt interdum mihi furere videatur, abstrusa esse omnia, nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit, posse reperire. ⁶ Maiorem autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quadam affirmare, plusque profiteri se scire, quàm sciant. ⁷ Quòd si illi tum in nouis rebus quasi modò nascentes hasitauerunt, nihilne tot seculis, summis ingeniis, maximis studiis explicatum putamus? nonne, cū iam philosophorum disciplina grauisima consti-
tissent, ⁸ tum exortus est vt in optima Republica Ti. Gracchus qui otium perturbaret, sic Arcesilas, qui cōstitutam philosophiam euerteret, & in eorum auctoritate delitesceret, qui negassent quicquam sciri aut percipi posse? ⁹ Quorum è numero tollendus est & Plato & Socrates: alter, quia reliquit perfectissimam disciplinā Peripatericos & Academicos nominibus differentes, re congruentes, à quibus Stoici ipsi verbis magis quàm sententiis dissenserunt. Socrates autem de seipso detrahens in disputatione plus tribuebat iis quos volebat refellere. ita cū aliud diceret atq; sentiret, libèter vii solitus est ea dissimulatione, quam Graci εἰρωμένην vocant: quam ait

etiam in Africano fuisse Fannius : idque propterea vitiosum in illo non putandum, quod idem fuerit in Socrate. ¹⁰ Sed fuerint illa vetera, si vultis, incognita: nihilne est ergo actum, quod inuestigata sunt posteaquam Arcesilas Zenoni, ut putatur, obrectans, nihil novi reperi-
 enti, sed emendanti superiores, immutatione verborum, dum huius definitiones labefactare vult, conatus est clarissimis rebus tenebras obducere? ¹¹ Cuius primò nõ admodum probata ratio, ¹² quãquam floruit tum acumine ingenij, tum admirabili quodam lepore dicendi, proximè à Lacyde solo retenta est: post autem confecta à Carneade, qui est quartus ab Arcesila. audiuit enim Egesinum, qui Euandrum audierat Lacydis discipulũ, cum Arcesila Lacydes fuisset. ¹⁴ Sed ipse Carneades diu tenuit. ¹⁵ nam nonaginta vixit annos: & qui illum audierant, admodum floruerunt. è quibus industria plurimum in Clitomacho fuit. ¹⁶ declarat multitudo librorum ingenij non minus in hoc, ¹⁷ quàm in Carneade eloquentiæ, in Melonthio Rhodio suauitatis. Bene autem nosse Carneadẽ Stratoniceus Metrodorus putabatur. Iam Clitomacho Philo vester operam multos annos dedit. Philone autem viuo patrocinium Academiæ non defuit.

¶ 1 Principium confirmationis digressionem continet ad eleuandam auctoritatem nouorum Academicorum, è quibus Philonis sententiam Lucullus contemnit. Arcesilam & Carneadem seditiosis ciuibus comparat. Prima pars similitudinis constat inductione exemplorum, quæ clarorum principum species sunt, qui videntur populares extitisse. P. Valerius collega Iunij Bruti primus de prouocatione à magistratibus ad populum legem tulit, vnde Publicola dictus est: quæ lex à Murena Consule iterum lata est, itẽmque à M. Valerio Consule, cum tenues à potentibus premerentur, tertio promulgata. C. Flaminius Tribunus plebis legem tulit de diuidendo agro Gallico: Spurius Cassius Consul primus Agrariam legem promulga-

b. ii.

uit, vt ager Herculæ diuideretur: qui vt primùm magistratu abiit, damnatus necatūque est. Lege Liuium lib. 1. decadis primæ. Publius Africanus simulauit se patronum legis Agrariæ, licet eam minimè probauerit. Tiberius Gracchus non per seipsum Agrariam legem ferre instruit, sed adhibuit in consilium constantissimos viros, è quibus Craffus Pontifex maximus fuit, & Lucius Scæuola Iureconsultus. C. Marius Tribunus plebis inuito Senatu legem de ferendis suffragiis tulit, quæ specie ipsa popularis erat.

2 Sequitur altera pars similitudinis illustrata exemplis veterum philosophorum, quorum similes noui Academici videri volebant. Empedocles Agrigentinus floruit Olympiade 84. auditor Parmenidis, poeta excellens & philosophus Pythagoreus. Anaxagoras Clazomenius Anaximenis discipulus, philosophatus est Athenis sub Callia principe, & impietatis crimine damnatus, quòd solem cædentem esse diceret. Democritus Milesius discipulus Anaxagoræ omnium ingenuis artibus & disciplinis apprimè deditus, sed tamen in philosophia plerunque lapsus. Parmenides Eleates Xenophanis & Anaximandri discipulus philosophiam versibus expressit. Zeno Eleates Parmenidis auditor studiosus physicæ. Plato Atheniësis in suis dialogis Socratem facit omnium rerum inscium & ignarum.

3 Confutat vtranque partem similitudinis, & exempla proposita, idque à dissimilibus. Prima dissimilitudo pertinet ad confutandam protasin superioris similitudinis, quòd Lucius Apuleius Saturninus Tribunus plebis sediciosus valde dissimilis fuerit eorum, qui paulò antè commemorati sunt.

4 Secunda dissimilitudo refellit Apodosin similitudinis, quòd Democritus verecundus, Arcefilas impudens sit: itaque multum interfit inter veteres illos philosophos & nouos istos Academicos.

5 Proximus locus illustratur à dissimilibus. Licet antiqui philosophi ignorare se aliquid dicant, iidem tamen multa scire se confirmant.

6 Maiorem partem dixit, pro maiori ex parte, vt Tusculana quarta, Chrysippus & Stoici cùm de animi perturbationibus disputant, magnam partem in his partiendis & definiendis occupati sunt.

7 Hic concessio quædam latet, Antiquissimi philosophi fuerint ignari: & argumentum à causis: attamen diuturnitas temporis, & subtilitas hominum, & industria magnitudo potuit tandem aliquando scientiã aliquam & eruditionẽ proferre.

8 Arcefilas cum Tiberio Graccho comparatur à simili: quòd vt hic reipub. sic ille philosophiæ bene constituti & pacatum statum perturbauerit: atque is Arcefilas in hac perturbatione, vt causam suam probabilem faceret, delitescere in autoritate veterum philosophorum, id est, sententiã suam defendebat eorum autoritate, quasi ipse non videretur author eius sententiæ, sed potius veteres, de quibus antè diximus.

9 Respondet ad duo postrema exempla de Platone & Socrate, quorum alter Plato perfectam philosophiam reliquit de vita & moribus, de differendo, de natura & rebus occultis, vt docet Cicero primo Acad. ad Varronem. Socrates autem ironicè se nihil scire dixit: quam ironiam Cicero in Bruto facetam & elegantem putat: est enim & minimè inepti hominis, & eiusdẽ etiam faceti, cùm de sapientia disceptetur, hanc sibi primùm detrahere, eis tribuere, qui eam sibi arrogat, vt apud Platonem Socrates effert in cælum laudibus Protagoram, Hyppiam, Prodicum, Gorgiam, ceteros, se autem omnium rerum inscium fingit & radem: decet hoc nescio quo modo illum.

10 Iterat concessionem de ignorantia veterum, & Arcefilæ calumniam con-

arguit à causis, propterea quòd multa progressionibus temporum inuenta patefa-
ctaque sint. Quo loco Arcefilæ & Zenonis ineptia notantur, quorum alter omnem
scientiam & cognitionem de medio tollere, alter Academiam veterem inuētis vo-
cabulis nouis corrigere voluerit: de qua correctione lege Ciceronem Acad. primo,
& libro 4. de Finibus.

11 Describit seriem & progressionem Academicorū ab Arcefila vsque ad Phi-
lonem, vt intelligi possit quos Academia noua patronos habuerit.

12 Arcefilas erat in inueniendo felicissimus, & ad respondendum promptis-
simus, & ad persuadendum acerrimus, omnemque orationis figuram & venustatem
conabatur exprimere. Diogenes Laertius.

13 Lacydes Arcefilæ successit in Academia, & in horto ducit, quem Attalus
rex construxerat: qui locus dictus est Lacydium.

14 Elegans gradatio, qualis est apud Diogenem in vita Lacydis: qui iuuenis
solus ex omni memoria Phocæ n̄ sibus Theleucli & Euandro scholam tradidit: Euan-
dro successit Egesinus Pergamenus: Egesino Carneades.

15 Carneades obiit anno aetatis suæ octuagesimo tertio, vt ait Laertius, in
quo dissentit à Cicerone.

16 Clitomachus Carthaginensis eò doctrinæ processit, vt supra quadragin-
ta volumina scripserit, successeritque Carneadi.

17 Comparatio trium philosophorum à paribus. Clitomachus tam subtilis
fuit, quàm eloquens Carneades, & quàm suavis Melontius.

¹ Sed quod nos facere nunc ingredimur, vt contra
Academicos disseramus, id quidam è philosophis, & ij
quidem non mediocres, faciendum omnino non puta-
bant: nec æquum esse, vllam rationem disputare cum iis
qui nihil probarent: Antipatrumque Stoicum, qui mul-
tus in eo fuisset, reprehendebant: nec defini aiebant
neccesse esse, quid esset cognitio, aut perceptio: aut, si ver-
bum è verbo volumus, comprehensio, quã κατὰ ληΐν illi
vocant: eosque qui persuadere vellent esse aliquid quod
comprehendi & percipi posset, inscienter facere dicebāt:
propterea quòd nihil esset clarius εἰαργελα vt Graci, per-
spicuitatem aut euidenciam nos, si placet, nominemus,
fabricemurque, si opus erit, verba, ne hic sibi (me appel-
labat iocans) hoc licere soli putet. sed tamen orationem
nullā putabant illustriore ipsa euidencia reperiri posse,
nec ea quæ tam clara essent, definienda censebant. ³ Alij

autem negabant se pro hac evidentia quicquã priores fuisse dicturos: sed ad ea quæ contra dicerentur, dici oportere putabant, ne qui fallerentur. Plerique tamẽ & definitiones ipsarum etiam evidentium rerum non improbant: & rem idoneam de qua queratur, & homines dignos quibuscum differatur, putant. ⁴ Philo autem dum noua quedam commouet, quod ea sustinere vix poterat quæ contra Academicorum pertinaciam dicebantur, & apertè mentitur, vt est reprehensus à patre Catulo: & vt docuit Antiochus, in id ipsum se induit, quod timebat. Cùm enim ita negaret quicquam esse, quod comprehendì posset (id enim volumus esse ἀκατάληκτον) si illud esset, sicut Zeno definiret, tale visum (iam enim hoc pro φαῖστος verbũ satis hesternò sermone triuimus) visum igitur impressum, effectumq; ex eo vnde esset, quale esse non posset, vt ex eo vnde non esset, id nos à Zenone definitum rectissimè dicimus. ⁶ Quis enim potest quicquam comprehendì, vt planè confidas id perceptum cognitumque esse, quod est tale, quale vel falsum esse possit? Hoc cùm infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti & cogniti: ex quo efficitur, nihil posse comprehendì. ita imprudens eò, quò minimè vult, reuoluitur.

¹ Expositis & exagitationis Academię nouæ patronis, Lucullus antequã ad confirmationem suæ sententię accedat, deliberationem quãdam instituit, an liceat disputare contra nouam Academicam, necne. Prima pars est deliberationis, quòd non liceat, quæ confirmatur à repugnantibus.

² Altera ratio ab adiunctis: syllogismus simplex primi generis:

Qua clara sunt, definitione non indigent:

Perceptio & euidentiã sunt res clare:

Nentra igitur harum definitione & disputatione indiget.

³ Secunda pars deliberationis alteram partem contradictionis continet, quæ licet contra Academicos disputare, quæ confirmatur à dissimilibus, & à fine.

4 Hoc vestibulum est proximæ consutationis, in quo Philonis autoritas eleuatur, & κατ'ἀλλήλῃς definitur, de qua inter Academicos nouos & veteres contentio orta est.

5 κατ'ἀλλήλῃς, est visio impressa & efficta ex vero & proprio obiecto, vt comprehensio hominis ex ipso homine, qualis non esset ex alieno obiecto, vt comprehensio hominis ex equo fieri non posset.

6 Probat secundam partem definitionis, quod κατ'ἀλλήλῃς ex alieno subiecto non fiat. quo nomine definitur perfecta consummatæque scientia, qua fit cum propriam & veram & certam cuiusque rei speciem & formam cernimus.

7 Hic locus videtur esse mutilus & corruptus, nec vllum crimen inconstantiæ in Philone coarguit.

1 Quare omnis oratio contra Academiam suscipitur à nobis, vt retineamus eam definitionem, quã Philo voluit euertere. quã nisi obtinemus, percipi nihil posse concedimus. 2 Ordiamur igitur à sensibus: quorum ita clara iudicia & certa sunt, vt si optio natura nostræ derur, & ab ea deus aliquis requirat, contentane sit suis integris incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid, non videam quid quarat amplius. 3 Neque verò hoc loco expectandũ est, dum de 4 remo inflexo, aut de 5 collo columbæ respondeam. nõ enim is sum, qui, quicquid videtur, tale dicam esse, quale videatur. Epicurus hoc viderit, & alia multa. Meo autem iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur qua obstant & impediunt. 6 Itaque & lumen mutari saepe volumus: & situs earũ rerũ quas intuemur, & interualla aut contrahimus, aut diducimus, multaque facimus vsque eò, dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicij. 7 Quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore: vt nemo sit nostrum, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudiciũ requirat acrius. 8 Adhibita verò exercitatione & arte, vt oculi pictura teneantur, &
b. iiii.

aures cantibus, quis est quin cernat quanta vis sit in sensibus? Quam multa videntur pictores in umbris, & in eminentia, quæ nos non videmus? quam multa quæ nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitati? qui primo¹⁰ inflatu tibicinis¹¹ Antiopam esse aiunt, aut¹² Andromacham, cum id nos ne suspicemur quidem.¹³ Nihil necesse est de gustatu & odoratu loqui, in quibus intelligentia etsi vitiosa, est quedam tamen.¹⁴ Quid de tactu, & eo quidem quem philosophi¹⁵ interiorem vocant, aut doloris, aut voluptatis? in quo¹⁶ Cyrenaiici solo putant veri esse iudicium, quia sentiatur.¹⁷ Potestne igitur quisquam dicere, inter eum qui doleat, & inter eum qui in voluptate sit, nihil interesse? aut, ita qui sentiet, non apertissime insaniat?¹⁸ Atqui qualia sunt hæc quæ sensibus percipi dicimus: talia sequuntur ea quæ non sensibus ipsis percipi dicuntur, sed quodammodo sensibus, ut hæc: illud est album, hoc dulce, canorum illud, hoc bene olens, hoc asperum. Animo iam hæc tenemus comprehensa, non sensibus.¹⁹ Ille deinceps equus est, ille canis. cætera series deinde sequitur maiora necesse, ut hæc quæ quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur: Si homo est, animal est mortale rationis particeps. Quo è genere nobis notitia rerum imprimuntur, sine quibus neque intelligi quicquam, neque quæri aut disputari potest.²⁰ Quod si essent falsa notitia (civolas enim notitias appellare tu videbare) si igitur essent hæc falsa, aut eiusmodi visis impressa, qualia visa à falsis discerni non possent: quo tandem his modo uteremur?²¹ quomodo

autem, quid cuique rei consentaneum esset, quid repugnaret, videremus? ²² Memoria quidem certe, quæ non modò philosophiâ, sed omnis vitæ vsus, omnèsque artes vna maximè cõtinet, nihil omnino loci relinquitur. quæ potest enim esse memoria falsorum? aut quid quisquam meminit, quod non animo comprehendit, & tenet? ²³ Ars verò quæ potest esse, nisi quæ non ex vna aut duabus, sed ex multis animi perceptionibus constat? quam si subtraxeris, quæ distingues artificem ab inscio? non enim fortuitò hunc artificem dicemus esse, illum negabimus, sed cùm alterum percepta & comprehensa tenere videmus, alterum non item: ²⁴ cùmque artium aliud eiusmodi genus sit, vt tantùmmodo animo rem cernat: aliud, vt moliatur aliquid, & faciat: quomodo aut geometres cernere ea potest, quæ aut nulla sunt, aut internosci à falsis non possunt: aut is qui fidibus vititur, explere numeros, & conficere versus? Quod idem in similibus quoque artibus continget: quarum omne opus est in faciendo atque agendo. Quid enim est quod arte effici possit, nisi is qui artem tractabit, multa perceperit?

¹ Constituit *θεσις* totius contentionis aduersus novos Academicos, quòd ali qua sit rerum *κατάληψις*: hæc enim princeps & generalis est quaestio, de qua deinceps disceptabitur. Sed argumenta Luculli, si dialecticum iudicium ad iudicandam quaestionem adhibeatur, falsa & inconsequentia reperiuntur. Academici noui negant vllam esse *κατάληψιν*, id est, firmam & certam perceptionem: vel, si dicere ma uis, scientiam. qua definitione nominis posita totam orationem Luculli concidere necesse est: nec enim sensus hominis, nec animus, aut mens, aut ratio, quicquam hoc firmo & constanti genere comprehensionis percipit, sed solus deus, qui veras & simplices rerum causas & formas cognoscit. In hominibus autem perexigua est huius diuinæ lucis scintilla, quæ opinio potius quàm scientia debet appellari.

² Primū argumentum ad probandam *κατάληψιν*, sumitur à sensibus, in quibus prima sunt cognitionis & comprehensionis causæ.

³ Occurrit exemplis Academicorum, quibus *κατάληψιν* probare solent, & sensus interdum fallaces & incertos esse concedit, eleuatque autoritatè Epicuri.

4 Remus in aqua fractus apparet & inflexus, quia pars quæ est in aqua, videtur propior nobis esse, quam reuera sit, & idcirco partes remi recto aspectu in aqua continuatè videri non possunt. Aqua autem quia corpus est *διαφανος* spissum, facit vt pars remi, quæ est demersa, maior videatur, & idcirco propior oculis nostris. hæc questio agitur à Seneca cap. 3. libri primi quæstionum naturalium.

5 Seneca libro primo quæstionum naturalium, capite quinto,
Colla Cytheriaca splendens agit a Columba.

Videntur autem diuersi coloribus distincta, vel pro ratione lucis, quæ colorem & oculum subinde mutat: vel quod reuera pennæ in collo sunt diuersicoloros.

6 Declarat inductione per species, quando & quo modo fiat in singulis sensibus cõprehensio & veritas. Primus locus inductionis est de oculis & aspectu. Verùm, vt diximus, nulla est in his *κατάληψις*, id est scientia, quia sensus veras & simplices rerù species non intuetur, vt rectè disputat Socrates in Theæteto: nec sequitur si sensus vera sentiant, vt veritatem sciant & percipiant, quia aliud est sentire, aliud scire.

7 Secundus locus inductionis de tribus sensibus, auditu, odoratu, & gustatu.

8 Confirmat fidem & constantiam in sensibus ab aliis causis, cum ad naturã sanam & integram accesserit ratio confirmatiõque doctrinæ, vt ad iudicium oculorum, pictura, aurium, musica.

Vmbræ.
Eminentia.

9 Umbræ in pictura sunt, quibus imagines planæ, solidæ videntur esse, & habere aliquem recessum: eminentia autem, qua imagines planæ eminere atque extare videntur.

10 Tibicines dicuntur inflare, qui tibia vel buccina canunt, qui olim in Comædiis & Tragediis varios faciebant modos, vt vel ex ipso cantu & sono periti homines intelligerent quæ Comædia vel Tragedia recitanda esset.

Antioqa.

11 Antioqa, tragedia est Accij poetæ de casibus & miseriis Antiopæ vxoris Lyci regis Thebanorum.

Andromacha.

12 Andromacha, Tragedia Ennij poetæ de calamitatibus & ærumnis Andromachæ vxoris Hectoris, quæ capta Troia à Neoptolemo rapta est, & postea variis modis agitata.

13 Iterat argumentum de tribus sensibus.

14 Probat similiter in tactu esse comprehensionem aliquam veri. Primum argumentum à testimonio Cyrenaicorum, cuius argumenci, sicut reliquorum, vna & communis est solutio, quod licet sensus interdum verum sentiant, nihil tamen vnquam percipiunt: quia perceptio versatur circa communes & vniuersales notiones, sensus circa singulares.

15 Quia tactus organum non est ipsa caro, sed aliquid subtus carnem, in quo est sensus omnium rerum tactilium: & mediũ ipsum in tactu est nobis magis cognitum, quam in reliquis sensibus.

16 Cyrenaici philosophi ab Aristippo Cyrenaico nomen habent, qui voluptatem corporis cum virtute copulauit, à Zenophonte condiscipulo refutatus.

17 Secundum argumentum à repugnantibus.

18 Transit à singularibus notionibus sensuum ad generales animi notitias à sensibus profectas, quas declarat exemplis.

19 Alia sunt exempla earum notionũ quæ perfectam rei proposiit naturam definiendo comprehendunt.

20 Confirmat aliquam esse comprehensionem animo & mento factam, idque à repugnantibus. Syllogismus connexus secundus, cuius assumptio præcessit.

21 Secundum argumentum à circumstantiis comprehensionum.

11 Tertium argumentū fallax est: memoria enim thesaurus est tam falsarū, quam verarum notionū, & sæpe falsa meminimus, quæ tamen vera putamus esse.

23 Quartum argumentum à definitione artis, quæ constat ex multis præceptis varia notione comprehensis, vt Grammatica ex regulis orthographiæ, æthimologia, syntaxis, profodiæ.

24 Quintum argumentum à diuisione artis in duo genera, quorum vnum θεωρητικόν appellatur, alterum πρακτικόν. sic Plato in ciuili scientiam in agentem & cognoscentem partitur: quæ particio antiqua magis, quam vera est: quia omnes artes cōstant præceptis & vlu: præcepta autē Speculationes quædam sunt & contēplationes, id est θεωρηματα: vltus verò in actione vel opere cernitur, quæ πρακτικὴ est.

1 Maximè verò virtutum cognitio confirmat percipi & comprehendere multa posse: in quibus solis inesse etiam scientiam dicimus, quam nos non comprehensionem modò rerum, sed eam stabilem quoque & immutabilem esse censemus: 2 itémque sapientiam artem viuendi, quæ ipsa ex sese habeat constantiam. 3 Ea autem constantia si nihil habeat percepti & cogniti, quæro vnde nata sit, aut quomodo? 4 Quæro etiam, ille vir bonus qui statuit omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari potius, quam aut officium prodat, aut fidem, cur has sibi tam graues leges imposuerit, cùm, quamobrem ita oporteret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti? 5 Nullo igitur modo fieri potest, vt quisquam tanti æstimet æquitatem & fidem, vt eius conseruandæ causâ nullum supplicium recuset, nisi iis rebus assensus sit, quæ falsa esse non possunt. 6 Ipsa verò sapientia si se ignorabit sapientia sit necne, quomodo primùm obtinebit nomen sapientiæ? deinde quomodo suscipere aliquam rem, aut agere fidenter audebit, cùm certi nihil erit quod sequatur? Cùm verò dubitabit quid sit extremum & vltimum bonorum, ignorans quò omnia referantur, quæ poterit esse sapientia? 7 Atque etiam

illud perspicuum est, constitui necesse esse initium, quod sapientia, cum quid agere incipiat, sequatur: idque initium esse naturæ accommodatum. ⁸ nam aliter appetitio (eam enim volumus esse ἐπιθυμία, qua ad agendum impellimur, & id appetimus, quod est visum) moueri non potest. Illud autem quod mouet, prius oportet videri, eique credi: quod fieri non potest, si id quod visum erit, discerni non poterit à falso. ⁹ Quomodo autem moueri animus ad appetendum potest, si id quod videtur, non percipitur, accommodatumne naturæ sit, an alienum? itémque, si, quid officij sui sit, non occurrit animo, nihil vnquam omnino ager, ad nullam rem vnquam impelletur, nunquam mouebitur. ¹⁰ quòd si aliquid aliquando acturus est, necesse est id ei verum, quod occurrit, videri.

1 Sextum argumentum ducitur à philosophia morali, quæ propositi de artibus argumenti species est, in qua Lucullus arbitratrur inesse solidam & expressam scientiam, sed falso, cùm vetus illa de moribus disciplina vanis opinionibus gētium & religione contineretur, non vllis demonstrationibus, quæ solæ philosophis videntur efficere scientiam.

2 Probat firmā & certā esse virtutē κατὰ λαβὴν à causis: syllogism⁹ conex⁹ 2.
Si constantia vitæ nihil habuit percepti, ex sapientia nasci non potuit:

Sed nascitur ex sapientia:

Habet igitur aliquid percepti.

Assumptio prima est, quæ completur definitiones sapientiae, vt ea sit ars viuendi per se firma, & ex præceptis certis & indubitatis constans, qualem veteres philosophi, qui sapientes habebantur, nullam consequi potuerunt, sed à vera & recta via sapientiae procul aberrarunt.

3 Propositio syllogismi.

4 Illustratio propositionis per species virtutis, fidem, æquitatem, fortitudinem, quas vir bonus & fortis maximè expetendas iudicat.

5 Conclusio syllogismi.

6 Secundum argumentum à repugnantibus. Syllogismus connexus tertius:
Si sapientia de se, rebusque sibi subiectis dubitet, non erit sapientia:

Sed non dubitat. (hæc enim rationem vitæ, finemque bonorum omnium perspicit)

Est igitur aliqua sapientia. Propositio syllogismi primo loco ponitur.

7 Assumptio syllogismi ex remotione antecedentis, quæ confirmatur primis causis & elementis beatæ vitæ, de quibus Cicero libro 3, 4, 5, de finibus. Qui libri nobis Christianis satis indicant antiquis philosophis nou modò ignotam fuisse

summam beatæ vitæ, sed etiam primas causas quæ hominem ad bene beatæque viuendum possent allicere. Itaque falso & supposito sapientiæ nomine vanam quandam & impiam bene viuendi artem tradiderunt.

8 Tertium argumentum à repugnantibus. Syllogismus connexus secundus: *Si visum verum à falso discerni non potest, nullus erit appetitus, qui nos ad bene viuendum incitet:*

Sed aliquis est appetitus, quo impellimur ad summum bonum: igitur visum verum discerni potest à falso.

9 Amplificat proximum argumentum, iteratque syllogisum cõnexum secundi modi. Cuius propositio hîc est.

10 Assumptio syllogismi & conclusio in eadem clausula reperiuntur, sicuti plerunque accidit in bonis authoribus.

¹ *Quid quòd si ista vera sunt, ratio omnis tollitur, quasi quadam lux luménque vitæ: taménne in ista prauitate perstabitis? nam quarendi initium ratio attulit, quæ perfecit virtutem, cùm esset ipsa ratio confirmata quarendo.* ² *Quæstio autem est appetitio cognitionis: quæstionisque finis inuentio.* ³ *At nemo inuenit falsa: nec ea quæ incerta permanent, inuenta esse possunt: sed cùm ea quæ quasi inuoluta fuerunt, aperta sunt, tum inuenta dicuntur. sic & initium quarendi, & exitus percipiendi & comprehendèdi tenet. Itaque argumèti conclusio, quæ est Gracè ἀπόδειξις, ita definitur, Ratio quæ ex rebus perceptis ad id quod non percipiebatur, adducit.* ⁴ *Quòd si omnia visa eiusmodi essent, qualia isti dicunt, vt ea vel falsa esse possent, neque ea posset vlla notio discernere, quo modo quempiam aut conclusisse aliquid, aut inuenisse diceremus? aut quæ esset conclusi argumenti fides?* ⁵ *Ipsa autem philosophia, quæ rationibus progredi debet, quem habebit exitum?* ⁶ *Sapientia verò quid futurum est? quæ neque de se ipsa dubitare debet, neque de suis decretis, quæ philosophi vocât ἀβυσσοί: quorum nullum sine scelere prodi poterit. cùm*

enim decretum proditur, lex veri rectique proditur. quo è vitio & amicitiarum prodiones, & rerumpublicarum nasci solèt. Non potest igitur dubitari, quin decretum nullum falsum possit esse, ⁷ sapientique satus non sit esse falsum, sed etiam stabile, fixum, ratum esse debeat, quod mouere nulla ratio queat. Talia autè neque esse, neque videri possunt eorum ratione, qui illa visa, è quibus omnia decreta sunt nata, negant quicquam à falsis interesse. ⁸ Ex hoc illud est natum, quod postulabat Hortensius, vt id ipsum saltem perceptum à sapiente diceretis, nihil posse percipi. ⁹ Sed Antipatro hoc idem postulati, cum diceret, ei qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse vnū tamen illud dicere percipi posse, vt alia non possēt, ¹⁰ Carneades acutius resistebat. nam tantum abesse dicebat vt id consentaneum esset, vt maximè etiam repugnaret. qui enim negaret quicquam esse quod perciperetur, eum nihil excipere: ita necesse esse, ne id ipsum quidem quod exceptum non esset, comprehendi & percipi vlllo modo posse. ¹¹ Antiochus ad istū locum prescius videbatur accedere. quoniam enim id haberent Academici decretum (sentitis enim iam hoc me *Σύμω* dicere) nihil posse percipi, non debere eos in suo decreto, sicut in ceteris rebus, fluctuare: praesertim cum in eo summa consisteret. ¹² hanc enim esse regulam totius philosophia, constitutionem veri, falsi, cogniti, incogniti. quam rationem quoniam susciperent, docerè-que vellent qua à quouis accipi oporteret, & qua repudiari, certè hoc ipsum, ex quo omne veri falsique iudi-

cium esset, percipere eos debuisse.¹³ etenim duo esse hac maxima in philosophia, iudiciū veri, & finem bonorū: neque sapientem posse esse, qui aut cognoscendi esse initium ignoret, aut extremū expetēdi, ut aut vnde profiscatur, aut quò perueniendū sit, nesciat.¹⁴ hac autem habere dubia, neque his ita confidere ut moueri non possint, abhorrere à sapientia plurimum. Hoc igitur modo potius erat ab his postulandum, ut hoc vnum saltem, percipi nihil posse, perceptum esse dicerent. Sed de inconstantia totius illorum sententia, si vlla sententia cuiusquam esse potest nihil approbantis, sit, ut opinor, dictum satis.¹⁵ Sequitur disputatio copiosa illa quidem, sed paulo abstrusior. habet enim aliquantum à phisicis: ut verear ne maiorem largiar ei qui contrā dicturus est, libertatem & licentiā. nam quid eum facturum putem de abditis rebus & obscuris, qui lucem eripere conetur?¹⁶ Sed disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primū animal omne, deinde hominē maximè: qua vis esset in sensibus: quemadmodū prima visa nos pellerēt, deinde appetitio ab his pulsa sequeretur: tum ut sensus ad res percipiēdas intēderemus.¹⁷ mens enim ipsa, qua sensuum fons est, atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam intendit ad ea quibus mouetur. itaque alia visa sic arripit, ut his statim vtatur, aliqua sic recondit: è quibus memoria oritur.¹⁸ cetera autem similitudinibus construit, ex quibus efficiuntur notitia rerū, quas Graeci tum¹⁹ *εἰδωλας*, sum *πλάγεις* vocant. eò cū accessit ratio, argumen-

etique conclusio, rerumque innumerabilium multitudo, tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ratio profecta his gradibus ad sapientiam peruenit.

²⁰ Ad rerum igitur scientiam, vitæque constantiam aptissima cum sit mens hominis, amplectitur maximè cognitione: & istam κατὰ ληΐψ, quam, ut dixi, verbum è verbo exprimentes, comprehensionem dicemus, cum ipsam per se amat (nihil est enim ei veritatis luce dulcius) tñ etiam propter vsum. ²¹ Quocirca etiam sensibus vititur: & artes efficit quasi sensus alteros: & vsque eo philosophiã ipsam corroborat, ut virtutè efficiat, ex qua re vna vita omnis apta sit. ²² Ergo hi qui negant quicquam posse comprehendi, hæc ipsa eripiunt vel instrumenta, vel ornamenta vitæ, vel potius etiam totam vitam euertunt funditus, ipsumque animal orbant animo: ut difficile sit de temeritate eorum, perinde ut causa postulat, dicere.

¹ Transit Lucullus à morali disciplina ad dialcticam, quam disputat esse comprehensionis alicuius & perceptionis, idque primùm ab inuentione prima parte huius artis. Syllogismus simplex primi generis:

Omni inuentio est rerum verarum & certarum:

Quæstionis finis est inuentio:

Quæstionis igitur finis est rerum verarum & certarum.

² Assumptio syllogismi.

³ Propositio syllogismi falso probatur argumèto: non enim inuentionis est, efficere ut res vera vel falsa, certa vel incerta videatur, sed syllogismi: nec quæstio cum argumentis exposita est, dicitur inuenta esse, sed potius conclusa & iudicata: itaque videtur Lucullus inuentionem cum iudicio conturbare, quia iudicium quæstionis, quod in syllogismo situm est, ipse refert ad inuentionem.

⁴ Concludit ex vtraque dialcticæ artis parte aliquam esse rerum κατὰ ληΐψ: hæc siquidem doctrina & argumètum perspicuum, quo res aliqua probetur, inuenit, & syllogismum constantem, quo de quæstione proposita iudicetur, construit.

⁵ Hæc disputatio pertinet ad dialcticam methodum, quæ iubet in omnibus philosophiæ partibus via & ordine progredi, ut ea quæ dicuntur, faciliè intelligi & percipi possint.

⁶ Vide quanta temeritas fuerit antiquorum philosophorum, qui discipulos

suos certis decretis sic addictos esse iuebant, ut scelus crederent de quoquam dubitare: cum tamen innumerabilia penè huiusmodi hominum dogmata falsa & impia fuerint. Hos philosophos Græci *δογματικούς* appellant, qui tanquam aliquid percipi posset, certas formulas artium descripserunt. Academicos autem *ἰσχυριστικούς*, qui nihil definiunt, & de rebus ita disputant, ut comprehendi non possint.

7 Hoc quidem de sapiente verè dictum est, quippe qui certam & stabilem scientiam teneat: sed veteres philosophi qui sua decreta sapientiae tribuebant, aultè & insipienter sapientiae laudem sibi vendicabant.

8 Confectarium est ex propositione proximi syllogismi:

Omne decretum debet esse philosopho ratum & perceptum:

Nihil posse percipi est decretum Academiae nouae:

Hoc igitur saltem ratum & perceptum Academicum esse debet.

9 Explicat scholasticas altercationes philosophorum. Prima est Antipatri Stoiici cōtra nouam Academiam ab adiunctis. Academici dicunt nihil posse sciri: ergo hoc vnum saltem sciunt, nihil posse sciri.

10 Carneades Antipatro resistit à genere ad speciem:

Nulla res percipi potest:

Id autem ipsum, nihil posse percipi, est aliqua res:

Non potest igitur vel id ipsum saltem percipi.

In hac sententia cum

esset Carneades, non utebatur his verbis, quae plenam affirmationem significarent, sed iis tantum, quae probabilè opinionem de his rebus, de quibus differebatur, aliquam partem se ferrent, cuiusmodi essent, ita opinor, sic mihi videtur, & similia.

11 Antiochus Carneadè refellit à similibus, ubi allegoria est à nauibus, quae quemadmodum non fluctuant, cum summa aqua consistit, sic cum summa ratio sit Academiae nouae, nihil posse percipi, in ea fluctuare, & incerta esse non debet.

12 Declarat similitudinem ab adiunctis. Syllogismus simplex primi generis:

Regula philosophiae est constitutio veri falsi, cogniti incogniti:

Academici sequuntur regulam philosophiae:

Constituunt igitur verum, falsum, cognitum, incognitum.

13 Aliud argumentum ab adiunctis, & syllogismus ex eodem genere primo simplicium:

Duae sunt partes principes philosophiae, Dialectica quae circa iudicium veri &

Ethica, quae circa morum doctrinam versatur:

Sed Academici hac dubia & incerta esse dicunt:

Abhorrent igitur à philosophia. Propositio prima est.

14 Assumptio & Conclusio.

15 Hic Lucullus imitatur veteres dialecticos, qui disputationem de sensu & animorum notitiis praecipuam dialecticae artis partem faciebant, ut docet Cicero primo Academico ad Varronem, cum tamen haec vniuersa propriè ad physicam debeant referri, ubi disseritur de facultatibus animae.

16 Duo sunt fontes, vnde manat omnis cognitio & perceptio, sensus & mēs, quorum vterque à rebus sibi oblati ad eas percipiendas mouetur.

17 Animus in homine vnus est, qui videt, qui audit, qui olfacit, qui gustat, qui tangit, qui ratiocinatur & intelligit, sed tamen doctrinae gratia distinguitur à philosophis, ut cum res corporeas & materialitas instrumentis corporeis percipit, sensus appelleretur: cum verò generales rerum notitias concipit, propriè mens dicatur, licet tamen, ut dixi, eadem anima vtrumque faciat.

18 Animus generales notiones facit & construit ex inductione rerum speciei similibus.

19 *Εἰς* *ἄλλοις* Cicero notiones & notitias vocat : *προληψίας* verò anticipatio-
nes: id est, inceptas animo rerū n̄ quasi quasdam informationes, quòd animus per
se res intelligat, antequam doceatur.

20 Concludit totam vim inentis humanæ, ubi & finis ostenditur, ad quem na-
ta est, & causæ, quæ ad finem ipsum referuntur.

21 Quemadmodum mens sensibus res speciales & materiatas: sic artibus res
generales & vniuersas videt & cognoscit.

22 Conclusio aduersus Academicos à repugnantibus.

¹ *Nec verò satis constituere possum, quòd sit eorum
consiliū, aut quid velint. interdū enim cūm adhibemus
ad eos orationē eiusmodi, si ea quæ disputantur, vera sint,
tum omnia fore incerta: re pondent,* ² *Quid ergo istud
ad nos? num nostra culpa est? naturā accusa, quæ in pro-
fundo veritatē, vt ait Democritus, penitus abstruserit.*
³ *Alij autē elegātius: qui etiā querūtur quòd eos insimul-
lemus omnia incerta dicere: quantūmque intersit inter
incertū, & id quòd percipi non possit, docere conantur,
eaque distinguere. Cum his igitur agamus, qui hæc dis-
tinguunt: illos qui omnia sic incerta dicunt,* ⁴ *vt stella-
rum numerus par an impar sit, nesciatur, quasi despe-
ratos aliquos relinquamus.* ⁵ *volunt enim, & hoc quidē
vel maximè vos animaduertebam moueri, probabile
aliquid esse, & quasi verisimile, eaque se vti regula &
in agenda vita, & in querendo, ac disserendo.* ⁶ *Quæ
ista regula est veri & falsi, si notionem veri & falsi,
propterea quòd ea non possunt internosci, nullam ha-
bemus?* ⁷ *nam si habemus, interesse oportet vt inter
rectum & prauum, sic inter verum & falsum.* ⁸ *si nihil
interest, nulla regula est, nec potest is cui est visio veri
falsique communis, vllum habere iudicium, aut vllam
omnino veritatis notam.* ⁹ *nam cūm dicūt hoc se vnum*

tollere, ut quicquā possit ita videri, ut non eodem modo falsum etiā possit ita videri: cetera autē cōcedere: faciūt pueriliter. quo enim omnia indicantur sublato, reliqua se negant tollere: ut si quis quem oculis priuauerit, dicat ea quæ cerni possent, non se ei ademisse. Ut enim illa oculis modò cognoscuntur, sic reliqua visis, sed propria veri, non communi veri & falsi nota. ¹⁰ Quamobrem siue tu probabilem visionem, siue improbabilem, & quæ non impediatur, ut Carneades volebat, siue aliud quid proferes, quod sequare: ad visum illud de quo agimus, tibi erit reuertendum. ¹¹ in eo autem si erit communitas cum falso, nullum erit iudicium, quia propriū in cōmuni signo notari non potest. sin autem commune nihil erit: habeo quod volo. id enim quero, quod ita mihi videatur verum, ut non possit idem falsum videri. ¹² Simili in errore versantur, cū conuicti, ac iudicio veritatis coacti, perspicua à perceptis volūt distinguere, & conantur ostendere esse aliquid perspicui, verū illud quidē impressum in animo atque in mēte: neque tamen id percipi ac comprehendere posse. quo enim modo perspicuè dixeris album esse aliquid, cū possit accidere, ut id quod nigrum sit, album esse videatur? aut quo modo ista aut perspicua dicemus, aut impressa subtiliter, cū sit incertum, verè, inanitérne moueatur? ita neque color, neque corpus, neque veritas, neque argumentum, neque sensus, neque perspicuum vllum relinquitur. ¹³ Ex hoc illud his vsu venire solet, ut quicquid dixerint, à quibusdam interrogentur, Ergo istuc quidem percipis? sed qui

ita interrogant, ab his irridentur. non enim vrgent, vt coarguant neminem vlla de re posse contendere, neque asseuerare sine aliqua eius rei quam sibi quisque placere dicit, certa & propria nota. ¹⁴ Quod est igitur istuc vestrum probabile? nam si quod cuique occurrit, & primo quasi aspectu probabile videatur, id confirmatur: quid eo lenius? sin ex circumspectione aliqua, & accurata consideratione, quod visum sit, id se dicent sequi: tamen exitum non habebunt. ¹⁵ primum quia his visis, inter quæ nihil interest, æqualiter omnibus abrogatur fides. ¹⁶ deinde cum dicant posse accidere sapienti, vt cum omnia fecerit, diligentissimèque circumspexerit, existat aliquid quod & verisimile videatur, & absit longissimè à vero: quomodo, si magna parte quidè, vt solent dicere, ad verum ipsum, aut quamproximè accedant, confidere sibi poterunt? ¹⁷ Vt enim confidant, notum his esse debet in signe veri: quo obscuro & oppresso, quod tandem verum sibi videbuntur attingere? ¹⁸ Quid autem tam absurdè dici potest, quàm cum ita loquuntur, Est hoc quidem illius rei signum, aut argumentum, & ea re id sequor: sed fieri potest, vt id quod significatur, aut falsum sit, aut nihil sit omnino? Sed de perceptione hætenus. si quis enim ea quæ dicta sunt, labefactare volet, facillè etiam absentibus nobis veritas se ipsa defender.

1 Lucullus disputaui generatim pro comprehensione contra nouos Academicos, deinceps sententias illorum & rationes elicit, vt eas refellat: hæc igitur specialis est refutatio aduersus quædam decreta academicorum κατ'ἀληθειᾷ tollentium,

2 Prima defensio academicorum sumitur à causa inuentionis.

3 Altera defensio à distinctione dissimilium, quòd aliud ἀδύλον sit, id est, incertum: aliud ἀκατάληκτον, id est, incomprehensibile.

4 Ne id quidem sciri potest, quia stellæ dinumerari non possunt.

5 Hæc thesis est Academicorum, aliquid esse probabile, aliquid improbabile: ipsūque probabile vnicam esse regulam, quam sequantur in omni disputatione & consideratione veri & falsi.

6 Refutatio thesis à repugnantibus. Syllogismus connexus secundus.

7 Propositio. 8 Assumptio & Conclusio.

9 Occupat interpretationem sententiæ: Academici enim interdū dicebant res suapte natura posse percipi, sed earum notiones in animis nostris esse confusas: itaque causam ignorantia non rebus, sed animis nostris tribuebant: quam interpretationem Lucullus refellit à similibus.

10 Conclusio cum iteratione superioris argumenti.

11 Occupat alterum Academicum decretū, quo aliquid esse perspicuum, nihil tamen esse perceptum dicitur. Locus est dissimilitudinis ad distinguendū τὸ ἰσαχθὶς id est perspicuum, καὶ τὸ κατὰ ληπτὸν, id est comprehensibile, ut illud sit, quod habet aliquam cognationem cum vero, sed tamē incertum est, an sit verum semper, necne: hoc autem, quod ita verum cognoscitur, ut falsum esse non possit.

12 Refutat definitionem perspicui à repugnantibus.

13 Tertia prolepsis contra Academicos, & eorum responsio de ratione disputandi & iudicandi, ut nihil omnino affirmetur, quod non habeat propriam & certam veri notam, id est, quod non sit cognitum verum propriis & certis & evidentibus causis, qualis scientia de re vlla constare nobis nulla potest.

14 Refutatio huius postremi decreti à repugnantibus, ubi est dilemma bipartitum, & vtriusque partis depulsio.

15 Secunda pars dilemmatis tribus argumentis tollitur: primū est à causis.

16 Secundum à repugnantibus.

17 Syllogismus connexus secundus plenus est & integer.

18 Tertium & postremum argumentum à repugnantibus.

¹ *Hus satis cognititis, quæ iam explicata sunt: nunc de assensione atque approbatione, quam Græci συγκατάθεσις vocant, pauca dicemus, non quò non latus locus sit: sed paulò antiè iacta sunt fundamenta. nam cum vim quæ esset in sensibus, explicabamus, simul illud aperiebatur, comprehendi multa & percipi sensibus: quod fieri sine assensione non potest. ² deinde cum inter inanimum & animal hoc maximè interfit, quòd inanimum nihil agit, animal agit aliquid: (nihil enim agens ne cogitari quidè potest quale sit) aut ei sensus adimendus est, aut ea quæ est in nostra potestate sita, reddenda assensio. ³ At verò animus quodammodo eripitur iis quos neque sentire, neque assentiri volunt. ⁴ etenim necesse est ut lancem in*

libra ponderibus impositis deprimi, sic animum perspicuis cedere. ⁵ nam quomodo non potest animal vllum non appetere id quod accommodatum ad naturam appareat (Græci id *ὀκείον* appellant) sic non potest obiectā rem perspicuam non approbare. ⁶ Quamquam si illa, de quibus disputatum est, vera sunt: nihil attinet de assensione omnino loqui. qui enim quid percipit, assentitur statim. ⁷ Sed hac etiam sequuntur, nec memoriam sine assensione posse cōstare, neque notitias rerum, nec artes: idque, quod maximum est, ut sit aliquid in nostra potestate, in eo qui rei nulli assentietur, non erit. ⁸ Vbi igitur virtus, si nihil situm est in ipsis nobis? Maxime autem absurdū, vitia in ipsorū esse potestate, neque peccare quēquā nisi assensione: hoc idē in virtute non esse, cuius omnis constantia & firmitas ex his rebus constat, quibus assensa est, & quas approbavit: omninoque antē videri aliquid, quā agamus, necesse est, ei que quod visum sit, assentiamur. Quare qui aut visum, aut assensum tollit, is omnem actionem tollit ē vita.

¶ ¹ Lucullus transit ad secundam thesim suæ confirmationis, quod aliquid in philosophia sit approbandum: quam breuiter disputat, quia argumenta superiora huc referri possunt. Primus locus ab efficiente causa: perceptio enim gignit assensionem & approbationem rei propositæ.

² Secundus locus à distinctione dissimilium: inanimū nihil agit, animal motus habet liberos, quibus assentitur.

³ Tertius locus ex absurda consecutione repugnātium: hæc enim duo pugnant animo esse, & assensum animi nullum esse: qui locus duobus similibus explicatur.

⁴ Prima similitudo à lance. ⁵ Secūda similitudo à naturali appetitione.

⁶ Correctio cum iteratione primi argumenti, Multa percipiuntur: ergo multa approbantur.

⁷ Quartus locus reuocat ex superiore disputatione quatuor argumenta de memoria, de notitijs, de artibus, de virtutibus.

⁸ Quintus illustratur à paribus: vitium est in nostra potestate: igitur & virtus. Sed subductis omnibus Luculli rationibus, licet hæc veræ sint, intelligimus tamē eas contra novos Academicos nihil facere, qui neque motus liberos, neque assen-

sum omnem tollunt (sapientem enim volunt rebus assentiri probabilibus) sed assensum temerarium & arrogantem & impudentem: in quem incidunt stulti philosophi, cum quidpiam tanquam firmum & ratum, & certum, & perceptum sit, sine vlla prorsus dubitatione approbant, seque perfectissimè scire profitentur: què assensum iure & meritò Academici in antiqua philosophia damnandum esse censuerunt: quòd in illa nulla scientia traderetur, sed opiniones tantùm probabiles philosophorum varijs altercationibus disputarentur.

¹ Nunc ea videamus, quæ contrà ab his disputari solent. sed prius potestis totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere. ² Componunt igitur primùm artè quandam de his quæ visa dicimus: eorùmque & vim & genera definiunt: in his quale sit id quod percipi & comprehendi possit, totidem verbis, quot Stoici. ³ deinde illa exponunt duo, quæ quasi contineant omnem hanc questionem: quæ ita videantur, vt etiam alia multa eodem modo videri possint: neque in his quicquam intersit, posse eorum alia percipi, alia non percipi. ⁴ nihil interesse autem, non modò si ex omni parte eiusdè modi sint, sed etià si discerni non possint. quibus positus, vnius argumenti conclusione tota ab his caussa cõprehenditur. Composita autem ea conclusio sic est: Eorum quæ videntur, alia vera sunt, alia falsa: & quod falsum est, id percipi non potest: quod autem verum visum est, id omne tale est, vt eiusdè modi falsum etiam possit videri. Et quæ visa sunt eiusmodi, vt in iis nihil intersit: non potest accidere vt eorum alia percipi possint, alia non possint. Nullū igitur est visum quod percipi possit. ⁵ Quæ autem sumunt vt concludant id quod volunt: ex his duo sibi putant concedi. neque enim quisquam repugnat. Ea sunt hæc, Quæ visa falsa sint, ea percipi

non posse: & alterum, Inter qua visa nihil interfit, ex his non posse alia talia esse, vt percipi possint, alia vt non possint. Reliqua verò multa & varia oratione defendunt: qua sunt item duo: vnum, eorum qua videantur, alia vera esse, alia falsa: alterum, omne visum quod sit à vero, tale esse, quale etiam à falso possit esse. Hæc duo proposita non ⁶ prateruolant, sed ita dilatant, vt non mediocrem curam adhibeant & diligentiam.⁷ diuidunt enim in partes, & eas quidem magnas. primùm in sensus, deinde in ea qua ducuntur à sensibus, & ab omni consuetudine, quam obscurari volunt: tum perueniunt ad eam partem, vt ne ratione quidem & coniectura vlla res percipi possit.⁸ Hæc autem vniuersa concidunt etiam minutius. ⁹ Vt enim de sensibus hesternò sermone vidistis, item faciunt de reliquis: in singulisque rebus, quas in minima dispertiunt, volunt efficere, his omnibus qua visa sint, veris adiuncta esse falsa, qua à veris nihil differant: ea cum talia sint, non posse comprehendere.¹⁰ Hanc ego subtilitatē philosophia quidē dignissimā iudico, sed ab eorū causa qui ita disserūt, remotissimam. definitiones enim & partitiones, & horū luminibus vtens oratio, tum similitudines dissimilitudinēque, & earum tenuis & acuta distinctio, fidetium est hominum illa vera & firma & certa esse qua tutentur: nō eorū qui clamēt nihilo magis vera illa esse, quàm falsa.
¹¹ Quid enim agant, si cum aliquid definerint, roget eos quispiam, num illa definitio possit in aliam rem trāsferri quālibet? si posse dixerint: quid dicere habeat cur

illa vera definitio sit? si negauerint: fatendum sit, quoniam vel illa vera definitio transferri non possit in falsum, vel quod ea definitione explicetur, id percipi posse. quod minimè illi volunt. Eadem dici poterunt in omnibus partibus. ¹² Si enim dicent ea, de quibus differant, se dilucidè perspicere, nec vlla communione visorum impedi: comprehendere ea se posse fatebuntur. ¹³ Sin autem negabunt vera visa à falsis posse distingui: quò poterunt longius progredi? occurreret enim sicut occursum est. nam concludi ¹⁴ argumentum non potest, nisi his quæ ad concludendum sumpta erunt, ita probatis, vt falsa eiusdem modi nulla possint esse. ¹⁵ Ergo si rebus comprehensis & perceptis, visa & progressa ratio hoc efficiet, nihil posse comprehendi: quid potest reperiri, quod ipsum sibi repugnet magis? ¹⁶ Cùmque ipsa natura accurata orationis hoc profiteatur, se aliquid patefacturam quod nõ appareat, & quo id facilius assequatur, adhibiturã & sensus, & ea quæ perspicua sint: qualis est istorum oratio, qui omnia non tam esse, quàm videri volunt? Maximè autem conuicuntur, cùm hæc duo pro congruentibus sumunt tam vehementer repugnantia: primùm, esse quædam falsa visa: quod cùm volunt, declarant quædam esse vera: deinde, inter falsa visa & vera nihil interesse.

¹⁷ At primùm sumpseras, tanquam interesset. ita priori posterius, posteriori superius non iungitur.

1 Hactenus disputatum est pro assensione & comprehensione, quæ duo sunt capita totius Academicæ disputationis. Confirmationem sequitur refutatio, in qua Lucullus primùm exponit totam rationem & sententiam Academicorum, vt ad singula eorum argumenta facilius respondeat.

2 Artem de visis ex sententiâ Stoicorum Laertius breuiter explicat in vita Ze-

nonis, vbi visum primùm definitur formę in animo impressio, quę fit ex eo vnde est, qualis esse non potest ex eo, vnde non est: quę definitio visum verum duntaxat explicat: Deinde tribus modis diuiditur: aliàs in visum sensibile, vt domus: & non sensibile, vt Deus: aliàs in irrationale, vt visum pecudis: & rationale, vt visum hominis: aliàs in artificiale & inartificiale: nam imagines aliter à doctis, aliter ab indoctis percipiuntur.

3 Dux sunt hypotheses primę Academicorum, & quasi fundamenta totius disputationis.

4 Concludit syllogismo simplici primi generis totam Academicam questionem, in quo syllogismo quatuor sunt decreta, quorũ tria prima sunt assumptionis: quartũ est propositio syllogismi, cui proximę additur conclusio. Syllogismus sic habet:

Nulla visa, inter qua nihil interest, percipi possunt:

Inter omnia visa nihil interest:

Nulla igitur visa percipi possunt.

5 Distinguit quatuor decreta in syllogismo sumpta, quorum duo Academici sibi concedi postulant, secundum & quartum: duo item rationibus & argumentis probant, primum & tertium.

6 Metaphora ab auiibus, quę vtrà volando celeriter effugiunt: vt libro primo de Oratore, Illud mihi à te nimium festinanter dictum videtur, sapientes omnes semper esse beatos, nescio quo modo prateruolauit oratio.

7 Amplificatio tertii decreti ad illustrandam assumptionem constat inductione earum rerum, quę sub sensus vel animum cadunt.

8 Conclusio assumptionis.

9 Iterat conclusionem totius syllogismi.

10 Incipit Lucullus disputare contra Academicorum orationem modò expositam. Prima refutatio sumitur à causis efficientibus $\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\iota\upsilon\varsigma$, quę superiori thesi repugnant: nam cum Academici definiunt visum, & partiuntur, & genera visorum declarant, $\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\iota\upsilon\varsigma$ efficiunt, quam tamen inueniri posse negant: sed ipsi diceret se definire & diuidere res probabiles, non cognitās & perceptas.

11 Illustrat proximum argumentum ex dialectica lege definitionis, vbi dilemma est à repugnantibus ad conuincendum Academicos.

12 Alterum dilemma ex eodem loco repugnantium sumptum.

13 Confirmat secundam partem dilemmatis à repugnantibus, quę sunt argumentari ex propositione & assumptione, perceptis & probatis, & tamē dicere nihil percipi posse. Sed Academici respondēt syllogismos ex rebus probatis de re proposita iudicare, non ē perceptis & certa scientia comprehēsis: & humana iudicia solis ferē opinionibus niti.

14 Hic argumentum pro argumentatione dici videtur, quę confici nō potest, vt aduersus repugnantem aliquid concludat, nisi antecedentia probata, & pro veris sumpta fuerint.

15 Conclusio ad iudicandam apertam repugnantiam in superiore syllogismo Academicorum.

16 Aliud argumentum item à pugnantibus, quę sunt, proprium esse orationis sensa mentis explicare, & nihil percipi posse. vbi tamen repugnantia iudicio Academicorum nulla est, qui aiunt orationem repertam esse ad explicanda sensa mentis, quę partim probabilia, partim improbabilia nobis occurrant, non ad interpretandam illam scientiam quę in homine nulla sit, aut nunquam fuerit.

17 Postremo loco Lucullus refellit duo capita Academici syllogismi, primũ & tertium, in quibus indicat apertam repugnantiam.

¹ Sed progrediamur longius, & ita agamus, ut nihil nobis assentari esse videamur: quæque ab his dicuntur, sic persequamur, ut nihil in præteritis relinquamus. Primum igitur perspicuitas illa, quam diximus, satis magnam habet vim, ut ipsa per sese ea quæ sint, nobis ita ut sint indicet. Sed tamen ut maneamus in perspicuis firmitus & constantius, maiore quadam opus est vel arte, vel diligentia: ne ab his quæ clara sint ipsa per sese, ² quasi præstigiis quibusdam & captionibus depellamur. ³ Nam qui voluit subuenire erroribus Epicurus iis qui videntur conturbare veri cognitionem, dixitque sapientis esse, opinionem à perspicuitate seiungere, nihil fecit: ipse enim opinionis errorem nullo modo sustulit. ⁴ Quamobrem cum duæ causæ perspicuis & euidenibus rebus aduersentur, auxilia totidem sunt contrà comparanda: aduersantur enim primum quod parum desigunt animos, & intendunt in ea quæ perspicua sunt, ut quanta luce ea circumfusa sunt, possint agnoscere. alterum est, quod fallacibus & captiosis interrogationibus circumscripti atque decepti quidam, cum eas dissoluere non possunt, desciunt à veritate. Oportet igitur & ea quæ pro perspicuitate responderi possunt, in promptu habere, de quibus iam diximus: & esse armatos, ut occurrere possimus interrogationibus eorum, captionesque discutere. quod deinceps facere constitui. ⁵ Exponam igitur generatim argumenta eorum, quoniam ipsi etiam illa solent non confuse loqui. Primum conantur ostendere multa posse videri esse, quæ omnino nulla sunt, cum animi inaniter

moueatur eodem modo rebus iis qua nulla sint, vt iis qua
 sint. Nam cum dicatis, inquit, visa quadam miti à
 Deo, velut ea qua in somniis videantur, quaque oracu-
 lis, auspiciis, extis declarentur (hac enim aiunt probari à
 Stoicis, quos contra disputant) quarunt quonam modo,
 falsa visa qua sint, ea deus efficere possit probabilia: qua
 autè planè proximè ad verū accedūt, efficere non possit?
 aut si ea quoque possit, cur illa nō possit, qua perdifficili-
 ter, internoscantur tamen? & si hac, cur non inter quæ
 nihil sit omnino? ⁶ deinde cum mens moueatur ipsa per
 sese, vt & ea declarant qua cogitatione depingimus, &
 ea qua vel furiosis vel dormientibus videntur: nōne,
 inquit, verisimile sit sic etiam mentem moueri, vt non
 modò non internoscat vera illa visa sint, ànne falsa, sed
 vt in his nihil intersit omnino? vt, si qui tremere & ex-
 albescerent vel ipsi per se motu mentis aliquo, vel obie-
 cta terribili re extrinsecus, nihil interesset quī distingue-
 retur tremor ille & pallor, neque vt quicquā interesset
 inter ⁷ intestinum & oblatum. ⁸ Postremò si nulla visa
 sint probabilia, qua falsa sint: alia ratio est. sin autem
 sunt: cur non etiam qua non facilè internoscantur? cur
 nō vt planè nihil intersit? praesertim cum ipsi dicatis, sa-
 pientem in furore sustinere se ab omni assensu, quia nul-
 la in visis distinctio appareat. ⁹ Ad has omnes visiones
 inanes Antiochus quidem & permulta dicebat, & erat
 de hac vna re vnius diei disputatio. Mihi autem non
 idem faciendum puto: sed ipsa capita dicenda: & pri-
 mum quidem hoc reprehendendum, quòd captiosissimo

genere interrogationis vtuntur : quod genus minimè in
 philosophia probari solet , cùm aliquid minutatim &
 gradatim additur aut demitur : ¹⁰ Soritas hos vocant,
 qui aceruū efficiūt vno addito grano. Vtiosum sanè, &
 captiosum genus . ¹¹ Sic enim ascenditis : Si tale visum
 obiectū est à Deo dormiēti, vt probabile sit, cur non etiā
 vt valde verisimile ? cur deinde non vt difficiliter à ve
 ro internoscatur? deinde vt ne internoscatur quidem? po
 stemò vt nihil inter hoc & illud intersit? ¹² Huc si per
 ueneris, me tibi primùm quidque concedente: meum vi
 tium fuerit. sin ipse tua sponte processeris: tuum. Quis e
 nim tibi dederit, aut omnia Deum posse, aut ita facturū
 esse, si possit? ¹³ quomodo autē sumis, vt siquid cui simile
 esse possit, sequatur, vt etiā difficiliter internosci possit?
 deinde vt ne internosci quidem? ¹⁴ Postremò, vt eadem
 sint? vt si lupi canibus similes, eosdem dices ad extremū.
 Et quidem honestis similia sunt quædam ¹⁵ non honesta,
 & bonis non bona, & artificiosis minimè artificiosa.
 quid dubitamus igitur affirmare, nihil inter hac inter
 esse? Ne repugnantia quidem videmus. ¹⁶ nihil est enim
 quod de suo genere in aliud genus transferri possit. At
 si efficeretur, vt inter visa differentium generum nihil
 interefferet: reperirentur quæ & in suo genere essent, &
 in alieno. quod fieri quī potest? ¹⁷ Omnium deinde in
 animum visorum vna depulsio est, siue illa cogitatione
 informantur, quod fieri solere cōcedimus: siue in quiete,
 siue per vinum, siue per insaniam. Nam ab omnibus
 eiusdem modi visis perspicuitatem, quam mordicūs te-

nerere debemus, abesse dicemus.¹⁸ quis enim cùm sibi fingit aliquid, & cogitatione depingit, non simul ac se ipse commouit, atque ad se reuocauit, sentit quid intersit inter perspicua & inania?¹⁹ Eadem ratio est somniorum. Num censes Ennium, cùm in hortis cum Seruio Galba vicino suo ambulasset, dixisse, *Visus sum mihi cum Galba ambulare?* at cùm somniauit, ita narrauit: *Visus Homerus adesse poëta.*

Idémque in Epicharmo,

Nam videbar somniare me & ego esse mortuum. Itaque simul vt experrecti sumus, visa illa cõtemnimus, neque ita habemus vt ea qua in foro gessimus.²⁰ At enim dum videntur, eadem est in somniis species eorum qua vigilantes videmus. plurimum interest. Sed id omitteramus: illud enim dicimus, non eandem esse vim neque integritatem dormientium & vigilantium, nec mente, nec sensu.²¹ Ne vinolenti quidem qua faciunt, eadem approbatione faciunt, qua sobrii: dubitant, hæsitant, reuocant se interdum, iisque qua videntur, imbecillius assentiuntur:²² cùmque edormiuerunt, illa visa quàm leuia fuerint, intelligunt. Quod idem contingit insanis, vt & incipientes furere, sentiant, & dicant aliquid quod non sit, id videri sibi: & cùm relaxentur, sentiant, atque illa dicant Alcmeonis,

²³ *Sed mihi nequiquã cor consentit cum oculorũ aspectu.*

Excitat deinceps Lucullus nouam attentionem, vt disputet contra Academicos de perspicuitate visorum, quam confirmat esse in rerum natura tribus efficientibus causis, natura, arte, & exercitatione: quibus efficitur, vt vnaquæque res perspicuè teneatur: nam & res sua sponte se nobis ostendit, & ars eas via & ordine

docer, & exercitatio quantumuis obscuras & abditas in lucem profert, quæ omnia Lucullo concedantur licet, non efficiunt tamen aliquam esse perspicuitatem adiunctam scientiam, id est aliquam esse perspicuam & euentem & illustrem scientiam. Artium enim præcepta perspicua sunt, sed perspicuitate probabili, non certa, firma, rata, comprehensa: quæ quidem Academici ab artibus philosophiæ abesse rectè cõfirmant.

2 Ut præstigiatores oculorum, sic sophistæ mentis aciem fallunt, ut res nobis aliæ videantur, quàm re vera sint.

3 Egressiuncula in Epicurum in dialecticis rudem, qui opinionem erroris sustulit, quia docuit quo modo vera vel falsa esset opinio.

4 Opponit duas causas aduersarias perspicuitati, negligentiam in meditando, & captionem sophisticam: totidèmq; contraria remedia: diligentem rerum circumspectionem, & sophismatum declinationem.

5 Propositio est Academicæ contentiois, de confusione visorum, qua Academici vtebantur contra Stoicos: Primum argumentum est ab adiunctis, & Sorites captiosus trium graduum, ubi tres sunt propositiones trium syllogismorum connexorum captiosæ & fallaces, ut paulò post intelligetur.

6 Secundum argumentum à causâ prima cognitionis, quæ est mens: & propositio syllogismi connexa, sed fallax & inconsequens.

7 Instans timor est mente conceptus, oblatus autem ab obiecta re terribili nobis iniectus.

8 Tertium argumentum idem est cum primo, ubi etiam iteratur captiosus Sorites, qui confirmatur autoritate Stoicorum.

9 Lucullus respondet ad Academicum Soritem argumentis Antiochi, sed cõtractis & breuius expositis: prima refutatio est ipsius argumentationis, quæ captiose concluditur.

10 Definit Soritem ex etymologia nominis, quod per similitudinem trãslatum est ab aceruo ex multis granis factò.

11 Iterat Soritem Academicorum, ut ad singulas eius partes respondeat.

12 Refellit primum gradum duplici negatione, Deus non potest omnia, et si posset, visa tamen falsa, verisimilia non faceret.

13 Persequitur reliquos gradus simili in sciatione.

14 Conclusio Soritæ refellitur exemplis repugnantibus.

15 Prudentiam in malicia, & temperantiam in immanitas in voluptatibus aspernandis, & magnitudinem animi in superbia in animis extollendis, & desipientiam in contemnendis honoribus, & liberalitatem in effusio, & fortitudinem in audacia imitatur, & patientiã in duritia immanis, & iusticiam in acerbitate, & religionem in superstitio, & lenitatem in mollitia animi, & verecundiam in timiditate, & illam disputandi prudentiam in concertatio captiosæ verborum, & hanc oratoriam vim inanis quædam profuentia loquendi. Cicero in Partitionibus.

16 Aliud argumentum aduersus conclusionem ex generis & speciei loco: diuersorum enim generum, quorum aliud sub alio non continetur, diuersæ sunt species & differentiæ: unde efficitur visa eadem esse non posse. syllogismus est connexus secundi modi.

17 Distinguit genera visorum inaniũ ex subiecti ratione, ut ea accidant partim vigilantibus, partim dormientibus, partim furiosis, in quorum nonnullis Lucullus negat inesse perspicuitatem.

18 Prima distinctio à dissimili, vigilantes visa certa & perspicua facillè secernunt à falsis.

¹⁹ Altera distinctio de visis dormitium declaratur exemplo & autoritate Ennii, & dissimilitudine.

²⁰ Occurrit tacite obiectioni à dissimilibus.

²¹ Tertia distinctio de visis ebriorum confirmatur ex eodem loco dissimiliū.

²² Quarta de furiosis constat item ex dissimilibus.

²³ Verba Alcmeonis sumpta sunt ex Alcmeone tragedia Euripidis, quā Ennius Latinam fecerat.

¹ *At enim ipse sapiens sustinet se in furore, ne approbet falsa pro veris: & aliàs quidem sape, si aut in sensibus ipsius est aliqua fortè grauitas, aut tarditas, aut obscuriora sunt quæ videntur, aut à perspicendo temporis breuitate excluditur.* ² *Quanquam totum hoc, sapientem aliquando sustinere assensionem, contra vos est.* ³ *si enim inter visa nihil interesset, aut semper sustineret, aut nunquam. Sed ex hoc genere toto perspicari potest leuitas orationis eorum qui omnia cupiunt confundere.* ⁴ *Quarimus grauitatis, constantiæ, firmitatis, sapientiæ iudicium: utimur exemplis somniantium, furiosorum, ebriosorum. illud attendimus, in hoc omni genere quàm inconstanter loquamur: non enim proferremus vino aut somno oppressos, aut mente captos, tam absurdè, ut tum diceremus interesse inter vigilantium visa, & sobriorum & sanorum, & eorum qui essent aliter affecti: tum nihil interesse?* ⁵ *Ne hoc quidem cernunt, omnia se reddere incerta, quod nolunt: ea dico incerta, quæ ἀσινλα Græci.* ⁶ *Si enim res se ita habeant, ut nihil intersit vtrum ita cui videatur, ut insano, an sano: cui possit exploratum esse de sua sanitate? quod velle efficere, non mediocris insania est.* ⁷ *Similitudines verò aut geminorum, aut signorum annulus impressorum pueriliter confectantur.* ⁸ *quis enim nostrum similitudines negat*

esse, cum ea plurimis in rebus appareant? Sed si satis est ad tollendam cognitionem, similia esse multa multorum, cur eo non estis contenti, praesertim concedentibus nobis? & cur id potius contenditis, quod rerum natura non patitur, ut non suo quidque genere sit tale, quale est, nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens vlla comunitas, ut sibi sint & ova ouorum, & apes apum simillima? Quid pugnas igitur? aut quid tibi vis in geminis? conceditur enim similes esse: quo contentus esse poteras. ⁹ tu autem vis eosdem plane esse, non similes. quod fieri nullo modo potest. deinde confugis ad physicos, eos qui maxime in academia irridentur: a quibus ne tu quidem iam te abstinebis: ¹⁰ & ais Democritum dicere innumerabiles esse mundos, & quidem sic quosdam inter sese non solum similes, sed vndique perfecte & absolute ita pares, ut inter eos nihil prorsus intersit, & eos quidem innumerabiles: itemque homines. ¹¹ Deinde postulas, ut si mundus ita sit par alteri mundo, ut inter eos ne minimum quidem intersit, concedatur tibi ut in hoc quoque nostro mundo aliquid alicui sic sit par, ut nihil differat, nihil intersit. ¹² Cur enim, inquires, cum ex illis indiuiduis, vnde omnia Democritus gigni affirmat, in reliquis mundis, & in his quidem innumerabilibus, innumerabiles ¹³ Qu. Lutatij Catuli non modo possint esse, sed etiam sint: in hoc tanto mundo Catulus alter non possit effici? ¹⁴ Primum quidem me ad Democritum vocas, cui non assentior: potiusque refellam, propter id, quod dilucide docetur a politioribus physicis, singularum rerum

singulas proprietates esse. Fac enim antiquos illos Seruilius, qui gemini fuerunt, tam similes quàm dicuntur: num censes etiam eosdem fuisse? non cognoscebantur foris, at domi: non ab alienis, at à suis. ¹⁵ *An non videmus hoc vsu venire, vt quos nunquam putassemus à nobis internosci posse, eos consuetudine adhibita tam facile internosceremus, vti ne minimum quidem similes esse viderentur? Hic pugnes licet, non repugnabo: quin etiam concedam, illum ipsum sapientem, de quo omnis hic sermo est, cùm ei res similes occurrant, quas non habeat denotatas, retenturum assensum, nec vnquam vlli viso assensurum, nisi quod tale fuerit, quale falsum esse non possit. Sed ad ceteras res habet artem quandam qua vera à falsis possit distinguere: & ad similitudines istas vsus adhibendus est.* ¹⁶ *Vt mater geminos internoscit consuetudine oculorum: sic tu internoscis, si assueueris.* ¹⁷ *Vidésne vt in proverbio sit ouorum inter se similitudo? tamen hoc accepimus,* ¹⁸ *Delicti fuisse complures saluis rebus illis, qui gallinas alere permultas quastus causa solerent.* ¹⁹ *hi cùm ouum inspexerant, quæ id gallina peperisset, dicere solebant. Neque id est contra nos: nam nobis satis est oua illa internoscere. nihilo enim magis assentiri potest hoc illud esse, quàm si inter illa omnino nihil interesset. habeo enim regulam, vt talia visa vera iudicem, qualia falsa esse non possint. ab hac mihi non licet transuersum, vt aiunt, diguum discedere, ne confundam omnia. veri enim & falsi non modò cognitio, sed & natura tollitur, si nihil*

erit quod interfit. ²⁰ ut etiam illud absurdum sit, quod interdum soletis dicere, cum visa in animos imprimatur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed inter species & quasdam formas eorum. Quasi verò non specie visa iudicentur, quæ fidem nullam habebunt sublata veri & falsi nota. ²¹ Illud verò perabsurdum quod dicitis, probabilia vos sequi, si re nulla impediamini. Primum quæ potestis non impediri, cum à veris falsa non distent? deinde quod iudicium est veri, cum sit commune falsi? ²² ex his illa necessario nata est ἐπιτοχὴ, id est assensionis retentio: in qua melius sibi constitit Arcefilas, si vera sunt quæ de Carneade nonnulli existimant. Si enim percipi nihil potest, quod utriusque visum est: tollendus assensus est. quid enim est tam futile, quàm quicquam approbare non cognitum? ²³ Carneadē autem etiam heri audiebamur solitum esse delabi interdum, ut diceret opinaturum, id est peccaturum esse sapientem. ²⁴ Mihi porrò non tam certum est esse aliquid quod comprehendere possit, de quo iam etiam nimium diu disputo: quàm sapientem nihil opinari, id est, nunquam assentiri rei vel falsæ, vel incognitæ. ²⁵ Restat illud, quod dicunt ²⁶ veri inveniendi causa contra omnia dici oportere, & pro omnibus. Volo igitur videre quid inuenerint. ²⁷ Non solemus, inquit, ostendere. Quæ sunt tandem ista ²⁸ mysteria? aut cur celatis quasi turpe aliquid sententiam vestram? Ut qui audient, inquit, ratione potius quàm authoritate ducantur. quid si utrumque? num peius est? vnum tamen illud non celant, nihil esse quod

percipi possit. ²⁹ an in eo authoritas nihil obest? mihi quidem videtur vel plurimū. Quis enim ista tam aperte perspicuēque & peruersa & falsa securus esset, nisi tanta in Arcesila, multo etiam maior in Carneade & copia rerum, & dicendi vis fuisset? ³⁰ Hac Antiochus fere & Alexandria tum, & multis annis post, multo etiam asseuerantius in Syria, cū esset mecum, paulo antè quàm esset mortuus.

¹ Concedit postremum argumentum Academicum, subiicitq; alias quatuor causas, quibus etiam sapiens assensionem cohibet, ne quid audeat affirmare.

² Idem argumentum vltimum Lucullus in Academicos regerit, quale *ἀνίστη* *φορ* perugnax est, cū nocet aduersariis, à quibus profertur.

³ Quare nihil erat necesse dicere, sapiētem interdum sustinere assensum, & specialem aliquam notare circumstantiam suspendendi iudicij.

⁴ Prolopopœcia est Academicorum leuitatem & repugnantiam quandam in oratione & disputatione sua constituentium, quæ dicendi figura multo gratior & valentior, quàm si res ipsa sub persona Luculli diceretur.

⁵ Postremum argumentum aduersus conclusionem eiusdem Soritæ sumitur ab his rebus, quæ Academicorum thesi repugnant.

⁶ Illustratio argumenti ab exemplo, & syllogismus cōnexus secundus.

⁷ Cōfutato Sorite, & singulis eius partibus, Lucullus deinceps occupat quædam exempla similitudinis ab Academicis vsurpata, ad illustrandas partes propositionis argumentationis, & præcipuē complexionē: nam cū magna sit multis in rebus similitudo, Academici hinc effici volūt, vt eadem sint, atque nihil inter eas intersit.

⁸ Argumentum similitudinis reprehenditur tanquam falsum, quia ex eo conclusio non officiat: si enim propositio syllogismi addatur, falsa erit: omnia similia sunt eadem.

⁹ Alia probatio Academicorum ad confirmandam complexionem sui Soritæ ducitur à maiore ad minus: syllogismus cōnexus primus,

Si inter mundos innumerabiles nihil intersit, & inter multas res,

quæ sunt in nostro mundo, nihil intererit:

Sed inter mundos nihil intererit, vt ait Democritus:

Ergo inter multas res huius mundi nihil intererit.

Assumptio præce sit approbata testimonio Democriti, qui censuit mundos esse innumerabiles, & nulla re inter se differentes: contra quem disputat Aristoteles capite octauo libri primi De celo.

¹⁰ Assumptio syllogismi. ¹¹ Propositio syllogismi à maiore ad minus.

¹² Ratio propositionis à primis rerum causis secūdam opinionē Democriti, & ab exemplo speciali per comparisonem maiorum declaratur.

¹³ Hoc exemplum citatur propter Catulum, qui huic disputationi intererat.

¹⁴ Refellit assumptionem syllogismi, & Democriti testimonium alio physicorum testimonio, qui in singulis rebus aliquid proprium esse censent, quo ab aliis differant, & distinguantur. Nam singularum rerum propriæ quædam sunt formæ,

quas cùm igneramus, ex multis communibus accidentibus sic vnamquaque rem definimus, vt proprium aliquid tandem efficiatur.

15 Respondet ad exemplum de geminorum similitudine, & duas causas adfert, quibus res similes internoscantur, consuetudinem, & artem.

16 Confirmat vim consuetudinis ad res distinguendas, duplici similitudine exemplorum. Prima est à matre geminos internoscente.

17 Secunda similitudo ab exemplo ouorum, de quibus prouerbiū est, Nihil tam simile ouo, quàm ouum, quum de rebus maxime similibus loquimur.

18 Delos, insula vna est Cycladum clarissima, dicta à *δελός*, id est ostendo, quia cùm mersa esset, subito apparuit.

19 Accommodat exemplum de ouis, ad id de quo agitur: Argumentum est à causa distinctionis, quæ est proprietas aliqua in singulis rebus.

20 Eludit puerilem distinctionem de visis, quasi imagines & species rerum confusæ sint, non autem impressiones & imaginationes: quod Lucullus refellit ab efficientibus causis: visa qualia sint, per suas species iudicantur: species igitur rerū confusæ esse non possunt.

21 Aliud caput refutationis à repugnantibus.

22 Confectarium est, in quo definitur *ἰκτὼν* Academicorum, id est assensio- nis retentio, à verbo *ἰκτῶ*, inhabeo, hæreo, retineo, de qua Arce silam probat magis consentanea locutum, quàm ipsum Carneadem.

23 Declarat inconstantiam in oratione Carneadis, quæ est in his duobus repugnantibus: nulli rei assentiri, & aliquid opinari. Quod postremum idem ferè est quod alicui rei assentiri.

24 Quia opinio est imbecilla assensio, cui Stoici omnes vitiosas perturbationes subiiciunt.

25 Postremum caput refutationis est de more disputandi in contrarias partes, vbi Lucullus refellit sine propter quæ hæc cōsuetudo inducta sit ab Academicis.

26 Vt Cicero fecit in libro de Finibus, de Diuinatione, de Natura deorum.

27 Dialogismus est veteris Academici cum nouo, quo eliciuntur causæ contrariæ disputationis, & refelluntur.

28 Mytheria sunt arcana, quæ olim non nisi occulta ratione sacrorum perficiebantur, vt sacra Cereris & Proserpinæ, quæ in vulgus efferre nefas erat.

29 Refutatio postremi argumenti de autoritate, constat exemplis duorum Academicorum, qui magis autoritate sua, quàm vlla ratione Academicam disciplinam persuaferunt.

30 Lucullus concludit defensionem partium Antiochianarū, & vt initio, sic tandem ostendit, à quo hanc totam disputationem assumpserit.

1 Sed iam etiam confirmata causa, te hominem amicissimum, (me autem appellabat) & aliquot annis minorem natu, non dubitabo monere, Tūne cū tantis laudibus philosophiam extuleris, Hortensiumque nostrum dissipientem commoueris, eam philosophiam sequere quæ cōfundit vera cum falsis, spoliat nos iudicio, priuat approbatione, omnibus orbat sensibus? 2 Et 3 Cimme-

riis quidem, quibus aspectum solis siue deus aliquis, siue natura ademerat, siue eius loci quem incolebant, situs, ignes tamen aderant, quorum illis vti lumine licebat. isti autem, quos tu probas, tantis offusis tenebris, ne scintillam quidem vllam nobis ad aspiciendum reliquerunt.

⁴ quos si sequamur, iis vinculis simus astricti, vt nos commouere nequeamus. sublata enim assensione, omnem & motum animorum, & actionem rerum sustulerunt. quod non modò rectè fieri, sed omnino fieri non potest.

⁵ Prouide etiam, ne vni tibi istam sententiam minimè liceat defendere. An tu, cùm res occultissimas aperueris, in lucémq; protuleris, iuratusque dixeris ea ⁶ te cõperisse (quod mihi quoque licebat, qui ex te illa cognouerã) negabis esse rem vllã, quã cognosci, comprehendi, percipi possit? Vide quaeso etiam atque etiam, ne illarũ quoque rerum pulcherrimarum à te ipso minuatur autoritas.

⁷ Quæ cùm dixisset ille, finem fecit. Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuò Lucullo loquente fecerat, vt etiam manus sæpe tolleret: (nec mirum: nam nunquã arbitror contra Academiã dictũ esse subtilius) me quoque, iocansne, an ita sentiens, (non enim satis intelligebam) cæpit hortari, vt sententia desisterem.

⁸ Tum mihi Catulus, Si te, inquit, Luculli oratio flexit, quæ est habita memoriter, accuratè, copiose: taceo, neque te, quò minus, si tibi ita videatur, sententiam mutes, deterrendum puto. illud verò non censuerim, vt eius autoritate moueare. ⁹ tantum enim te non mouit, inquit arridens, vt caueres ne quis improbus Tribunus plebis

(*quorum vides quanta copia semper futura sit*) arripere te, & in cōcione quæreretur, quī tibi cōstares, cū idem negares quicquam certi posse reperiri, idem te comperisse dixisses. hoc quāso ne te terreat: de causa autem ipsa malim quidem te ab hoc dissentire. sin cesseris, non magnopere mirabor. memini enim Antiochum ipsum, cū annos multos talia sensisset, simul ac visum sit, sententia destituisse. Hac cū dixisset Catulus, me omnes intueri.

1 Peroratio est Luculli, in qua Ciceronē dehortatur ab Academica philosophia: primum argumentum est ex factis Ciceronis, quæ speciem habet repugnantiæ.

2 Amplificatio proximi argumenti à comparatione minorum.

3 Cimmerij, sunt populi in Italia ad Baianum & Auernum sinum, qui incolunt conuallem ingenti iugo circumdatam, quæ neque matutino, neque vespertino sole contegitur. Sunt etiam Cimmerij in Asia ad Bosphorum Cimmerium, qui regionem incolunt tot nimbis & tenebris circumfusam, ut lucem solis intueri non possint: inde proverbiū exitit, Cimmericas tenebras fundere. id est, valde obscurare.

4 Secundum argumentum ab adiūtis incommodis Academicæ disciplinæ, quæ tollit omnes motus animorum: sed Academici respondent, τὸ αὐτὸν non esse cessationem mentis & animi, sed magnam actionem sapientis rerum pondera diligenter examinantis, in quibus cū aliquid probabile inuenerit, id ipsum sequatur, & tamen assensionem cohibeat, id est, non profiteatur se aliquid scire.

5 Tertium à factis Ciceronis, qui coniurationem Catilinæ à se patefactam & cōprehensam esse iuravit. Pridie enim Calēdas Ianuarij, cū à Metello Tribuno plebis potestate habendæ concionis prohiberetur, magna voce iuravit verissimum, pulcherrimūque iusiurandum, quod populus magna voce eum verè iurasse iuravit. Lege librum quintum epistolarum.

6 ἀνακρίστωρ est pronominis demon stratiui, quod ab antecedente dissentit in genere.

7 Hic Hortensius fingitur admirans, ad augendam laudem superioris disputationis, quia Hortensius Antiochianas partes tuebatur.

8 Catulus inuitat Ciceronem ad dicendum, & iocando respondet ad possibile argumentū Luculli, quod nulla incōstantia sit, Academicū philosophum dicere nil posse percipi, & magistratum in repub. gerentem iurare aliquid à se deprehensum esse. Academicorum enim thesis tantū pertinet ad eas res, quæ in philosophia tractantur, quas dicebant opinione duntaxat hominum contineri, non vlla certa & constanti scientia, ut antea sæpe diximus.

9 Catulus relinquit Ciceroni liberum arbitrium, & contrariam partem, quā non probat, exemplo Antiochi disputat, qui ab Academia noua ad veterem defecit.

1 Tum ego non minus cōmotus, quàm soleo in causis maioribus, huiusmodi quadam oratione sum exorsus:

² Me Catule oratio Luculli de ipsa re ita mouit, vt docti hominis, & copiosi, & parati, & nihil prætereuntis eorum qua pro illa causa dici possent: non tamen vt ei respondere posse diffiderẽ. *authoritas autem tanta planè me mouebat, nisi tu opposuisses non minorem tuam.*

³ Aggrediar igitur, si pauca antè quasi de fama mea dixerò. Ego enim si aut ostentatione aliqua adductus, aut studio certandi ad hanc potissimùm philosophiam me applicaui, non modò stultitiam meam, sed etiam mores & naturam condemnandam puto. ⁴ nam si minimis in rebus pertinacia reprehenditur, calumnia etiã coërcetur: ego de omni statu consiliòque totius vitæ aut certare cùm aliis pugnaciter, aut frustrari cùm aliis, tum etiam meipsum velim? ⁵ Itaque nisi ineptum putarẽ, in tali disputatione id facerem. quod cum de Rep. disceptatur, fieri interdum solet: iurarem per Iouem, deòsque penates, me & ardere studio veri reperiendi, & ea sentire, quæ dicerem. ⁶ Quis enim possum non cupere verũ inuenire, cùm gaudeam si simile veri quid inuenerim? Sed vt hoc pulcherrimum esse iudicem, vera videre: sic, pro veris probare falsa, turpissimum est. ⁷ Nec tamen ego is sum, qui nihil vnquam falsi approbem, qui nunquam assentiar, qui nihil opiner: sed quærimus de sapiente. ego verò ipse & magnus quidem sum opinator (non enim sum sapiens) & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram,
 „ Qua fidum duce nocturna Phœnices in alto,
 vt ait Aratus, eòq; directius gubernâr, quòd eam tenent,

„*Quæ cursu interiore breui conuertitur orbe: sed ad Helicæ & clarissimos Septentriones, id est rationes has, latiore specie, non ad tenue eliminatas. Eo fit, ut errè, & vager latius. Sed non de me, ut dixi, sed de sapiente quaritur. visa enim ista cum acriter mentè sensimue pepulerūt, accipio, hisque interdū asētior, nec percipio tamē. nihil enim arbitror posse percipi. non sum sapiens: itaque visis cedo, neque possum resistere.*¹⁰ *sapiētis autē hanc censet Arcesilas vim esse maximam, Zenoni assentiēs, cauere ne capiatur, ne fallatur videre.*¹¹ *nihil est enim ab ea cogitatione quam habemus de gravitate sapientis, errore, leuitate, temeritate disunctius.*¹² *Quid igitur loquar de firmitate sapientis? quem quidem nihil opinari tu quoque Luculle concedis.*

1 Exordii decorum notatur, quod in Cicero naturali fuit, ut in causis veracundius ordiretur, ut ipse testis est in Diuinatione: Ita mihi deos velim propitios, ut cum illius temporis mihi venit in mentē, quo die citato reo mihi dicendum sit, nō solūm commoueor animo, sed etiam toto corpore perhorresco.

2 Oratio Ciceronis pro noua Academia tres in partes diuiditur, exordium, refutationem eorum quæ dicta sunt à Lucullo contra nouos Academicos, & confirmationem thesīs Academicæ, quæ nihil possit percipi: quæ per omnes philosophiæ partes dilatabitur. Exordium autem ducitur à laude Luculli, cuius tamen authoritati opponitur par authoritas Catuli, à quo Academia noua superiore dialogo diligenter & accuratè defensa fuerat.

3 Prolepsis est ad purgandā suspicionem ambitionis aut pertinaciæ, quæ duo vicia à philosophis esse debēt alienissima: admonet igitur se non contradicendi aut dissimulandi, sed cognoscendi studio ad tuendam Academiā nouam accedere. Sylogismus est connexus tertii modi, & propositio connexa primo loco ponitur.

4 Ratio propositionis à minori ad maius.

5 Assumptio in qua remouetur antecedens: sed non facio studio cōtradicēdi aut dissimulandi, quod iurifurandi authoritate quadam confirmatur.

6 Ratio assumptionis à minori ad maius.

7 Detorquet à se disputationis inuidiam: Ego, inquit, non de me, sed de sapiente disputo: admonētque de genere disputationis similitudine Septentrionis minoris & maioris, idque verè admodum. non enim est ad veritatem limata Ciceronis oratio, quæ pro Academia noua suscipitur, sed specie quadā solūm probabilis, quem admodum nobis momenta singulorum argumentorum cōsiderantibus perspicuum esse poterit.

8 Dux sunt in cælo vtræ ad Septentrionem, vt ait Aratus, vna dicta Cynosura parua quidem & obscura: sed nautis aptior ad dirigendos nauium cursus. Altera maior dicta Helice, clara & splendida, & à prima nocte lucens. Versus Arati sunt:

Ἰλικὴ γὰρ μὲν ἀνδρῶν ἀχαιοῖ
 εἰν ἑλί τιμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινάν;
 Τῆ δ' ἄρα φοίνικας πίνυνοι προῶσι βάλαων;
 Ἀλλ' ἢ μὲν παρθρὴ, καὶ ἐπιφάσασθ' ἰστοίμιν,
 Ἴσο μὲν φανομένη Ἰλικὴ πρώτης ἀπὸ τυκτῶς:
 Ἡ δ' ἴτερον ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ἐναντῆσιν ἀρσίων.
 Μαστίρη γὰρ πῶσα πλεῖσσι φητ' ἐσοφάλλει.
 Τῆ καὶ εἰδόνιοι ἰδωῖντα κεν πῆθοντα.

Helice quidem viri Achiui
 In mari signant, quò oporteat naues dirigere:
 Altera vero Phœnices fusi persulcant mare:
 At Helice quidem clara est, & obseruatu parata,
 Multa lucens prima à nocte.
 Altera verò obscura quidem, sed nautis aptior,
 Minori enim tota circumuersatur orbe,
 Hac quoque Sidonij rectissimè nauigant.

9 Iterat declinationem inuidiæ, probatque se non esse sapietẽm à repugnanti-
 bus: syllogismus simplex secundi generis:

Sapiens cauet, ne decipiatur:
Cauere ego non possum, ne decipiatur:
Non sum igitur sapiens.

Assumptio præcedit, declarata obie-

ctis & factis Ciceronis.

10 Propositio syllogismi confirmatur testimonio Arcesilæ & Zenonis.

11 Altera ratio propositionis, ab his quæ repugnant personæ sapientis, vbi sapiens Stoicè consideratur perfectus & absolutus, qui rerum omnium causas accuratè teneat, qualis apud Ethnicos nemo fuit, nec esse potuit, præsertim in tanta rerù & diuinarum & humanarum ignoratione.

12 Tertia ratio ab auctoritate Luculli.

¹ Quod quoniam à te probatur (vt præposterè tecum agam: iam enim mox referam me ad ordinem) hac primum conclusio quam habeat vim, considera: Si vlli rei sapiens assenuetur vnquam: aliquando etiam opinabitur. nunquam autem opinabitur: nulli igitur rei assentietur. Hanc conclusionem Arcesilas probat: confirmat enim primum & secundum, Carneades nonnunquam secundum illud dabat, assentiri aliquando. ita sequebatur etiam opinari: quod tu non vis, & rectè, vt mihi vi-

deris. ³ Sed illud primum, sapientem, si assensurus esset, etiam opinaturum, falsum esse & Stoici dicunt, & eorum adstipulator Antiochus: posse enim eum falsa à veris, & quæ non possint percipi, ab iis quæ possint, distinguere. ⁴ nobis autem primum, etiam siquid percipi possit, tamen ipsa consuetudo assentiendi periculosa esse videtur, & lubrica. ⁵ quamobrem cum tam vitiosum esse constet, assentiri quicquam aut falsum, aut incognitum: sustinenda est potius omnis assensio, ne precipitet, si temerè processerit. ita enim finitima sunt falsa veris, eaque quæ percipi possunt (si modò ea sunt quædã: iam enim videbimus) ut tamen in precipitè locum non debeat se sapiens committere: ⁶ sin autem, omnino nihil esse quod percipi possit, à me sumpsero, & quod tu mihi das, accepero, sapientem nihil opinari: ⁷ effectum illud erit, sapientem assensus omnes cohibiturum. ut tibi videndum sit, idne malis, an aliquid opinaturum esse sapientem. ⁸ Neutrum, inquires, illorum. Nitamur igitur, nihil posse percipi: etenim de eo omnis est controuersia. ⁹ Sed prius pauca cum Antiochò: qui hæc ipsa quæ à me defenduntur, & didicit apud Philonem tam diu, ut constaret diutius didicisse neminem, & scripsit de his rebus acutissimè, & idem hæc non acrius accusauit in senectute, quàm antea defensitauerat. quauis igitur fuerit acutus, ut fuit: tamen inconstantia leuatur auctoritas. ¹⁰ Quis, inquam, enim iste dies illuxerit, quæro, qui illi ostenderit eam, quam multos annos esse negauisset, veri & falsi notam. Excogitauit aliquid: eadè

dicit qua Stoici . pœnituit eum illa sensisse . cur non se
 transtulit ad alios , & maximè ad Stoicos ? eorum e-
 nim erat propria ista dissensio . quid eum Mnesarchi
 pœnitebat , quid Dardani , qui erant Athenis tum prin-
 cipes Stoicorum ? ¹¹ Nunquam à Philone discessit , nisi
 posteaquam ipse cepit qui se audirent habere . Vnde
 autem subitò vetus Academia reuocata est ? nominis
 dignitatem videtur , cùm à re ipsa descisceret , retinere
 voluisse , quòd erant qui illum glorie causa facerent
 sperare etiam fore , ut ij qui se sequerentur , Antiochai
 vocarentur . Mihi autem magis videtur non potuisse
 sustinere concursum omnium philosophorum . ¹² etenim
 de ceteris sunt inter illos nõnulla communia : hac Aca-
 demicorũ est vna sententia , quam reliquorum philoso-
 phorum nemo probat : ¹³ itaque cessit . ut enim ij qui sub
 nube solem non ferunt : item ille cùm aestuaret , veterum ,
 ut manianorũ , sic Academicorum vmbra secutus est :
¹⁴ quòque solebat uti argumento tum , cùm ei placebat
 nihil posse percipi , cùm quæreret Dionysius ille Hera-
 cleotes , vtrum cõprehendisset certa illa nota qua assen-
 tiri dicitis oportere , ¹⁵ Illudne , quod multos annos tenu-
 isset , Zenonique magistro credidisset , honestum quod
 esset , id bonum solum esse : an , quod postea defensit auisset ,
 honesti inane nomen esse , voluptatem esse summum bo-
 num ? qui ex illius commutata sententia docere vellet ,
 nihil ita signari in animis nostris à vero posse , quod non
 eodem modo possit à falso : is curauit quod argumentum
 ex Dionysio ipse sumpsisset , ex eo ceteri sumerent .

1. Hæc transitio indicat digressionem quandam fieri, cuius caput est, sapientem nulli rei assentiri. Argumentum ab adiunctis: syllogismus connexus secundum modi plenus & integer.

2. Propositio connexa nititur autoritate Academicorum, qui existimant sapientem sola opinione duci, non vlla scientia.

3. Stoici negant propositionem syllogismi, & insequentem probant à factis sapientis, qui nihil opinetur, sed in omnibus reb⁹ certâ scientiâ sequatur. dissentio igitur Stoicorum ab Academicis in definitione sapientis posita est, de qua inter eos nullo modo conuenit.

4. Cicero defendit contra Stoicos constantiâ connexæ propositionis, Si sapiens assentietur, etiam opinabitur. Ratio est à minori ad maius. Syllogismus connexus tertii modi:

Si quid posset percipi, tamen assensus esset periculosus:

Sed nihil potest percipi:

Quanto igitur periculosior est assensus?

Propositio prima est,

5. Ratio propositionis ab adiunctis rerum, falso & incognito: & allegoria ab auribus equos retinentibus in loco decliui & præcipiti.

6. Assumptio ex remotione antecedentis. 7. Conclusio syllogismi.

8. Hæc summa pthesis est totius Academicæ contentiois, quod omnium rerum, quæ in philosophia tractantur, ἀκταλῆσι sit, id est inscientia.

9. Altera digressio est in Antiochū hostē nouæ Academiæ, cuius autoritas eleuatur, quod incōstantis in philosophia fuerit. Argumentū incōstantiæ ducitur à dissimilib⁹ factis Antiochi, quæ sunt Academiâ nouâ diu laudasse, & postea vituperasse.

10. Dialogismus inducitur ad exprimendam leuitatem Antiochi, qui nulla iustitia & honesta causa defecit ab Academia noua: sed captus amore laudis & gloriæ. hic igitur causæ Antiochiæ defectionis vituperantur.

11. Declarat turpem & inhonestū finem defectionis, affectionem vanæ gloriæ: infortique collationem similibus: vt, quemadmodum quidam philosophi à suis præceptoribus nomen habuerunt: vt Socratici à Socrate, Epicurei ab Epicuro, sic ab Antiocho Antiochi discipuli nominarentur.

12. Confirmat effectum propositi finis à dissimilibus.

13. Conclusio defectionis illustrata similibus, vbi iocus est, & allusio ad veterem Platonis Academiam in suburbano, & vmbroso nemore sitam, vt ait Suidas.

14. Postremum argumentum contra Antiochum est à partibus. Antiochus ex incōstantia Dionysii, qui ex Stoico factus erat Epicureus, olim disputabat nihil posse percipi: eadem igitur ratio & conclusio valeat contra Antiochum, qui commutata sententia ex Academico nouo repente factus est vetus.

15. Dionysius Heracleotes cum à Zenone fortis esse didicisset, à dolore deductus est: nam cum ex renibus laboraret, ipse in eiulatu clamitabat falsâ esse illa que antea de dolore sensisset: cumque Cleantes condiscipulus eius rogaret quatenam ratio cum de sententia deduxisset, respondit: Quia cum tantum operæ philosophiæ dedissem, dolorem tamen ferre non possem, satis esset argumenti malum esse dolorem: plurimos autem annos in philosophia consumpsi, nec ferre possum: malum igitur dolor. Cic. Tuscul. 2.

! Sed cum hoc alio loco plura, nunc ad ea que à te Luculle dicta sunt. Et primùm quod initio dixisti, videamus quale sis: similiter à nobis de antiquis philosophis

commemorari, atque seditiosi solerent claros viros, sed
 tamē populares aliquos, nominare. illi cū res non bonas
 tractent, similes bonorum videri volunt. nos autem ea
 dicimus nobis videri, quæ vosmetipsi nobilissimis philo-
 sophis placuisse conceditis. ² Anaxagoras niuem nigrā
 dixit esse. ferres me, si ego idem dicerem? tu ne si dubi-
 tarem quidem. ³ at quis est hic? num sophistes? sic enim
 appellantur ij, qui ostentationis aut quæstus causa phi-
 losophantur. maxima fuit & grauitatis & ingenij glo-
 ria. ⁴ Quid loquar de Democrito? quem cum eo con-
 ferre possumus non modò ingenij magnitudine, sed etiā
 animi, qui ita sit ausus ordiri, ⁵ Hac loquor de vniuer-
 sis. nihil excipit, de quo non profiteatur. quid enim esse
 potest extra vniuersa? ⁶ quis hunc philosophū non ante-
 ponit Cleanthi, Chrysippo, reliquisque inferioris eta-
 tis? qui mihi cum illo collocati, ⁷ quinta classis videntur.
⁸ Atque his non hoc dicit quod nos, qui veri esse
 aliquid non negamus, percipi posse negamus: ille verum
 esse planè negat, esse sensus quidem nec obscuros dicit,
 nec tenebricosos (sic enim appellat eos is, qui hunc ma-
 ximè est admiratus Chius Metrodorus initio libri qui
 est de natura) Nego, inquit, scire nos, sciamusne ali-
 quid, an nihil sciamus: ne id ipsum quidem nescire, aut
 scire, scire nos: nec, omnino siue aliquid, an nihil sit.
 Furere tibi ⁹ Empedocles videtur: at mihi dignissimum
 rebus iis, de quibus loquitur, sonum fundere. num ergo is
 excæcat nos, aut orbat sensibus, si parū magnā vim cen-
 set in iis esse ad ea quæ sub eos subiecta sunt, iudicanda?

¹⁰ Parmenides, Xenophanes, minus bonis quanquam versibus, sed tamen illis versibus increpant eorum arrogantiam quasi irati, qui, cum sciri nihil possit, audeant se scire dicere. ¹¹ Et ab his aiebas remouendum Socratem & Platonem. cur? an de vllis certius possum dicere? vixisse cum his equidem videor: ¹² ita multi sermones perscripti sunt, è quibus dubitari non possit, quin Socrati nihil sit visum sciri posse. excepit vnum tantum, scire se, nihil se scire: nihil amplius. Quid dicam de Platone? qui certè tam multis libris hac persecutus non esset, nisi probauisset. ironiam enim alterius, perpetuam præsertim, nulla fuit ratio persequi. Videor ne tibi, non vt Saturninus, nominare modò illustres homines, sed etiam imitari nunquam nisi clarum, nisi nobilem? atque habebam molestos vobis, sed minutos, Stilbonem, Diodorum, Alexinum: quorum sunt contorta & aculeata quadam sophismata: sic enim appellantur fallaces conclusiunculae. Sed quid eos colligam, cum habeam ¹³ Chrysippum, qui fulcire putatur porticum Stoicorum? Quàm multa ille contra sensus, quàm multa contra omnia quæ in consuetudine probantur, dissoluit? idem mihi quidem non videtur. Sed dissoluerit sanè. certè tam multa non collegisset, quæ nos fallerent probabilitate magna, nisi videret his resisti non facile posse. ¹⁴ Quid Cyrenæi videntur, minimè contempti philosophi? qui negant esse quicquam, quod percipi possit extrinsecus: ea se sola percipere, quæ tactu intimo sentiant, vt dolorem & voluptatem: neque se, quo quid colore, aut quo sono sit.

scire, sed tantum sentire affici se quodammodo. ¹⁵ Satis multa de authoribus. quanquam ex me quaesiras, nonne putarem post illos veteres, tot seculis, inueniri verum potuisse, tot ingenis, tantisque studiis quaerentibus. Quid inuentum sit, paulo post videro, te ipso quoque iudice. ¹⁶ Arcesilam verò non obtrectandi causa cum Zenone pugnauisse, sed verum inuenire voluisse, sic intelligitur. Nemo inquam superiorum non modo expresserat, sed ne dixerat quidem posse hominem nihil opinari: nec solum posse, sed ita necesse esse sapienti. Visa est Arcesila cum vera sententia, tum honesta & digna sapiente. ¹⁷ Quasiuit de Zenone fortasse, quid futurum esset, si nec percipere quicquam posset sapiens, nec opinari sapientis esset. ille, credo, Nihil opinatur: quoniam esset quod percipi posset. Quid ergo esset id? Visum, credo. Quale igitur visum? Tum illum ita definiuisse: ex eo quod esset, sicut esset impressum, & signatum, & effectum. Post requisitum, etiamne si eiusmodi esset visum verum, quale falsum. ¹⁸ hic Zenonem vidisse acutè, nullum esse visum, quod percipi posset: si id tale esset ab eo quod est, ut eiusmodi ab eo quod non est, posset esse. Rectè consensusit Arcesilas ad definitionem additum: neque enim falsum percipi posse, neque verum, si esset tale, quale vel falsum. ¹⁹ Incubuit autem in eas disputationes, ut doceret, nullum tale esse visum à vero, ut non eiusdem modi etiam à falso possit esse. Hac autè est vna contentio, qua adhuc permanserit. Nam illud, nulli rei assensurum esse sapientem, nihil ad hanc controuersiam pertinebat: licebat

enim nihil percipere, & tamen opinari: quod à Carneade dicitur probatum. Equidem Clitomacho plus quàm Philoni aut Metrodoro credens, hoc magis ab eo disputatum, quàm probatum puto. sed id omittamus. Illud certè opinatione & perceptione sublata sequitur, omnium assensionum retentio: ut, si ostendero nihil posse percipi, tu concedas nunquam assensurum esse.

¶ 1 Transitus est à proxima digressionem ad refutationem orationis habitæ à Lucullo, ubi Cicero sigillatim respondebit ad argumenta superioris orationis. Primū igitur occupat collationem illam Arcefilæ cum seditionis ciuium, & Academiam non uam defendit auctoritate veterum & illustrium philosophorum.

2 Sequitur inductio de authoribus Academicæ nouæ antiquis & excellentibus philosophis, quorū primus Anaxagoras laudatur, & in Academicam ignorationem incidisse probatur: placuit ei niuem esse nigram, & quòd ex aqua nigricante fieret, & quò oculi cōtinenter in ea defixi mutarentur, & se colorè nigrū cernere crederet.

3 Hic locus corruptus & abruptus esse videtur, ubi definitur sophista à fine, sicut apud Platonem, mercator, qui disciplinas animi vendit: homo quæstuosus, qui litigando, pugnando, aduersando, quæstum facit: iuuenem & diuitū mercenarius venator, præstigiator, & veri fallax imitator: sic Aristoteles etiam ait, ὁ σοφιστὴς ἄπο μακροῦ ἀπὸ φανομίνης σοφίας, & ὁ δὲ ὄντι δυνεύς. id est, qui quæstum facit ab ea, quam præ se fert, sapientia: quæ tamen in eo reuera non sit. Ex quo genero fuit in Græcia Protogoras, qui (ut ait Plato in Menone) vniuersam Græciã annos plus quàm quadraginta fefellit, & discipulos suos multò deteriores reddidit, quàm acceperat.

4 Secunda auctoritas est Democriti, qui dupliciter laudatur, & ex nobili sui operis præfatione, & ex collatione inferiorum philosophorum.

5 Hic syllogismus est simplex primi generis.

6 Democritus floruit apud Milesios olympiade octogesima, ut ait Laertius, Cleantes fuit discipulus Zenonis, & Chrysippus Cleantis, qui floruit olympiade centesima quadragesima tertia.

7 Seruius Tullus populum Romanum in quinque classes ex censu distribuit, ut prima classis esset ditissimorum ciuium, sicut quinta & postrema infimorū & tenuissimorum. hinc Homines quintæ classis, prouerbiū quadam specie dicuntur: id est, infimæ conditionis & auctoritatis.

8 Collatio est à minori ad maius, ad illustrandum testimonium Democriti.

9 Tertius auctoritatis locus de Empedocle.

10 Quartus locus ab auctoritate Parmenidis & Zenophanis, quorū ille cen fuit non esse fidendum sensibus, ut ait Diogenes: hic primus omnia esse incomprehensibilia dixit, ut ait Sothion: sed tamen fallitur, ut ait Diogenes.

11 Responderet ad proxima exempla de Socrate & Platone, quos etiam probat esse autores huius Academicæ instituti ex eorum scriptis & institutis.

12 Conclusio de antiquis authoribus, quos Academicæ sequuntur: & transitus ad inferioris ætatis philosophos, quibus auctoribus vtitur Cicero ad defensiuam Academicæ professionis. Stilpo Megarētis fuit discipulus Euclidis acutus & eloquens.

Diodorus cognomento Cromis, dialecticum acumen habuit, primūque dicitur inuenisse inuolutum & cornutum dicendi genus, vt ait Laetius. Alexinus ex Eubulidis Megarensis ludo inuauit, vir acer, & contentionis viribus, ac neruis clarus: vnde & Alexinus dicitur est: maximè autem Zenoni infestus erat, vt ait Laetius. Horum fallaces erant conclusuncule, aut vitio argumenti alieni, vel obscuri, vel ambigui, vel falsi: aut inconstantia dispositionis, quæ facta non esset ad veram & constantem normam dialecticæ artis.

13 Chrysippus Solensis Clearchis discipulus tantum de se sentiebat, vt neminem in philosophia sibi parem esse arbitretur, vnde passim carmen de Chrylippo iactatum est:

Ὅτις πίπνῃ, λονκοὶ δὲ σικαὶ αἰσοῦσι.

Ἐὶ μὴ γὰρ ἦν χρυσίππου, οὐκ ἂν ἦ σταθ.

Hoc est,

Hic solus sapit: ast alij, velut vmbra, feruntur.

Et nisi Chrysippus fuisset, porticus non esset.

14 Postrema defensio ab authoritate Cyrenaicorum, qui ab Aristippo Cyrenæo profecti iudicium veritatis in intimis sensibus posuerunt, cum finem bonorum esse dicerent voluptatem corporis: id est, iucundum quondam & leuem motum ad intimos sensus permanentem, & quasi in medullis corporis prurientem.

15 Concludit locum de authoribus, & hinc transit ad refutandam orationem Luculli, cuius caput vnum fuit, multas res progressionem temporum repertas esse: de quo aliam Cicero respondebit, vbi disseret de partibus sapientiæ.

16 Purgat Arcefilam à calumniis, & originem contentionis inter Stoicos & Academicos dialogifimuo Arcefilæ ostendit, vbi Arcefilas ex definitione sapientis, & phantasie à Zenone tradita materiâ contradictionis arripuit, vt diceret nihil posse percipi.

17 Hic visum definitur à Zenone ex causis & obiectis.

18 Zeno perficit proximam definitionem his verbis, Quale esse nõ possit ex eo, vnde non est: vt intelligatur definiri visum verum, & à sapiente perceptum.

19 Arcefilas refellit postremam partem in definitione positam: summa igitur quaestio est, Nullum visum verum percipi à sapiente, vt non eiusmodi falsum esse possit: quia nullius rei certam & propriam notam sapiens habeat, per quam duntaxat perceptio effici possit: quæ Academicorum sententia vera esset, si de perfecta, & omnibus numeris absoluta scientia rerum loquerentur ex primis, veris, & rem ipsam constituētibus, & declarantibus causis: hæc enim perfecta sapientia cadit in solū Deū, quæ admodum præclare differit Socrates apud Platonē: atque omnium philosophorum decreta, quæ polliceri scientiam videntur, opiniones duntaxat hominum sunt, non decreta sapientiæ. Itaque rectè dicitur ab Academicis nihil vel sensu, vel animo percipi, si perceptio eo modo, quo diximus, definiatur: tamen si leuia quædam argumēta ab illis contra sensus, aliasque Stoicorum rationes ab his collecta sunt.

1 Quid ergo est quod percipi possit, si ne sensus quidē vera nuntiār? quos tu Luculle 2 communi loco defendis. quod ne id facere posses, idcirco heri, non necessario loco, contra sensus multa dixeram. 3 tu autem te negas infracto remo, neque columba collo commoueri. primum,

cur? nam & in remoto sentio non esse id quod videatur:
 & in columba plures videri colores, nec esse plus vno.
 deinde, nihilne præterea diximus? maneat illa omnia.
 † Latrat in ista causa Epicurus: veraces suos esse sensus
 dicit. Igitur semper authorem habes, & eum qui magno
 suo periculo causam agat. eò enim rem dimittit Epicu-
 rus, si vnus sensus semel in vita mentitus sit, nulli vnquã
 esse credendum. Hoc est verũ esse, confidere suis testibus,
 & importunè insistere. † Itaque Timagoras Epicureus
 negat sibi vnquam, cum oculum torssisset, duas ex lucerna
 flãmulas esse visas: opinionis enim esse mendaciũ, nõ ocu-
 lorũ. quasi queratur quid sit, non quid videatur. † Sed
 hic quidem maiorum similis. tu verò, qui visa sensibus
 alia vera dicas esse, alia falsa: quĩ ea distinguis? † De-
 sine quaeso communibus locis. domi nobis ista nascuntur.
 Si quis deus te interroget sanis modò & integris sensibus,
 Num amplius quid desideras? quid respõdeas? Utinam
 quidem roget. audiat quàm nobiscum malè agatur. † Ut
 enim vera videamus, quàm longè videbimus? ego Ca-
 tuli Cumanam ex hoc loco regionem video, Pompeia-
 num non cerno: neque quicquam interiectum est quod
 obster: sed intendi longius acies non potest. O præclarũ
 prospectum! Puteolos videmus: at familiarem nostrum
 Auianum, fortasse in porticu Neptuni ambulantẽ, non
 videmus. At ille nescio qui, qui in scholis nominari
 solet, mille & octingenta stadia, quòd abesset, videbat.
 quædam volucres longius. Responderem igitur auda-
 cter isti vestro deo, me planè his oculis non esse contentũ.

⁹ dicit me acrius videre, quàm vllos pisces, fortasse qui neque videntur à nobis, & nunc quidem sub oculis sunt, neque ipsi nos suspicere possunt. Ergo vt illis aqua, sic nobis aër crassus offunditur. At amplius non desideramus.

¹⁰ Quid talpæ? Nū desiderare lumē putas? Neque tam quererer cum deo, quòd parū longè, q̄ quòd falsum viderem. ¹¹ Vidēsne nauē illam? stare nobis videtur: at iis qui in naui sunt, moueri hac villa. Quæ rationem cur ita videatur: quam vt maximè inueneris, quod haud scio an non possis: non tu verū testē habere, sed eū non sine causa falsum testimoniū dicere ostenderis. Quid ego de naui? vidi enim à te remum contemni. maiora fortasse queris.

¹² Quid potest esse solē maius, quem Mathematici amplius duodeuiginti partibus confirmant maiorem esse quàm terram? quantulus nobis videtur? mihi quidem quasi pedalis. ¹³ Epicurus autem posse putat etiam minorem esse eum, quàm videatur, sed non multo. ne maiore quidem multo putat esse: vel tantum esse, quantus videatur: vt oculi aut nihil, aut non multum mentiantur.

¹⁴ Vbi igitur illud est semel? sed ab hoc credulo, qui nunquam sensus mentiri putat, discedamus, qui ne nūc quidem, cum ille sol, qui tanta incitatione fertur, vt celeritas eius quanta sit, ne cogitari quidem possit, tamen nobis stare videatur.

¶ ¹ Incipit disputare cōtra Lucillum de principe & generali quæstione, Quòd nihil percipi possit. Primum argumentum est à sensibus, leue & captiosum. Licet enim nullus sensus sit particeps scientiæ, quia (vt Socrates rectè docet in Theæteto) essentiam rei non percipit: licet etiam interdum decipiatur sensus, non sequitur tamen, quin interdum verum aliquid sentiat, quale vel falsum esse non possit.

² Comuni loco defendere, est probabiliter & copiose ad imitationē Orationum aliquid disputare: est enim locus communis, oratoribus campus, in quo libe-

rè expatiantur, eùm aliquid amplificat laudis, aut vituperationis gratia.

3 Occupat duo exempla, quibus sensus falluntur, quasi à Lucullo nō satis resutata & dissoluta sint.

4 Epicurus disēcit ab Academicis, quia omne iudiciū veritatis ponit in sensib⁹: sed tamē sententiā suā pueriliter & ineprè defendit, & eius subscriptor Timagoras.

5 Si oculi palpebram aliquantulum depresseris, quanuis vnica sit flamma lucentis candelæ: ea tamen geminari tibi videbitur, quia ab oculo tuo radij ex eūtes non ad idem feruntur punctum: atque idcirco, quod oculus bis inspexit, id quasi geminum se putat inspexisse.

6 Eleuat disputationem Luculli tanquam communem, nec satis accuratam: eùm tamen ipse Cicero non accuratius disputet, quàm Lucullus, & cōmunibus etiam locis hic, vt antè Lucullus fecit, expatiatur.

7 Occupat communem locum Luculli de laude sensurum, & ei contradicit ab exemplis, quibus confirmatur imbecillitas oculorum: quia longius rem prospicere non possunt.

8 Occupat exemplum hominis acutè videntis, quod eleuat collatione auium quæ longius vident. Fuit autem quidā nomine Linceus tam certa acie luminum, vt ex Lilybæo naues è portu Carthaginensium egredientes videret, vt ait Valerius libro primo. Carthago autem à Lilybæo distat mille stadiis, ac ferè quingentis, vt ait Strabo. Plinius refert, halieetum clarissima oculorum acie ex alto videre in mari piscem, in quem præcepit ruit, eumque discussis pedore aquis, rapit.

9 Secunda prolepsis de piscibus contemnitur: quia nos perfectiorem visum quærimus.

10 Tertia prolepsis de exemplo talpæ refellitur à minori ad maius. Talpæ quanuis natura sint expertes visus, tamen lumen desiderāt. quid mirum, si homines acumen oculorum melius optent?

11 Trāitus est ab imbecillitate oculorum ad fraudes & fallacias ex his ortas, quæ declarantur exemplo naui: nam qui procul agitatam nauem aspiciunt, eam stare putāt, quia propter longitudinem spatij & intervalli, naui ipsa angulus visus afficere, atque mouere parū admodū potest, & qui sunt in naui, proxima quæque moueri arbitrat̃ur, vt arbores, ædes, quia radij oculorū ad motum naui subinde mutantur: atque idcirco res quæ sub aspectum cadunt, mutari videntur, & tāquam oculos sequi: sed hæc Ciceronis argumenta nihil admodum arguunt & probant. Non enim sequitur, si sensus aliquando fallaces sint, vt semper sint fallaces, & mēs hominis fraudē perspicere non possit: etenim à doctissimis hominib⁹ inuenta & explicata est ratio, & cur remus inflexus in aqua videtur, & collum columbæ coloribus variegatum, eùm tamen sit vnus modi: ceteraque eiusmodi ab optimis philosophis diligenter enucleantur, nec eorum quisquam in his falli potest.

12 Correctio proximi exempli, & transitus ad aliud de magnitudine solis, vbi visus plurimum fallitur.

13 Epicuro sol videtur esse tantus, quantulus apparet, & maiusculus & minusculus, vt Plutarchus ait: Cicero ni duodeuiginti partibus maior terra, id est, trecentum & sex millibus leucarum: Mathematicis centies sexagesies sexies, id est, centum millionibus leucarum & amplius.

14 Contemnit Epicurum stultè differentem de solis magnitudine, & sibi ipsi repugnantem: dicit enim quodam capite, si semel sensus mentiantur, eis non esse credendum: & altero oculos posse mentiri, eùm iudicant de solis magnitudine.

¹ Sed ut minuam controuersiam: videte quaeso quàm in paruulis sitis. Quatuor sunt capita, quae concludunt nihil esse quod nosci, percipi, comprehendì possit: de quo hac tota quaestio est. è quibus primum est, esse aliquod visum falsum: secundū, non posse id percipi: tertiu, inter quae visa nihil intersit, fieri non posse ut eorum alia percipi possint, alia non possint: quartū, nullum esse visum verum à sensu perfectum, cui non appositum sit visum aliud quod ab eo nihil intersit, quòdque percipi non possit. Horum quatuor capitum secundum & tertium omnes concedunt, primum Epicurus non dat. vos, quibuscum res est, id quoque conceditis. omnis pugna de quarto est. ² Qui igitur P. Seruilium Geminum videbat, si Quintum se videre putabat, incidebat in eiusmodi visum, quod percipi non posset: quia nulla nota verum à falso distinguebatur. qua distinctione sublata, quam haberet ³ M. Cotta, qui bis cum Gemino Consul fuit, agnoscendo eiusmodi notā, quae falsa esse non possit? Negas tantam similitudinem in rerum natura esse. pugnas omnino, sed cum aduersario facili. ⁴ Ne sit sanè: videri certè potest. faller igitur sensum: & si vna fefellerit similitudo, dubia omnia reddiderit. sublato enim iudicio illo, quo oportet agnosci: etiamsi ipse erit quem videris, qui tibi videbitur, tamen non ea nota iudicabis, qua dicis oportere, ut non possit esse eiusdem modi falsa. Quādo igitur potest tibi P. Geminus, Quintus videri: quid habes explorati, cur non possit tibi Cotta videri, qui non sit, quoniā aliquid videtur esse quod non est?

Omnia dicis sui generis esse: nihil esse idē, quod sit aliud. Stoicum est quidem, nec admodum credibile, nullum esse pilum omnibus rebus talem, qualis sit pilus alius, nullum granum.⁶ Hæc refelli possunt: sed pugnare nolo. ad id enim quod agitur, nihil interest, omnibusne partibus visa res nihil differat, an internosci non possit, etiā si differat. Sed si hominū similitudo tāta esse non potest, ne signorum quidem? Dic mihi,⁷ Lysippus eodem ære, eadem temperatione, eodem calō, aqua, cæteris omnibus, centum Alexandros eiusdem modi facere non possit? qua igitur notione discerneres?⁸ Quid, si in eiusmodi cera ceterum sigilla hoc annulo impressero, ecquæ poterit in agnoscendo esse distinctio? an tibi erit quarendus annularius aliquis, quoniam gallinarium inuenisti Deliacum illum qui ova cognosceret?⁹ Sed adhibes artē aduocatam etiam sensibus. pictor videt quæ nos non videmus: & simul inflauit tibicen, à perito carmen agnoscitur. Quid hoc? nōne videtur contrate valere, si sine magnis artificijs, ad quæ pauci accedunt, nostri quidem generis admodū nec videre, nec audire possumus?¹⁰ Iam illa præclara, quanto artificio esset sensus nostros, mentemque, & totam constructionem hominis fabricata natura, cur non extimescam opinandi temeritatē? etiā mne hoc affirmare potes Luculle, esse aliquam vim, cum prudentia & consilio scilicet, quæ finxerit, vel, ut tuo verbo utar, quæ fabricata sit hominem? qualis ista fabrica est? ubi adhibita? quando? cur? quomodo? Tractantur ista ingeniose, disputatur etiam eleganter. denique videatur

sanè, ne affirmentur modo. Sed de Physicis mox, & quidem ob eam causam, ne tu, qui idem me facturum paulò antè dixeris, videre mentitus.

¶ 1 Repetit quatuor hypotheses Academicorum à Lucullo prius commemoratas, ex quibus effici volunt, nihil posse percipi: quarum tres veluti per se satis illustres, & ab omnibus concessæ sumuntur: quarta, quæ in quæstionem venit, à Cicero-ne confirmatur.

2 Vtitur exemplis Seruiliorum geminorum, qui inter se valde similes erant, vt vix internosci possent, sed iis exemplis nunquam efficiet, nihil posse percipi. nã, vt antè docuit Lucullus, adhibita consuetudine geminos facitè distingues. nec verò sequitur, vt si in quibusdam visis differentia non appareat, in nullis visis appareat.

3 C. Aurelius Cotta, & P. Seruilius geminus primùm cõsules fuerunt anno vrbis cõditæ quingentesimo primo, rursus autem anno vrbis quingentesimo quinto.

4 Concedit defensionem Luculli de singulis & propriis rerum notis, quibus res internoscuntur, & tamen nihilominus contendit visã confusã esse: Syllogismus est connexus primi modi, cuius propositio est fallax:

Si una similitudo sefellereit, dubia omnia reddiderit: possunt enim res similitudine inter se coniungi, & multis dissimilibus distingui ac separari.

5 Refellit dogma Stoicum de singulis rerum proprietatibus, quibus inter se differant. Argumentum ab exemplis specialibus: pilus à pilo non internoscitur, neque granum à grano: non sunt igitur in singulis rebus propria quædam notæ. Sic Perillus cum Aristone Stoico dogmati assentiẽte differuit, protulitque geminos fratres inter se litigantes, quorum alter illi depositum daret, alter deinde reciperet, atque ita hæretem in geminis, & ambigentem vter esset, coarguit. Lege Laertiũ lib. 7.

6 Transit ab exemplis geminorum ad exemplum signorum similitium.

7 Lyfippus Sicyonius nobilis sculptor fuit, à quo tantùm Alexander se fingi passus est. Is sexcenta decem opera fecisse dicitur tam excellentia, vt arti claritatem possent dare vel singula. Plinius cap. 7 lib. 34.

8 Aliud exemplum de signis similibus in cera impressis, & iocus in Deliacũ gallinarium à Lucullo citatur, cuius videtur meminisse Plinius his verbis: Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam dicentis, quòd ouum ex quaque esset.

9 Reperit in Lucullum exempla de pictore & tibicine, cuius argumentum à maiori ad minus licet verum sit, nihil tamen efficit.

10 Eleuat communem locum de diuina & excellenti fabrica sensus & animi, quam ethnice & impiè contemnit magis, quàm refellit ex leuissimis adiunctis.

1 Sed vt ad ea quæ clariora sunt, veniam, res iam vniuersas profundam: de quibus volumina impleta sunt non à nostris solũ, sed etiam à Chrysippo: de quo queri solēt Stoici, dum studiosè omnia conquieserit contra sensus & perspicuitatem, contrãque omnem consuetudinẽ, contrãque rationem, ipsum sibi respondentem inferiorem

fuisse : itaque ab eo amatum esse Carneadem. Ea sunt eiusmodi, quæ à te diligentissimè tractata sunt: Dormientium & vinolentorū & furiosorum visa imbecilliora esse dicebas, quàm vigilantium, siccorum, sanorum :
 2 quomodo? quia cùm experrectus esset Ennius, non diceret se vidisse Homerum, sed visum esse: Alcmeo autem,
 3 Sed mihi neuiquam cor consentit, similia de vinolentis. quasi quisquam neget, & qui experrectus sit eum somniare: & cuius 3 furor cōsederit, putare non fuisse ea vera, quæ essent sibi visa in furore. sed non id agitur tum, cùm videantur: quo modo videntur, id queritur. nisi verò Ennium non putamus ita totum illum audiuisse,

4 O pietas animi, si modò id somniauit, vt si vigilans audiret: experrectus enim potuit illa visa putare, vt erant, & somnia. dormienti verò æquè ac vigilanti probantur. Quid Iliona somno illo,

5 Mater te appello.

Nonne illa credit filium locutum, vt verè experrecta etiam crederet? vnde enim illa,

6 Age adstā: mane: audi: itera dum eadem & ista mihi? num videtur minorē habere visis, quàm vigilantes fidē?

7 Quid loquar de insanis? qualis tandē fuit affinis tuus Catule Tuditanus? quisquā sanissimus tam certa putas quæ videt, quæ is putabat quæ videbātur? Quid ille, qui,

8 Video, video te viuum Vlysses, dum licet: nonne etiam bis exclamauit se videre, cùm omnino non

videret? ⁶ Quid apud Euripidem Hercules, cum ut Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis, cum uxorem interimebat, cum conabatur etiam patrem, non perinde mouebatur falsis, ut veris moueretur? quid ipse Alcmeo tuus, qui negat cor sibi cum oculis consentire? nonne ibidem incitato furore,

- » Vnde hæc flamma oritur? & illa deinceps,
 » Incede, incede: adsunt, adsunt: me, me expetunt.

Quid, cum virginis fidem implorat?

- » Fer mi auxilium: pestem abige à me:
 » Flammiferam hanc vim, quæ me excruciat.
 » Cerulea incinctæ igni incedunt:
 » Circumstant cum ardentibus tedis.

nū dubitas quin sibi hæc videre videatur: itémq; cætera:

- » Intendit crinitus Apollo
 » Arcum auratum Luna innixus.
 » Diana facem iacit à laua.

Qui magis hæc crederet si essem, quàm credebat quia videbantur? apparet enim iam cor cum oculis consentire.

⁷ Omnia autem hæc proferuntur, ut illud efficiatur (quo certius nihil potest esse) inter visa vera & falsa ad animi assensum nihil interesse. Vos autem nihil agitis, cum falsa illa vel furiosorum vel somniantium, recordatione ipsorum refellitis. non enim id queritur, qualis recordatio fieri soleat eorum qui experrecti sunt, aut eorum qui furere destiterunt: sed qualis visio fuerit aut furentium, aut somniantium tum, cum comouebantur.

☞ 1. Hactenus ea collecta sunt, quæ ab Academicis philosophis contra sensus disputari soleur, dehinc transitus fit ad exempla somniantium, ebriorum, & furio-

forum, adhibita quadam præfatione in Chryſippum Stoicum, qui in refellendis Academicis eorum cauſam inſirmare magis, quàm confirmare videtur. Is quinque libros ſcripſit ad Methrodorum aduerſus conſuetudinem, & ſeptem pro conſuetudine ad Gorgippidem, vt ait Laertius.

2. Eleuat exempla de dormientibus & vinolentis, magis vt ſeruiat ſuæ cauſæ, quàm vt conſtanter & philoſophicè reſpondeat. Querimus, inquit, quomodo res appareant ſomniantibus & ebriofis, veræ, inquam, quæ tamen ſunt falſæ. quid tum? an inde concludere potes, Si nulla ſit in ſomniis & ebrietate perceptio, nihil ab homine poſſe percipi: aut viſa quæ vera ſunt, à falſis non diſſerre? Hoc argumentum Ciceronis in ſyllogiſmo diſpone cum propoſita quaſtione, hoc modo:

*Si quæ dormientibus & ebriis vera videntur, non diſſerunt à falſis,
inter viſa vera & falſa nihil intererit:*

Sed primum verum:

Verum igitur & poſtremum.

Vidēsne quæ plaga ſit in propoſitione ſyllogiſmi, quæ & falſa & inconſequens eſt? non enim ſequitur, Si cõfuſa ſunt viſa dormientium & ebrioforum, vt etiam reliquorum hominum viſa cõfuſa ſint.

3. Furor cõſediſſe dicitur, qui ſuos motus & impetus remiſit, cùm is qui furioſus erat, nihil ferè à ſano diſtare videtur.

4. Citantur hi verſus à Cicerone Tuſcul. prima:
*Mater te appello, tu quæ curam ſomno ſuſpenſo leuas,
Neque te mei miſeret, ſurge & ſepeli natum.*

5. Exemplaria proferuntur de iurioſis, Tuditano, Hercule, & Alcmeone, qui vera eſſe credebant, quæ in furore, animo, & cogitatione verſarent: de quibus idem iudicare debemus, quod de ſomniantibus & vinolentis.

6. Hercules apud Euripidem tres liberos necat, exiſtimans eſſe liberos Euryſthei regis Thebarum, & Megaram coniugem ſuam filiam Creontis: poſtremò cùm ſagittam pararet ad eædem Amphitriõis patris, à Pallade prohibitus eſt.

7. Concludit contra Lucillum ſomniãtes, ebrios, & inſanos aſſentiri viſis, eaque vera credere, quæ tamen falſa ſunt, & eleuat ſolutionem Luculli à diſſimilibus: quod genus argumenti totum contra Ciceronem eſſe docuimus.

1. *Sed ab eo à ſenſibus. Quid eſt quod ratione percipi poſſit? Dialecticã inuentã eſſe dicitis veri & falſi quaſi diſceptricem, & iudicẽ, cuius veri & falſi? & in qua re? in Geometriãne quid ſit verũ vel falſum, dialecticus iudicabit? an in literis? an in muſicis? At ea nõ nouit. In philoſophia igitur ſol quãtus ſit, quid ad illũ? Quod ſit ſummũ bonum, quid habet vt queat iudicare? Quid igitur iudicabit? quæ coniunctio, quæ diſiunctio vera ſit? quid ambigüè dictũ ſit? quid ſequatur quãque rem, quid repugnet? Si hæc, & horum ſimilia iudicat, de ſe ipſa*

iudicat. plus autem pollicebatur. Nam hæc quidem iudicare, ad ceteras res, quæ sunt in philosophia multæ, atque magna, non est satis. ² Sed quoniam in ea arte tantum ponitis, videte ne contra vos tota nata sit, quæ primo progressu festiuè tradit elementa loquendi, & ambiguum intelligentiam, concludendique rationem, tum paucis additis venit ad fortis, lubricum sanè & periculosum locum: quod tu modò dicebas esse vitiosum interrogandi genus. Quid ergo? istius vitij num. nostra culpa est? rerum natura nullam nobis dedit cognitionem finium, ut vlla in re statuere possimus quatenus. nec hoc in aceruo tritici solum, vnde nomen est, sed vlla omnino in re minutatim interroganti: diues, pauper: clarus, obscurus sit: multa, pauca: magna, parua: longa, breuia: lata, angusta: quanto aut addito aut dempto certum respondeamus, non habemus. ³ At vitiosi sunt fortis. Frangite igitur eos, si potestis, ne molesti sint: erunt enim, nisi caueatis. Cautum est, inquit: placet enim Chrysippo, cum gradatim interrogetur, verbi causa, tria pauca sint, an multa: aliquanto prius, quam ad multa perueniat, quiescere, id est quod ab iis dicitur ἰσοπέδιον. ⁴ Per me vel stertas licet, inquit Carneades, non modò quiescas. Sed quid proficit? sequitur enim qui te ex somno excitet, & eodem modo interroget. quod in numero conticisti: si ad eum numerum vnum addidero, multane erunt? progrediere rursus, quoad videbitur. Quid plura? hoc enim fateris, ⁵ neque vltimum te paucorum, neque primum multorum respondere posse. Cuius generis error

ita manat, ut nō videā quò non possit accedere. ⁶ Nihil me lædit, inquit. ego enim ut agitator callidus, prius quàm ad finem veniam, equos sustinebo, eoque magis, si locus is quò ferētur equi, praeceps erit. Sic me, inquit, antè sustinebo, nec diutius captiose interroganti respondebo. ⁷ Si habes quod liqueat, neque respondes, superbé. si non habes, ne tu quidem persistis. si quia obscura, concedo: sed negas te vsque ad obscura progredi. illustribus igitur rebus insistis. si id tantummodo, ut taceas: nihil assequeris. quid enim ad illum qui te captare vult, utrū tacentem irretiat te, an loquentem? sin autem vsque ad nouem, verbi gratia, sine dubitatione respondes pauca esse, in decimo insistis. ⁸ etiam à certis & illustrioribus cohibes assēsū: hoc idē me in obscuris facere non sinis. ⁹ Nihil igitur te contra soritas ars ista adiunat, quæ nec augendi, nec minuendi quid aut primum sit, aut postremum, docet. ¹⁰ Quid quòd eadem illa ars, quasi Penelope telam retexens, tollit ad extremum superiora? utrū ea vestra, an nostra culpa est? Nempe fundamentum dialecticæ est, quicquid enuntietur (id autem appellatur *ἀξιωμα*, quod est quasi *εἴρημα*) aut verū esse, aut falsum. Quid igitur? hæc vera, an falsa sunt? si te mentiri dicis, idque verum dicis: mentiri verum dicis. ¹¹ Hæc scilicet inexplicabilia esse dicitis, quod est odiosius, quàm illa quæ nos incomprehensa & non percepta dicimus. Sed hæc omitto. Illud quero, si ista explicari non possunt, nec eorum vllum iudicium inuenitur, ut respondere possitis, verane, an falsa sint: vbi est illa definitio, *εἴρημα*

esse id quod aut verum, aut falsum sit? ¹² Rebus sumptis, adiungam, ex his sequēdas esse alias, alias improbandas, quæ non sint in genere contrario. Quomodo igitur hoc cōclusum esse indicas, Si dicis nunc lucere, & verū dicis: lucet: dicis autem lucere, & verum dicis: lucet igitur? Probatis certè genus, & rectissimè conclusum dicitis: itaque in docendo eum primum cōcludendi modū traditis. Aut quicquid igitur eodem modo concluditur, probabitur: aut ars ista nulla est. Vide ergo, hanc conclusionem probaturusne sis: Si dicis te mentiri, verūque dicis: mentiris. dicis autem te mentiri, verūque dicis: mentiris igitur. Quī potes hanc non probare, cū probaueris eiusdem generis superiorem? ¹³ Hac Chrysippea sunt, ne ab ipso quidem dissoluta. quid enim faceret huic conclusioni, si lucet, lucet: lucet autem, lucet igitur? Crederet scilicet. Ipsa enim ratio connexi, cū concesseris superius, cogit inferius cōcedere. Quid ergo hac ab illa conclusione differt? Si mentiris, mentiris: mentiris autem, mentiris igitur. Hoc te negas posse nec approbare, nec improbare. Quī igitur magis illud? Si ars, si ratio, si via, si vis denique conclusionis valet: eadem est in utroque. ¹⁴ Sed hoc extremum eorum est, postulant ut excipiantur hæc inexplicabilia. Tribunum aliquem censeo adeant: à me istam exceptionem nunquam impetrabūt. ¹⁵ Etenim cū ab Epicuro, qui totam dialecticam & contemnit & irridet, non impetrent ut verum esse concedat, quod ita effabimur: Aut viuet cras Hermachus, aut non viuet: cū dialectici sic statuunt, omne quod

ita disiunctum sit, quasi aut etiam, aut non, non modò verum esse, sed etiam necessarium: vide quàm sit cautus is, quem isti tardum putant. ¹⁶ Si enim, inquit, alterutrũ concessero: necessarium esse necesse erit, cras Hermachũ aut viuere, aut non viuere: nulla autem est in natura rerum talis necessitas. ¹⁷ Cum hoc igitur dialectici pugnent, id est Antiochus, & Stoici: totam enim euertit dialecticam. nam si è contrariis disiunctio (contraria autem ea dico, cùm alterum ait, alterum negat) si talis disiunctio falsa potest esse, nulla vera est. Mecum verò quid habent litium, qui ipsorum disciplinam sequor? ¹⁸ Cùm aliquid huiusmodi inciderat, sic ludere Carneades solebat: Si rectè conclusit, teneo: sin vitiose, minã Diogenes reddat. ab eo enim Stoico dialecticam didicerat: hac autem merces erat dialecticorum. Sequar igitur eas vias, quas didici ab Antiocho: nec reperio quomodo iudicem, si lucet, lucet, verum esse, ob eam causam, quòd ita didici, omne quod ipsum ex se connexum sit, verum esse: non iudicem, si mentiris, mentiris, eodem modo esse connexum. ¹⁹ Aut igitur hoc, & illud: aut nisi hoc, ne illud quidem iudicabo.

¶ Transit à sensibus ad refutationem artium, quæ animo videtur percipi ac primùm refellit definitionē dialecticæ enumeratione rerũ subiectarũ, sed captiosa & fallaci: non enim dialectica dicitur iudex esso veri & falsi, quia dialecticus omnes artes nouerit, in quibus verum à falso possit discernere: sed quia hæc ars sit regula de omnibus rebus iudicandi, sicut Grammatica de omnibus rebus purè loquẽdi. Itaque quemadmodum si Geometra, Arithmeticus, Musicus purè loquuntur, id Grammaticæ virtute faciunt, non sua: ita cùm per syllogisum rectè iudicant de rebus sibi subiectis, dialectica arte & potestate faciunt, non sua: quia sola dialectica docet leges de omnibus iudicandi: nec magis consequens est, Dialectica est regula iudicandi de omnibus, ergo dialecticus nouit omnia: quàm si dixeris, Grammatica est regula de omnibus purè loquendi, ergo grammaticus nouit omnia.

2 Secundum argumentum contra dialecticam Stoicorum ducitur à subiecta

ei disciplinæ materia: id est, præceptis dialecticis, in quibus Stoici non solum grammaticâ artē cōsūm lebat, cum præcipere de orthographia, etymologia, syntaxi, ut ex Diogene Laertio cōstat: sed hærebāt in suis foritis, quæ gradationes minutis interrogatiunculis fiunt, habentque lubricum & periculosum genus argumentationis, quod in hac gradationis continuatione non satis cohærentia interdum copulatur, sed cognita & adhibita luce syllogismi, facili hic sophisticus & captiosus error foritarum cognoscitur. Chrysippus autem Stoicus ignoratione dialectici syllogismi ad dissoluendas captiones foritarum confinxerat modum quandam stationis, ultra quæ progredi non liceret: qui profectò rectè & meritò irridetur & exagitur à Cicero: hoc enim commentū cōtra foritas nihil valet, sed constans, & certa, & perpetua regula syllogismi vitium & fraudem detegit.

3 Dialogismus Stoici cuiusdam philosophi cum Academico nouo, ubi Stoicus contendit esse aliquem modum gradationis in forite: academicus verò disputat, interrogationes in infinitum progredi posse: sed exemplum quod hic citatur, non modò nullius conclusionis formam veram habet, sed vanam & ridiculâ subtilitatem

4 Permissio est & iocus in Chrysippo ex metaphorica nouitate verbi *ἕνθεν*, à quiete corporis ad cessationem quandam in respondendo.

5 Quia numerus potest in infinitum augeri.

6 Verba sunt Chrysippi, & allegorica similitudo ab aurigis, qui quemadmodum equos suos cohibent in lubrico & præcipiti loco, ne temerè ruant: sic in forite philosophum sistit, ne in fallacem conclusionem tanquam in præcipitium feratur.

7 Dilemma est Ciceronis contra Chrysippum ineptè præcipientem, quemadmodum captiosus gradationibus occurrendum sit.

8 Argumentum à minori ad maius.

9 Conclusio contra Chrysippum hærentem in foritis: nec tamen ista culpa dialecticæ est, sicuti Cicero obiicit, sed Chrysippi dialecticam ignorantis. ars enim dialectica docet totum hoc sophisticum genus sine iudicio & syllogismo esse, quod in nullam constantis syllogismi formam reduci possit.

10 Irridet alterâ incitiâ Chrysippi dialectico principio repugnâtis, Omne enuntiatum verum esse aut falsum: Chrysippus enim postulat exceptionem in enuntiatis, quæ vocat inexplicabilia, quæ neque vera, neque falsa dici posse putat: in quo valde labitur. Porro dialectica Penelopæ coniugi Vlyssis comparatur, quòd ut hæc ad fallendos procos telam interdium cōtextam noctu retexebat: sic Chrysippea dialectica syllogismi cōtextum dissoluit, ut propositionem primam inexplicabilem tollat. metuebat enim Chrysippus, ne si hanc propositionem concederet,

Si mentiri te dicis, verumque dicis, mentiri te, verū dicis: addita assumptione, Sed mentiri te dicis, verumque dicis:

Ex antecedentibus veris absurda conclusio efficeretur,

Ergo mentiri te, verum dicis.

Quasi verò mentiri & verum dicere, de eadem re affirmantur, & non de diuersis. mentiri enim refertur ad aliquam rem falsò enuntiatâ, & verum dicere, ad affirmationem falsæ enuntiationis. Itaque hoc Chrysippeum enuntiatum in dissolubile non est.

11 Vrget Chrysippum à definitione pronuntiatii logici: syllogismus est connexus primi modi, cuius assumptio præcedit illustrata à maiori ad minus.

12 Aliud argumentum à paribus sumptum ex natura syllogismi, cuius forma constans & perpetua est, nec vilo exemplo potest fallere. Itaque si in aliquo genere conclusionis probatur exemplum, reliqua quæ sunt eiusdem generis & dispositio nis, probentur necesse est.

13 Irridet Chrysippum in superiore connexo hæsitantem, eumque rursus

premit exemplo à paribus.

14 Iocus est in Chryssippum excipientem hoc connexum indissolubile & à definitione enuntiati, & à regula syllogismi connexi, quasi dialectica hæc præcepta generalia non sint, & exceptione aliquam patiantur. Iocus autem sumitur à similitudine tribunorum plebis, qui generalibus legibus, & præceptis interdum adiungi exceptiones volebant.

15 Approbatio proximi ioci à dissimilibus: non impetrabunt à me exceptionem, sicut ab Epicuro impetrant, ignaro dialecticæ artis, qui maxime generali & vniuerso præcepto dat exceptionem, negatque enuntiatum disiunctum ex contradictentibus verum esse: quod perinde est ac si neget contradictionis partem alteram veram esse, alteram falsam: in quo reuoluitur ad veterem & damnatam sententiam Protagoræ & Anaxagoræ res omnes confundentium, & contradictionem de medio tollentium, contra quos pugnat Aristoteles libro 4. Metaphy.

16 Epicuri ratio de disiunctione interponitur, quæ fallax est: non enim si aliterum de duobus verum est, necesse est alterutrum esse verum. hæc enim necessitas ex conditione coniunctæ contradictionis pendet, nõ ex disiunctarum natura partium.

17 Explicat locum dissimilium: Impetrent ab Epicuro: à me non impetrabunt, quia sequor dialecticam disciplinam, quæ nullam admittit exceptionem in enuntiatis & syllogismis.

18 Concludit constantiam dialectici disiuncti autoritate Diogenis Stoici, & ad Chryssippeum enuntiatum rediens, disputat à paribus verum illud esse.

19 Conclusio argumenti à paribus.

¹ Sed ut omnes istos ² aculeos, & totum tortuosum genus disputandi relinquamus, ostendamusque qui simus: iam explicata tota Carneadis sententia, Antiochi ista corruent vniuersa. Nec verò quicquam ita dicam, ut quisquam id fingi suspicetur. à Clitomacho sumam, qui vsque ad senectutem cum Carneade fuit, homo & acutus, ut Pænus, & valde studiosus ac diligens. & quatuor eius libri sunt de sustinendis assensionibus. hæc autem que iam dicam, sunt sumpta de primo. ³ Duo placet esse Carneadi visorum genera: in vno hanc diuisionem: alia visa esse que percipi possint, alia que non possint: in altero autem, alia visa esse probabilia, alia non probabilia: itaque que contra sensus, contraque perspicuitatem dicantur, ea pertinere ad superiorem diuisionem: contra posteriorem nihil dici oportere. quare ita placere, tale

visum nullum esse, vt perceptio consequeretur: vt autem probatio, multa. ⁴ etenim contra naturã esset, si probabile nihil esset. Sequitur omnis vita ea, quam tu Luculle cõmemorabas, euersio. ⁵ Itaque & sensibus probãda multa sunt. Teneatur modò illud, non inesse in his quicquam tale, quale non etiam falsum nihil ab eo differens esse possit. Sic quicquid acciderit specie probabile: si nihil se offeret quod sit probabilitati illi contrariũ, vtetur eo sapiens, ac sic omnis ratio vita gubernabitur. ⁶ Etenim is quoque, qui à vobis sapiens inducitur, multa sequitur probabilia non comprehensa, neque percepta, neque assensa, sed similia veri: quæ nisi probet, omnis vita tollatur. Quid enim? conscendens nauem sapiens num comprehensum animo habet, atque perceptum, se ex sententia nauigaturum? quĩ potest? sed si iam ex hoc loco profiscatur Puteolos stadia triginta, probo nauigio, bono gubernatore, ac tranquillitate: probabile videatur se illuc venturum esse saluum. ⁷ Huiusmodi igitur visis consilia capiet & agendi, & non agendi: faciliõrque erit vt albam esse niuem probet, quàm erat Anaxagoras, qui id non modò ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquã nigram esse, vnde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem. ⁸ Et quæcunque res eum sic attinget, vt sit visum illud probabile, neque vlla re impeditum: mouebitur. non enim est è saxo sculptus, aut è robore dolatus: habet corpus: habet animum: mouetur mente: mouetur sensibus: vt ei multa vera videantur: neque tamen habere insignem illam & propriam percipiendi

notam: eoque sapiētem non assentiri, quia possit eiusdem modi existere falsum aliquod, cuiusmodi hoc verum.

⁹ Neque nos contra sensus aliter dicimus, ac Stoici, qui multa falsa esse dicunt, longēque aliter se habere, ac sensibus videantur. Hoc autem si ita sit, ut vnum modò sensibus falsum videatur: præsto est qui neget rem vllā percipi posse sensibus. Ita nobis tacentibus, ex vno Epicuri capite, altero vestro, perceptio & comprehensio tollitur. quod est caput Epicuri? Si vllum sensibus visum falsum est, nihil percipi potest. Quod vestrū? Sunt falsa sensus visa. Quid sequitur? ut taceam, conclusio ipsa loquitur, Nihil posse percipi. ¹⁰ Non concedo, inquit, Epicuro. Certa igitur cum illo, qui à te totus diuersus est: noli mecum, qui hoc quidem certè, falsi esse aliquid in sensibus, tibi assentior. ¹¹ Quāquam nihil mihi tam mirum videtur, quàm ista dici ab Antiocho quidē maximè, cui erant quæ paulò antè dixi, notissima. Licet enim hæc cuius arbitratu suo reprehendat, quòd negemus rem vllam percipi posse: certè leuior reprehensio est, quòd tamen dicimus esse quadam probabilia. Non videtur hoc satis esse vobis, ne sit: illa certè debemus effugere, quæ à te vel maximè agitata sunt. ¹² Nihil igitur cernis? nihil audus? nihil tibi est perspicuum? Explicauī paulò antè Clitomacho authore, quo modo ista Carneades diceret. Accipe quemadmodum ea dicantur à Clitomacho in eo libro quem ad C. Lucilium scripsit poetam, cum scripsisset iisdem de rebus ad ¹³ L. Censorinū, eum qui Cōsul cum M. Manilio fuit. ¹⁴ Scripsit igitur

his ferè verbis: Sunt enim mihi nota propterea, quòd earum ipsarum rerum, de quibus agimus, prima institutio & quasi disciplina illo libro cõtinetur. sed scriptũ est ita, Academicis placere esse rerũ eiusmodi dissimilitudines, vt alia probabiles videantur, alia contrã. id autem non esse satis cur alia percipi posse dicas, alia non posse: propterea quòd multa falsa probabilia sint, nihil autẽ falsi perceptum & cognitũ possit esse.¹⁵ Itaque ait vehemèter errare eos, qui dicant ab Academia sensus eripi, à quibus nunquam dictum sit aut colorem, aut saporem, aut sonum vllum esse: illud sit disputatum, non inesse in his propriam, quæ nusquam alibi esset, veri & certi notã.

¹⁶ Quæ cũ exposuisset, adiungit, dupliciter dici assensus sustinere sapientẽ: vno modo, cùm hoc intelligatur omnino eum rei nulli assentiri: altero, cùm se à respondẽdo, vt aut approbet quid, aut improbet, sustineat: vt neque neget aliquid, neque aiat. Id cùm ita sit, alterum placere, vt nunquam assentiatur: alterum tenere, vt sequens probabilitatem, vbicunque hac aut occurrat, aut deficiat, aut etiam, aut non, respondere possit: nec, vt placeat eum qui de omnibus rebus contineat se ab assentiendo, moueri tamen, & agere aliquid; reliquit eiusmodi visa, quibus ad actionem excitemur. Item ea quæ interrogati in vtranque partem respõdere possimus, sequentes tantummodo quod ita visum sit, dum sine assensu: neque tamẽ omnia eiusmodi visa approbari, sed ea quæ nulla re impedirentur.¹⁷ Hac si vobis non probamus, sint falsa sanè: inuidiosa certè non sunt. non enim lucem

eripimus: sed ea quæ vos percipi comprehendique, eadem nos, si modò probabilia sint, videri dicimus. Sic igitur inducto & constituto probabili, & eo quidem expedito, soluto, libero, nulla re implicato, vides profectò Luculle iacere iam illud tuum perspicuitatis patrociniũ. Isdem enim hic sapiens, de quo loquor, oculis, quibus iste vester, calum, terram, mare intuebitur: iisdem sensibus reliqua, quæ sub quenque sensum cadunt, sentiet.

¹⁸ Mare illud quod nunc Fauonio nascente purpureũ videtur, idem huic nostro videbitur: nec tamen assentietur, quia nobismet ipsis modò caruleum videbatur, mane flauum: quòdque nunc, quia à sole collucet, albescit & vibrat, dissimilèque est proximo ei continenti: vt etiam si possis rationem reddere cur id eueniat, tamen non possis id verũ esse, quod videbatur oculis, defendere.

¶ ¹ Hactenus Cicero respondit ad Lucullum, id est Antiochum: deinceps exponit sententiam Carneadis de ratione visorum, deque assensionibus, vt Academicorum causa confirmata, contraria disputatio Antiochi leuior & imbecillior appareat, & in secunda parte huius transitionis docet proximam propositionem ex libro primo Clitomachi sumptam esse, qui Carneadem multos annos audiuit, cuiusque sententiam Græcis literis illustrauit, vt ait Laertius lib. 4.

² Aculei metaphoricis dicuntur interrogatiuncularum spinosæ, quibus Stoici vtuntur in disputando ad pungendum aduersarium, & tortuosum genus disputandi, & fallax & captiosa argumentatio & plena anfractibus, vt Stoicus sorites, & Chrysippeus syllogismus ex in dissolubilibus.

³ Visorum duplex est particio apud Clitomachũ, sed prior stulta & ridicula: nam si nulla visa perspicuntur, vt Academici censent, stultum est ea incepta & non percepta diuidere: posterior magis apta est instituto Academicorum, qui licet nihil comprehendi sensibus aut animo dicant, multas tamè res probabiles esse non negant acceptas sensibus & animo, quas Academicus sapiens & philosophus & in deliberando de officinis degèdæ vitæ, & in Ethicis, physicis, dialècticis, reliquisque philosophiæ disciplinis sequetur: nec vltra ipsum probabile in inquisitione veri progreditur. Hoc igitur Academicum decretum est, Sapienti nihil esse perceptũ: multa autem probabilia videri.

⁴ Confirmat aliquid esse probabile à repugnantibus, quia alioqui ratio vitæ tolleretur: hoc eodem argumento antea Lucullus vsus erat.

⁵ Secundum argumentum à dissimilibus, non quemadmodum sapiens multa sensibus accepta probat, sic eadem percipit.

6 Tertium argumentum contra Stoicos similiter ab exemplo speciali, ad probandum sapientem Stoicum interdum verisimile sequi: sed Stoici hoc alienū à quæstione dicerēt, quia sapiens Stoicus de navigatione non deliberaret vt sapiens, sed vt vir prudens & opinator: deliberationem enim esse in rebus mutabilibus & variè cadentibus, sapientiam in cognitione causarum æternarum & immutabilium.

7 Multitudo à dissimilibus. Anaxagoras quod verisimile est, non facile sequitur, Academicus sapiens multò facilius: ille non modò dixit, sed etiā putauit niuem esse nigram, quòd ex nigricante materia fieret.

8 Amplificat locum de opinacione sapientis à causis efficientibus probabiles visiones, id est sensibus & animo, & tamen ei perpetuam tribuit *ἰσχυρῶς*, id est, assensionis retentionem, quia nihil propria & vera notione percipitur.

9 Remouet à sensibus *κατά* *τὴν* autoritate Stoicorum & Epicureorū: syllogismus est connexus primi modi.

10 Occurrit inficiacioni connexæ propositionis, & de assumptione consentit cum Stoicis.

11 Digressiuncula est in Antiochum, cuius autoritas eleuatur inconstantia & leuitate sententiæ: quo etiam in loco iteratur Academicum decretum, Nihil sciri, sed multa probabilia videri sapienti.

12 Occupat Antiocheum argumentum de sensibus & perspicuitate, & attentionis excitandæ gratia transitionem facit ad ea, quæ dicuntur à Clitomacho contra eiusmodi obiectiones aduersariorum.

13 L. Martius Censorinus & M. Manilius, vel, vt alii scribunt, Manlius, consules fuerunt, anno vrbis conditæ sexcentesimo quinto.

14 Cicero incipit recitare ex libris Clitomachi summam aliquam Academicæ disciplinæ certis capitibus comprehensam. Primum caput continet diuisionē rerum in probabiles & improbabiles, earumque distinctionem à rebus perceptis & nō perceptis.

15 Confectarium est de sensibus, in quibus negat inesse scientiam, idque vore, quia sensus rerum sunt indices, non iudices, in quibus nullum iudicium est, neque ratiocinatio, qua rerum causas æstiment & iudicent.

16 Alterum caput, vbi Clitomachus distinguit verbum *ἰσχυρῶς*, duòsque modos ostendit assensum sustinendi, quorum priorè vtetur sapiens, vt nulli rei assentiatur: non item posteriore, vt nihil sapiens respondeat: quia & affirmabit, quæ probabilia videbuntur, & negabit contraria.

17 Concludit Academicam Clitomachi philosophiam: & quid à Stoicorum philosophia differat, ostendit: vtiturque exemplis rerum sensibilibus, quæ probantur quidem à sapiente, sed non percipiuntur.

18 Purpureus color est niger admisto quodam rubore, qualis apparet in aquis ad solem occidentem, sicut mane flauus, & meridie caruleus, idque accidit ex radiis solis variè incidentibus in mare.

1 Vnde memoria, si nihil percipimus, (sic enim quærebatur) quòd meminisse visa nihil cõprehensa non possumus? 2 Quid Polyanus, qui magnus mathematicus fuisse dicitur? is posteaquam Epicuro assentiens, totā geometriam esse falsam credidit, num illa etiam quæ sciebat.

oblitus est? Atqui falsum quod est, id percipi non potest, ut nobismetipsis placet. ³ Si igitur memoria perceptarum comprehensarumque rerum est: omnia quæ quisque meminit, habet ea comprehensa, atque percepta: falsi autem comprehendi nihil potest: & omnia meminit Scyron Epicuri dogmata: vera igitur illa sunt nunc omnia. Hoc per me licet. Sed tibi aut concedendum est ita esse, quod minimè vis: aut memoriam mihi remittas, oportet: & facilem ei esse locum, etiam si comprehensio perceptioque nulla sit. ⁴ Quid fiet artibus? quibus? uisne quæ ipsæ fatentur coniectura se plus uti, quàm scientia: an iis quæ tantum id quod videtur, sequuntur, nec habent istam artem vestram, qua vera & falsa diiudicent? ⁵ Sed illa sunt lumina duo, quæ maximè causam istam continet. Primum enim negatis fieri posse, ut quisquam ulli rei assentiatur. At id quidem perspicuum est: cum Panaetius, princeps propè meo quidem iudicio Stoicorum, ea de re dubitare se dicat, quam omnes præter eum Stoici certissimam putant: vera esse aruspicum auspicia, oracula, somnia, vaticinationes: seque ab assensu sustineat. Quod si is potest facere, ut de iis rebus, quas illi à quibus ipse didicit, certas habuerit: cur id sapiens de reliquis rebus facere non possit? An est aliquid quod positum vel improbare, vel approbare possit, dubitare non possit? ⁶ An tu in soritis poteris hoc, cum voles: ille reliquis rebus non poterit eodem modo insistere, præsertim cum possit sine assensione ipsam verisimilitudinè non impedita sequi? ⁷ Alterum est, quod negatis actionem ullius rei posse in eo esse, qui nullam

rem assensu suo cōprober. Primum enim videri oportet, in quo sit etiam assensus. dicunt enim Stoici sensus ipsos assensus esse: quos quoniam appetitio consequatur, actionem sequi: tolli autem omnia, si visa tollantur. Hac de re in vtrunque partem & dicta sunt & scripta multa. Vide superiora: sed breui res potest tota confici. ⁸ Ego enim etsi maximam actionem puto repugnare visis, obistere opinionibus, assensus lubricos sustinere, credo que Clitomacho ita scribenti, Herculis quendam laborem exanilatam à Carneade, quòd vt feram & immanem belluam, sic ex animis nostris assensionē, id est opinionationem & temeritatem extraxisset: tamen vt ea pars defensionis relinquatur, ⁹ quid impedit actionem eius, qui probabilia sequitur nulla re impediēte? Hoc, inquit, ipsum impedit, quòd statuet, ne id quidē, quod prober, posse percipi. Iam istuc te quoque impedit in nauigādo, in conserendo, in vxore ducenda, in liberis procreandis, plurimisque in rebus, in quibus nihil sequēre prater probabile. ¹⁰ Et tamen illud vsitatum, & sæpe repudiatum refers, non vt Antipater, sed vt ais, pressius: nam Antipatrum reprehensum, quòd diceret, consentaneum esse ei qui affirmaret nihil posse comprehendi, id ipsum saltē dicere posse cōprehēdi: quod ipsi Antiocho pingue videbatur, & sibi contrariū. ¹¹ non enim potest conueniēter dici nihil cōprehendi posse, si id ipsum cōprehēdi posse dicatur. ¹² Illo modo potius putat vrgendū fuisse Carneadē, cūm sapientis nullū decretū esse possit, nisi cōprehensum, perceptum, cognitū: vt hoc ipsum decretum, quod

sapientis esset, nihil posse percipi, fateretur esse perceptū.
¹³ proinde quasi sapiens nullum aliud decretum habeat,
 & sine decretis vitam agere possit. Sed ut illa habet
 probabilia, non percepta: sic hoc ipsum, nihil posse per-
 cipi. ¹⁴ nam si in hoc haberet cognitionis notam, eadem
 vteretur in ceteris. quam quoniam non habet, vtitur
 probabilibus. ¹⁵ Itaque non metuit ne confundere omnia
 videatur, & incerta reddere. Non enim quemadmodū
 si quæsitum ex eo sit, stellarum numerus par, an impar
 sit: item si de officio, multisque aliis de rebus, in quibus
 versatur, exercitatusque sit, nescire se dicat. in incertis
 enim nihil est probabile: in quibus autem est, in his non
 deerit sapienti neque. quid faciat, neque quid respon-
 deat. ¹⁶ Ne illam quidē prætermisisti Luculle reprehensionem
 Antiochi (nec mirum: in primis enim est nobilis)
 qua solebat dicere Antiochus Philonem maximè per-
 turbatum. Cum enim sumeretur vnum, esse quadā falsa
 visa: alterum, nihil ea differre à veris: non attendere,
 superius illud ea re à se esse concessum, quòd videretur
 esse quadam in visis differentia: eam tolli altero, quo ne-
 get visa à falsis vera differre: nihil tam repugnare. ¹⁷ Id
 ita esset, si nos. verum omnino tolleremus. Non facimus:
 nam tam vera, quàm falsa cernimus. sed probandi spe-
 cies est: percipiendi signum nullum habemus.

13. 1. Exposita Carneadis sententia, Cicero redit ad Lucullum, id est Antiochum, ne superioris orationis argumentum vllum sine refutatione prætereat: respōdētque argumento de memoria, leui & inepto, quia falsorum etiam visorum possit esse memoria, ut constat duobus exemplis Polyeni & Seyronis.

2. Polyænus fuit Athenodori filius Lampfacenus modestus vir & amabilis, ut ait Laertius libro decimo. Hunc Epicurus maluit geometriam dedocere, quàm ab eo discere. Cic. lib. 1. de finibus.

- 3 Syllogismus^o est connexus secundi modi ad refellendū argumētū memoriæ.
- 4 Argumentum à definitione artis, superiori proximum fuit, quod soluitur per species: quæ enim dicuntur demonstratiuæ, vt Mathematicæ artes: & quæ dicuntur opinabiles, vt Rhetoricæ, nihil habent certæ & percepti, sed probabilibus tantū præceptis & institutis continentur.
- 5 Duo capita Lucullæ causæ refelluntur, quæ probant esse aliquem sapientis assensum: & primum quidem ab authoritate Panætii Rhodii, qui licet Stoicus sit, negat tamen esse assensendum & credendum auguris, quæ reliqui Stoici verissima & certa esse confirmant, Zeno, Cleanthes, Antipater, Diogenes, Chrysisippus, Posidonius: de quibus Cicero libro 2. de Diuinatione. Panætii testimonium illustratur à paribus: syllogismus est connexus primi modi.
- 6 Alterum item argumentum à parium collatione.
- 7 Alterum est firmamentum disputationis à Lucullo frequenter adhibitum, cum & κατὰ λόγον & ενκατάθετον confirmaret: quibus sublati, dicebat omnem actionem tolli. qui locus tractatur à causis efficiētibus assensum, sicut à Stoicis præscriptum est: sensus enim parit assensum, a sensus appetitionem, appetitio actionē. Cui argumento iam à nobis responsum est: & ita nunc occurrit, quod possit assensus & appetitio & actio gigni ex probabilibus visis, neque tamē perceptis & cognitis.
- 8 Solutio argumenti duplex est, quod assensum cohibere, itēque res probabiles sequi, magnæ sint actiones hominis sapientis. Primum declaratur à similibus: vt Herculi difficile fuit tollere hydram: sic Sapientis magnum opus est tollere ex animo temerariam assensionem. Hydra, fuit serpens multorum capitum in Lerne palude iuxta Argos, cui amputato vno capite duo succrescebant. Hanc belluam Hercules primū claua percussit, deinde sagittis, postremō cum se in latebris abdidisset, congelis lignis, igne consumpsit.
- 9 Subiicit alterum genus actionum, in quibus versatur sapiens: vt cum multa persequitur officia, quorum probabilem rationem posset reddere, vt propositis aliquot exemplis constat.
- 10 Antipater & Antiochus contra hoc Academicū decretū, Nihil posse percipi, disputarant: sed ille minus subtiliter, hic pressius. Hæc igitur argumēta denuo repetuntur & refelluntur: primū Antipatri dicitur pingue, id est hebes & parum subtile, vel impeditum & ineptum, vt ait Nonius, hunc locum citans.
- 11 Quia vtraque pars cōtradictionis specialis simul esset vera, quod non modo rectè fieri, sed omnino fieri non potest.
- 12 Repetit argumētum Antiochi cōtra Carneadem ab adiūtis: syllogismus simplex primi generis integer est:
*Omne decretum sapientis debet esse perceptum:
 Nihil posse sciri, est decretum sapientis:
 Hoc igitur debet esse perceptum.*
- 13 Refellit Antiochi argumentum, negādo propositionem syllogismi sumptam ex fultissima veterum philosophorum persuasione, qui decreta suæ scholæ & disciplinæ tam vera & certa esse credebant, quàm Pythii Apollinis oracula: cum tamen satis constet, nihil tale in antiquorum philosophia reperiri, vt satis superque sit, si decretum sapientis probabile fuerit.
- 14 Ratio à paribus. Syllogismus est connexus secundi modi.
- 15 Dissoluit obiectionem illam Luculli, Quod omnia redderentur incerta, si nihil posset percipi, & argumentatur à dissimilibus, Non quemadmodum incertum est sapienti, an stellarum numerus par sit vel impar: sic officia vitæ sunt incerta: probabilia enim sunt sapienti, nihil autem incertum est probabile.

16 Hoc argumentum similiter à Lucullo Academicis obiectum fuit, ad refellendum Philonem quasi pugnantiā dicentem. hæc enim pugnantiā videntur, Diuidere verā in verā & falsā, & Dicere inter verā & falsā nihil interesse.

17 Solutio argumenti ambigui fit adhibita distinctione: verā visā distinguntur à falsis, non perceptione & scientia, sed coniectura & opinione.

¹ *Ac mihi videor nimis etiā nunc agere ieiunē. ² cūm sit enim campus in quo possit exultare oratio: cur eam in tantas angustias, & in Stoicorum dumeta compellimus? ³ Si enim mihi cum Peripatetico res esset, qui id percipi posse diceret, quod impressum esset è vero: neque adhiberet illam magnam accessionem, quo modo impirmi non posset à falso: cum simplici homine simpliciter agerem, nec magnopere contenderē. Atque etiam si, cūm ego nihil dicerem posse comprehendere, diceret ille sapientem interdum opinari: non repugnarem, præsertim ne Carneade quidem huic loco valde repugnante. ⁴ Nunc quid facere possim? quæro enim quid sit quod comprehendere possit. Respondet mihi non Aristoteles, aut Theophrastus, ne Xenocrates quidem, aut Polemo, sed nihil minor: quod est tale verum, quale falsum esse non possit. Nihil eiusmodi inuenio: itaque in cognitione nimirum assentiar, id est opinabor. Hoc mihi & Peripatetici, & vetus Academia concedit, vos negatis, ⁵ Antiochus in primis, qui me valde mouet: vel quod amaui hominem, sicut ille me: vel quod ita iudico, politissimum & acutissimum omnium nostræ memoriæ philosophorum. à quo primum quæro, quo tandem modo sit eius Academia, cuius se esse profiteatur? Vt omittam alia: hæc duo, de quibus agitur, quis vnquam dixit aut veteris Academia, aut Peripateticorum, vel id solum percipi posse, quod*

esset verum tale, quale falsum esse non posset: vel sapientem nihil opinari? Certè nemo. Horum neutrum ante Zenonè magnopere defensum est. ego tamen vtrunque verum puto: nec dico tēporis caussa: sed ita planè probo.

⁶ Illud ferre non possum. Tu cum me incognito assentiri vetes, idque turpissimum esse dicas, & plenissimum temeritatis: tantùm tibi arroges, vt exponas disciplinã sapiētia, naturam rerum omnium euoluas, mores fingas, fines bonorum malorúmque constituas, officia describas, quam vitam ingrediar desinias, idémque etiam disputandi & intelligendi iudiciũ dicas te & artificium traditurum: perficies vt ego ista innumerabilia completens, nusquam labar? nihil opiner?⁷ Quæ tandem ea est disciplina, ad quam me deducas, si ab hac abstraxeris? Vereor ne subarroganter facias si dixeris tuã: atque ita dicas necesse est. Neque verò tu solus, sed me ad suam quisque rapiet. Age, restituro Peripateticis, qui sibi cum oratoribus cognationẽ esse, qui claros viros à se instructos dicant Remp. sape rexisse: sustinero Epicureos, tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes viros:⁸ Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui, qui mecum viuit tot annos, qui habitat apud me, quem & admiror, & diligo, qui ista Antiocheia contemnit? Nostra, inquires, sola vera sunt. Certè sola, si vera: plura enim vera discrepantia esse non possunt.⁹ Vtrum igitur nos impudentes, qui labi nolimus: an illi arrogantes, qui sibi persuaserint scire se solos omnia?

¶ Vniuersa oratione Luculli partibus singulis refutata & dissoluta, ad extremum Cicero adhibet excusationem quandam, cur tam subtiliter & spinose argumentatus sit, culpamque ipsam regerit in Stoicos, qui nimis argute visum ipsum, de quo agitur, definiunt. Syllogismus est connexus tertii modi:

Si mihi res esset cum simplicibus philosophis & non versutis,

agerem simpliciter, & non argute:

Sed mihi res non est cum simplicibus, sed cum argutis:

Et ideo mihi argute agendum fuit.

2 Allegoria est à locis spatiosis, & à salebrosis, ad significandum duplex argumentationis generis: vnum copiosum & latè fusum, quod Peripatetici sequuti sunt: alterum subtile & angustum, quod placuit Stoicis. Stoicorum, ait Cicero libro 3. de finibus, non ignoras quàm sit spinosum, vel subtile dicendi genus.

3 Propositio syllogismi.

4 Assumptio syllogismi per remotionem antecedentis.

5 Antiochus adducitur in inuidiam, quòd se Academicum veterè profiteatur, & tamen à disciplina veteris Academiæ desiscat, quæ censet sapientem interdum aliqui opinari.

6 Postrema amplificatio est ad cominandum Lucullum ab adiunctis rebus quæ in philosophia disputantur, Syllogismus simplex primi generis:

Nulli rei incognita est assentiendum:

Quicquid in philosophia traditur, est incognitum:

Nulli igitur rei in philosophia assentiendum est.

Assumptio declaratur per tres philosophiæ partes, Ethicam, physicam, dialecticam.

7 Altera approbatio assumptionis à discrepantibus philosophorum sententiis, Epicureorum, Peripateticorum, Stoicorum, cum vna de re vna & eadem sit lex & regula veritatis. Itaque satis magno argumento est in philosophia veteri nihil fuisse perceptum & cognitum, quòd ipsi philosophi de eadem re tam varia, tamque discrepantia præciperent.

8 Diodorus Stoicus non solum familiarissimè vixit cum Cicerone, sed etiam domi eius mortuus est, à quo cùm alia multa, tum dialecticam didicit, vt ait in Bruto.

9 Conclusio est syllogismi, vel potius vniuersæ refutationis aduersus Lucullum: cuius argumenta sigillatim sic à nobis animaduersa sunt adhibito lumine dialecticæ inuentionis & dispositionis, vt falsa, leuia, inconsequentia, & aliena quæ essent, indicaremus: vera, & ad rem propositam pertinentia, laudaremus: & in singulis huius contentionis capitibus non solum nos interprete, sed etiã dialecticos reum æstimatores & iudices adhiberemus.

1 Non me quidem, inquit, sed sapientem dico scire. Optimè: nempe ista scire, quæ sunt in tua disciplina. Hoc primum quale est, à non sapiente explicari sapientiam? Sed discedamus à nobismetipsis: de sapiente loquamur: de quo, vt saepe iam dixi, omnis hæc quæstio est. In tres igitur partes & à plerisque, & à nobismetipsis distributa sapientia est. 2 Primum ergo, si placet, quæ de na-

tura rerū sint quæ sita, videamus: velut illud antè, Estne quisquam tanto inflatus errore, vt sibi se illa scire persuaserit? non quæro rationes eas quæ ex coniectura pendent, quæ disputationibus huc & illuc trahuntur, nullâ adhibent persuadendi necessitatem. Geometra prouideant, qui se profitentur non persuadere, sed cogere, & qui omnia vobis, quæ describunt, probant.³ Non quæro ex his illa initia mathematicorum, quibus non concessis, digitum progredi non possunt: Punctum esse, quod magnitudinem nullam habeat: extremitatem, quasi libramentum, in quo nulla omnino crassitudo sit: lineam verò sine vlla latitudine currentem.⁴ Hæc cum vera esse concessero: si adiciam iusiurandum, sapientemne prius quàm Archimedes eo inspectante rationes omnes descripserit eas, quibus efficitur multis partibus solem maiorem esse quàm terrâ, iuraturum putas? si feceris: solè ipsum, quem deum censet esse, contempserit. Quòd si Geometricis rationibus non est crediturus, quæ vim afferunt in docendo, vos ipsi, vt dicitis: na ille longè aberit, vt argumentis credat philosophorum: aut si est crediturus, quorum potissimum? ⁵ omnia physicorū licet explicare, sed longum est: quæro tamen, quem sequatur. Finge aliquem nunc fieri sapientē, nondum esse: qua potissimum sententia melius eliget disciplinam? & si quamcunque eliget, insipiens eliget. Sed sit ingenio diuino, quem vnū è physicis potissimum probabit? nec enim plus vno poterit. Non persequor quæstiones infinitas: tantum de principiis rerum, è quibus omnia constant, videamus

quem probet: est enim inter magnos homines summa
dissensio. ⁶ princeps Thales vnus è septem, cui sex reli-
quos consensisse primos ferunt, ex aqua dixit constare
omnia: ⁷ at hoc Anaximandro populari & sodali
suo non persuasit. is enim infinitatem natura dixit esse, è
qua omnia gigneretur. post eius auditor ⁸ Anaximenes
infinitū aëra, sed ea quæ ex eo orirentur, definita: gigni
autem terram, aquam, ignem, tum ex his omnia. ⁹ Ana-
xagoras materiā infinitam, sed ex ea particulas similes
inter se, minutas: eas primū confusas, postea in ordinē
adductas mente diuina. ¹⁰ Xenophanes paulo etiam
antiquior, vnum esse omnia, neque id esse mutabile, &
id esse deum, neque natum vnquam, & sempiternū, &
conglobata figura. ¹¹ Parmenides ignem, qui moueat
terram, quæ ab eo formetur. ¹² Leucippus plenum, &
inane. Democritus huic in hoc similis, vberior in cæteris.
¹³ Empedocles hæc peruulgata & nota quatuor. ¹⁴ He-
raclitus ignem. ¹⁵ Melissus hoc quod esset infinitum, &
immutabile, & fuisse semper, & fore. ¹⁶ Plato ex ma-
teria in se omnia recipiente mundum esse factum censet
à Deo sempiternū. ¹⁷ Pythagorei ex numeris & mathe-
maticorū initis proficisci volent omnia. ¹⁸ Ex his eliget
vester sapiens vnum aliquem, credo, quem sequatur:
cæteri tot viri & tanti repudiati ab eo condemnatique
discedent. ¹⁹ Quamcunque verò sententiam probauerit,
eam sic animo cōprehensam habebit, vt ea quæ sensibus:
nec magis approbavit nunc lucere, quàm, quoniā Stoicus
est, hunc mundum esse sapientem, habere mentem, quæ

& se & ipsum fabricata sui, & omnia moderetur, moueat
 regat. erit persuasum etiam, solem, lunam, stellas omnes,
 terram, mare, deos esse, quòd quaedam animalis intelli-
 gentia per omnia ea permeet & transeat: ²⁰ fore tamen
 aliquàdo, vt omnis hic mūdus ardore deflagret. Sint ista
 vera (vides enim iam me fateri aliquid esse veri) com-
 prehendi ea tamen, & percipi nego. ²¹ cū enim tuus
 iste Stoicus sapiens syllabatim ista dixerit, veniet illud
²² flumen orationis aureum fundens Aristoteles, qui
 illum desipere dicat: neque enim ortum esse vnquā mun-
 dum, quòd nulla fuerit nouo cōsilio initio tam præclari
 operis inceptio: & ita eum esse vndique aptum, vt nulla
 vis tantos queat motus mutationemque moliri, nulla se-
 nectus diuturnitate temporum existere, vt hic ornatus
 vnquam dilapsus occidat? Tibi hoc repudiare, illud autē
 superius, sicut caput & famā tuam, defendere necesse
 erit: mihi ne vt dubitem quidem relinquatur? vt omit-
 tam leuitatem temerè assentientium, quanti libertas ista
 æstimanda est, non mihi necesse esse quod tibi est? ²³ Cur
 Deus omnia nostri causa cū faceret (sic enim vultis)
 tantam vim natricum viperarūque fecerit? cur mor-
 tifera tam multa perniciofa terra marique disperferit?
 Negatis hoc tam politè, tamque subtiliter effici potuisse
 sine diuina aliqua solertia: cuius quidem vos maiestātē
 deducitis vsque ad apum formicarūque perfectionem:
 vt etiam inter deos ²⁴ Myrmecides aliquis minorum
 opusculorum fabricator fuisse videatur.

(C) 1 Confirmationi (quæ deinceps sequitur) eadē thesis proposita est, quæ re-
 futationi fuit, Sapientem nihil illorum (quæ in philosophia tractantur) scire: quod

quidem non solum verum est, sed etiam longè verissimum. Perfecta enim scientia, quæ sit ex certis & indubitatis rerum causis, in solo Deo inueniri potest, in homine nullo potest: quia is solus rerum omnium causas accuratè nouit, qui causas rerum omnium procreauit: & artes veterum philosophorum (qui se sapientes profitebantur) opinione tantum, non vlla scientia continentur. Summa confirmationis vniuerse fit ex loco distributionis à partibus ad totum. Nihil in physica philosophia, nihil in morali, nihil in dialctica à sapiente percipi potest: nihil igitur in philosophia omnino perceptum sapiens habet.

2 Initium cõfirmationis ducitur ab antiquissima & prima parte philosophiæ: cui vna cum physicis artibus mathematicæ disciplinæ subiiciuntur, quia veteres physici etiam Mathematici fuerunt. Primus locus est ab adiunctis. In physicis res sunt controuersæ, & in Mathematicis principia non probata sumuntur: nulla igitur in his vera & percepta cognitio est.

3 Initia Mathematicorum sunt definitiones, postulata, & communes sententiæ, quæ tanquam per se satis illustres sint, in principio sumuntur, non probantur: qualia sunt hæc apud Euclidem, *σημαῖον ἔστιν, ὃ μέρος ὀρθόν*: Punctum est cuius nulla pars. *ἑπιφανεία ἔστιν, ὃ μῆκος ἔχει, πλάτος μόνον ἔχει*: Extremitas quæ longitudinè & latitudinem tantum habet. *γραμμὴ δὲ μῆκος ἔχει, πλάτος*: Linea verò longitudo nõ lata.

4 Dilemma est fallax. Si sapiens inreuerando affirmet aliquid in geometria, priusquam rationes cognouerit, mentietur: si cogitatis rationibus tamen non credat, reliquæ philosophiæ non credet.

5 Incipit enumerare physicorum sententias de principiis, inter se diuersas, vt doceat in tanta varietate nihil esse certum sapienti quod sequatur: quod argumentum apud Christianos homines, & sacris literis informatos plurimum valere debet ad confirmandam ignorantiam veterum physicorum, quorum sententiæ declarant illos in physicis elementis & primis rerum causis planè cæcos fuisse: vt nec vno res quæque primum creati cœperint, nec quibus causis naturæ cursus regatur, intelligere, aut verbis exprimere potuerint. Itaque licet Academicus sapiens in physicorum disciplinis interdum probabile aliquid inueniat, quod sequatur: procul tamen aberit à scientia & accurata cognitione causarum, quæ latent in tenebris, & vt antè diximus, soli Deo certa scientia notæ sunt: satisque habebit, si de elementis, de animalibus, de stirpibus, de cæteris naturæ generibus non per causas, quæ rem quæque cõstituant, sed per accidentias & adiunctas qualitates physicorum more philosophet.

6 Thales Milesius princeps Ioniciæ philosophiæ principium rerum dixit aquam, quod animalium generatio sit humida: nec solum stirpes in terris, sed etiam in cælo stellæ pascantur humoribus, in quo sequitur illud Homericum,

Oceanus, de quo primum sunt omnia nata.

& antiquum morem iurandi per stygem, id est aquam, quasi hæc antiquissimū principium & diuinissimum fuerit. Lege Aristotelem in Metaphy.

7 Anaximander Milesius non aquam, sed infinitam quandam naturam à terra, aqua, aere, igne diuersam censuit esse principium & primam causam infinitæ procreationis, ex qua innumerabiles mundi nascerentur. Atque hic philosophus de causis physicis tantum materiam attingit, sicuti Thales, & efficientes causas prætermisit.

8 Anaximenes item Milesius, Euristrati filius, Anaximædri discipulus, aerem voluit esse initium è quo nascerentur omnia, duabus causis efficiētibus adhibitis, quæ aerem ipsam materiam formarent atque fingeret: vt ex aere rarefacto gigneretur ignis, ex aere densò ventus, aqua, terra, nubes, lapides, & animantes crearentur.

9 Anaxagoras, Aegesibuli filius Clazomenius cõmentus est *ὁμοιομετείαν*, id est similitudinem partium, veluti syluam & materiam rerum omnium gignendarum.

Is enim censuit in singulis rebus particulas inesse similes infinitas, ex quibus compo-
sita sint, resque omnes gigni & interire congregatione & seiunctione particularum
similium. Quemadmodum etiam scripsit Lucretius:

*Ossa videlicet è paucillis atque minutis
Ostibus, & sic de paucillis atque minutis
visceribus gigni viscus, sanguinemque creari,
Sanguinis inter se multos coeuntibus guttis.
Atque id Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omnes
Res putes immixtas rebus latitare, sed illud
Apparere vnum, cuius sine plurima mixta,
Et magis in promptu, primaque in fronte locata.*

Principio autem sui operis de mente diuina ita scripsit. Omnia simul erant, deinde ac-
cessit mens, eaque composuit, & in ordinem redegit.

10 Xenophanes Colophonius ponit vnum principium vniuersum, neque fini-
tium, neque infinitum, neque mutabile, neque immutabile, cuius substantia ro-
tunda globosaque sit, quem deum nominat, qui nihil habeat commune cum homi-
nibus, totum cernat, totum audiat, neque tamen respiret, simul sit omnia, mens, pru-
dentia, æternitas.

11 Parmenides Xenophanis discipulus, quem Aristoteles in physicis de vno
ente malitiose calumniatur, duas physicas rerum causas statuit, ignem & terram, &
illum quidem opificis, hunc verò materię rationem habere censuit, ut Aristoteles
docet in Metaphysicis.

12 Vniuersum, si credimus Leucippo, alicubi plenum est, alicubi inane: in ple-
no, sunt corpora: in vacuo & inani, liberius vagantur atomi, quæ materiã probet gi-
gnendis rebus. Democritus Leucippo stipulatus plenum vocat ens, & inane, non ens:
cuius sententia est, Omnia fieri fortuita concursione atomorũ, in quibus tres sunt
differentiæ, figura, ordo, & situs.

13 Empedocles elementa quatuor adhibuit, ignem, aerem, aquam, terram,
velut vniuersam & communem materiem omnium rerum, & duas causas efficiẽtes,
amicitiam & licem: illam boni, hanc mali: cuius versus sunt apud Laertium:

Ζῆς ἄρης, ἤεντι φίλοςβιος, ἠδ' αἰδωνός,

Nisis θ' ἠδ' ἀεινός ἐπιτογοῖ ὄμμα βρόταου.

Hoc est,

Jupiter albus, & alma soror Iuno, atque potens Dis,

Et Nestis, lachrymis hominum quæ lumina complet.

Iouem, ignem: Iunonem, terram: Aidoneum, aerem: Nestin, aquam dicit.

14 Ignis Heraclito videtur esse principium, vnde omnia quæ sunt, adhibita
rareitate aut densitate consent, quodd calor sit fons vitæ & artifex omnium rerum.

15 Hoc Melissi principium Deus est, qui virtute infinitus est, & natura im-
mutabilis & æternus.

16 Aristoteles libro primo de cælo hoc Platoni falsò tribuit, & Aristotelem
sequutus Cicero. Plato enim mundum à Deo creatum facit, & quidem sic, ut nullo
modo dissolui queat, nisi ab eo à quò est colligat, quæ admodum in Timæo scriptum est.

17 Hæc Pythagorica sunt symbola, quorum similitudo magis intelligenda
est, quàm veritas.

18 Declarat arrogantiam reliquorum philosophorũ, qui cum inter se de mũdo
& Deo non minus pugnantiter certent, quàm Centauri & Lapithæ, vnusquisque
tamen eam philosophiam quam profitetur, certam, firmam, veram, comprehensam
esse, & haberi vult.

esse docet ponderibus & motibus. ³ sic ille & Deum opere magno liberat, & me timore. quis enim potest, cum existimet à Deo se curari, non & dies & noctes diuinū numē horrere? & si quid aduersi acciderit (quod cui non accidit?) extimescere ne id iure euenerit? Nec Stratoni tamen assentior: neque verò tibi. modò hoc, modò illud probabilius videtur. ⁴ Latent ista omnia Luculle crassis occultata & circumfusa tenebris, vt nulla acies humani ingenij tanta sit, qua penetrare in calum, terrā intrare possit. ⁵ Corpora nostra non nouimus: qui sunt situs partium, quam vim quaeque pars habeat, ignoramus. Itaque medici ipsi, quorum intererat ea nosse, aperuerunt, vt ea viderent: nec eo tamen aiunt ⁶ Empiricus notiora esse illa, quia possit fieri vt patefacta & detecta mutantur. Sed ecquid nos? eodem modo rerum naturas persecare, aperire, diuidere possumus, vt videamus, terra penitusne defixa sit, & quasi radicibus suis hareat, an media pendeat? Habitari ait? Xenophanes ⁸ in luna, eamque esse terram multarum vrbium & montium. Portenta vidētur: sed tamen neque ille qui dixit, iurare posset ita se rē habere, neque ego. ⁹ Nonne etiā dicitis, esse è regione nobis, è contraria parte terra, qui aduersis vestigiis stent contra nostra vestigia, quos Antipodas vocatis? Cur mihi magis succensetis, qui ista non aspernor, quàm eis qui cum audiunt, desipere vos arbitrantur? Nicetas Syracusius, vt ait Theophrastus, calum, solem, lunam, stellas, supera denique omnia stare censet, ¹⁰ neque praeter terram rem vllam in mundo moueri: qua cum circum

axem se summa celeritate conuertat & torqueat, eadem effici omnia, quæ, si stante terra, calū moueretur. atque hoc etiam Platonē in Timæo dicere quidam arbitrantur, sed paulò obscurius. ¹¹ Quid tu Epicure? loquere. putas solem esse tantulum? Ego ne vobis quidem tantū. sed & vos ab illo irridemini: & ipsi illum vicissim eluditis. Liber igitur à tali irrisione ¹² Socrates, liber Aristochius, qui nihil istorum sciri putat posse. ¹³ Sed redeo ad animum & corpus. satisne tandē ea nota sunt nobis, quæ neruorum natura sit, quæ venarū? tenemúsne quid animus sit? vbi sit? denique sitne, aut, vt ¹⁴ Dicaarcho visum est, ne sit quidem vllus? Si est, tresne partes habeat, vt ¹⁵ Platoni placuit, rationis, iræ, cupiditatis: an simplex vnúsque sit? Si simplex, ¹⁶ vtrum sit ignis, an anima, an sanguis: an, vt Xenocrates, mens nullo corpore? quod intelligi quale sit, vix potest. & quicquid est, mortale sit, an aternū? nam vtraque in parte multa dicuntur. Horum aliquid vestro sapienti certū viderur: nostro, ne quid maximè quidem probabile sit, occurrit: ita sunt in plerisque contrariarum rationum paria momenta. ¹⁷ * Sin agis verecundius, & me accusas, non quòd tuis rationibus nō assentiar, sed quòd nullis: vincā animum, cuique assentiar, deligam: quem potissimum? quem? Democritū? semper enim, vt scitis, studiosus nobilitatis fuit. Urgebor iam omniū vestrū conuictio: ¹⁸ Tūne aut inane quicquam putes esse, cū ita cōpleta & conferta sint omnia, vt & quod mouebitur corporum, cedat, & quā quidque cesserit, aliud illico subsequatur: ¹⁹ aut

atomos vllas, è quibus quicquid efficiatur, illarum sit dis-
 simillimum, ²⁰ aut sine aliqua mente rem vllã effici posse
 præclaram? ²¹ & cùm in vno mundo ornatus hic tam sit
 mirabilis, innumerabiles, supra, infra, dextra, sinistra,
 ante, post, alios dissimiles, alios eiusdẽ modi mûdos esse?
 & vt nos nũc sumus ad Baulos, Puteolõsque videamus,
 sic innumerabiles paribus in locus esse, eisdem nominibus,
 honoribus, rebus gestis, ingenis, formis, ætatibus, eisdem
 de rebus disputantes? ²² & si nunc, aut si etiam dor-
 mientes aliquid animo videre videamur, imagines ex-
 trinsecus in animos nostros per corpus irrumpere? ²³ Tu
 verò ne ista adsciueris, nèue fueris commentitiis rebus
 assensus. Nihil sentire est melius, quàm itã praua sentire.
 Non ergo id agitur, vt aliquid assensu meo comprobem.
 qua tu vide ne impudenter etiam postules, non solum
 arrogãter: præsertim cùm ista tua mihi ne probabilia
 quidem videantur. ²⁴ nec enim diuinationẽ, quam pro-
 batis, vllam esse arbitror: fatũque illud etiam, quo om-
 nia contineri dicitis, contemno. ne exædificatum quidẽ
 hunc mundum diuino consilio existimo: atque haud scio
 an ita sit. ²⁵ Sed cur raptor in inuidiam? licetne per vos
 nescire quod nescio? an Stoicus ipsis inter se disceptare,
 mihi cùm is non licebit? Zenoni & reliquis ferè Stoicis
 æther videtur summus deus, mente præditus, qua omnia
 regantur. Cleanthes, qui quasi maiorũ est genitum Stoi-
 cus, Zenonis auditor, Solem dominari, & rerum potiri
 putat. Itaque cogimur dissensione sapientum dominum
 nostrum ignorare: quippe qui nesciamus, Soli, an ætheri

seruiamus. Solis autem magnitudo (ipse enim hic radiatus me intueri videtur) admonet ut crebrò faciam mentionem sui. Vos verò huius magnitudinè quasi decem-
 peda (hinc enim me: quasi malis architectis mensuræ vestrae nego hoc) permensi refertis.²⁶ Ergo credere dubium est, vter nostrum sit, leuiter ut dicam, verecundior? Neque tamè istas quæstiones physicorum exterminandas puto: est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum, consideratio contemplatiuque natura. Erigimur, elatiores fieri videmur, humana despicimus, cogitantésque supera atque caelestia, hæc nostra ut exigua & minima contēnimus. Indagatio ipsa rerù cum maximarum, tum etiam occultissimarum, habet oblectationem. Si verò aliquid occurreret quod verisimile videatur: humanissima completur animus voluptate.
²⁷ Quæret igitur hæc & vester sapiens, & hic noster, sed vester, ut assentiatur, credat, affirmet: noster, ut vereatur temerè opinari, præclarèque agi secum putet, si in eiusmodi rebus verisimile quod sit, inuenerit.

¶ ¹ Opponit rursus Stoicis contrariam Stratonis auctoritatem, qui negabat ope diuina factum esse mundum, deòsque ab omni munere ferari docebat à minori ad maius. Datur immunitas sacerdotibus, quanto æquius est dari diis ipsis: quæ cõparatio non solùm captiosa est, sed indigna philosopho, qui stultissimè ad res expertes corporis ferias & immunitates sacerdotum transferat. Dei autem caelestis & omnipotentis actio in administratione mundi, rerumque omnium perpetua sempiternaque fuit, est, & erit: nec audiendus est impius Strato tam absurdè, ne dicam sceleratè, de natura diuina balbutiens, qui cum ait, omnia quæ sint, effecta esse natura, non intelligit hanc naturam Deum esse, à quo res omnes natæ, procreatæque sunt: sed naturam quandam falsam & cõmentitiã subiecit propter obscuritatè & ignorantiam diuinæ & caelestis naturæ, quæ est principium & prima causa, quæ suo verbo & nutu res omnes effecit.

² Locus est à dissimilibus. Democritus fortunam, Strato naturam causam rerum esse voluit. Ille ex atomis ordine, situ & figura distinctis, & fortuito inter se coherere res gigni & creati dixit. Hic quicquid fieret, naturalibus causis fieri, id est,

certis, & ad aliquem finem destinatis.

3 Sic Lucretius impius ait Physicæ artis scientiam discendam esse, vt pellatur mortis & religionis metus: vt si intelligant homines, nihil vi aut ope diuina fieri, desinant cæleste aliquid numen formidare, ac venerari: sed Stoici longè secus ac melius docēt hac rerum naturalium contemplatione homines ad modestiā, pietatem, iusticiam, reliquāsque virtutes diligentius instrui, & vehementius excitari: & sacræ literæ (quæ continent arcana veritatis & religionis) ex operibus Dei, id est, rebus naturalibus Deum optimum maximum piè, sanctè & religiose colèdum & prædicandum esse movent.

4 Reuertitur ad suam ἀκεταλῆσαν, quam, sicut antea, cōfirmat à causis, quia res sint nobis obscuræ.

5 Confirmatio physicæ difficultatis ab inductione exemplorum.

6 Tria fuerunt genera medicorum: alii enim dicti sunt Empirici, ἀπὸ τῆς ἰμπαρίας, id est, ab experientia, qui neglecta naturæ, aut morbi consideratione solam experientiam sequebantur. Alii dogmatici, qui neglecta experientia solam artis methodum ad curandos ægros adhibebāt. Alii rationales, qui corporis naturam diligenter intuebantur, & causas morborum, & vires medicamentorum, & cætera omnia, quæ vel ad tuendam sanitatem, vel ad profligandum morbum pertinent, non neglectis tamen exemplis & experimentis rerum singularium.

7 Xenophanes terrā quiescere dixit, quòd in infinitum fundata esset. Thales, quòd aquis supernaret. Anaximenes, quòd sua latitudine in aere sustineretur. Empedocles, quòd telerrima cæli conuersione suspensa in medio mundi teneretur. Anaximander, quòd eius omnes partes æquè distarent à cælo. Lege Aristotelem libro secundo de cælo, capite 23.

8 Eodem modo Anaxagoras & Democritus lunam dicunt esse ignitum globum, qui in se campos, montes, valles, conuallesque cōplectitur, vt ait Plutarchus lib. 1. de decretis philosophorū. Huc etiā alludit Iucianus in libro de veris narrat.

9 Omnes penè antiqui authores confirmant antipodas esse, vt Strabo, Plinius, Pomponius Mela, Macrobius, Solinus, Cleomones, excepto Lucretio, Augustino, & Laëtantio: nec verò hoc ipsum mathematicis rationibus tantum, sed etiam itineribus & vestigiis cognoscitur: Hispanis siquidem Indi Antipodes sunt.

10 Philolaus etiam Pythagoreus dixit terram circa ignem moueri in obliquo circulo: Heraclides Ponticus, Herphantes Pythagoreus terram mouent instar rotæ cardine suo nixam. Nicolaus Copernicus hinc nostris temporibus veterem illā opinionē sequutus de motu terræ multos libros scripsit, vbi probat terra mota & cælo quiescente theoreticam de stellis multò certiozem tradi, quàm si seculi accidat.

11 Apostrophe in Epicurum contra Mathematicos affirmantem solem tantulum esse, quantum nobis videtur: de quo sic ait Epicureus Lucretius libro quinto,

Nec nimio solu maior rota, nec minor ardor

Esse potest, nostris quàm sensibus esse videtur.

12 Socrates apud Platonem nihil affirmat, & se omnium rerum rudem & inscium dicit, & contra eos disputat, qui se aliquid scire profitentur. Aristoteli Chiusi discipulus Zenonis induxit à δῆμοφροσίαν, id est indifferentiam, quasi res inter se nihil differrent, vnde efficeretur nihil posse percipi.

13 Probat de homine nullā adhuc esse scientiā, quòd incerta sit natura corporis humani, & de animo ipsi summi philosophi inter se dissentiant. De quibus Aristoteles libro 1. de anima, & Cicero Tusculana prima.

14 Dicæarchus (vt ait Cicero) in eo sermone, quem Corynthis habitum tribus libris exponit doctorum hominum disputantium, primo libro multos loquentes fa-

cit, duobus Pherecratem quendam Pththiotam senem, quem ait à Deuealhone ortū, differentem inducit nihil esse omnino animum, & hoc esse nomen totū inane, frustra & animalia & animantes appellari, neque in homine inesse animum vel animam, nec in bestia: vimque omnem eam qua vel agamus quid vel sentiamus in omnibus corporibus viuus æquabiliter esse fusam, nec separabilem à corpore esse: quippe quæ nulla sit, nec sit quicquam, nisi corpus vnum & simplex ita figuratum, vt temperatione naturæ vigeat & sentiat: ad quam impiam & damnatam Dicæarchi sententiam Galenus videtur accedere, qui animam definit temperiem quandam cōsensu & conspiratione quatuor primarum qualitatū in viuentibus naturis constitutam, qua temperie sublata vita tollitur: Ita Galenus existimat animam à natura viuente separabilem nō esse, sed vna cum corpore interire, imò verò ante corpus ipsum perire & dissolui: quæ opinio tam falsa est, quàm quæ falsissima.

15 Plato libro quarto de Repub. videtur affirmare tres esse animæ partes, vnā rationis, alteram iræ, tertiam cupiditatis, quòd anima contrariis affectionibus mouetur: nihil autem secundum idem contraria recipit. sed nomine partium facultates intelligit, vt vna sit animæ substantia & simplex & indiuidua, cuius tres facultates in diuersis corporis partibus exerceantur, ratio in capite, ira in corde, naturalis cupiditas in iecore.

16 Heraclito animus videtur esse ignis: Democrito aliquid igneum ex subtilissimis atomis concretū: Diogeni, aer: Hipponi, aqua: Critia, sanguis: Xenocrati, numerus seipsum mouens. Lege Aristotelem capite secundo libri primi de anima.

17 Confirmat ~~liber~~ academicam in physicis quæstionibus: & dialogisimum instituit Stoici alicuius philosophi cum Democritico philosopho disputatis & altercantis de summa naturalis philosophiæ.

18 Profopocia est Stoici philosophi Democriticæ physicae artis principia reprehendens inane & atomos. Inane confutat duobus modis: vno à contrariis, plena sunt omnia, nihil igitur inane. altero à causa motum adiuuante. Corpora corporibus cedunt in motu: non igitur opus est inani.

19 Resellit atomos Democriti à repugnantibus.

20 Tertio loco resellit atheismum, item à repugnantibus.

21 Quarta refutatio de innumerabilibus mundis ab absurda similitudine.

22 Quinta refutatio de ratione intelligendi à Democrito stultè conficta, qui putabat imagines intrinsicus in animos nostros irrumpere per corporeas atomos, vnde gignerentur simulachra rerum omnium.

23 Haecenus Stoicus inuectus est in Democriticum philosophum, qui ne sapientior aliis philosophis videatur, multis errorum vitis insimulatur & damnatur: vt de diuinatione, de fato, de fabrica mundi, vnde Cicero concludit nullam esse legitimam causam, cur sapiens Stoicis potius, quàm aliis philosophis assentiatur.

24 Sic Cicero libro secundo aduersus diuinationem disserit, cum esset libro primo à Quinto fratre mirum in modum laudata & defensa patrociniō Stoicorum.

25 Confirmatio est à maiori ad minus. Stoici inter se pugnant, mihi ab his dissentire non licebit: Repugnantiæ autē Stoicorū declarantur exemplis specialibus.

26 Concludit ex tot controuersis Physicorum lubricum & difficile assensum sapientis, summamque difficultatem naturalis scientiæ: cuius tamen studium & inquisitionem magnopere commendat ab adiuncta pulchritudine cōtemplationis, & mirifica delectatione ingenii & mentis in contemplandis operibus naturæ.

27 Dissimilitudo inter sapientem Stoicum & Academicum à variis effectis.

¶ Veniamus nunc ad bonorum malorumque notionē.

sed paululum antè dicendum est. Non mihi videntur considerare, cum physica ista valde affirmât, earum etiã rerum authoritatem, si qua illustriores videantur, amittere. non enim magis assentiuntur, neque approbant lucrere nunc, quàm cum cornix cecinerit, tum aliquid eam aut iubere, aut vetare: nec magis affirmabunt signum illud, si erunt mensi, sex pedum esse, quàm solem, quem metiri non possunt, plusquã duodeuiginti partibus maiorem esse quàm terram. ² Ex quo illa conclusio nascitur: si, sol quantus sit, percipi non potest, qui ceteras res eodem modo quo magnitudinem solis approbat, is eas res non percipit. Magnitudo autem solis percipi non potest. qui igitur id approbat, quasi percipiat, nullam rem percipit. ³ Responderint posse percipi quantus sol sit: non repugnabo, dummodo eodem pacto cetera percipi comprehendique dicât. Nec enim possunt dicere aliud alio magis minusve comprehendi: quoniam omnium rerum vna est definitio comprehendendi. ⁴ Sed quod cæperam, quid habemus in rebus bonis & malis explorati? nempe fines cõstituendi sunt, ad quos & bonorũ & malorũ summa referatur. Qua de re est igitur inter summos viros maior discessio? & omitto illa quæ relicta iã videntur: & Herilum, qui in cognitione & scientia summũ bonum ponit: qui cum Zenonis auditor esset, vides quantum ab eo disenserit, & quàm non multum à Platone ⁶ Megarici, quorum fuit nobilis disciplina: cuius, vt scriptum video, princeps Xenophanes, quem modò nominavi: deinde eũ secuti Parmenides & Zeno: itaque ab his Eretriaci

philosophi nominabantur. Post Euclides Socratis discipulus Megareus: à quo iudem illi Megarici dicti, qui id bonum solum esse dicebant, quod esset vnum, & simile, & idem semper. hi quoque multa à Platone. A Menedemo autem, quod is Eretrias fuit, Eretriaci appellati: quorum omne bonum in mente posuim, & mentis acie, qua verum cernebatur. Illis similia, sed opinor explicata vberius & ornatius. Hos si contemnimus, etiam abiectus putamus illos, certè minus despicere debemus Aristonem, qui cum Zenonis fuisset auditor, re probauit ea, quæ ille verbis: nihil esse bonum, nisi virtutem: neque malum, nisi quod virtuti esset contrarium: in medijs ea momenta quæ Zeno voluit, nulla esse censuit. Huic summum bonum est, in his rebus neutram in partem moueri: quæ ἀδύνατον ab ipso dicitur. Pyrrho autem, ea ne sentire quidem sapientem, quæ ἀπίδνα nominatur.

1 Proponit se dicturum de secunda parte sapientia, quæ est de vita & moribus: sed tamen quasi imprudens aliquid sit oblitus, regreditur ad physicâ, vt irrideat naturalem diuinationem probatam à Stoicis, & theorema de solis magnitudine. argumentum est à comparatione parium.

2 Argumentum est à paribus. Syllogismus connexus primi modi plenus & integer.

3 Occupat quæ dici possunt ad assumptionem syllogismi, nihilque perfecta cognitione posse comprehendi docet ex vi definitionis, quod vna sit definitio comprehensionis, quæ æqualiter omnibus rebus subiectis conueniat.

4 Iterat propositam questionem de moribus, totamque hanc disciplinam incertam esse contendit, quod inter philosophos sit maximè controuersa: quorum sententia (vt omnes summam complectamur) bipartita diuisitur in eas quæ exploratæ sunt à scholis, & in eas quæ à magnis philosophis retentæ defensæque sunt. Rursus exploratæ tres sunt: prima Herilliorum, secunda Megaricorum, siue Eretriacorum, tertia Aristoneorum, siue Pyrrhoneorum, quas Cicero præteritione quadam cursim & breuiter exponit.

5 Prima secta Herilliorum ab Herillo Carthaginensi fluxit, qui (vt ait Laetius) summum bonum hominis inter se vult esse scientiam, vt omnia referantur ad bene viuendum, ne ignorantia deiiciamur: scientiam autem esse habitum ex comprehensio & impressio visis, qui quidem verbis explicari nequeat: interdum verò dicit nullum

esse finem bonorum, nihilque inter virtutem & vitium interesse, cuius libri breues quidem fuerūt, sed succi ac sententiæ pleni, in quibus disputabat aduersus Zenonem.

6 Secunda secta Megarensis appellatur ab Euclide Mogarensi, vel Eretriaco à Menedemo Eretriaco, quæ censuit vnum solum esse bonum, quod esset vnum & simile, & idem, & semper, qualis est solus Deus, cum quo ceteræ res collatæ tantū ymbra[m] quandam boni præ se ferunt, non veram & expressam speciem: Socrates autem apud Platone[m] sæpe disserit Deū esse ipsum bonum, in cuius adeptione perfecta que contemplatione, beata hominis vita consistit, cum animus vinculis corporis liberatus in celo Deum contemplatur, cuiusque perfecta sapientia perfruitur. Vides igitur vt Megarici à Platone non discesserint in quaestione de summo bono.

7 Tertia secta fuit Aristoneorū & Pyrrhoneorū ab Aristone & Pyrrhone: Aristoteli Chius summū bonum definit à *ἡσυχία*, id est indifferentiā, vt si quis promiscuè & indifferenter inter virtutem & vitium vixerit, nulla habita huius vel illius ratione: & sapientem præclaro histrioni similem esse ait, qui siue Therpsitæ, siue Agamemnonis personam sumit, vtrunque decorè & aptè representat. Pyrrho Eliensis à *ἡσυχία*, id est, vacuitatem affectuum summum bonum statuit, vt sapiens omni perturbatione & affectu liber nihil appetat, nihil fugiat, nec hoc potius quàm illud sequatur, sed in omnibus rebus indifferenter, & sine vilo affectu se habeat: cuius quidem philosophi vita præceptis & decretis consentanea fuit, vt docet Laertius lib. 9.

¹ *Has igitur tot sententiās omittamus: hæc videamus, quæ nūc diu multūque defensa sunt.* ² *Alij voluptatem finem esse voluerunt: quorum princeps Aristippus, qui Socratem audierat, vnde Cyrenaici: post Epicurus, cuius est disciplina nunc notior, neque tamen cum Cyrenaicis de ipsa voluptate consentiens. Voluptatem autē & honestatem fines esse Callipho censuit: vacare omni molestia Hieronymus: hoc idem cum honestate Diodorus. ambo hi Peripatetici. Honestè autē viuere, fruentem rebus iis, quas primas homini natura conciliet, & vetus Academia censuit, vt indicant scripta Polemonis, quem Antiochus probat maximè: & Aristoteles, eiusque amici nunc proximè videntur accedere. Introducerebat etiam Carneades non quò probaret, sed vt opponeret Stoicis, summum bonum esse, frui iis rebus quas primas natura conciliauisset. Honestum autem quod ducatur à conciliatione naturæ, Zeno statuit finem esse bo-*

norum, qui inuentor & princeps Stoicorum fuit. Iam
 illud perspicuum est, omnibus finibus is bonorum, quos
 exposui, malorum fines esse contrarios.³ Ad vos nunc
 refero, quem sequar, modò ne quis illud tam ineruditũ
 absurdumque respondeat, quemlibet, modò aliquẽ. nihil
 potest dici inconsideratius. cupio sequi Stoicos: licetne?
 Omitto per ipsum Aristotelem, meo iudicio in philoso-
 phia propè singularem: per ipsum Antiochum, qui ap-
 pellabatur Academicus: erat quidem, si perpauca mu-
 tauisset, germanissimus Stoicis. Erit igitur res iam in
 discrimine.⁴ nam aut Stoicus constitutatur sapiens, aut
 veteris Academia. vtrunque non potest: est enim inter
 eos non de terminis, sed de tota possessione contentio. nã
 omnis ratio vita diffinitione summi boni continetur: de
 qua qui dissident, de omni vita ratione dissident. Non
 potest igitur vterque sapiens esse, quoniam tã opere dis-
 sentiunt: sed alter. si Polemoneus, peccat Stoicus rei falsẽ
 assentiens. vos quidem nihil dicitis à sapiente tam alien-
 num esse. sin vera sunt Zenonis: eadem in veteres Aca-
 demicos Peripareticosque dicenda. * Hic igitur neutri
 assentiens, si nunquam, vter est prudẽtior? Quid, cùm
 ipse Antiochus dissentit quibusdam in rebus ab is quos
 amat, Stoicis, nõnne indicat non posse illa probanda esse
 sapienti? Placet Stoicis, omnia peccata esse paria: at hoc
 Antiocho vehementissimè displicet. liceat tandem mihi
 considerare vtram sententiam sequar.⁶ Precide, inquit,
 statue aliquando quidlibet. quid? qua dicuntur quidem,
 & acuta mihi videntur in vtranque partem, & paria:

nónne caueam ne scelus faciam? Scelus enim dicebas esse Luculle, dogma prodere. Contineo igitur me, ne incognito assentiar: quod mihi tecum est dogma commune. ⁷ Ecce multo maior etiam dissensio. Zeno in vna virtute positam beatam vitam putat. Quid Antiochus? Etiam, inquit, beatã, sed non beatissimã. Deus ille, qui nihil cõsuis deesse virtuti. homuncio hic, qui multa putat præter virtutẽ homini partim chara esse, partim etiam necessaria. ⁸ Sed ille vereor ne virtuti plus tribuat, quàm natura patiat, præsertim Theophrasto multa disertè copioseque dicente. ⁹ Et hic metuo ne vix sibi constet: qui cùm dicat esse quadã & corporis & fortuna mala, tamen eum qui in his omnibus sit, beatum fore censet, si sapiens sit. ¹⁰ Distrahor: tum hoc mihi probabilius, tum illud videtur: & tamen nisi alterutrum sit, virtutem iacere planè puto. ¹¹ Verùm in his discrepãt. Quid illud? in quibus consentiunt, num pro veris probare possumus, Sapiens animus nunquam neque cupiditate moueri, neque læticia efferi? Age, hac probabilia sanè sint: num etiam illa, Nunquam timere, nunquam dolere? Sapiensne non timeat? nec, si patria deleatur, non doleat? satis durum: sed Zenoni necessarium: cui præter honestũ nihil est in bonis. ¹² tibi verò Antioche minimè: cui præter honestatem multa bona, præter turpitudinẽ multa mala videntur: quæ & venientia metuat sapiens necesse est, & venisse doleat. Sed quero, quando ista fuerint ab Academia vetere decreta, ut animum sapientis commoueri & conturbari negarent? ¹³ Mediocri-

tates illi probabāt, & in omni permotione naturalē volebant esse quendam modum.¹⁴ Legimus omnes Crantoris veteris Academici de luctu: est enim non magnus, verū aureolus, & vt Tuberoni Panatius precipit, ad verbum ediscendus libellus.¹⁵ Atque illi quidem etiam vtiliter à natura dicebant permotiones istas animis nostris datas, metū cauēdi causa, misericordiam agritudinēque clementiæ: ipsam iracundiam fortitudinis quasi cotem esse dicebant: rectè, secūsne, aliàs viderimus. Atrocitas ista quidem tua quo modo in veterem Academiam irruerit, nescio.

1. Transit à reiectis & explosis philosophorum de beata vita sententiis ad res tentas & defensas, quas quidem Tuscul. §. paritur in simplices & mixtas, & simplices in quatuor genera: sed nunc sublata luce diuisionis duntaxat eas enumeratione complectitur.

2. Aristippus summum bonum censet esse in voluptate corporis, quòd omne animal simulatque natum est, voluptatem appetit, vt summum bonum: dolorēque fugit, vt summum malum. Illa autem in dōlentia & doloris vacuitas (quam tuetur Epicurus) non videtur Cyrenaicis voluptas, neque priuatio voluptatis dolor, quia voluptas & dolor versantur in aliquo motu suauis aut aspero. Placet autē Aristippo eum esse beatum & sapientem, non qui sit in perpetuis voluptatibus, sed qui maiore ex parte his perfruatur.

3. Communicatio est cum aduersariis, & confirmatio Academicæ ἀκαδημαϊκῆς à differentibus philosophorum testimoniis & decretis.

4. Probat à fine summam philosophorum inter se disensionem. Syllogismus est simplex primi generis.

5. Aliud argumentum à dissimilibus, quæ sunt causæ cur Academicus sapiens assensum retineat.

6. Occurrit huic obiectioni, Sapiēs eliget de multis qui dilibet: & refellit à causis efficientibus ἐποχῆν, & à testimonio Luculli.

7. Indicat differentiam inter Antiochum & Zenonem de summo bono, quæ accuratius explicatur lib. §. de finib. & horum philosophorum contraria argumenta inter se comparat ad probandam difficultatem, vel potius temeritatem alicui rei assentiendi.

8. Argumentum Antiochi contra Zenonem ducitur à testimonio Theophrasti, qui in libro de beata vita disputat, quam obrē is qui torqueatur, aut crucietur, beatus esse non possit: in eo etiam libro putatur dicere beatam vitam in rotam non ascendere, & in Calisthene suo laudauit illam sententiam,

vitam regis Fortuna, non Sapiētia.

Cic. Tusculana quinta.

9. Argumentum est Zenonis contra Antiochum & veteres Academicos à reuoluantibus.

10 Conclusio incipit deliberationis ad retinendam *ἡμετέραν*.

11 Transit à differentia ad similitudinem doctrinæ, quæ est inter Zenonem & veteres Academicos, qui eodem modo sapientem definiunt liberum & vacuû ab omni perturbatione, cupiditate, lætitia, timore, molestia: quod tamen de sapiente cogitare (vt omni prorsus careat affectu) difficile est.

12 Apostrophe in Antiochum non satis congruenter Academicorum decretis de persona sapientis philosophantem, quia Academici non prorsus adimunt affectus sapienti, sed in eo mediocres & moderatos esse voluñt.

13 Virtus moralis, vt ait Aristoteles secundo Ethico, est habitus voluntarius in mediocritate positus, ea quæ ad nos refertur, ratione sic reclus, vt vir prudens præscripserit. Mediocritas autem in moderâdis perturbationibus vel actionibus cernitur, vt hæc neque modum transeant, neque ab eo desiciant: sicut etiam præclare dicit Horatius,

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,

Quos vltra citraque nequit consistere rectum.

14 Confirmatio à testimonio Crantoris Solensis, qui poemata quædam scripsit. Laudatur eius liber, quem de luctu edidit, vt ait Laertius libro quinto.

Cic. Tuscul. 4.

15 Declarat ex Academicorum sententiâ vtilitatem affectuû in homine, quorum talis est oratio: Primum multis verbis iracundiam laudant: cotein fortitudinis esse dicunt: multoque & in hostem, & in improbum ciuem vehemētiores iratorum impetus esse. Leues autem ratiunculas eorum qui ita cogitent, Præliû rectum est hoc fieri, cõuenit dimicare pro legibus, pro libertate, pro patria. Hæc vllam habent vim, nisi ita excaudit fortitudo? Nec verò de bellatoribus solum disputant, imperia seueriora nulla esse putant sine aliqua acerbitate iracundiæ. Oratorem denique non modo accusantem, sed ne defendentem quidem probant sine aculeis iracundiæ. Quæ etiam si non adsit, tamen verbis atque motu simulandam arbitrantur, vt auditoris irâ oratoris incēdat actio: viri denique videri negant, qui irasci nesciat, eamque lenitatem nos dicimus, vitioso lenitudinis nomine appellant. Nec verò solum hæc libidinem laudant: (est enim ira, vt modò definiui, vlciscendi libido) sed illud ipsum genus vel libidinis, vel cupiditatis ad summam vtilitatem esse dicunt à natura datum.

¹ Illa verò ferre non possum, non quòd mihi displiceant: sunt enim Socratica pleraque, mirabilia Stoicorû quæ *παράδοξα* nominantur: sed vbi Xenocrates, vbi Aristoteles ista tetigit? Hos enim quasi eosdem esse vultis. illi vnquam dicerent? sapientes solos reges? solos diuites? solos formosos? ² omnia quæ vbique essent, sapientis esse? ⁴ neminem Consulem, Prætorem, Imperatorem, nescio an ne quinqueuirum quidem quenquam nisi sapientem? postremò, solum ciuem, solum liberû: insipientes omnes, peregrinos, exules, seruos, furiosos? Denique scripta Ly-

curgi, Solonis, ⁵ duodecim tabulas nostras, non esse leges? ne vrbeis denique, aut ciuitates, nisi qua essent sapientium? ⁶ Hæc tibi Luculle, si es assensus Antiocho familiari tuo, tam sunt defendēda, quàm mænia: mihi autē bono modo tantum, quantū videbitur. ⁷ Legi apud Clitomachum, cū Carneades, & Stoicus Diogenes ad Senatum in Capitolio starent, A. Albinum, qui tum ⁸ P. Scipione & M. Marcello Consulibus Prætor esset, eum qui cum auo tuo Luculle Consul fuit, sanè doctum hominem, vt indicat ipsius historia scripta Græcè, iocātem dixisse Carneadi: Ego tibi Carneade Prætor esse non videor, quia sapiens non sum: nec hæc vrbs, nec in ea ciuitas. Tum ille, Huic Stoico non videris. Aristoteles, aut Xenocrates, quos Antiochus sequi volebar, non dubitasset quin & prætor ille esset, & Roma vrbs, & eam ciuitas incoheret. Sed ille noster est planè, vt suprā dixi, Stoicus, perpauca balbutiens. Vos autem mihi veremini, ne labar ad opinionem, & aliquid adsciscam & comprobem incognitum: quod minimè vultis. ⁹ Quid consilij datus? restatur sæpe Chrysippus tres solas esse sententias qua defendi possint de finibus bonorum: circuncidit & amputat multitudinem. aut enim honestatem esse finem, aut voluptatem, aut vtrunque. nam qui dicant summum bonum id esse, si vacemus omni molestia, eos inuidiosum nomen voluptatis fugere, sed in vicinitate versari: quod facere eos etiam qui illud idem cum honestate coniungerent: nec multo secus eos qui ad honestatem prima natura commoda adiungerēt. ¹⁰ Ita

tres reliquit sententias, quas putet probabiliter posse defendi. Sit sanè ita. quanquam à Polemonis, & Peripateticorum & Antiochi finibus non facilè diuellor: neque quicquã habeo adhuc probabilius. ¹¹ Veruntamè video quàm suauiter voluptas sensibus nostris blandiatur. Laboro, vt assentiar Epicuro aut Aristippo. reuocat virtus, vel potius reprehendit manu: pecudum illos motus esse dicit: hominem iungit Deo. Possum esse medijs: vt, quoniam Aristippus, quasi animũ nullum habeamus, corpus solum tuetur: Zeno, quasi corporis simus expertes, animum solum complectitur: vt Calliphontem sequar, cuius quidem sententiam Carneades ita studiose defenditabat, vt eam probare etiam videretur. quanquã Clitomachus affirmabat, nunquam se intelligere potuisse, quid Carneadi probaretur. Sed si ipsum finè velim sequi, nonne ipsa seueritas, & grauis, & recta ratio mihi obuersetur? tu, cum honestas in voluptate contemnenda consistat, honestatem cum voluptate, tanquam hominè cum bellua copulabis? ¹² Vnum igitur par, quod depugnet, reliquũ est, voluptas cum honestate: de quo Chrysippo fuit, quantum ego sentio, non magna contentio. Alterum si sequare, multa ruunt, & maximè communitas cum hominum genere, charitas, amicitia, iustitia, reliquæ virtutes: quarũ esse nulla potest, nisi erit ¹³ gratuita. nam quæ voluptate, quasi mercede aliqua, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatiõque virtutis. ¹⁴ Audi contrà illos qui nomen honestatis à se ne intelligi quidem dicant: nisi fortè quod

gloriosum sit in vulgus, id honestū velimus dicere, fontē omnium bonorum in corpore esse: hanc normam, hanc regulam, hanc prescriptionem esse natura: à qua qui aberrauisset, cum nunquam quid in vita sequatur, habiturum. ¹⁶ Nihil igitur me putabis, hæc & alia innumera- bilia cum audiam, moueri? tam moueor, quam tu Luculle: neque me minus hominē, quam te putaueris. Tantū interest, quòd tu cum es commotus, acquiescis, assenti- ris, approbas, verum illud, certum, comprehensum, per- ceptum, ratum, firmum, fixum fuisse vis, deque eo nulla ratione neque pelli, neque moueri potes. Ego nihil eius- modi esse arbitror, cui si assensus sim, non assentiar sepe falso, quoniam vera à falsis nullo discrimine separantur: præsertim cum iudicia ista dialectica nulla sint.

¹ Negat Academica esse pleraque paradoxa, quæ Stoici, & Antiochus ab Academia vetere profecta videri volunt. Argumentum ex dissimilibus, licet ista dicantur à Socrate, ab Academicis tamen non dicuntur.

² Cum Zeno sapientem appellaret regem, diuitem, formosum, consulem, prætorum, liberum, cæterisque similibus vocabulis, spectauit ea bonorum genera, quæ imprimis magna & mirabilia vulgo viderentur, qualia sunt fortunæ, & corporis, & animi, & quadam orationis magnificentia delectatus metaphoricis ad ani- mum transfudit.

³ Sic Socrates ratiocinabatur, Deorum sunt omnia: viri boni sunt deorum ami- ci, & amicorum bona sunt communia: bonorum igitur virorum sunt omnia.

⁴ Zeno dicebat neminem esse consulem nisi sapientem, quia omnes magi- stratus virtute & sapientia definiendi sunt, non opibus & diuitiis.

⁵ Quia non essent ad perfectam sapientie formam descriptæ.

⁶ Cõcludit sicut antea quid intersit inter Stoicū & Academicū à dissimilibus.

⁷ Recitat duos iocos: vnum Albin prætoris in Carneadem, alterum Carne- adis in Diogenem Stoicum. Hi duo philosophi cum Critolao Peripatetico ab Athe- niensibus ad Senatum populūque Romanum missi fuerant impetratum, vt mul- ta remitteretur quingentorum talentorum, quam Athenienses fecerant propter Oropi vastationem, vt ait Gellius cap. 14. libri septimi.

⁸ P. Scipio Nasica & M. Claudius Marcellus Consules fuerat anno vrbs con- ditæ quingentesimo nonagesimo nono. Aulus Posthumus Albinus & L. Licinius Lucul- lus anno sexcentesimo tertio. hic Albinus historiam Romanam Græcè scripsit, vt ait Cicero in Bruto.

⁹ Cõmunicatio iteratur apertissima ad significandam difficultatem percipien-
h. ii.

di in tanta præsertim varietate opinionum, quas Chrysippus cæteris amputatis in tria genera concludere voluit.

10. Conclusio Chrysippæ diuisionis de summo bono ex remotione quartadam partium.

11. Argumenta sunt ancipitis, & in varias partes diductæ deliberationis inquestione de finibus, ad confirmadum lubricos assensus esse sapientum in tanta multitudine opinionum.

12. Alterum argumētum est ancipitis deliberationis de voluptate & virtute, qualem Xenophon lib. primo de dictis Socratis scripsit obtigisse Herculi pubescenti, qui cum deligere vellet, quam viuendi viam esset ingressurus, dicitur abiisse insolitudinem, ibique diu ac multum dubitasse, cum duas vias cerneret, vnam voluptatis, alteram virtutis, vtram ingredi melius esset.

13. Argumentum pro virtute contra voluptatem ducitur à fine & natura propria virtutis.

14. Cic. lib. 1. de legibus, Quid liberalitas, gratuitane est, an mercenaria? si sine præmio, benigna est & gratuita: si cum mercede, mercenaria.

15. Argumentum voluptatis contra virtutem ab autoritate & testimonio Epicureorum.

16. Concludit qualis sit Academicus sapiens in philosophia morali, & quid differat à Stoico.

¹ Venio enim iam ad tertiã partẽ philosophia. Aliud iudiciũ² Protagora est, qui putet id cuiq; verũ esse, quod cuique videatur: ³ aliud Cyrenaicorũ, qui præter per-motiones intimas nihil putant esse iudicij: aliud Epicuri, qui omne iudiciũ in sensibus, & in rerum notitiis, & in voluptate cõstituit. ⁴ Plato autem omne iudicium veritatis, veritatẽque ipsam, abductã ab opinionibus, & à sensibus cogitationis ipsius & mētis esse voluit. Num quid horum probat noster Antiochus? ille verò ne maiorum quidem suorũ. vbi enim aut Xenocratem sequitur, cuius libri sunt de ratione loquendi multi, & multũ probati? aut ipsum Aristotelem, quo profectò nihil est acutius, nihil politius? à Chrysippo pedem nunquam. Quid ergo Academici appellamur? an abutimur gloria nominis? ⁵ aut cur cogimur eos sequi, qui inter se dissident? In hoc ipso, quod in elementis dialectici docent quo

modo iudicare oporteat, verum falsumne sit, si quid ita
 connexum est, ut hoc: Si dies est, lucet: quanta conten-
 tio est. Aliter Diodoro, aliter Philoni, Chrysippo aliter
 placet. Quid? cum Cleanthe doctore suo quam multis
 rebus Chrysippus dissidet? Quid? duo vel principes dia-
 lecticorum, Antipater & Archidemus opiniosissimi
 homines, nonne multis in rebus dissentiunt? ⁶ Quid me
 igitur Luculle in inuidiam, & tanquam in concionem vocas?
 & quidem, ut seditiosi Tribuni solent, occludi tabernas
 iubes? quo enim spectat illud, cum artificia tolli quereris
 à nobis, nisi ut opifices concitentur? qui si undique om-
 nes conuenerint, facile contra vos incitabuntur. Expro-
 mam primum illa inuidiosa, quod eos omnes qui in con-
 cione stabunt, exules, seruos, insanos esse dicatis: deinde
 ad illa veniam, qua iam non ad multitudinem, sed ad vos-
 metipsos qui adestis, pertinent. ⁷ negat enim vos Zeno,
 negat Antiochus scire quicquam. Quo modo, inquires? nos
 enim defendimus etiam insipientem multa comprehendere:
 at scire negatis quenquam rem ullam, nisi sapientem: &
 hoc quidem Zeno gestu conficiebat. nam cum extensis
 digitis aduersam manum ostenderat, visum, inquebat,
 huiusmodi est: deinde cum paulum digitos contraxerat,
 assensus huiusmodi: tum cum planè compresserat, pu-
 gnumque fecerat, comprehensionem illam esse dicebat.
 qua ex similitudine etiam nomen ei rei, quod antè non
 fuerat, κατὰ ληΐμ ⁸ imposuit. Cum autem laeuam manum
 admouerat, & illum pugnum arctè vehementerque cō-
 presserat, scientiam talem esse dicebat: cuius compotem,

nisi sapientē, esse neminem. Sed qui sapiens sit, aut fuerit, ne ipsi quidem solent dicere. ⁸ ita tu nunc Catule lucere nescis: neque tu Hortensi in tua villa nos esse. Num nimis hæc inuidiose dicuntur? Hæc tamen minus eleganter, illa subtilius. Sed quomodo tu, si comprehendi nihil posset, artificia concidere dicebas, neque mihi dabas, id quod probabile esset, satis magnam vim habere ad artes: sic ego nunc tibi refero, artem sine scientia esse non posse. An patereur hoc Zeusis, aut Phidias, aut Polycleius, nihil se scire, cum in his esset tanta solertia? Quod si eos docuisset aliquis, quam vim habere diceretur scientia, desinerent irasci: ne nobis quidē succēserent, cum didicisset id tollere nos, quod nusquam esset: quod autem satis esset ipsis, relinquere, quam rationem maiorum etiam comprobatur diligentia: qui primum iurare ex sui animi sententia quæque voluerunt: deinde ita teneri, si sciens falleret, quod in scientia multa versaretur in vita: tum qui testimonium diceret, ut arbitrari se diceret etiam quod ipse vidisset: quæque iurati iudices cognouissent, ut ea non esse facta, sed ut videri pronūtiaret. ¹⁰ Verum quoniam non solum nauta significat, sed etiam Fauonius ipse insuurrat, nauigandi nobis Luculle tempus esse: & quoniam satis multa dixi, est mihi perorandū. Posthac tamen, cum hæc quæremus, potius de dissensionibus tantis summorum virorum differamus, de obscuritate naturæ, deque errore tot philosophorum, qui de bonis, contrariisque rebus tantopere discrepant, ut cum plus vno verū esse non possit, iacere necesse sit tot & tam nobiles

disciplinas, quàm de oculorũ, sensuumque reliquorũ mē-
 daciis, & de sorte, aut pseudomeno, quas plagas ipsi cōtra
 se Stoici texuerunt. " Tum Lucullus, Non molestè, in-
 quit, fero nos hæc contulisse. Sapius enim congregantes
 nos, & maximè in Tusculanis nostris, si qua videbuntur,
 requiremus. Optimè, inquam. sed quid Catulus sentit?
 quid Hortensius? " Tum Catulus, Egone, inquit? ad
 patris reuoluo sententiam: quam quidem ille Carneadeam
 esse dicebat: vt percipi nihil putem posse, assensurũ
 autem non perceptio, id est, opinaturum sapientem exi-
 stimem, sed ita, vt intelligat se opinari, sciãtque nihil esse
 * quod comprehendi & percipi possit: * per ἐποχήν illam
 omnium rerũ comprobans, illi alteri sententiæ, nihil esse
 quod percipi possit, vehemēter assentior. Habeo, inquam,
 sententiã tuam, neque eã admodũ asperrnor. sed tibi quid
 tandem videtur Hortensii? Tum ille ridens, tollendũ te-
 neo te, inquam. nam ista Academiæ est propria senten-
 tia. Ita sermone confecto Catulus remansit, nos ad na-
 uiculas nostras descendimus.

¶ 1 Transitus à philosophiã morali ad dialecticam tertiam partem sapi-
 entię, in qua Cicero disputat nullam inesse sapientiã, ex variis & disidentibus vete-
 rum dialecticorum decretis: de Iudicio veritatis, & notitiis rerum quæ præcepta
 suprà docuimus à dialecticis institutis aliena esse, ad physicam de anima & animæ
 affectionibus tractationem propriè pertinere.

2 Has ineptias Protagoræ Aristoteles refellit in Metaphysicis cap. 5. lib. 4.
 Nam si, ait, quod cuique videtur, id verum est, plerique autem res contrarias simul
 opinantur, accidit vt vtraque pars contradictionis vera simul esse possit, quo quidẽ
 nihil est in philosophiã absurdius.

3 Aristippus duos fontes instituit, intimam voluptatem & dolorem, vnde o-
 riarum omne iudiciũ veritatis. Epicurus sensus internos vult esse integros & sanctos
 iudices, & notiones à sensibus impressas, & voluptatem, id est lenem quandam mo-
 tum quo sensus afficiuntur: vt quicquid hi iudices statuerint, id ratum, firmum, ve-
 rum iudicetur.

4 Verba sunt Socratis in Theæteto, An veritatẽ eo percipere possimus, quo
 h. iiii.

essentiam nō percipimus? τ η. Non. s o c. Cuius autem quis veritate caret, huius scientiam vllam habet? τ η. Quomodo id fieri posset? s o c. In motionibus igitur sensuum scientia nō est, in ratiocinatione tamen quæ circa illas versatur, inesse oportet: hac enim naturam rerum & veritatem attingere possumus, illis non possumus. τ η. Id perspicuum est.

5 Dialocticam Stoicorum in simulat vt incertam & variā à differentibus eorum decretis.

6 Hactenus docuit in artibus philosophiæ nullam inesse firmam κατὰ λη. §. iv & scientiam: & quia Lucullus conquestus erat hac ratione tolli artes, festiuè comparat eum seditioso Tribuno plebis, quasi opifices vrbanos in Ciceronē concitare volenti: alluditque ad furiosos Tribunos plebis, qui operarios homines promptos ad scelus & maleficium inter im comparabant, vt in comitiis quicquid vellent, per vim & scelus obtinerent: quo tempore claudebantur opificum tabernæ. Atque pari festiuitate Cicero iocatur in Lucullum, & in inuidiā vocat: quod Stoica & Antiocheia paradoxa sequitur, quæ sunt inuidiosa ciuibus, quos Stoici seruos, quos exules, quos denique infanos, & furiosos appellant.

7 Alter est inuidiæ locus, quo Cicero suspecti & inuidiosam Lucullo & Hortensio reddit Zenonis & Antiochi disciplinam, idque testimonio ipsius Zenonis gestu & similitudine manuum distinguentis visum, assensum, comprehensionē, & scientiam: definitisque eam scientiam, quæ in nullo homine possit inueniri. quo argumento nec Lucullus, nec Hortensius quicquam sciunt, aut sapientes esse possunt.

8 Locus in Hortensii festiuior est, quàm aptior ad rem ipsam: quærenda enim fuerant exempla rerum vniuersalium, non singularium.

9 Alterum argumentum aduersus κατὰ λη. §. iv ab antiqua & Romana iurisdictionis formula & consuetudine, vbi testes & iudices iurati tantum opinandi verbis utebantur.

10 Perorationis argumentum & occasio captatur à causis efficientibus, quibus adiungitur breuis epilogus eorum, quæ dicta sunt in confirmatione & cōsutatione.

11 Lucullus decorum suum tenet, neque probans neque improbens orationem Ciceronis.

12 Catulus sententiam dicit, in qua summa est totius Academicæ institutionis comprehensa duobus decretis, quorum primum est, Sapientem nihil scire, nullique rei tanquam perceperit assentiri: alterum, Sapientem multa opinari, hisque eate nus assentiri, quatenus probabilia & verisimilia sunt.

FINIS.

ETSI munus flagitare, quāuis quis ostēderit, ne populus quidē solet, nisi cōcitatus: tamē ego expectatione promissi tui moueor vt admoneam te, non vt flagitem. Misi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecūdos. nosti enim profectò os adolescentioris Academia. Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo ne te fortē flagitent. ego autem mandavi vt rogarēt. Expectabam omnino iam diu, méque sustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberē, quàm aliquid accepissem, vt possem te remunerari quàm simillimo munere: sed cū tu tardius faceres, id est, vt ego interpretor, diligentius, teneri non potui quin coniunctionem studiorum, amorisque nostri, quo possem literarum genere declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cū esset vnà Pomponius: tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sumpsi Philonis. Puto fore, vt cū legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod nunquā locuti sumus: sed nosti morem dialogorum. Post hæc autē mi Varro quamplurima, si videbitur, & de nobis, & inter nos: serò fortasse, sed superiorum temporum fortuna Reip. causam sustineat: hæc ipsi præstare debemus: atque vtinam quietis temporibus, atque aliquo si non bono, at saltem certo statu ciuitatis hæc inter nos studia exercere possemus. quanquam tum quidem vel alia quæpiam rationes, honestas nobis & curas & actiones darent. nunc

autem quid est, sine his cur viuere velimus? Mibi verò
cum his ipsis vix: his autem detractis ne vix quidem. Sed
hac coram, & sepius. Migrationem & emptionem sæ-
liciter euenire volo, tuumque in ea re consilium probo.
Cura vt valeas.

136

Index eorum quæ in Academia, fragmen-
tòque Ciceronis Academico continentur.

Academia, quid	A	Academicorum in disputando mos à	
Academia, unde	4. 5. 21	quibus corruptus	9
Academia institutum antiquissimū	12	Academicorum institutum quodnam	
Academia unica iuxta Philonem	37	fuerit	6
Academia noua	7. 74	Academicorum libertas	20
Academiā nouam primus induxit		Academicos nihil affirmare	71
Arcefilas	72	in motionibus sensuum & animorum	
Academia uetus à quibus primū op-		Academicos tantū reliquisse opinio-	
pugnata	62	nem	8
Academia quæ, & cur sic nomina-		Academium n. g.	5
tæ	12	Academus	4. 5. 21
Academica Ciceronis disputatio cur à		Ἀδίαφορα	62
Catulo & Lucullo ad Varronē trās-		Aegritudo	64
lata	23	Aer	49
Academica disputationis secundus mo-		Affabilitas	46
odus	13	C. Amasianus	29
Academicarum questionum Ciceronis		Ἀμαρτυρία	63
causa	22	Amor cæcus in philosophia pernicio-	
Academicarum questionū liber primus		sus	15
quid contineat	24	Anaxagoras	6
Academici noui uetus Platonis institu-		Anima immortalis	11
tum reuocarunt	6	Animate qualitates	53
Academici	38	Animus in duas partes diuisus	65
Academici à quo	29	Animi uirtutes	46
Academici, unde	5	Animorum imbecillitas	73
Academici cur tam pauci, cum tã multi		Antiochus Academicus	35. 36
amuli sint cæterarum sectarum	14.	Antiochus Philonis auditor, ab eoque	
15		cur discesserit	37
Academici philosophi qui	21	Antiochei	37
Academici ueteres & noui	5. 21	Apollinis oraculum de socrate	40
Academici ueteres, omiſſa uetere disse-		Ἀπορρηγμύνα	63
rendi modestia, sua decreta trade-		appetitus naturales	65
bant	5	appetitus	69
Academicorum differentia à reliquis		Arcefilas	5
philosophis	13	Arcefilas Pythæus	72
		Arcefilæ institutum	73

INDEX.

Arcefila institutum in philosophia	8	Carneadis vis dicendi	74
Arcefila socratici cum Peripateticis & reliquis certamen	8	Καρταίου	8, 68, 69
Arcefila ἰσοχρή	9	Καρταίου	67, 68
Aristus philosophus	36	Καθ' ἑσθ' v	63
Aristoteleorum iudicium rixæ	17	Κατορθωµα	63
Aristoteleorum uanitas & amoræcæ erga Aristotelem	15	nihil certi affirmare soliti Acade- mici	6
Aristoteleis iudiciis tribus iudicium de Aristotelicis animaduersionibus permititur.	17	Cicero Academicus nouus	37
Aristotelicæ animaduersiones Ramo	16	Cicero cur se contulerit ad philoso- phiam	35
Aristotelicæ animaduersiones Ramo & institutiones dialecticæ conde- nantur	18	Cicero inconstantiæ cur notetur à phi- losophis	22
Aristotelicum iudicium de Ramo	16	Cicero, unus ex nouis Academicis	5
Aristotelicorum credulitas	10	Ciceronis in ueritatis examine stu- dium	12
ARS	46	Ciceronis libertas in philosophia tra- ctanda	13
Athenis tria gymnasia	4	Ciceronis libri de Finibus, & de Offi- ciis quid doceant	11
Atomi	27, 30	Circæ carmina & ueneficia	31
Atomi Epicurorum	57	Clitomachus	5
Attilius ferreus scriptor Electram Sophoclis malè conuertit	35	Comitas	46
αὐτὸς ἴφαι	35	Contradictionis consuetudo in priua- tis & publicis negotiis	11, 12
B		Contrariis disputationibus ueritatem elucere	12
Beata uita in una uirtute iuxta Ze- nonem	62	Crantor	5
Beata uita definitio	47	Crates	5
Beata uita partitio	45	Credulitas in philosophia pernicio- sa	10
Beatam uitam in uirtute esse negauit Aristoteles	64	Cuma, oppidum	25
Beatitudo	51	Cumanum Ciceronis	25
Beatitas	51	Cynofarges, gymnasium	4
Ioannes Bomontius Parisiensis	17	D	
Bona quæ	45	Democritus	6
Bona corporis	45	Democritus cur naturã abstruserit	72
Bonorum & malorum notionem esse confusam	8	Democriti studium	72
C		Deus, animus mundi	50
Cælum	66	Dei patris sapientia	59
Carneades	5, 74	de Deo, summo bono, & c. inter phi- losophos altercatio	9

INDEX.

Dialectica, tertia philosophiæ pars	56	Euander	5
Dialectica cur pugno similis	58	ĭsis	46
Dialectica contemptor Epicurus	10	ἑυχηματα	62
Dialectica artis partes due	68	P	
in Dialectica tractanda scholarum error	3	Falsa ueris finitima	73
in Dialectica tractanda P: Rami cum scholis certamen	3	Fauor	51
Dialectica studia ab Epicureis contentum	29	Fides diuinis in rebus certa	11
Διάλεκσις	46	Felicitatis gradus	47
Diodorus stoicus	35	Forma	50
Discipuli officium	10	Fortitudo	46
Disputatio omnis quæ uia & ratione procedit, à definitione proficisci debet	17	Fortuna	50, 55
Δογματικοί	11	Fortuna dea	47
Δογματικατα	62	Fortuna prospera	47
B		G	
Ecademus heros	4	Generationis gremium	53
Ecademia	4	Grando	53
Egefinus	5	Græci fontes omnium disciplinarum	31
Εἰμαρμενὴ	55	Gurdi	51
Eignitix	40	Gymnasia tria Athenis	4
ἑλιγντικὴ	11	H	
Elementa	49, 52	Homo ad duas res natus	30
Elementa in quinque genera distincta Aristoteles	66	Homo deus mortalis	31
Eloquentia dialectica quomodo respondeat	58	Honestum	62
Empedocles	6	Honestum in quo ueretur	47
ἔμπεδοκίαι	58, 69	I	
ἐν πλεχίαι	52	Idea	55, 57
Epicurus dialectica corrector	10, 29	Idea in Deo & hominibus	59
Epicurei	9	Ignorantia	69
Epicurei à quo	29	Inscientia	69
Epicurei creduli	10	Intelligentia	46
Epicurei cur tam multi	14	Ironia socratis	40
ἑπικουρῶν	74	Iustitia	46
ἑπικουρῶν Arcefilea	9	L	
Etymologi	56	Lacydes	5
		Lælius nir doctus	32
		Latitia	64
		Latinus sermo præcipue à Græco conuersus	52
		Liberalitas	46
		Libido	64
		in Liuiio Patavinis	51

INDEX.

Philosophia quibus de causis expectenda	<u>31</u>	teleis appellat	17
Philosophia Socratis fuit ueritatis inquisitio	<u>2</u>	P. Ramus in Aristoteles	15. 16
Philosophia prima pars de moribus	<u>45</u>	P. Rami Aristotelicæ animaduersiones	<u>4</u>
Philosophia tripartita diuisio iuxta Platonem	<u>44</u>	P. Rami certamen cum scholis de tractanda dialectica	<u>3</u>
Philosophia ueræ quid proprium	<u>2</u>	P. Rami & T. Alci studium in erudenda iuuentute	<u>3</u>
ad Philosophiam cur se contulerit Cicero	<u>35</u>	in Ramum & Tiumuirum sententia	<u>18</u>
in Philosophia an discipulus debeat esse credulus	<u>10</u>	inter Ramum atque Aristoteles controuersia breuis narratio	<u>16</u>
Philosophandi morem ueterem reuocauit Socrates	<u>2</u>	Reiecta	<u>61</u>
Phœnis	<u>55</u>	Rheda	<u>51</u>
Plato consuetudinē Socratis anxius	<u>2</u>	Rhetorica palmæ cursu similis	<u>58</u>
Plato in Academia moratus est	<u>4</u>	s	
Plato Socratis discipulus	<u>41</u>	Salutantium interrogatio quæ	<u>26</u>
Platonis doctrinæ capita	<u>11</u>	Sapiens uir bonus	<u>63</u>
Platonis philosophandi ratio	<u>74</u>	sapientem nihil opinari	<u>70</u>
Platonis uetus institutum reuocantur noui Academici	<u>6</u>	sapientia	<u>46</u>
Pluuia	<u>53</u>	sapientia, quid	<u>7</u>
Ποιότης	<u>50</u>	Sapientia quarum rerum cognitione constat	<u>7</u>
Ποιότης	<u>48. 52</u>	in scholas duplicem errorem inuasisse	<u>3</u>
Polemo	<u>5</u>	nihil se scire cur ueteres philosophi dixerint	<u>7</u>
Præposita	<u>61</u>	scientia	<u>46. 69</u>
Probabilia sequuntur Academici	<u>6</u>	scientia unde	<u>57</u>
Προλήψεις	<u>69</u>	senſa & sensus	<u>68</u>
Προγυμνάσια	<u>63</u>	senſus hebetes & tardi	<u>57</u>
Πρόνοια	<u>55</u>	socrates	<u>6</u>
Providentia Dei mundum regi	<u>11</u>	socrates Academicorum parens	<u>39</u>
Prudentia	<u>46</u>	socrates contra sophistas	<u>7</u>
Pythagoræ autoritas	<u>15</u>	socrates omnium sapientissimus	<u>40</u>
Q		socratis dissimulatio	<u>40</u>
Qualitas	<u>50</u>	Socratis ignorantia qualis	<u>7</u>
Qualitates	<u>48</u>	socratis interrogationes ad erendam ueritatem	<u>9</u>
Qualitates uariæ	<u>53</u>	Socratis philosophia	<u>37</u>
Ioannes Quintinus Hædus	<u>17</u>	Socraticus disputandi mos	<u>39</u>
R			
Ramus à tribus iudicibus Aristote-			

INDEX.

socratica dubitatio	5	V	
sophistæ discipulos opinionibus astrin- gere soliti	10	M. Varro Academicus	30
sophistarum arrogantia quomodo so- crates represserit	7. 9	M. Varronis institutum	31
Sophistarum impudentia	9	M. Varronis libri de diuinis rebus humanis, item de poetis	34
species	55	M. Varronis saytra Menippeæ	32
Speusippus	5	verborum notatio	51
Speusippus Platonis successor	38	verisimile sequuntur Academici	6. 39
stoici	9	veritas	46
Stoici à quo	29	Veritas in profundo demersa	70
Stoici cur tam multi	15	de veritatis iudicio Protagoræ, Plato- nis, & Epicuri contentio	9
Strato Lampascenus	60	in veritatis examine Ciceronis stu- dium	12
stratoniceus Metrodorus	6	veritatis iudicium sensibus non con- uenire	56
Summum bonum	45	Veritatē in profundo esse demersam	6
summū bonum in uoluptate iuxta Epicureos	30	veritatem disputationibus contrariis maximè elucere	12
Summi boni definitio	47	veteres Academici	5
Sus mineruam	42	vicijsitudines rerum	54
suspicio	70	virtutis definitio	46
ΣΥΝΑΡΤΗΣΙΣ	8	virtutis genera duo	46
syllogismi apodictici & diale- ctici	56	virtutis uis	64
T		ad virtutis studium cohortator so- crates	41
Talei & Rani studium in erudi- enda iuuentute	3	in virtute sola uita beata iuxta ze- nonem	62
Talos	45	virtutes actionis	46
Temeritas	69	virtutum diuisio	63
Temeritate nihil turpius	73	visus	66. 68
Temperantia	46. 47	Visus definitio	68. 72
Tempus	54	visorum duo genera	68
M. Terentius Varro Antiochiarū par- tium studiosus	22	visio	68
Theophrastus antea Tirtanus dictus	59	vita breuitas	73
Θεός unde	55	Vocabula externa in Latium ir- replisse	51
Thetys	58	Voluptas contra naturam hominis	47
Timæus Platonis	11	voluptas summum bonum iuxta Epi- cureos	30
Triumuirū de Ramo sententia	18	Voluptatibus homines in pecudum ui-	
Τύχη	55		

INDEX.

139

pam degenerare	31		Z	
vrbanus	51			Zeno quam partem dialectice se-
x				curus sit
Xenocrates	5			63
Y				Zeno cittieus Stoicorum princeps
Ἰσ τῶν ἀδυνάων	42			62
				à Zenone triplex correctio facta de
				65
				moribus

Index eorum quæ in Lucullo continentur.

A	
Academicus sapiens qualis sit in philosophia	116
Academice institutionis totius summa	120
ἀκαδημία	61
ἀκαδημίων	36
Aculei	85
ἀδίαφοία	104, 108
ἄδελφον	36
Albinus historiam Romanam Græcè scripsit	115
Alcmeon	75
Alexandria	16
Alexinus	66
Anaxagoras	65, 97
Anaxagoras res omnes cõfundebat	81
Anaxagora & Democriti opinio de luna	104
Anaximander	104
Anaximander Milesius	97
Anaximenes	104
Anaximenes Milesius	97
Andromacha	26
Animæ partes tres esse Plato affirmat	104
Antiochus	93, 112
Antiochus unde	61
Antiope	26
Antipater	90
	1. 1.
Antipodas esse multi auctores confirmant	104
ἀπυθία	108
Aqua, principium rerum	97
Aristippus	111
Aristippus duos fontes instituit	119
Aristochius	104, 108
Aristoneorum secta	108
Aulus Albinus	115
ab Aurigis similitudo	80
B	
Bauli	14
C	
Cæruleus color	86
Calor, fons vitæ	98
Κατάληψις	26
Centaurus	98
Chrysippus	65, 90, 116
Chrysippus Solensis	66
Chrysippea dialectica	80
Cimmerii	55
Cimmericas tenebras fundere	55
Cleantes	61, 65, 90
Cicero disputat nullam inesse sapientiam in philosophia morali	119
Color purpureus	86
Communi loco defendere	63
Cranator solensis	112

INDEX.

criticæ sententia de animo	105	EXULES CIUES	120
Cyrenaicorum autoritas	<u>66</u>		

D

Defendere loco communi	68
Delos	53
Democritus	<u>65. 103</u>
Democriti & Anaxagoræ opinio de luna	104
Democriti stulta confictio de imaginibus	105
Democriti sententia de animo	105
Deus, principium	<u>98</u>
Dialectica	<u>72</u>
Dicaearchus	<u>104</u>
Διόδοτος	53
Diodorus cognomento Cronis	<u>66</u>
Diodorus stoicus	<u>93</u>
Diogenes	20
Diogenis sententia de animo	105
Dionysius heracleotes	61
Διονυσίου	<u>33</u>
Dolor & uoluptas	<u>111. 112</u>

E

Eminentia	26
Empedocles	<u>98. 104</u>
ἐμπεδοκλής	34
ἐπίχαρος	13
ἐπιπταρίης	33
Epicurus unde	61
epicuro quantum sol uidetur	<u>62</u>
in Epicurum apostrophe	<u>104</u>
ἐπιπταρίου	<u>33. 86</u>
Eretriaca secta	<u>108</u>
Eurythiens	75
Exemplum de signis similibus	22
ab Exemplis specialibus argumētū	72
Exordium	<u>57</u>

F

Flauus color		86
Furiosi ciues		120
de Furiosis exempla		75

G

Galenii sententia de anima	105
Grammatica	<u>72</u>

H

Halieatus		62
Heraclides Ponticus		<u>104</u>
heracliti sententia de animo		105
heraclito ignis uidetur esse principium		<u>98</u>
Hercules		<u>75. 90</u>
herilliorum secta		107
herphantes pythagoreus		104
Hipponis sententia de animo		105
Homines quinta classis		65
Hydra		90

I

Ignis, principium		98
insani ciues		120
Intestinus timor		47
locus in Carneadem & Diogenem		115
IRA		112
Iudices integri & sancti, sensus interni		<u>112</u>

L

Lacidium		21
----------	--	----

INDEX.

<i>Lapitha</i>	98	<i>Paradoxa stoica & Antiocheia</i>	120
<i>Lycæna palus</i>	90	<i>Parmenides</i>	98
<i>Liberalitas gratuita, an mercenaria</i>		<i>Parmenidis sententia</i>	65
<i>ITB</i>		<i>Pelles</i>	9
<i>Lincens</i>	69	<i>Penelopes, vlyssis uxor</i>	80
<i>Littera sacra quid contineant</i>	104	<i>Pherecrates</i>	104
<i>Locus communis</i>	68	<i>Philolai sententia de terra</i>	104
<i>Loco communi defendere</i>	68	<i>Philosophi inter se dissentientes</i>	104
<i>Tucretius impius</i>	104	<i>Plato mundum esse creatum à Deo</i>	
<i>Lysippus sicyonius</i>	72	<i>facit</i>	98
		<i>Polænus</i>	89
		<i>Posidonius</i>	90
		<i>Præstigiator</i>	47
		<i>Προβλήτες</i>	34
		<i>Profopœcia</i>	52
		<i>Protagoras</i>	65
		<i>Protagoras res omnes confundebat</i>	81
		<i>Protagora ineptie</i>	119
		<i>Prouerbum</i>	53
		<i>Purpureus color</i>	86
		<i>Pyrrho Eliensis</i>	108
		<i>Pyrrhoneorum secta</i>	108

M

<i>M. Cl. Marcellus</i>	115
<i>Medicorum tria genera</i>	104
<i>Mediocritas in rebus</i>	112
<i>Megarensis secta</i>	108
<i>Mercator</i>	65
<i>moralis uirtus</i>	112
<i>de moribus quaestio</i>	107
<i>Myrmecides statuarius</i>	99
<i>Mysteria</i>	53

N

<i>Nicolaus copernicus</i>	104
----------------------------	-----

O

<i>Oblatus timor</i>	47
<i>Oceanus</i>	97
<i>Oculorum imbecillitas</i>	69
<i>ὀμοιότης</i>	97
<i>Operari homines prompti ad scelus</i>	
<i>& maleficium</i>	120
<i>Opifices urbani</i>	120
<i>nihil tam simile duo, quàm omni</i>	53

P

<i>Panætius Rhodius</i>	90
-------------------------	----

Q

<i>Quæstuosus homo</i>	65
------------------------	----

R

<i>Res in promptu</i>	14
<i>Res integra</i>	14

S

<i>sacra Cereris & Proserpina</i>	53
<i>Sapientem multa opinari</i>	120
<i>sapientem nihil scire</i>	120
<i>scientia perfecta</i>	97
<i>P. scipio n asica</i>	115
<i>seditiosus & furiosus tribunus</i>	
<i>120</i>	
<i>Sensus rerum indices, non iudices</i>	86

INDEX.

sonsus interni, integri & sancti iudices	119	quò essentiã nõ percipimus	119.120
Serui ciues	120	viri boni, deorum amici	115
seruius tullus	65	virtus moralis	112
quomodo socrates ratiocinatur	115	visorum partitio duplex	85
Socrates nihil affirmans	104	Vitã fortuna regit, nõ sapientia	111
socratis sententia	119.120	vmbræ	26
Socratis sententia de Deo	108	voluptas & dolor	111.119
socraticus unde	61	de voluptate & uirtute qualem deliberationẽ scripserit xenophon	116
sophista	47	x	
stilpo megarensis	65	xenocratis sententiã de animo	105
stoici credunt mundum caelesti promidentia regi	99	Xenophanes colophonius	98
stoici putant ignem mundum deflagratum	99	xenophanis sententia de terra	104
stratonis authoritas	53	xenophontis deliberatio de uoluptate & uirtute	116
T		xylus	114
Talpe	69	Z	
Thales	104	Zeno	90.111
Thales Milefius	97	zeno dicebat neminem esse consulem, nisi sapientem	115
Tuditanus	75	cur zeno sapientem regem appellauerit	115
V			
an Veritatem ed percipere possimus,			

FINIS.

PARISIIS.

EXCVDEBAT MATTHAEVS DAVID
IDIBVS MAIL.

I 5 5 O.

LABORATORIO L. GOTTSCHER

VIA DEL BOSCHETTO 87 - ROMA

1966

